

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

FIYONKLU İSTANBUL DÜRBÜNÜ

DK
DOĞAN
KİTAP

Anı / Roman

FIYONKLU İSTANBUL DÜRBÜNÜ

Giyisilerin Penceresinden

GÜL
İREPOĞLU

*O elbiseyle poz verirken
neler vardı aklında?*

DK

Fiyonklu İstanbul Dürbünü

Giysilerin Penceresinden

FIYONKLU İSTANBUL DÜRBÜNÜ
Giyisilerin Penceresinden

Yazan: Gül İrepoğlu

Yayın hakları: © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

1. basım / mayıs 2009 / ISBN 978-605-111-192-6

Sertifika No: 11940

Kapak tasarımı: Yavuz Korkut

Arka kapak fotoğrafı: Müge İrepoğlu

Baskı: Şefik Matbaası / Turgut Özal Caddesi

No: 137 İkitelli - İSTANBUL

Tel: (212) 549 62 62

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 1 Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL

Tel. (212) 246 52 07 / 542 Faks (212) 246 44 44

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Fiyonklu İstanbul Dürbünü

Giysilerin Penceresinden

Gül İrepoğlu

**Annem ile babam Türkân ve Halit Ziya Yavuzer'e,
bana aşkı tanıtan o sevgililere...**

İçindekiler

Bir giysiye neler yüklenebilir?	13
Lacivert manto, evde dikilmiş	15
Mor yorganın altında pembe pijama	18
Küçük fattan rüküş	20
Pötikare pantolonlu piyanist	25
El örgüsü hurka ve şiir	28
Yeşil Fiat Millecento	32
Türkân Şoray'ın çiçekli elbisesi	34
"Küçükbey" in yalısında	36
Hırkalı yavrukurt	39
Piyano başında	44
Tüllü tütüsüz asla	52
Kırmızı pabuçlarla Beyoğlu	54
İstiklal Caddesi'nin renkleri	57
Sihirli dikiş kutusu	61
V yakalı annane	64
Şık misafirin şık takıları	67
Kaleydoskop	70
Kuşakta anahtarlar	73
Kirli sarı duvar	77
İnci gövdeli sultan	79
Hilal broşlu aile fotoğrafı	82
Kirloş pantolonlu dede	85
Pamuk Prenses'ten Küçük Prenses'e	91
Cevizli Köşk'ün hırkalı kızı	96
Maviş ikiz bebekler, Ceylan'la Beylan	100
"Leopar kürk, huzursuz kalbi temsil eder"	104
Emprime elbiseli yaz	107
Basma önlüklerin mutfağı	110
Bahçede müzik	113
Top top kumaşların renk deryasında	116
Yanar döner bluz	119
Leyla Sayar'ın masum hırkası	122
İçbedesten'deki hazineler	124
"Fırtına Kuşu"nda Grace Kelly eşarbiyla	128

Sivri burunlu ayakkabılarla ev partisi	131
Gül biçimli dondurma ile kırmızı sardunya tırnak	133
Emek Sineması'nın muhteşem perdesi	136
Tepsi şapkalı kız	138
Payetli şıklık	141
Mavi havlu bikiniyle Bostancı Deniz Plajı'nda	143
Naylon bluz, mayonezli levrek ve glayöller	149
Pançolu adam	153
Gri üniforma, siyah çorap	155
"Bir pantolonum olsa!"	157
Aşklar ve elbiseler	161
Yüksek ökçeler	163
Fiyonklu turkuvaz elbise, anıların merkezi	165
Gündelikçi Saadet zamanı	167
Bahçede hayaller	169
Leylak rengi pardösü, kuzene ait!	173
Gençliğin giysileri	175
Ay'a gidilen yaz	177
Terzi kızkardeşler	179
"Düğme"	182
Bahçeye veda	183
Emma'nın "solgun safran rengi" elbisesi	186
"Love Story" ile güneşten elbise	188
Yakutlu yüzük, en değerli	190
Sartre ve ölünün sabahlığı	192
Büyükannenin sırmalı bohçası	195
Mini şortlu seyahat	197
Aşk nerede?	201
Tilla ve ötesi	206
Anna Karenina'nın eldivenleri	209
Bin liraya neler alınır?	211
Renk kahramanı	213
Çengelköy'den Emirgân'a aşk	218
Kırmızıya sığınmak	221
Bir ters bir yüz	225
Gelinlik	228
Yeşil koltuklu oda	232
Minik hurka	234
Kürklü portre	236
Ressamların sık kadınları	239
Zeki Faik renkleri	241

Aile renkleri	246
Büyükada renkleri	248
Dedenin fesi	250
Sıkıcı giysiler	252
"İşte hayat!"	255
İçedönük	258
Sokakta ayakkabılar	261
Lale Devri renkleri	263
Mücevherler	265
Giysilerle simgeler	268
Büyükannenin küpeleri	272
Van Gogh'un aşkı	274
Nakkaşın renkleri	276
Kim daha kıskırtıcı?	279
Pembe, kiraz çiçekleri gibi	281
Kaşıkçı Elması	283
Dersteki kırmızı	285
Monet'nin bahçesinde	287
Geçmişten	290
Aşkın resmi	294
Roman	297
Renklere devam	300
Afrodit	303
Ev giysisiyle	304
Deniz kenarında kitap renkleri	306
Yün patikler	309
Saç renginden vazgeçmek	311
Bej pardösüyle sokaklarda	314
Altın zırlı kadın	316
Yine turkuvaz	318

Bir giysiye neler yüklenebilir?

Giysilerin her biri kullanıldıktan sonra yaşamdan çıkıp gider mi? Yoksa bir süre de olsa severek kuşanılan bir kabuk gibi hep sahibinin bir parçası kalarak, iz bırakarak, hoş kokulu bir hatıralar demetini mi kucaklar?

Tıpkı eski bir yüz gibi, eski bir müzik gibi, eski bir koku gibi, eski bir tat gibi, eski bir giysinin ateşlediği o geri dönüşler... Beklenmedik ayrıntıların öne çıkarak bir gülmseyişe, ya da hüzne yöneltmesi...

Herkesin yaşadığı.

Bir kadının giysileri, annesinin giysileri, teyzesinin giysileri, bebeğinin giysileri, arkadaşının giysileri, dergideki mankenin giysileri, filmdeki aktrisin giysileri, romandaki kahramanın giysileri... Hayran oldukları, nefret ettikleri, şaşırdıkları, özledikleri... Bir yaşama eşlik eden, bir kenti yaşayan giysiler... Adım adım sokaklarda, sahillerde, vapurlarda, bahçelerde, evlerde, okullarda o kent.

Kent giysilere yansır mı? İstanbul yansımış.

Kent adım adım izlemiş giysileri, ya da giysiler kenti. Birbirinden koparmak olanaksız.

Bellekte yer edinen tüm giysiler kâh dingince, kâh çağlayarak akan o nehir benzeri anılar silsilesinde yerlerini almış, mekânlarına kurulmuş... Üst üste yığılınca bir ki-

şisel tarihe; öznel bir yakın tarihe dönüşüyorlar, onları taşıyan ve çevreleyen kişilerle, giyildikleri ortamla ve elbette kentle birlikte.

Bir elbise, bir kumaş, bir saç modeli, bir renk, bir küpe, bir kemer tokası, bir düğme, bir ayakkabı ansızın yüreğin derinliklerinden bir hayali canlandırıp, geçmişteki o yaşantıya dokunuveriyor, bazen parlak fiyonklarla bezenen, bazen de simgesel fiyonklarla kuşatılan ya da olmadık yerlerde bağlanıp düğüm olan...

Meğer ne çok fiyonk varmış giysilerimizde, anılarda, İstanbul'da... Yaşanan her heyecanda, algılanan her renkte, geçilen her sokakta, okunan her kitapta, izlenen her filmde, çevrilen her dergide, kurulan her hayalde...

Ayrıntıları biriktirdikçe fiyonklu bir İstanbul dürbünününden bakıyorum geriye, giysilerin penceresinden...

*Bostancı,
nisan 2009*

Lacivert manto, evde dikilmiş

Küçük kız parkın toprak yolunda koşuyor. Bol lacivert manto-sunun etekleri uğurböceğinin kanatları gibi havalanıyor. Kırmızı kurdelesı, kırmızı atkısı ve kırmızı pantolonuyla kocaman parkın rengârenk çiçekleri arasında hareketli bir noktaya benziyor.

Ayasofya ile Sultanahmet Camii arasında uzanan parkın çimle-ri bakımlı. Tarhlarında her mevsim değişen çiçekler, menekşeler, şebboylar, sümbüller, laleler, bir de aslanagöz çiçekleri. Bir yanın-daki Sinan Hamamı'nın hemen önünde düzlük alan. Burası alabil-diğine koşup oynamaya uygun, çevrede birkaç çocuk daha var.

– Gel boynundaki atkayı düzeltelim, hayli esinti var Gülüm. Bak terlemişsin hem de!

Yine koşarak uzaklaşıyor küçük kız, arkasından üç çift göz sevgiyle bakıyor, annesi, babası ve teyzesi.

Teyzesi dikmiş mantoyu ailenin gözbebeğine. Yuvarlak yakalı, arkası pilili mantonun kumaşı Sultanhamam'daki *Rekor Mağaza-sı*'ndan. En pahalı yünlüden. “Kızımıza en mükemmeli layık!” Ka-lın britlere geçirilen kemik düğmeleri Kapalıçarşı'daki “harççı-lar”dan seçilme. Bir de kapüşonu var, ancak küçük kız hiç hoş-lanmıyor bundan, başına geçirildiğinde hemen itiraz ediyor, kaş-larını çatıp tos yaparak... Nazlanmayı öğrenmesi kolay olmuş. Genç çiftin fazla parası yoksa da çocuklarını sonuna kadar şı-martmak istiyorlar. Nasıl olsa dede arka çıkar onlara gerektiğin-de, torunu çok değerli...

Kâkülleri kaşlarının üzerinden düzgünce kesili, babasının sevdi-ği gibi. Saçları iki yandan örülmediği zamanlar tepesinde atkuyru-ğu, yine babasının sevdiği gibi. “En çok böylesi yakışıyor kızıma!”

Atkuyruğunu tutan kocaman kırmızı kurdelenin fiyongu nere-deyse başının tamamını kaplıyor. Saç modelinin uzun yıllar aynı

kalacağının farkında değil henüz. Annesi saçlarının düzgün olması için çaba harcıyor, babası beğenmeli; tamamiyle kendine benzeyen birtanecik kızı tamamiyle onun zevkine uygun görünmeli!

– Şimdi beğendiniz mi babacım?

- Evet benim güzel bebeğim, evet.
- Anne, bir sürü arkadaşım babalarına “sen” diyor, biliyor musun?
- Tattım, benim sana öğrettiğim gibisi daha doğru. Hem duyuyorsun ya, ben de babama “siz” diyorum. Bana, teyzene, arkadaşlarına sen diyebilirsin.

Kendini bildi bileli öğretilmiş olan bu hitap annesinin mi, babasının mı tercihini yansıttıyor, çok sonradan düşünecek bunu... Ve karar verecek ilerde, kendi çocukları babalarına “sen” diyecekler.

Babanın memnun olması, onaylaması çok önemli anne için. Hukuk Fakültesi’nden sınıf arkadaşları onlar. Kız okulun en şık ve zarif kızı; dalgalı modern kesimli saçlarıyla, uzun boyuyla, incecik belini saran kloş etekli mantoları ve yüksek ökçeli pabuçlarıyla salındığında... Karşısındaysa okulun yakışıklısı, heykel gibi muntazam yüzündeki yeşilimsi ela gözleriyle baktığında... “Artist”e benzetiyorlar onu. Görünümüne yakın Cornel Wilde’in oynadığı *Chopin* filmine nazire “Chopin” diye anılıyor... Bu fiyakaya da bayılıyor. Okulu bitirir bitirmez evleniyorlar ikisi, arkalarında gözü yaşlı hayranlar... Yıllar sonra bunları ilgiyle dinleyecek küçük kız.

Genç adam eşinin adliye koridorlarında rahat edemeyeceğini düşünüyor. O yetenekli kadın da yalnızca sevdiği adamı mutlu etmek istiyor, duraksamıyor. Oysa o koridorlarda her şeyin üstesinden gelebilir, avukatlıkta ilerleyebilir. Olsun, önceliği farklı onun. Heveslendiği mesleğinden vazgeçmek... Zor da olsa kaçınmayacak.

– O kız kolejinden gelen teklifi kabul edeyim diyorum. İngilizce öğretmeni arıyorlarmış epeydir.

– İşte bu fevkalade ca-

nım, tam sana göre bence!

Öğretmekten mutluluk duysa da, içinde hep eksik bir şeyler var. Hukukçu olarak devam etse nereye varırdı acaba? İşte bunu düşünmekten alamayacak kendini, yaşadıkça. "Evlilik karşılıklı fedakârlık..." Kendi kanatlarıyla uçmak yerine, büyük ailenin bir kanadı olmuşlar onlar, kadının aile apartmanına yerleşerek. Küçük kız da bunu öylesine benimseyecek ki, kendi hayatında da başka seçenek düşünmeyecek.

Ellili yıllar bitip altmışlı yıllar başlarken küçük kızın dünyası, oturdukları apartmandan ve yakındaki parktan ibaret. Apartmanın odaları sonsuz genişlikte, tavanları sonsuz yükseklikte sanki. Tüm aile orada oturuyor, her katta aileden birileri. Bir de yazları

gidilen o uzaklardaki, denizin ötesindeki ahşap köşkle kocaman bahçesi var... Kış bahçesi ise bu park.

Mor yorganın altında pembe pijama

Pembe pijaması boynuna kadar iliklenmiş, yorganı kulaklarına kadar çekilmiş. Pijamanın pazen kumaşı tenini okşayarak ısıtıyor, üzerindeki minicik çiçekler de sevmediği uyku zamanını kendince renklendiriyor sanki. Günler geçip de kirlenince bir türlü yıkamaya vermek istemiyor bu pijamayı, başka pazen pijamaları da olsa.

Geceleri soğuk. Gecenin başlangıcında harlı yanan kömür sobasındaki ateş sabaha karşı zayıflayıp sönüyor. Zaten soba odalarının açıldığı sofada, ev tasarlanırken tüm odaları ısıtır denmişse de, yetmiyor işte... Nedense otuzlu yılların sonunda apartmanı inşa ettirirken kalorifer tesisatı döşetmemiş Büyükbaba, dedesinin babası. Oysa o zamanlar da kalabalıkmış aile.

Yorganın yüzü mor ipek kadifeden, düğmelerle iliklenen çarşafı beyaz fistolu. Fistonun ortasındaki kurdele deliklerinden geçirilen saten kurdele de mor. Küçük kız ipek kadifeye bayılıyor, ellerini bu yumuşak yüzeyin üzerinde kaydırmak sıcak bir güven duygusuyla dolduruyor içini. Mor ipek kadifenin ışıkla değişen gölgeleri ne kadar derin... Renk sevgisini bu gölgelerin dalgaları-şından aldığı keyif başlatıyor olabilir mi?

Ahşap karyolanın cilalı parmaklıkları var... Ayakucunun içe bakan yüzünde pembe ve mavi ayıcık başlıklı çıkartmaları. Gözünü açar açmaz gördüğü ayıcıkları çok seviyor. Ellerinde kocaman ahizelerle telefonda konuşuyorlar karşılıklı. Karyola büyük kuzeninden ona geçmiş, Amerika'dan gelmiş. Küçük kız karyolaya iyi bakması gerektiğini, kendisinden sonra ailedeki başka çocukların onu kullanabileceğini biliyor. Amerika denen yerde tüm hayvanların böyle renkli başlıkları mı var yoksa? O çıkartmalardaki sevimli ayıcıklara bakarak ne öyküler uyduracak hayalinde...

Karyolanın yüksek başucuyla ayakucunda ahşap toplar dizili. Mavi, pembe ve beyaz. Topları döndürürken hafifçe gıcırıyorlar. Küçük elleriyle birkaçını bir anda döndürmeye çalışıyor, ama yetiştiriyor. Bu sağlam karyolayı kendisinden sonra iki kardeşi, ardından da iki kızı kullanacak, topları minik eliyle çevirmeye çabaladığı sıradaki dünyasının “bilinenleri” arasında değiller henüz.

Çıkartmalardaki ayılar ona bakıyorlar. Pembe giyeni, kirpikleri uzun ve kıvrık olanı kız, mavi giyeni erkek olmalı ayıcıkların. Pembelinin başlığında koskocaman bir fiyonk, kulaklarını örtüyor.

“Mavilisi onu beğensin diye mi bu fiyonk? Peki ya o beğenmezse maviliyi?”

Küçük fettan rüküş

Bostancı'daki köşkün üst katında fettan bir poz. Teyzesinin çiçekli pike elbisesini geçirmiş üzerine.

Elbisenin kalın askıları omuzlarından aşağı kaymış; bunun farkında ve buna bayılıyor.

Saçları omuzlarından hafif dalgalarla inerken yüzünü de okşuyor yer yer. Gözlerini uzaklara dikip kamera karşısında duruyor, teyzesi yeni aldığı Voigtlaender marka makinesiyle fotoğrafını çekerken hiç sıkılmıyor, aksine, pek memnun...

Elindeki kocaman güneş gözlüğüyle oynuyor. Teyzesi bu küçücük kızın bunca kadınsı bir tavırla duruşundan şaşkın,

ama renk vermiyor.

Bir başka fotoğraftaki o çırılçıplak pozu da aynı rahatlıkla vermiş... Boynundan bir fiyonkla bağlı hasır şapkasının altından omuzlarına dökülüyor saçları. Ayağında çizgili çoraplarıyla sandaletleri, başka bir şey yok. Bu haliyle bahçedeki çiçek tarhını sınırlayan beton yükseltiye ilişivermiş. Sanki tüm kaygısı elindeki çiçeği koklamak, çıplaklığının farkında değil gibi. Aslında hem de nasıl farkında! Oturuşunda pek dikkatli, her yeri görünmesin, asla, sadece çıplaklığı fark edilsin... Kendinden emin, gü-

zelliğinin bilincinde, henüz üç-dört yaşında. Bir dişilik dürtüsü mü? Ya takılara olan düşkünlüğü? Teyzesinin şu burma halka sallantılı gümüş küpeleri kendisine de çok yakışır herhalde!

– Müsaade eder misin teyzecim?

– Tabii tatlım, al tak, hevesini al!

Hevesini almak mı? Olanaksız. Hevesini asla alamaz. Halka küpeler yetmiyor, hırkasının üzerine broşları sıralıyor. Bir büyük yuvarlak gümüş broş, geniş kenarlı bir şapka gibi, delik işiyle işlenmiş yüzeyinde minik taşlar parlıyor. Bir atlı araba biçimli broş, ki her zaman çok ilgisini çekiyor, gümüşten işlenmiş araba, sürücüsü ve atıyla eksiksiz. Arabacının elindeki kamçı bile var, ince telden. Arabanın tekerleğinin ortasında bir küçük yeşil taş, pırl pırl. Onun altına da bir penguen iğne takıveriyor, gövdesi simsiyah mineden, gagasıyla karnı altından.

– Biraz fazla çeşitli olmadı mı tatlım, ne dersin?

– Hepsini seviyorum ben.

Teyzesi kamerasına keyifle poz veren küçük rüküşe sesini çikarmıyor. Koca küpe kulağını azıcık aşağı çekerken carunun yandığını belli etmiyor o da. Yeter ki kendinden memnun olsun! Bir de en sevdiği, gelin kılığına girmek.

– Senin şu beyaz fisto jüponunu başıma geçirsem, altına da aneminkini, tam gelin gibi olurum, sen de resmimi çekersin, ha?

Eline birkaç papatya alıyor... Damat ne zaman gelecek acaba?

– Ah, gösterişe baylıyorsun sen, küçük rüküş seni! Bir de fettan!

Teyzesi hem şaşkın, hem memnun.

“Bakalım ne olacak bu kız büyüyünce!” Çektiği pozlar bir şık bir albüme yerleşecek sonra, yeşil zeminde üçgen köşe çerçeveleri arasında tutturulacak. Yapraklar arasında incecik pelür kâğıtlar; fotoğraflar bozulmasın... Albümün kapağı bakır kabartma, üzerinde Fatih Sultan Mehmed İstanbul’u fethediyor, en sevilen albüm modeli...

Gösteriş kısa sürede gösteriye dönüşüyor. Bostancı’da bir gece müsamesesine. Sirtında peri kanatları, ince tellerin arasına girilip yapıştırılmış, yarı saydam ince yağlı kâğıttan.

Küçük kız sahnede yalnız, öylece dikiliyor. Alçak masanın üzerinde yere kadar uzanan kırmızı örtüyle oluşturulmuş, sandıklardan basamak yapılmış sahnede. Ve söyleyeceği sözleri unutuyor... Neyse ki izleyiciler yalnızca aileler! Naneli limonatalar ikram ediliyor, gece tatlı bitiyor.

Sonradan ara ara hep aklına gelecek, ne planlamış olabilirdi o kanatları teyzesine ısmarlarken? Yalnızca bir peri olarak dolanmayı mı? Neden bildiği bir şiiri okuyamadı? Cevabını bir türlü bulamayacak. Belki de tüm yaşamında bir sonraki adımı düşünmeden yaptığı tek iş olarak kalacak bu.

Diğer sahne arkadaşları neler yapıyor peki? Anlaşılan kendi heyecanından unutmuş tümüyle. Ama o akşamki performanslarının onları tatmin etmekten uzak olduğunu anımsayacak hep. Geriye kalan, hayalkırıklığının kamçıladığı bir heves. Vazgeçmek yok... Bu gösteri, Bostancı Gümüşçü Sokak'taki bahçe müsamereleri geleneğinin başlangıcı. Bundan sonra her yaştan çocuk toplanıp "marifet" sergileyecek kendi aralarında, giderek piyesler sahneye konacak. Nasıl olsa izleyecek olanlar yalnızca aileler, ne yapsalar beğenilip alkışlanacak!

Bir sokak boyunca yalnızca iki büyük bahçe uzanıyor. Birinde tek bir ahşap köşk, küçük kızın hükümranlılığı... Ondan başka çocuğun bulunmadığı. Diğerindeyse bir ahşap köşkün yanı sıra irili ufaklı yazlık konutlar, ve bir de dönemin modern apartmanı. Mahallede "Hilton" adıyla anılan o dört katlı apartmanda geniş balkonlar, laciverte boyanmış üçgen motifli balkon korkulukları... Ve o geniş balkonları boydan boya geçerek yükselen yuvarlak kesitli sütunlar. Ne görmek, kendince... Boşuna Hilton dememişler ona!

Aslında karmakarışık bir binalar topluluğu bu karşı bahçe, ama

yazlığa gelme alışkanlığı olan o insanların uyumuyla benzersiz bir bütün. Tüm yapıların sahibi bahçenin bir köşesindeki ahşap köşkte oturuyor, kiracıları hemen hemen hiç değişmiyor yıllar içinde. Her bir aile diğeriyle akrabalaşmış adeta. Annelerin hepsi çiçekli basma entariler giyiyor gün içinde, akşamlarıysa biraz daha farklı, işten vapurdan inip yürüyen kocaları karşılar, ya da açık hava sinemasına giderken daha özenli... Ufak tefek tartışmalar da eksik değil elbet, pek masum nedenlerden.

Ve elbette bir sürü çocuk ve genç, birlikte büyüyen. Dolayısıyla eğlence var orada. Küçük kızın annesi öğretmen olduğundan yazları çoğunlukla evde. Karşı bahçeye ziyaretlere gidiyorlar denize gitmedikleri zamanlar. Annesi hep bakımlı, diğer annelerle karşılaşıyor onu ve beğeniyor, özellikle her gün hafif bir makyaj yapmasına bayılıyor, hep hayran hayran izliyor annesini makyaj yaparken.

- Kırpiğini kıvrırken canın yanmıyor mu anne?
- Hayır canım, bu aleti iyi kullanmayı öğrenirsen bir şeycik olmaz.
- Peki o kalem gözünün dibini acıtmıyor mu?
- Katiyen. Dikkatle çekiyorum bak!

- Çok güzel oldun anecim.

Hayat basit. Çok sevdiği aslanağzı çiçeklerinin basitliğinde, hem de onların ağzını açıp kapamasına duyduğu sevinç gibi küçük mutluluklarla dolu... Ağaçlar kollarını insanların üzerine gerip onları yalnızca güneşten değil, her türlü kaygıdan, sızıntıdan koruyor sanki. Küçük kız bahçedeki sevgili ulu çamlarının dallarını kucaklayan kollara benzetiyor, onların altında güvende.

Pötikare pantolonlu piyanist

Soğuşa karşı adeta zırhlanmış küçük kız, köhne bina iyi ısınmasa da o üşümeyecek. Pantolonu kırmızılı mavili “pötikare”. İçinde pamuklu fanilas, çamaşırının içine sokulu. Aman beli açık kalmasın! Pantolonun beli lastikli, basit, rahat. Yünlü kumaşı narin cildini tahriş edecek gibi kaba değil, yumuşacık. Kocaman cepleri var, içlerinde bembeyaz pamukludan ütülü mendiller. Kırmızı kazağı el örgüsü. Dik yakası boynunu koruyor, yandan bombeli düğmelerle ilikleniyor. Saçları iki yandan örölü, bu kez mavi kurdelelerin fiyonklarıyla süslü.

Annesi onu konservatuvara başlatmış. Henüz okula gitmiyor, ama piyano öğrenecek önce. Konservatuvar evlerine yakın sayılır, teyzesi elinden tutuyor, yürüyerek götürüyor onu, ders sırasında orada bekliyor ve alıp eve getiriyor.

Teyzesi üniversitede asistan, çok çalışıyor, ama yeğenini konservatuvara götürüp getirmek için rahatlıkla izin alabiliyor, çünkü hocası Mazhar Şevket Bey, klasik müziğe tutkun ve küçük kızın piyano öğrenmesini yürekten destekliyor.

Cağaloğlu'ndaki bina küçük kıza muazzam, eski ve korkunç görünüyor. Yüksek tavanlar, gıcırdayan yer döşemeleri, karanlık koridorlar. Bitmez genişlikte merdi-

venler. Hele kattan kata uzanan o koyu cilalı merdiven trabzanları, koca bir ahtapotun kolları gibi. Bir de o ezici disiplin havası. Sanki nefes alsa kabahat olabilir. Hocaları hanımefendi pek yaşlı galiba! Üstelik hiç hoşgörüsü yok bu ünlü öğretmenin. O güne kadar işitmediği azarı işitiyor küçük kız. Tanımadığı sözler bunlar. “Yine ne hata yaptım acaba?” Azarlandıkça eli ayağı birbirine dolaıyor, notaları karıştırıyor, ince parmaklı ellerini piyanoya doğru yerleştiremiyor bir türlü...

Annesine anlatsa üzülecek, en iyisi anlatmamak. Gözleri dolu dolu, başını dik tutarak sürdürüyor öğrenmeyi, ama bir türlü keyifle yapamıyor o bitmez tükenmez “egzersiz”leri. Annesini piyano çalarken izlemekse büyük zevk. Birden değişik bir şey fark ediyor annesinin parmağında.

– Annecim o parlak yüzüğün nerede, o altın halka? Neden onun yerine bunu geçirdin parmağına? Hem bak, dönüyor parmağında, düşecek gibi. Bol gelmiş galiba, başkasının yüzüğünü takmışsın gibi.

Annesi gülümsüyor. Artık ince, beyaz bir yüzük takıyor o, belki gümüş.

– Altın yüzüğün daha güzeldi annecim, çok daha güzeldi.

Açıklamayı da pek anlamıyor, aklında kalan yalnızca durmadan bir günün anılması; 27 Mayıs. Ancak ortada önemli bir durum var, belli.

Heyecanlı konuşmalar. Hep açık radyodan sürekli sert sesler. Ve annesinin ona dinlettiği müziklerden farklı müzikler, marşlar. En çok “Dağ Başını Duman Almış”... O da hemen ezberliyor bunu. Dumanlı dağlardan çok o durmayıp akan gümüş dereyi gözünde canlandırmaya çalışıyor.

Şimdiyse Beethoven’ın *Für Elise*’si yayılıyor evin içine. Tuşlardan çıkan ses okşuyor küçük kızı. Annesi o gün erken gelmiş okuldan, sokak giysilerini, ceket ya da hurka yakasından eksik etmediği iğnesiyle küpelerini çıkarmış, evde giydiği düz etekle eski hurka var üzerinde. “Anne evde ve gitmeyecek.” Keşke daha uzun sürse *Für Elise*...

– Annecim, hep sen çal piyanoyu, bana çal deme n’olursun! Seni dinlemeye bayılıyorum. Ben iyi çalamıyorum, bunu da sevmiyorum! Bir şey demiyorsun ama, anlıyorum beğenmediğini...

Annesi nasıl da dalıp gidiyor piyanonun başındayken. Notaya ancak zaman zaman bakıyor. Nasıl ezberlemiş hepsini? Yüzündeki ifade hep böyle, cennet dedikleri yere uzanmış gibi...

– En son sen karımdayken bir konsere çıkmıştım.

– Sonra neden bıraktın peki?

– Zaten esas işim değildi ki! Belki de keşke olsaymış... Ama devam etmek için başka bir emek lazımdı, hayatı adamak...

– Ne demek hayatı adamak?

– Kendini bir şeye bütün olarak vereceksin demek. Aksi takdirde yürümez canım, tamam mı? Neyse. Şimdi evde çalışıyorum ya, sana çalışıyorum işte! Daha ne isterim?

Chopin'in *Noktürn*'ü dolduruyor odayı. Piyanoya bunca hüznün nasıl dökülür? Ya Schumann'ın o sarmalayan notaları?.. Küçük kız annesinin yanbaşıda oturuyor, hem onun tuşlarda dolaşan ellerini seyrediyor, hem de duygularını ayrıştırmaya çalışıyor. Annesinin yanındaki taburede ayaklarını sallayarak ritim tutarken, küçüldüğü için burnunun ucu kesilip giyme süresi uzatılan pabuçlarını arada bir piyanonun kenarına çarparken... Notaları yan yana koyarak bu yapılabiliyorsa, kelimeleri yan yana koyarak da yapılır.

– Şiirler de böyle oluyor, değil mi?

El örgüsü hırka ve şiir

Gri-beyaz sade motifli, önü fermuarlı el örgüsü hırkasını giymiş yine babası... Bu rahatlık demek, bu vakti var, dışarı çıkmayacak demek. Bu birlikte olacaklar demek. Belki günlerden pazar. Yeni yıkanmış, ıslak saçlarının üzerine bir eşarp sarılmış, üşütmesin...

Babasının dişlerinin arasında abanoz piposu. Yeşilimsi ela gözlerinde sevgi. Sıcak ev günleri. Şiir.

Babası onu dizine oturtup Nâzım Hikmet'ten okuyor. Onu en çok etkileyen o mavi gözlü dev, bahçesinde ebrulî hanımeli açan o ev, bir de o evi cücenin kolunda terk eden, rahata susamış kadın... O kadını anlamaya zorluyor kendini. Sevdiği birini nasıl terk edebildi? Neyi özlemiş olabilir? Ona bahane arıyor hep, olasılıklar yaşıyor hayalinde. İkisi için de üzülüyor. O dev gözyaşı dökmüş olmalı kadının arkasından.

– Devler ağlar mı baba?

Hüzün kaplıyor içini... *Memleketimden İnsan Manzaraları* ise önünde öyle tablolar açıyor ki... Bazen annesiyle Bostancı'ya giderken trene bindikleri Haydarpaşa Garı bambaşka bir havaya bürünüyor... “Merdivenlerin üstünde güneş...” Yaz günlerinde oradan geçerken artık merdivenlere başka türlü bakacak. Şiirdeki Galip Usta'yı arasa bulur mu orada? Keşke ona kâğıt helvası verebilse... Kendi mor kadife yorganını paylaşmak istemez elbette, ama ona da bir yorgan bulabilir. Çok mu geçmişte kalmış o şairin sözünü ettiği zaman? Saat nasıl on beş olabilir? Denizden gelen yosunla balık kokusu burnuna doluyor sanki.

Babası “*İstanbul'u dinliyorum gözlerim kapalı...*” diye başladığında küçük kız da gözlerini yumuyor hemen, sanki şairle aynı yerden dinliyor şehri böylece. Ve suya değen ayaklar... “*Bir şey düşüyor elinden yere/Bir gül olmalı*”... Gözünün önünde neler neler belirliyor küçük kızın, ayakları suya değdirmenin bu şiire de, bu şehre de çok yakıştığını söylüyor babasına, çekinerek, alçak sesle. Bu yorumu beğenilince seviniyor. Ya yere düşen gül? Bu Orhan Veli ne yazsa ta yüreğinden vuruluyor, uzun uzun düşünüyor üzerinde.

Bir de Bedri Rahmi'nin *Karadut'u* kazanıyor belleğine. Babası bu şiiri öylesine duyarak okuyor ki...

– Şair “Daha nem olacaktın?” diyor ya babacım, bunu çok seviyorum. Ve düşünüyorum, daha neler neler olabilir diye... Evet, karadutu olmak çok güzel. Ama ben olsam çileğim diyebilirdim. Çingenesi olmaksam... Bilmiyorum.

– Hem de çok güzel resimler yapıyor bunları yazan. Bir fırsatta göstereceğim sana.

Merak ediyor küçük kız, hayalinde o şairin renklerini canlandırmaya çalışıyor. Yazın dallardan yere dökülen dutların renklerinde olmalı resimleri. Ve o dutların sonsuz yuvarlaklarının zenginliğinde.

– Babacım, bunu tekrar okur musunuz bana?

Şiiri yalnızca dinlemek, henüz okula gitmez, okuma yazma bil-

mezken... Kimi şiir kitabının sayfaları üstten kapalı. Onları gümüş bir mektup açacağıyla açmak küçük kızın görevi, en severek üstlendiği iş. Sarımsı sayfalar bıçağın keskin kenarıyla açıldıkça uçları tırtıklanıyor, kucagina incecik bir toz...

Ve o kitaplarda ölüme dair yazan şair, Cahit Sıtkı... Ölümü merak ediyor. "Öldük, ölümden bir şeyler umarak/Bir büyük boşlukta bozuldu büyü." Demek yakın zamanda, birkaç yıl önce ölmüş o, hem de uzaklarda. Babası anlatıyor, şevkle.

Saman kâğıtlı, cildi kolayca dökülen, kimi sayfaları kitap açacağıyla açılan o kitaplardan okunan şiirler. Defalarca okunan. İçlerinde bir de önceki yılın ajandası var, içi şiir dolu; 1960 Ajans-Türk Takvimi. Sonradan babasının kitaplığından alıp saklayacak o küçük cildi, ve çok ilerde bir zamanda, kendisi de bir şeyler yazdığında dağınık masasında duracak o harap cilt.

Baba kızın şiir seansları saatler sürüyor bazen. O geniş koltukta babasının kucagında oturuyor, başını omzuna yaslıyor.

– Baba, benim de içimden şiir söylemek geliyor, benim kendi şiirimi.

Babası kâğıt kaleme sarılıyor hemen.

– Ne demişti o küçük kız? Bir daha söyleyin bakayım!

Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Fakültesi'nin geniş merdiven sahanlığında genç sanat tarihi asistanını durduruyor. Birkaç gün önce bir sohbet sırasında ona iletilen dizeleri soruyor. Her karşılaşmalarında tekrarlanacak bu sahne, koridorda, anfi önünde, merdivenlerde... Ahmet Hamdi Bey işitmekten hoşlanıyor bu dizeleri:

Büyükluğümü düşünüyorum / Ağlıyorum / Çocukluğum nerde diye

Teyzesinin hocası Mazhar Şevket Bey küçük kızın maceralarını sık sık sorup anlatıyor. Fakültenin ikinci katında, Sanat Tarihi koridorunun başındaki odasında, küçük yeşil deri koltuklarda yapılan sohbetlerde de konu ediyor keyifle. Şiiri de böylece ulaşıver-

miş o odaya. Teyzesi o pek sevdiği çiçekli pike elbiseyle çekilmiş fotoğrafını gösteriyor onlara, bir de okuyormuş gibi verdiği pozları. “Bu ne yaman bakıyor böyle! Büyümüş de küçülmüş mübarek!”

Babasına söyleyip deftere yazdırdıklarını okuma-yazma öğrenince kendi yazacak, yakında, okula başlayınca, güzel yazmayı öğrenince. Ve ilerde, çok ilerde yazacağı başka şeylerin içine katacak.

Kimi şiir saatleri kapının çalınışıyla sona eriyor, misafirler geliyor, habersiz. Birden beliriyorlar kapıda, sevinçle buyur edilen dostlar. O zaman evin havası değişiyor. Küçük kız şiiri sevdiği kadar bu eğlenceli akşamları da sevir, hiç yatağına gitmek istemiyor.

Dar, yırtmaçlı, ya da boydan boy pilili etekli kadınlar omuzlara değen, uçları dışa doğru “karavel” ya da kulak altında biten kısa kabarık saçlarıyla özenli... Üzerlerinde hep rengârenk kazaklar ya da minik fiyonklarla kapanan bebe yakalı bluzlar. Kulaklarında parlak renkli taşlı ya da incili klipsli küpele. Ayakkabı topukları kısaca ve ince. Bazıları öyle ince ki, halının örtmediği parkelerde delik gibi izler bırakıyor. Erkeklerse kravatlı ceketli, ya da balıkçı yaka kazaklı, mokasen ayakkabılı.

Çaylar içiliyor, pek ender olarak da birilerinin “yurtdışından” getirdiği viskiler, dar uzun kadehlerde. Evde ne varsa ikram ediliyor, küçük kız bisküvi tabağını taşıyor dikkatle, meyve tabağı ağır.

Yeşil Fiat Millecento

- Gel Gülüm, pencereden aşağıya bak, sokağa!
- Yoksa kar mı yağmaya başladı?
- Amma da yaptın, bu mevsimde ne karı? Şimdi girdim eve, hava soğuk ama o kadar da değil. Hem ben sana dışarı bak dedim, sokağa bak dedim.
- Baktım babacım, arkadaşım falan yok etrafta, ne görmem lazım orada?
- Tam evin önünde ne var?
- Bir küçük araba var, açık yeşil rengini beğendim.
- Eh, tamam öyleyse, ben de sana beğendirmek istemişim. O bizim arabanız!
- Heey! Sonunda arabamız oldu! Yaşasın! Yaşasın!
- Dur, üşüyeceksin böyle! Duyuyor musun?
- Ayağında ev terlikleri, üzerinde yalnızca ince hırkası, koşarak, uçarak iniyor merdivenlerden, babası arkasında... Ağır apartman

kapısının pirinç tokmağını nasıl kavrayıp bir anda açıveriyor, kendini soğuk havaya atıp arnavut-kaldırımının üzerinde pek bir yepyeni duran küçük arabanın kapısını zorluyor.

Onca zamandır bir otomobilin hayalini kurup durmuşlar. Çok pahalı! Hem dolmuşlar ne güne duruyor? Babası sesini çıkarmıyor pek. Çağaloğlu'ndaki o köhne binada, arkadaşlarıyla ortak avukatlık bürosunda ne kadar kazanıyorlar? Annesi de çalışıyor, öğretmen maaşı ne kadar? "Evde para konuşulmaz hiç, ayıp." Niye ayıp?

Sonunda babası bir otomobil almış işte, hem de ne sevimli bir şey, küçük bir Fiat, Millecento'ymuş adı.

– Babacım, bu arabanın rengi naneli limonata gibi.

Elden düşme, birkaç yıl olmuş üretileli, 1959 model. Olsun. Burnundaki yuvarlak farları ve önündeki koca dişleriyle sırttan bir ağza benzeyen ızgarasıyla tam bir surata var sanki! Plakasında İstanbul yazıyor.

– Artık beni de şöyle bir gezdirirsin oğlum.

– Tabii annecim, ne demek!

Annanesiyle babası pek düşkünler birbirlerine. Annesi mi onun evladı, yoksa babası mı?

Otomobile kurulup, "ver elini Boğaziçi"...

– Şu Abdullah Efendi'de balıklar pek leziz!

– Ama bir o kadar da pahalı!

– Sahilde keten helva yesek?

Türkân Şoray'ın çiçekli elbisesi

Türkân Şoray çaça yapmıyor. Arkadaşlarına “uymuyor”. Onlar omuzları öne arkaya hareket ederek sallanırken onun gözü sevgilisinde. Ayhan Işık çatık kaşlarıyla ileriye bakıyor, iki kaşının arasındaki çizgi derinleşiyor adeta. Türkân Şoray'ın muhteşem dudaklarında umursamaz bir gülüş varken, giderek kaygıya dönüşüyor ifadesi. İri çiçekli, kalın askılı, belden büzgülü elbisesinin etekleri uçuşuyor. “Zengin evi”nin salonunu boydan boya geçip salındıkça tüm sahne onunla kaplanıyor. Çok güzel görünüyor.

Siyah beyaz film hayallere olanak tanıyor; küçük kız emprime elbisenin koyu pembe desenli olduğunu düşünüyor. Annesinin de böyle bir elbisesi var ya! “Artist”in boynundaki üç dizi kristal kol-yeye bayılıyor, saçlarının topuzunuysa pek beğenmiyor. Omuzlarına dökülse daha güzel olurdu!

Yazlık sinemanın çivileri bacağı çizen köhne ahşap iskemlelerinde evden getirilen minderler. Yerlerde çekirdek kabukları, kabak çekirdeği ve ayçiçeği. Çiçek kokulu esintiler eşliğinde iç burkan aşk öykülerinin, abartılı savaş sahnelerinin, erişilmez ülkelere heyecanla izlendiği, ardından uykusu gelmiş çocukların geceyarısı yürüyerek eve dönüşlerde kucağa tırmanmak istediği akşamlardan bir akşam... Cidarı hava kabarcıklarıyla dolu yeşilimsi camdan gazoz şişesinin neredeyse tamamını ağzına sokarak keyifle başına dikeyor.

Perdedeki kadının ifadesi değişiyor, yüzü bulutlanıyor. Baygın gözlerindeki kargınlık

üzerindeki giysiyle tam bir tezat sanki. Küçük kız tüm yüreğiyle reddediyor bu sahneye inanmayı. Bu muhteşem elbiseyi giyen üzüntüleri de uzak tutmalı kendinden. Tutabilmeli. Bir elbise bunu başarabilir mi? Annesinin de benzer bir elbisesi var. Hangisi daha şık? Sinemanın yanındaki evde ışık yanıyor, sahnenin o yanındaki görüntüler uçuklaşıyor.

Ayhan Işık asık bir suratla dikiliyor Türkân Şoray'ın yanında, gururlu, yakışıklılığından emin, aldırılmaz tavırlı, ama içli. Meydan okumaya hazır. Kravatını düzeltiyor sinirli sinirli. Bir an sonra nasıl da kavga edecek "öteki" adamla! Yumruklaşacak. Adamı yere serecek. Eşyalar kırılıp dökülecek. Hele orkestranın baterisine giren baş... Perdede işler kötüye gidiyor. Başını çeviriyor küçük kız, bunları görmek istemiyor ki o...

Otobüs Yolcuları filmini hüznü bir heyecanla seyrediyorlar. Küçük kız birbirini seven insanların neden kavga ettiğini, neden gözyaşlarına boğulduğunu anlamaya çalışıyor. Az sonra ara olacağının belirtileri, açılan büfenin ışıkları yanıyor teker teker, floresanlar. Gazoz şişelerinin yüzeyinde hızla gezdirilen metal açacağı şıktısı, o çok tanıdık ses.

- Bir gazoz daha içsem?

Olmaz, tuvalate gitmesi gerekir sonra, oysa eve kadar dayanmalı. Uysalca:

- Peki.

Evde annesinin o elbisesine bakacak, hangisi daha güzel karar vermek için.

- Anne, Türkân Şoray'ın isminin senin isminden verildiği doğru mu?

- Öyle derler büyükler yavrum, aileler aynı yerden, oralarda bizim aile en tanınmış aileymiş ya, benim adımla birçok kişi evladına vermiş işte.

“Küçükbey”in yalısında

– Bugün seni Boğaz’ın en ucunda bir yalıya götüreceğim, benim büyük hocalarımdan birinin evine... Memleketimizde arkeolojinin mühim isimlerinden biri o, benim çatı katındaki davetlerime gelirdi, hatırlayacaksın Gülüm. Hani bir kere de Şişli’deki köşküne gitmiştik seninle birlikte.

Yaşasın! Teyzesiyle gezmeye gidiyor yine.

İlk bir bahar günü, yaza yaklaşan. Kalınca bir hırkayı ihmal etmemeli. Hatta bir de ince bir eşarp boyna.

– Bluzunu pantolonun içine sok, belin üşümesin vapurda!

Boğaz’da vapur yolculuğu her zaman çok keyifli, en çok da erguvan zamanı. Ziyaret günü biraz da bunu yaşamak için o mevsimde seçilmiş.

– Açıkta oturabilir miyiz teyzecim? Güneşli bir yer seçeriz, ha?

Yalıların önünden geçtikçe teyzesi tek tek anlatıyor onları. Paşabahçe'deki Tefvik Paşa Yalısı'nın kapısından giriyorlar, ahşap yalının bahçenin ucunda, denizin kıyısındaki o mağrur duruşu etkiliyor küçük kıızı. Bahçedeki dar yolda ilerlerken sanki taşları incitmemeye çalışıyor. Başka “gezme”lerden farklı bir yerdeler. Üzerinden yıllar geçse de o gururlu yaşanmışlık havasını unutmayacak. Önce bahçıvan karşılıyor onları. Ev sahibine haber vermesi için dadı aranıyor. Küçük kıızı buna pek şaşıyor.

– Kimin dadısı?

Sonunda büyük hoca ağır ağır çıkıyor yalıdan ve konuklarını selamlıyor, küçük kıızın pek büyümüş olduğunu söylüyor, başını okşayarak. Etrafta eski insanlar. Hizmetkârlar ev sahibi büyük hocaya “Küçükbey” diye sesleniyorlar, oysa o kat kat boynuyla çok yaşlı görünüyor küçük kıza. Demek o yaşlı hizmetkâr onun dadısı üstelik... İlgile izliyor. Sorular ziyaret sonrasına saklanmalı.

Çok istemesine rağmen deniz kıyısında oturmuyorlar, teyzesinin elinden tutarak o tarafa yönelse de.

– Orası esintili olur efendim, arka bahçe daha muhkimdir.

Sesini çıkaramıyor elbette. Keşke rıhtımda, denizin en dibinde oturabilseler, Boğaz önlerinden aksa, teknelerin dalgasıyla deniz vurunca ayakları ıslansa... Keşke, keşke! Teyzesinin hafifçe çatılan kaşlarıyla son itirazı da dillendirmeden yutuyor.

Arkadaki bahçede, ulu manolya ağacının altında eski hasır kol-

tuklar. Kuytularda mavi ortancalar. Bembeyaz önlüklü hizmetçi tarafından gezdirilen kurabiyeleri yiyor, süslü porselen fincandan çayını içiyor ve söze karışmıyor küçük kız. Arada bir esen hafif rüzgârda kıpırdayan masa örtüsü bembeyaz ketenden, yere değecek kadar uzun uçlarında sepet sepet çiçek işlemeleri, kabarıp kabarıp. Kucağına yaydığı peçetede de aynı işlerden, yuvarlak saplı sepetten zarıfçe taşan mavi çiçekler boşluğa uzanıyor.

Küçük kız az ötesindeki denize doğru uzanmak, Boğaz'dan geçen gemilere yakından bakmak istiyor, hatta belki ayaklarını suya uzatmak? Ama terbiyeli terbiyeli oturmayı sürdürüyor.

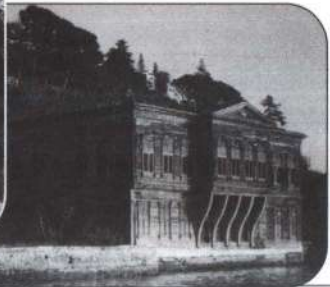
Büyük hoca uzun uzun selviye dolanan sarmaşığın ağaca verdiği zararı anlatıyor. Demek kesmişler sarmaşığı! Ne yazık. Sonra bahçede yalının eski zamanlarından kalan kurşun sulama bollarını nasıl keşfettiğinden söz ediyor, yine uzun uzun. Ne kadar eski bir yer burası...

Bir o kadar da kazıdan söz ediyorlar, o konuşuyor, teyzesi saygıyla dinliyor daha çok, karşısında otururken bacak bacak üstüne bile atmıyor. Antalya, kazı evi, Perge kazısı için yeni planlar...

– Pek dikkatli görünüyorsun küçük kız. Ne olacaksın büyüünce? Arkeolog mu yoksa?

Yüksek sesle gülüyor büyük hoca. Gülerken hoplayan gıdısını sevimli buluyor küçük kız.

– Bir kurabiye daha alabilir miyim?

Hırkalı yavrukurt

“Anne”nin kıyafeti çok yalın, hiçbir süsü olmayan kısa kollu bir bluz, dizlerini örten biçimsiz bir etek, renkler de iddiasız, hat-ta sanki yok. Saçları yandan ayrılmış, kulak altında bitiyor, dalga-lı kestane, herkesin saçı gibi. Yüzünde ifadesiz bir gülümseme. Yüz çizgileri ideal ölçülere yakın, ama güzellik için daha başka şeyler gerek anlaşılan. Elini çocuğa uzatmış. Şefkatli olmalı. İlko-kul kitabındaki anne betimlemesi küçük kıızı hep şaşırtıyor, hep yetersiz buluyor bu görünümü. Bir şeyler eksik, çok eksik. Kişi-likli olmalıydı. Giysisinde de bir kişilik olmalıydı. Bu fikrini ya-nında oturan arkadaşına söylese mi? Hem gözlüğü de yok.

– Annecim, sen gözlüksüz hiçbir şey göremiyor musun? Pence-reden bakınca geçen gemilerin isimlerini okuyamıyor musun be-nim gibi?

Annesi hep gözlüklü. Miyop. Ve gözlükleri onun ayrılmaz bir parçası. Göz ucundan yukarı doğru sivrilen kavisli çerçeve yüzü-nü canlandırıyor sanki. Sapları pırıl pırıl minik taşlarla bezeli ke-mik rengi gözlük bir mücevher gibi görünüyor kızına, hayran bu gözlüğe. Annesinin gözünden çıkarıp çerçevenin taşlarına yakın-dan bakınca o pırıltıların annesinin yüzüğündeki taşlarındaki gibi olmadığını fark ediyor. Olsun, yine de çok güzel. Annesinin ken-disininkinden biraz daha seyrek kâkülle yüzünü çevreleyen kahverengi saçlarına çok yaklaşıyor.

Kitaptaki yuvarlak sobanın üzerinde kestane pişiren nine de kendi annesine benzemiyor pek. Bir kere çok yaşlı ve burnu-nun ucuna kaymış yuvarlak gözlükleri... Başında hep o beyaz ör-tü mü olacak? Öğretmenin ahşap kürsüsünün arkasında yaldız çerçevesi bir Atatürk portresi gülümsüyor çocuklara. Yanında çı-talarla asılan haritalar. O haritalarda her kente verilen farklı renkleri kim saptıyor? İstanbul hep pembe olsun!

Mevsimler seridi sonbahardan başlıyor, bundan böyle takvim ne

olursa olsun bir yılı geride bırakan zaman değişimi hep sonbahardan başlayacak kafasında. O kareye sığdırılmış sonbaharda, uçuşan sararmış yapraklar arasında adımlarını gepgeniş açarak neredeyse koşan adamın şemsiyesi rüz-

gârdan ters dönmüş, paltosu da esintiye kapılmış, onu sürüklüyor galiba. Neden bu şiddetli fırtınada dışarı çıkmış ki? Kış onca kara rağmen daha dingin gibi. Kardanadamın burnu yerine hep havuç mu oturtmalı? Patatese benzeyen burunlar daha çok oysa. İyi de, kardanadamın başına oturtulan şapkaya ne olur? Öylece bırakılıp gidilir ve kimse almaz mı onu? İlkbaharda açmış meyve çiçekleri ekili tarlalarla dağların önünde. Bir küçük kız yakışır bu tabloya, üzerinden hırkasını çıkarmamış olmalı henüz, hava ancak ılık olacağına göre... Yazın parlayan güler yüzlü güneşin ışınları elle tutulur gibi. Bunu se-viyor, hep sevecek.

Sınıfın Atatürk köşesinde Selanik'teki evinin kartondan kocaman bir maketi, bayrakla birlikte beyaz örtülü masada. Arkasında kırmızı krapon kâğıdı şeritlerinden minik minik boğumlarla hareketlendirilmiş bir tür perde. Arkasındaki duvara yaşamından karelerin yer aldığı resimler yapıştırılmış.

Sınıfın uzun duvarında takvim ve tarih şeridi, Taş Devri'yle başlayan. En başta yer alan adam bir omzunu örten hayvan postuna bürünmüş, ayı postu mu bu? Hani bazen sokakta sahibinin dürtmesiyle bayılma taklidi yaparak yerlere yığılan burnu halkalı o hayvancık gibi mi? Adamın elindeki sopa pek de korkutucu görünmüyor, ama vahşice kavradığına göre bununla avlanıyor olmalı. Belki de bir kaya parçası o. Bu Taş Devri gerçekten zor bir zaman dilimi olmalı, hem de merak edilesi, çok çok merak edilesi... Şerit ilerledikçe giysiler değişiyor, yaşanan zamandan az öncekiler çok süslü. Onları giymek nasıl olurdu? Uzun etekleri sürükleyerek dolanmak... Evet, mutlaka çok zevkli olurdu!

Öğretmenin taktığı parlak boncuktan kolyeler renklendiriyor sınıfı. Giydiği etek-bluzlar sıkıcı olsa da. Dalgalı, kısa kesilmiş saçının dikkati çeken yanı hemen alnındaki beyaz tutam, saçının geri kalanı az kır düşmüş koyu kestane, şaşırtıcı. Önce yadırgasa da, bunu bir ayrıcalık olarak kabul edip karuşıyor ardından. Öğretmenini se-

viyor. Kalabalık sınıfı sesini duyurmak için hep bağırır gibi konuşuyor, ama gözlerinde dostça bir ışıltı var. Bayramlarda elini öpmeye gidiyorlar oturduğu harapça ahşap konağa. Okula yakın, Divanyolu'ndan inip sola sapınca, Ayasofya'ya bakan dar sokağın köşesinde eski bir yapı, ahşap kapının ipini çekip küçük bahçesinden geçiliyor, pırl pırl temiz tutulan misafir odasına giriliyor hemen, duvara dayalı divanda gösterilen yere oturuluyor. Sırt minderlerine yaslanmak olmaz ama, öylesi fazla laubali... İyisi mi, divanın ucuna yerleşmeli. Ahşap zeminde silinmekten havları seyrelişmiş madalyonlu halı. Koltuklarda bembeyaz, el örgüsü dantelli kolluklar. Vazoda yapma çiçekler. Büfenin üzerinde balerinli çalar saat. Porselen şekerlikte fındıklı lokum. Hiç evlenmemiş öğretmen harum yaşlı annesiyle oturuyor. Beyaz saçlı, tatlı sesli, beli bükülmüş annesiyle birbirlerine yoldaşlar. Kimileri onun yüzünden evlenemediğini fısıldıyor. Uzun yıllar sonra, sevgili öğretmenininin iyice geçkin zamanında, yaşlı bir adamla evlendiğini, ama "yapamayıp" ayrıldığını duyacak.

Matematik dersleri dışında okulunu da seviyor. Bir de sabahları erkenden kahvaltı etmek olmasa!

– Yumurtayı yemek istemiyorum.

Kararı kesin. Değişmeyecek.

– Bak, bu sana çok faydalı yavrum. Büyümen için. Üstelik süt de içmiyorsun doğru dürüst!

– Ama ben zaten sınıfta en uzunum ve bundan hoşlanmıyorum. Daha büyümesem de olur!

– Tabii büyüyeceksin. Ve yumurta bünyeni sağlamlaştıracak.

– Bu kokuya dayanamıyorum ben, dayanamıyorum, lütfen!

Göz pınarlarında yaşlar beliriveriyor. Apartmanın girişinde, mermer merdivenlerin başında duran kova kimi sabahlar içini boşaltma yerine dönüşüyor.

– Israr etme artık, bırak yemesin yumurtayı.

– Ama her çeşidini denedik, rafadan, su lu, sahanda... Birini sevmez mi insan?

– Tamam, bırak artık dedim ya, başka şeyle beslenir nasıl olsa!

– Bak, mesela o kulaklara fısıldanan markayı her zaman yiyebilirim!

Evde Sultanahmet İlkokulu yerine hep 44 diye geçiyor okulun adı, Kırkdördüncü İlkokul, eski ismi. Annesi, teyzesi, dayıları hep burada okumuş. Kendisinden sonra kardeş-

leri de buraya gidecek. Çok basamakla çıkılan ana giriş kapısından yalnızca öğretmenler geçiyor, çocuklar arka kapıdan giriyor okula. Açık sarıya boyalı eski bir yapı, geniş saçakları, ölçülü mesafelerle dağılmış yüksek pencereleri ve çıkmalarıyla, girişteki mermer basamaklarıyla dost bir görünümü var sanki. Öğrencilerin girişi o basamaklardan değil tabii, yan kapıdan. Neden herkesin o büyük kapıyı kullanmasına izin verilmez sanki? Buna hep itirazı olacak.

İçerdeki mozaik dökmeye merdivenlerinde koşmak, itişmek yasak, ama dinleyen kim? Merdiven kovaları öyle geniş ki, uzun yıllar kabuslarında teneffüse çıkma telaşında koşarken korkulukları aşıp oradan boşluğa düştüğünü görecek. Ama aydınlık sınıfa varmak güven duygusu veriyor her zaman. Bahçesinde de koşup oynamak için bol yer var. Defterlerin sayfa aralarında da turnakda düzeltilen yaldızlı paket kâğıtlarını saklamak için yer. Her fırsatta yan yana dizip üzerlerindeki parlak renklerdeki desenlerle hayallere dalmak için... Sınıfın kızlarına bir örnek beslenme saati kıyafeti diktiriliyor, önü fiyonklu beyaz önlük, başta lastiğe tutturulmuş beyaz organze-den, kenarları dantelli diadem. Her hafta beslenme kolunu üstlenenler bu korkunç giysiyi giyip herkesin beslenme saatinde uslu uslu "beslenmesini" sağlamakta öğretmene yardım ediyor.

Okulda en sevdiği şey atlastaki tüm ülkelerin bayrakları, en renkli görüntüler... Bayrakları tek tek tanımaya çalışıyor. Brezilya bayrağının üzerindeki küre, yıldızlar... Meksika bayrağında kaktüsün üzerindeki kartal. Bu karmaşık bayrakları nasıl çizer o ülkelerin öğrencileri? Kanada bayrağındaki kırmızı çınar yaprağını çok beğeniyor. Bir de Japon bayrağını şık buluyor. Amerikan bayrağının bir sürü yıldızı da yan yana güzel duruyor doğrusu. Arjantin bayrağı da capcanlı güneşiyle çok sevimli. Yalnızca yan yana getirilmiş renklerden oluşmalarıysa fazla sade buluyor. En güzeli kendi bayrağı.

Son iki yıl törenlerde giyeceği haki renkli yavrukurt üniformasından hoşlanıyor, en çok da boynuna bağladığı fulardan. Uzun kollu, belden büzgülü, diz üzerinde biten giysiyi dizaltında püsküllü lastikle tutturulan koyu renk çoraplar tamamlıyor. Başına oturtulan berenin kaymaması için çene altından geçen lastik sıkısa da, belindeki kemerden sallanan, güya acil durumda kullanılacak ıvır zıvır ağırlık yapsa da hayatından memnun. Çünkü çelimsiz, hatta sıkısa da olsa, sınıfın en uzun boylusu olarak okulun fla-

masını o taşıyor. Kırmızı ve lacivert ipek satenden dikilmiş, kenarları geniş altın püskül şeritli üçgen flama... Boynunda genişçe, yapay deriden beyaz bir palaska takılı, belinde flamanın ahşap sopasını oturtacak yuvası olan. Bu sopayı tutmak da kolay değil o zayıf kollarıyla, sağ el üstte, sol el altta, bayrak belli bir açıda...

Sultanahmet'te dolanıyorlar bayramlarda, pek yoğun olmayan trafiği keserek Divanyolu'ndan Beyazıt'a doğru yürüyorlar. "Beyazıt Meydanı'nda toplanılacak." Alaya hep evden biri eşlik ediyor, ya evdeki Abla, ya da bayramsa ve tatilse annesi. Yavrukurtlar yürüdükçe onlar da kaldırımdan, yanlarından yürüyorlar, ellerinde bir hurkayla! "Hep hasta oluyorsun, bu kıyafet de pek ince!" O hurkayı giymek istemiyor, çok utanıyor, çoğu zaman üşüse de üniformanın üzerine hurka giyiyor olmak korkunç! Direniyor, elinden geldiği kadar.

– Anne, n'olursun bunu giymemi isteme! Bak gör, arkadaşlarımdan hiçbiri hurka giymiyor! Öğretmenim de kızar sonra. Hem herkes bana bakıyor, flama da ağır!

Yıllar boyu bu hurka ısrarına duyduğu kızgınlık taze kalacak. Tıpkı birinci sınıfta tüm sınıfa telefon denen iletişim aracını tanıtmada dersinde duyduğu mahcubiyet gibi.

– Çocuklar, şimdi telefonu tanıyalım. Müdür Bey'in odasındaki telefon üzerinde göstereceğim size. Senin evinde telefon vardı, değil mi?

Arkadaşlarının hepsi ona bakıyor. Kızarak başını sallıyor.

– Evet öğretmenim.

– Gel bakalım. Bakın çocuklar, buna telefonun ahizesi denir, kulağımıza tutuyoruz. Şu telle nakledilen ses buradan geliyor. Ahizeyi al eline yavrum, ve evinin numarasını çevir! Ezbere biliyorsun ev telefonunu herhalde. Annen şaşırarak sesini duyunca.

Annesi evde yok ki! Kendi okulunda o. Telefona annanesi çıkar belki. Küçük kız ilerliyor, müdürün masasındaki simsiyah telefona uzanıyor, arkadaşlarının bakışları altında tek tek numaraları seçiyor dikkatle, zayıf parmağı o yuvarlağı zor döndürüyor. Konuşmaya başlayınca tüm sınıf alkışlıyor!

Okumayı öğrendiğini gösteren kırmızı kurdele fiyongunun göğsüne takılışı gibi, sınıfın çalışanlarına verilen İş Bankası kumbarasını bankaya gidip aldığındaki gururu da birinci sınıfın unutulmazlarından!

– İcini parayla doldurunca getireceksin, buradaki anahtarla açıp paraları sayacağız, sonra senin hesabına yatıracağız. Böylece parayı biriktirmeyi öğreneceksin.

Hiç öğrenemeyecek bunu. Hele bayramlarda aldığı harçlıkları da bu demir kumbaraya atmayacak işte.

Piyano başında

Saçları iki örgülü, uçları kurdeleli küçük kız yine piyanonun başında. Bitmez tükenmez alıştırmalarda kendi kendini kandırmak için çeşitli yöntemler icat etse? Evdeki piyanonun iki yanında, pirinç şamdanlarının altında, birer küçük yuvarlak konsol var, birinin üzerine ayıklanmış şamfıstığı, diğerrinin üzerine fındıkları dizse? Önce her on egzersiz tamamlandığında, sonra giderek beşer ve sonunda birer egzersizde birer avuç atsa ağzına?

– Ama böyle çalışılmaz ki Gülüm! Hem iyice tıkanıp yemek yiyemeyeceksin sonra. Piyanoya başladığında okula başlamamıştın, hoşgörüyordum bunları, ama bak artık okullusun, koca kız sayılırsın!

“Hep aynı nota dizeleri! Evet, evet, biliyorum, elimin alışması için bunlar. İlerde su gibi çalabilmem için. İlerde. Ne kadar ilerde? Usandım artık. Ben bebeklerimle oynamak istiyorum.”

– İkinci sayfaya geçtin mi bakayım?

– İkinci sayfa da farklı mı ki? Anne, bu Czerny adlı adam neden diğerleri gibi devam edip giden hoş müzikler bestelememiş?

Yazdıkları hep birbirinin aynı! Bari şu *Méthode Rose* notasından çalışayım. Onun ilk sayfasındaki kedileri seviyorum.

– Sev canım, ama o ilk sayfa yeterli değil. Biliyorsun ya, piyanoyu öğrenmeye başlayanlar için yazılmış bütün bu notalar. Kaç kez konuştuk bunu seninle? Bunları her gün öğretmenininin söylediği kadar çalarsan mükâfatını görürsün.

– Anne, sana bir şey söylesem bana çok mu kızsarsın? Bazen canavarlara benzeyiveriyor bu notalar. Bak şu kuyruklu do'lar var ya, bir de diyez işaretleri, onlar birbirine yaklaşıncı...

– Canım, çok iyi görüyorsun ki onlar oldukları yerde duruyorlar. Kalk biraz dolaş, sonra yine oturursun piyanonun başına.

– Bir de, orada uzun süre öylece durunca nota defteri sıkılıp kıpırdamaya başlıyor, sonra da kayıp aşağı düşüyor, tuşların üzerine...

– Bunun doğru olmadığını sen de biliyorsun. Sana kızmıyorum. Sadece biraz gayret bekliyorum senden. Bütün aklını, ruhunu veren?

Dinlerken onca keyif aldığı müziği icra etmekten bir türlü “gereken” keyfi alamıyor. Annesinin hevesini kırmak olmasa...

İnsan iyi piyano çalamazsa ne olur?

– Bak, ben senden çok daha geç başladım piyano öğrenmeye, ama öyle sevdim ki, bir daha bırakmadım. Sonra üniversite yıllarımda Cihangir’e gittim piyano dersi almaya, Madam Vekilli’den. Rus’tu o, bir Rum’la evliydi, o geçindirirdi evini. Fıleli saçları, kpkırmızı rujuyla hep gözümün önündedir hâlâ. Çok titizdi, çok. Teyzen de keman dersi alırdı, ama o benim kadar üstüne düşmedi bu işin.

Annesi biraz duraksıyor, kendi içine dönüyor sanki. Sonra kızının gözünün içine bakarak bıraktığı yerden devam ediyor.

-Ben dersleri hiç aksatmazdım. Hastalansam da, çalışacak çok dersim de olsa. Karda, kışta. Hatta hep anlatırım ya, karlı günlerde o pek dik Tavukçuşmaz Yokuşu'ndan aşağı adım atamazdım da, kalın mantomun ya da çantamın üzerine oturup kayarak inerdim aşağı... Babanla buluşmalarımız da piyano dersinden sonra olurdu hep. Biliyor musun, piyano ve aşk harika bir ikilidir.

Saçları iki örgülü, uçları kurdeleli küçük kız uslu uslu dinliyor. Annesi onu yetişkin biri gibi karşısına alıp konuştuğunda lafın aşka da gelmesinden kaçınmıyor. Aşk hep var yaşamda, kendini bildi bileli bunu duymuş.

Böylece sürdürecektir piyano eğitimini, annesine gerçek duygularını belli etmemeye çalışarak. "Neden açıkça konuşmadım, derdimi dile getirip bunu severek yapmadığımı söylemedim? Buna neden cesaret edemedim ki?" Bu hayıflanma ancak yıllar sonra gelecek. En önemli şey anneyi kırmamak! Ciddi itirazların zamanı değil henüz.

Annesi konservatuvarın yolunda gitmediğini fark edecek sonunda. Ama kızının piyano yaşamının bitmesine izin veremez! Artık ona evde özel piyano dersleri aldırması... Öğretmeni pek kibar ve hoş bir hanım; kulak altında kesili dalgali kestane rengi saçlar, kırmızı ruj. Çok da şık giyniyor, her derste inceliyesi bir görü-

nüm. Dar etekler ve ince yünden, gökkuşağının her rengine kazak-hurka takımları. Annesiyle teyzesinin de bunlardan var... Boyunda hep bir dizi inci. Hiç çıkartıyor mu onları, yoksa incilerle mi yatıp uyuyor acaba?

Küçük kız çaballıyor, öğretmeninin verdiği ödevleri elinden geldiğince çalışıyor. Alman çocuk şarkılarının bulunduğu büyük nota kitabı: *Kinderlieder*... Renkli, neşeli resimlerle bezeli.

– Doğru çaldığın her şarkı için o sayfanın başına “Aferin” yazacağım. Şimdi bir tane hak ettin mesela!

Özenli el yazısıyla yazılan bu aferinler o nota kitabını benimsetip sevdireyor.

– Anne, bak aferinin üzerine bir de yıldız koydu öğretmenim!

– Bravo benim güzel kızıma! Şimdi bir kez daha çal bana, yanında otururken... Bu notayı ben de kullanmıştım. Şu “Yıldızlı Gece” şarkısını çok severim. Bir de “Guguk Kuşu ile Eşek”.

– Bak bu şarkının başında da karga gelinle karga damat var, gelinin duvağı bütün sayfaya uzanıyor.

Şarkıların ardından sıra Bach’tan bir şeyler çalmakta... Güzel!

Ancak kusursuz değil. Kusursuzluk için daha çok, daha çok çalışmak gerek. Bunca ağır ilerlemeyle ondan piyanist olmayacak!

Müziğin çok neşeli olduğu zamanlar da var. Kırmızı sedeflerle... Annesi evdeki akordeonu çaldığında da hayran hayran izliyor, deri kayışla omza asılan bu kocaman kütlenin kırmızı sedefimsi görüntüsü, beyaz, cilalı gibi parlak tuşları nasıl da çekici! O görkemli çalgı başlı başına bir dünya sanki. Akordeon demek, keyif demek. Körüğü açılıp kapanırken çıkardığı sesi ayırt etmek, bu ayrıntıyı sevmek... O özel sesle müzik daha da canlı sanki. Hatta sesi bile bile ayırıp daha çok körüğünküne kulak kabarttığı da olmuyor değil.

Ancak ne olursa olsun annesi piyanosunu tercih ediyor her koşulda, akordeon yalnızca eğlenmeli aile toplantılarında. Annesinin piyanoda tangolar çaldığı da oluyor, işte bu çok eğlenceli! Tango notalarının kapakları da diğerlerinden farklı sanki, daha çekici galiba... Hele bir tanesi var ki, kapağındaki dansöz Katja'ya bayılıyor. Nota kapağının lacivert zemini üzerinde kırmızı saçları, ince askalı, büzgülü bol etekli kırmızı-beyaz tuvaleti, kollarından savrulan şalıyla Katja.

– Bu bir fosktrot canım. Hareketli ve eski bir dans. Sen hoşlanıyorsun diye çalıyorum.

– Şu güzel elbiseli kadınların olduğu nota da çok eski değil mi annecim?

– Sen müziği mi dinliyorsun, yoksa notaların resimlerindeki kıyafetlere mi bakıyorsun?

Küçük kız en sevimli gülüşünü takınıyor:

– İkisi de olsun annecim. Şu Kızılderili resimlisini de çalarsın değil mi?

– Tamam, ben çalarım, sen de zıp zıp zıplarsın!

Kızına klasik müziği sevdirmeli, besteci isimlerini öğretmeli. Radyoda her fırsatta klasik müzik... Arada bir cızırdasa da, radyonun kalın dokulu sütlü kahverengi kumaş kaplı yuvarlak yerinden gelen tınlar olağanüstü... O kocaman yuvarlak düğmesiyle oynanunca düzeliyor hemen.

En kolayca öğrendiği Çaykovski!

– Bu adam hep çay mı içermiş?

– Eh, sen öyle tut aklında, bir mahzuru yok tatlım. Ama önemli eserlerini de unutma!

– Evet, *Kuşu Gölü*'nü yazmış o, biliyorum annecim.

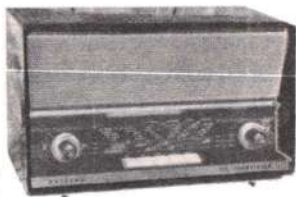
O resitalde izlediği kuğuların kısa tüllü bembeyaz tütüleri...

– Annecim, o balerinlerin giydikleri gelinlik gibiydi, değil mi? Ben de büyüyünce öyle tüllü bir gelinlik giymek istiyorum. Senin gelinliğin nasıldı?

– Ah, ben gelinlik giymedim bebeğim. Nikâh dairesinde evlendik ve ben şık bir tayyörle şapka giydim, yakama o senin pek sevdiğin ay şeklindeki iğneyi taktım. Yüzümde de bir tül vardı.

– Ama niye anne? Ne kadar yakıştırdı sana gelinlik!

– O zaman yeni mezun olmuştuk üniversiteden yavrum, babanın bana gelinlik alacak parası yoktu ve ben de başka türlü istemedim ayrıca. Bunlar meselenin esası değil inan. Mutluluk olan aşktır, bunu

böyle bilesin! İlerde daha iyi anlayacaksın.

Radyodaki müzik annesinin konuyu değiştirmesine yardımcı. Zaten müzik çaldıkça hep anlatıyor, arada bir soruyor:

– Peki bu çalan neydi benim güzel bebeğim, hatırlıyor musun? Kim yazmıştı bunu?

Doğruyu cevabı bulduğu zaman sevinç ve gurur... Doğruyu her zaman bulamıyor ama. Yine de en çok aklında kalanları sıralıyor, Bach, Mozart, annesinin en sevdiği Schumann, hastalığına hüznü olduğu Cho-

pin... Piyanonun üzerinde küçük birer büstleri bulunan Beethoven ile Liszt'in isimlerini oradan kopya çekiyor, annesine belli etmeden! Annesi sık sık Schumann'ın yaşamöyküsünü anlatıyor, özellikle de Clara'ya olan sonsuz aşkını. Bu aşk öyküsü küçük kızın hatırlayacağı ilk aşk öyküsü olacak her zaman. Peki neden o romantik adamın büstü yok orada?

Uzun saçları ve ciddi duruşlarıyla bronz büstler piyanonun ayrılmaz parçaları gibi. Kaç kez inceledi onları uzun uzun? Franz Liszt'in büstü gümüş rengi, Ludwig van Beethoven'inki bakırmısı parlıyor.

– Bunlar bana hediye idi tatlım. Ne çok sevinmiştim...

Liszt'in hemen omzunda biten saçları düz, alnından geriye taranmış. Ceketinin geniş yakaları bitişik, hem sağ, hem sol yakasında birer rozet iliği.

– Neden babamın ceketlerinde yalnızca bir yanda var bundan?

– Pek şaşırdım bu detaya dikkat etmene! Ne komik çocuğun sen tatlım!

Dik yakalı gömleğinin önündeki fuları yeleğinin içine sokulu. Sivri gagamsı burnu ve sınımsız kapalı dukaklarıyla, yüzündeki derin çizgilerle, özellikle de uzaklara dikili bakışlarıyla biraz mesafeli Liszt. Demek İstanbul'a gelmiş eskiden, çok eskiden. Hem de padişaha piyano çalmış... Büstün kaidesinde ince uzun yapıtlar arasında iki

yanından zarıfçe kıvrılan nota sayfası, üzerine kazılı porte bile seçiliyor... O yapraklar öylesine güvenle tutuyorlar ki notaları... Bazen elini gezdiriyor üzerinde. Açıklayamadığı bir güven arayışıyla. Ayrıntılar birikiyor.

Beethoven ise dalga dalga kabaran, perçemleri alnına düşen saçlarıyla, çatılmış yay biçimli kalın kaşlarıyla daha canlı sanki, neredeyse dudaklarını oynatıp bir yorum yapacak. Ceketinin yakaları açık, gömleğini bol kırmalı uzun bir fular

birleştiriyor. Kaidenin altındaki fiyonkla birleşen bir defne çeleniği, çapraz yerleştirilmiş nota sayfasını sarmalıyor. Orada betimlenen adamın bronz bile işlemiş ateşli bakışlarına nasıl da uyuyor bu! Bir karış yüksekliğindeki bu maden büstlere nasıl olup da sığıyor o müzisyenlerin iç dünyaları? Hep düşünecek.

Sonra yine annesinin eline kayıyor gözü. Ne demek hep parmaklarında duran o bir örnek parlak altın yüzükleri birilerine hediye etmek, bununla iyi işler yapılsın, ülkede bir şeyler değişsin diye?

– Peki babamın yeni yüzüğü olmayacak mı?

Babası parmağına bol gelen o yeni yüzüğü takmıyor, bir süre saatinin kayışına geçiriyorsa da rahat etmiyor. Yüzük takmayacak artık.

Annesiyse aradan uzun yıllar geçince, kendi annesinin ölümünden sonra onun eski alyansını takacak. Demek ki o altın alyansa özlem duymuş onca zaman. Neden dile getirmemiş bunu?

İlerde düşünecek... “Ben ne yapardım? Alyansımı verir miydim duraksamadan?”

Tüllü tütüsüz asla

– Piyanonun yanı sıra bir de bale fazla değil mi?
– Benim kızım en iyisini yapar hep!
– Mekteple beraber çok yorulmasa bari... Hem ilkokul bir, hem bale nasıl olacak?

– Okumayı önceden söktü zaten. Vücut yapısı da uygun, neden olmasın?

- Hevesli de hem...
- Bakma sen onun hevesine, geçer!
- Yine de bir başlasın bakalım...
- En iyisi burası mıymış?

Pek ünlü Madam Olga'nın pek ünlü bale stüdyosu 'Taksim'den inen dik yokuşta. Tütü giyecek mi hemen? "Üzerime geçirdikleri siyah önlükten orada olsun kurtulurum!"

İlkokulun kaçınılmaz siyah önlüğünden hoşlanması olanaksız, bari burada hayallerinin tütüsüyle salınsın... Beyaz yakayla az da olsa hareketlense de, kalın pamuklu satenden dikilip az biraz parlarsa da, belinin arkasından koca bir fiyonkla bağlansa da simsiyah bir elbise o. Beş yıl boyunca yaşamını kaplayacak mı yani?

– Tüm sınıf kapkara anne, sevmedim, hiç sevmedim. Hele yuvarlak yaka erkek çocukların-

da komik. Kimi kızların yakalarındaki küçük motifler? Onlar da durumu kurtarmıyor.

Tekdüzelikten hep nefret edecek, renksizlikten de.

Balerinlerin tütüleriye tam tersi, birbirlerine benzemelerine rağmen olağanüstü bir zarafet ve hareket var orada, çok sevdiği çiçek dürbünlerinin sürekli değişen görüntüsü gibi. Onları ilk kez resimlerde gördüğü günden beri hayallerini süslemiş küçük kızın, o dik duran kat kat tüller. Ne nefes nefese görkem bu... Öyle bir giysi ki, yalnızca bale yapanlar giyebilir. Uzun saçları bir sürü firketeyle tutturulmuş topuz.

– Neden hemen bu tüllü elbiselerden giyemiyorum anne? İçine bileziklerini koyduğun şu teneke kutunun kapağındaki balerinelere bakıyorum, hep onlara benzemek istiyorum.

Somurtuyor. Baleye başlar başlamaz tütü giyilmiyormuş meğer! Oysa ne için gelmişti buraya? Siyah bale mayosu ve külotlu çorapla yetinmek zorunda ha? Yine siyah. Külotlu çorabın rengi değişik olabilir ya, neyse!

Ne gam, teyzesi Londra'dan pembe tül getiriyor ona yine de, metrelerce. Tülün incecik, kırılgan, ama aynı zamanda dik duran toz pembe dokusu üst üste geldiğinde yoğun bir pembeye dönüşüyor, eşsiz bir pembe bulut. Küçük kız pembeyi tercih ediyor beyaza, her zaman. Çaykovski'nin Kuğu Gölü'ndeki balerinler beyaz giyse de bu böyle.

O pembe tül dolapta saklanıyor. "Bir gün gerekecek!"

Ama bir türlü o güzelliği giysiye dönüştürmeye fırsat olmuyor. Uzun yıllar sonra kullanılacak ancak, ve tam istediği gibi, yere kadar, kabarık. Modelini yine kendisi çizecek.

Kırmızı pabuçlarla Beyoğlu

Kırmızı rugan pabuçlar Beyoğlu'ndan alınma. Bayramlarda mutlaka yeni giysisi, daha da önemlisi yeni pabuçları olmalı. Bayram sabahı başucunda bulmalık. O gıcır gıcır derinin kokusu... Yenilik, sevinç, gezme, beğenilme, armağanlar verilme, çikolata, çikolata, çikolata... O koku yaşam boyu heyecan demek olacak. Giyilmemiş ayakkabının "kaymak" tabanında elini gezdirmek, numaranın kazılı olduğu belli belirsiz çukuru hissetmek. Nasıl da pürüzsüz...

– Niye pabucumun altını makasla çiziyorsun teyzecim?

– İlk giydiğinde kayıp da düşmeyeyin diye. Sadece ucuyla, hafifçe çizdim, merak etme!

Ya ayakkabı incinirse?

Yeni, pırıl pırıl kırmızıları ayağına geçirince gözlerini onlardan ayırması ne mümkün? Bilekten atkayı tutan yuvarlak süslü tokası altın sarısı parlıyor. Burnunda fiyongu da eksik değil elbette.

Aynanın karşısına geçip uzun uzun süzüyor kendini. Beğeniyor. Bir de saçlarını toplamadan bıraksa omuzlarına, hiç olmazsa bayramlarda, olmaz mı? Hayır. "Yakışmıyor sana Gülüm." Büyüyünce saçını hiç toplamayacak o da, hiç. Hele bir büyüsün... Ayağındaki yeni cicilerin sevinciyle yetinecek.

Ayakkabı denince Beyoğlu... Oraya gitmek baştan sona heyecan. İstiklal Caddesi'ne Karaköy'den tünelle çıkmak... Gezinin en keyifli parçalarından. Pek kısa sürse de o vagona binip yerin altından gitme düşüncesi, karanlığın içinde tıktırılarla seyahat etmek, birden bire aydınlığa ulaşmak bir serüven. Karşısında oturan kadınların giysilerini yakından incelemek için bir fırsat hem, hatta takılarını da.

– Böyle gözünü dikip bakma canım, çok ayıp!

"Ben de kaçamak bakarım öyleyse!"

Önce Tünel Meydanı'ndan sağa dönüp dedesinin eczanesine gidecek. Basamaklı kaldırımdan Yüksekaldırım Yokuşu'nun ortasındaki eczaneye doğru inerken envai çeşit çalgı dükkânı, karşılıklı. Vitrinlerine göz atıyorlar, annesinin akordeonuna benzeyen, sedfli çalgılar, üçgen sedfle penalarına bayıldığı cilalı ahşaptan İspanyol gitarlar, kıpkırmızı elektro gitarlar, biçimine her zaman bayıldığı koyu renk ahşaptan kemanlar, şıkır şıkır tefler, rengârenk flütler, yatan ve oturan koca davulları ve ayna gibi parlayan zilleleriyle yayılmış oturan bir şişman bir kadına benzettiği bateriler...

– Anne, babam geçen gün bana yeni bir şiir okudu, burada, Yüksekaldırım'da geçen.

– Ah, anladım. Orhan Veli. Ne çıkardın sen bundan?

– Sadece bir sıcaklık. Eleri'yi öpmüşse ne olmuş sahiden? Güpegündüz öpmesi daha güzel ya! Keşke ben görseydim onları.

Dedesi hep sevinçle karşılıyor onları, üzerinde beyaz önlüğü. İlla da bir şeyler yedirip içirecek, sanki akşama görüşmeyecekler! Zaten herkes ona bir şeyler içmeye uğruyor, kimi "Eczacı Bey" diye sesleniyor, kimi "Abi" ya da "Amca" diyor. Üç duvarlı yüksek ahşap sütunlu dolaplarla çevrili, yüksek tavanlı eczane pek çeşitli insanı kucaklıyor, çevredeki hastanelerden gelen doktorları da, tuhaf kılıklı, saçları dağınık kadınları da, kimi hurpani giyimli, kimi tertemiz elbiseli esnafı da... Hatta Eczacı Bey'in çocuklarının arkadaşları bile bayılıyorlar oraya uğramaya, her zaman ikram var, hatta bazı akşamlar çay bardağında rakı bile.

– Dedecim, sizi sevmeyen yoktur, değil mi?

– Nereden çıkardın bunu evladım? Elbet vardır benden hazzetmeyen teresler! Hem de sürüyle!

– Teres ne demek dede? Dedesi her akşam ona getirdiği türlü çeşitli küçük armağanı buralardan, sahipleriyle ahbap olduğu irili ufaklı dükkânlardan seçiyor, geçen akşam getirdiği hindistan-cevizi denen o kahverengi kıllarla kaplı topu da yakındaki manavdan almış, kavunu keser gibi ortasından kesince bembeyaz içinden bir de süt çıkan...

Eczaneye reçeteyle ilaç yaptırmaya gelenler de var. Dedesi reçeteyi alıp arka odada kayboluyor, torun da peşinden. İzleyecek onu. Kalfası dükkânın ön bölümünde kalacak, kapı hep açık çünkü, gelene gidene göz kulak olmak gerek. Kalfanın dirseğine kadar gelen siyah kollukları küçük kızı korkutuyor. O kara kolluklar ne işe yarar?

Eczacı Bey ellerini yıkıyor, mermer tezgâha dizili kocaman porselen kavanozlardan tutam tutam tozlar alıyor, onları pelür kâğıdı-

nın üzerine koyuyor ve masif ahşap kutusundan çıkardığı hassas terazide pek dikkatle tartıyor, karıştırıyor, ayrı bir şişede duran arı suyla sulandırıyor, ortaya çıkan sıvıyı küçük kahverengi şişeye

doldurup sahibine vermeden önce üzerindeki etiketi mavi mürekkepli kalemle dolduruyor. İyice yatık el yazısı okunaklı.

– Eline sağlık Cemal Amca, sen olmasan kimse bilemiyor artık bu ilaçları yapmayı! Geçenlerde bizim hanıma verdiğin merhem de şıp diye kesiverdi kaşıntısını.

– Doğru söylüyorsun Mösyö Gavriyel, *savon nuar*'ın arap sabunu olduğunu bilmeyen var, malum.

Eczaneye her gelen bir süre sohbet etmeden gitmiyor. Dede onlara torununu da tanıştırıyor gururla. Küçük kız sabırsızlanıyor, koca cadde onları bekliyor, en çok da ayakkabıcı vitrinleri... O üstü çiçek motifleriyle bezeli porselen kavanozları geride bırakıp yokuşu geri tırmanmak, caddeye kavuşmak derdinde. O kavanozların yıllar yıllar sonra kendi evinin en ayrıcalıklı köşesinde, hep gözünün önünde duracağını, onlara baktıkça neler neler hatırlayacağını bilmiyor henüz, yaldızlı ve mavili pembeli, alttan mavi bir fiyonkla biten çelenkler içinde siyah büyük harflerle yazılı Ext. D. Salsep, Opiat Dentif, Pom: Rosat, Ong: D: L: Mere, Ong: Merc:s, Theriaq, Savon Anim, Baume D: Perou, Baume D: Copahu, Empl: Simpl, Pom: Camphr, Pom: Epispast, Pom: d'Helmer, Vaseline, Cerat de Galien... Bu anlamadığı sözcükleri heceleyerek okumaya bayılıyor. Dedesi kimisini açıklıyor, anlamasa da anlarmış gibi başını sallıyor o da. Uzun yıllar sonra bu kavanozları kendi evinin şöminesi önüne dizeceğini, bu anılarla onların üzerine titreyeceğini bilse...

İstiklal Caddesi'nin renkleri

Yüksekkaldırım Yokuşu'nu tırmanıp İstiklal Caddesi'ne çıkıyorlar annesiyle, ayağında kırmızı pabuçları.

– Şu çok süslü olan binayı beğeniyorum annecim, o eğri büğrü taştan süsleri, bir de şu demirden çiçekleri... Üzerimize doğru eğiliyorlar sanki.

– Onu bir İtalyan mimar yapmış, padişahın giysilerini hazırlayan terzi için, adı Botter. O zamanlar Yeni Sanat diyorlarmış bu tarz binalara, *Art Nouveau* yani.

O binayı hiç unutmayacak, ne zaman önünden geçse annesi yanında konuşacak sanki...

– İçinde oturanlar da bu binalar gibi güzel güzel giyiniyorlardı herhalde. Acaba avizeleri nasıldı?

– Hani Bostancı'daki evde bir pembe camlı avize var ya, işte ona benziyor olmalı bebeğim.

– Büyüyünce o lambayı annanem bana verecek, biliyor musun anne?

Konsolosluklar, mağazalar, kitapçılar, pastaneler...

– Yine o pastanenin duvarındaki seramik bahar kızına bakalım mı?

– Hay hay, bir göz atarız

Markiz Pastanesi'ne. Ama ya orada bir şey yeriz, ya da hep istediğin yerde, tamam mı? İkisi birden olmaz.

– Tamam annecim, Markiz'e bakıp çıkarım sadece.

İlkbahar. Sonbahar. Kocaman panoların üzerindeki kızların hareketi nasıl da gerçek gibi! Hele o eğilip pembe çiçekleri okşayan ilkbahar... Yanına gidip parlak ve serin yüzeyine elini sürse...

Bakacak neler neler var! O bankanın reklam panosunda geceleri ışıklı çubuklarla hareket eden leyleğini ışısız da olsa görmek güzel. Bir de çember çeviren çocuk reklamı var, yine ışıklı, kıpkırmızı... Caddenin iki yakasındaki dükkânların vitrinlerine göz atarak yol alırken Japon Mağazası... Dünyanın oyuncağı burada. Yakın zamanda burada yaşadığı hayal kırıklığı canlı hâlâ!

Dedesinin ona uzun zamandır istediği kırmızı oyuncak arabayı almaya söz veriş, içine girip pedallarına basınca yürüyen kocaman bir araba. Hep birlikte mağazaya gelişleri, koşarak arabaya gidişi ve içine oturmak için hamle...

– Bacaklarım arabaya sığmıyor ki!

Oysa arabaya binip Bostancı'daki bahçenin yollarında giderkenki tabloyu yüz kere hayalinden geçirmiş.

– Biraz hızlı büyümüş kızımız! Önümüzdeki yaz bisiklet alırsın, ne dersin? Küçük iki tekerlekli, arka tekerleğinin yanlarında birer küçük tekerlek, rahat binersin, alışınca onları atarız.

Sakince karşılamak gerek. Dudakları ağlamak üzere aşağı bükülse de tutuyor kendini. Köşedeki kat kat mor tül elbiseli bebek teselli olabilir. Zaten kollarını ona doğru uzatmış sanki, "Beni ku-

cakla!" der gibi... Kucaklıyor onu.

Hem bisiklet de bir sonraki yazı bekleme? Dedesi mahzun yüzüne dayanamıyor! Kırmızı, pırl pırl bir bisiklet, küçük boy. "Şimdilik evde binersin." Evde binecek, apartmanın orta katında, annesiyle dedesinin evinde, çünkü orada hiç kısıtlama yok ona. Ve en sevdiği gelin bebeği de bisikletin arkasına bindirecek, evin holünde, salonunda, koridorlarında dolanıp duracak.

Artık İstiklal Caddesi turu sürebilir... Ve *Gutan Mağazası*'nın vitrininde boncuk işlemeli kadife pabuçlar... Camın ardında şıkr şıkr bir dünya. Koyu kırmızı, nefti yeşil, sütlü kahverengi ve mor yuvarlak burunlu pabuçların altın rengi deri kaplı alçak topukları var. Aynı renkten pullarla işlenmiş üzerleri, silme işlenmiş... Aralarda boncuklardan minik çiçekler. Hepsi birbirinden güzel, delirtecek kadar güzel. Ve hepsi yalnız büyükler için. Küçük kız öfkeli. Annesiyle birlikte girdiği dükkânın sahibinden ciddi bir ifadeyle hesap soruyor:

– Neden çocuklara göre olanı yapmıyorsunuz?

Dükkân sahibi şaşkın, hem de anlayışlı, hak veriyor ona.

– Ne yazık ki ısmarlama olarak küçüğünü yapamıyoruz bu pabuçların küçükhanım. Ancak ilerki yıllarda da bunlardan çıkarmaya devam edeceğiz, elbet alırsınız büyüyünce... Şimdilik ayağındaki kırmızı pabuçlar pek güzel.

Büyüyünce, hep büyüyünce... Oysa o hemen istiyor, hemen. Parıltılı pabuçlar önünde rengârenk hayal dünyaları açıyor çünkü, sanki onları ayağına geçirse masallardaki peri kızlarına dönüşecek...

Beyoğlu seferinin sonuna doğru baştaki hedefe yaklaşıyorlar. İnci Pastanesi. Altın rengi harflerle camın üzerine yazılı ismini görmek bile heyecanlanmaya yeter, harflerin içine çizilmiş incilerle. Vitrine asılı küçük tabelada kurucusunun ismi: *Luka Zigori*. Hep ezberinde. Dar kapının pirinç kolunu iterek uzunlamasına mekâna girer girmez genzine dolan o enfes koku... Tadı olan koku. Yumuşak, yoğun şekerli bir tat. Sanki çikolata renginde

bir ipeğin yanaklara sürtünmesi...

Tezgâhın üzerinde yan yana duran profiterol dolu tabakların hangisini seçmeli? İçi nefis krema dolu o toplardan bir fazla konmuş olanı var mı?

- O tabağı değil, şu köşedekini istiyorum ben!
- Hepsi aynı onların.
- Hayır, değil. Buna daha bol çikolata dökülmüş.

Pastanenin duvarına dizili küçük mermer masalarda annesiyle oturacak, zamanı durdurmayı hayal ederek. Keyifle etrafına bakarak. Duvardaki koyu renkli ahşap dolapların tepesinde fiyonklu çelenklerden kabartmalar. Ara ara ince ayna şeritleri, üzerinde yükseltilmiş alınlıklar, dar uzun dükkânı boydan boya aynı düzende geçiyor, mekâna derinlik veriyor.

Duvara tutturulmuş rulolarda paket ipleri, tezgâhın arkasında durup isteneni paketleyen adamlar ipleri oradan hızla çekip pakete ustaca doluyorlar, sonra tek bir hareketle o ipi kesiyorlar. Bu dükkânda paketin üzerine taşıma kulpu takılmıyor, pastalar ağır değil başka paketler gibi. Geriye doğru uzayan dükkânın dibinde bir dondurma makinesi, kocaman gövdesi sarımsı. Tam pastacı kreması rengi olması rastlantı mı? Yanında dondurma külahları, o tezgâhın altındaki kapaklarda çeşit çeşit dondurma. Ama nedense buradan dondurma yemek çekici değil. Sokak dondurmacısınıninki daha mı lezzetli ne? Zaten hava biraz serinleyince dondurma yemek olmaz...

– Acaba orada, aşağıda camın ardında duran o beyazlı gatoları yiyen var mıdır? Buraya gelip başka bir şey yenir mi?

– Hem de nasıl! Paskalya çöreği almıştım buradan bir gün, hatırlarsın. Nasıl sevmiştin onu. Bir de sana aldığım o çikolata tavşan var ya, o da buradan.

– Evet, içinden çıkan şekerler de şahaneydi anne. Bir de tavşanın boynundaki kırmızı fiyonk...

Önünde duran profiterol tabağını zevkle seyrediyor önce. Kızarmış hamuru ısırınca ağzına akan o sarı pastacı kreması sıvı çikolatayla birleştğinde gözlerini kapatacak bir an... Tadını çıkarak, kaşığı dibine kadar yalayarak...

– Her gün yesem bıkmam bundan anne!

Sihirli dikiş kutusu

– Teyzecim, tutunacak giysisi kalmamış düğmeler üzülmeyiz mi? Açaacak kapısı kalmamış anahtarlar gibi?

– Ah bebeğim, sen eşyaların canı olduğunu düşünüyorsun hep, biliyorum. Hayallerinin önünü kapatma hiç! Evet, kim bilir, belki de üzülmürler.

– Ama neyse ki onların da evi burası, bu kutu, öyle değil mi?

Teyzesinin kocaman dikiş kutusu büyüdü sanki. Yüksek taşıma kulpuyla, üzerindeki top tutamaklarıyla sıradan, dikdörtgen bir ahşap kutu edasına kanmamalı! O bir çift top yalnızca üstteki çekmecelerin kapağını açıyor. Ama o kapakların yanındaki küçük ahşap topları çekince asıl sihir... Kutu art arda üçer küçük çekmece eğri tutturulmuş çubukların vidalarıyla dönerek iki yana doğru merdiven gibi açılıveriyor, birbirinin üstünü örtmeden üçer ayrı avuç aralanır gibi, ve içlerindeki türlü çeşitli malzeme ortaya çıkıveriyor, kendi içinde bir dünya bu. Teyzesi kutuyu Bostancı'nın plajlarına giden yoldaki marangozdan almış, genç kızlığında. Yaşlı marangoz o küçük dükkânda yalnızca bu kutuları yapıp satıyor, küçük kız önünden geçerken o aşına kutulara bir göz atıyor mutlaka.

Cilası eskimiş kutunun ortasındaki büyücek haznede dikişlerden artmış kumaşlar, kendini beğenmiş kadifeler, kaygan satenler, neşeli emprimeler, alçakgönüllü basmalar katlanmış, açılmasın diye bir topluiğneyle tutturulmuş, incecik ipek şifonlarsa en üste konmuş, ezilmesin. Hepsi derli toplu istiflenmiş duruyorlar orada, derli toplu. Zamanı unutmuş olabilirler mi? “Esas” parçaları belki de muhteşem elbiselere dönüşmüş, beğenilmiş, imrenilmiş. Onlarsa bu kutunun dibinde beklemek düşmüş. Küçük kız onları komşunun dört gözle koca beklediği söylenen geçkin kızı-

na benzetiyor. Umutları yükseğe değil, çünkü bir elbiseye ya da bluzaya yetecek kadar büyük değiller. Belki günün birinde oradan çıkıp bir bebek elbisesine dönüşecek, bir giysinin kuşağı olacak ya da bir minderin yüzüne yerleşecekler. Veya belki de bir cep ya da diz yaması olurlar, ya da bir elbisesinin eteğindeki kabartmalı ördek. Gün yüzüne çıkmak iyi gelecek onlara, ne olursa olsun.

Dikiş kutusunun açılan bölmelerinde düğmeler. Bir kısmı takım halinde, bir ipliğe geçirilmiş, bir arada dursun diye. Belli ki eski bir ceketten, eski bir bluzdan, ya da eski bir paltodan sökülmüşler. "Ziyan olmasın, iyi cins şeydir bu." Bazısı öyle eski ki, belki de büyükannenin, hatta büyükbabanın zamanından beri orada, örneğin şu kararmış yaldızlı ağır düğmeler. "Sahiplerinin artık yaşamadıklarını biliyorlar mıdır?"

Bazı "Avrupa" bluzların pırl pırl yedek düğmeleri var, hediye paketinden öylece çıkmışlar. Hâlâ giyiliyorlar mı? Kimi yıpranmış, yok olup gitmiş ama o yedek düğmelerden vazgeçilmemiş. Bebe yakalı, bele kadar ilik-düğmeli, hem de kollarına sıra sıra düğmeler dizilen elbiselerin de yedek düğmesi olmalı mutlaka! Bir iki tane yeterli, onları da bir iplik bir arada tutuyor.

Bir de küçük beyaz gömlek düğmeleri var, bir teneke kutu içinde toplanmış. "Bu gömleklerin düğmeleri nasıl da yok oluveriyor! Neyse ki hepsi birbirine uyar, en azından belli olmaz farklı olduğu!" Gömlek düğmelerinin teneke kutusunu salladıkça çıkan ses bir müzik aleti gibi, ritim tutabilir bununla. O "uzak diyarlara" ait filmlerde gördüğü, marakas denen harika çalgı gibi. Topluğınelerin durduğu yuvarlak saydam kutu da sallayınca benzer sesler çıkarıyor ama, müziğin sönerkenki haline eşlik edebilir ancak.

Ve teyzesinin Londra'dan getirdiği kabartma çiçekli, uğurböcekli, kuşlu, ördekli düğmeler, bir kartonaıştırılmış olarak bekliyorlar bezeyecekleri şanslı giysiyi. Rengârenk ipliklerle birlikte dikiş kutusunun en çekici parçaları onlar. Küçük ahşap silindirlere sarılı iplikler yavaş yavaş tükenecek, sonunda boş kalan silindirler yaşamlarını oyuncak olarak sürdürecekler, taş zeminde daha güzel ne yuvarlanabilir?

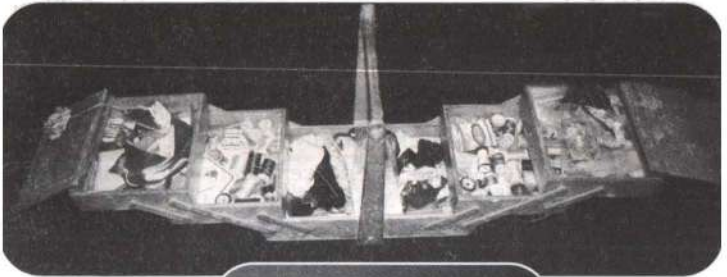
Kurutulmuş sabunun kutusunun üzerinde çiçekli bir motif. Sabun küçülüp kırıldıkça yerini sırada bekleyen kurutulmuş parçaya bırakıyor. Kumaşın üzeri bununla çizilip sonra "biçiliyor". Bu sert sabunun kokusu niye böyle acayip?

"O makas çok keskin, dikkat et tatlım!" Kararmış makas sık sık biliniyor, teyzesi ondan başka makas kullanmıyor. Makas tüm bu

renkli ıvır zıvırın arasında ciddi duruşuyla hepsine yüksekte bakıyor galiba. Evet, hiç süsü ya da rengi yok, ama onsuz yapamazlar işte!

Sarı-kırmızı güllerle dolu yassı bir "sepet"... Dikiş kutusunun bir başka rengi... Kartondan, sepetle güllerin kenar çizgisini izleyerek kesilmiş o yassı, el kadar kabın içinde boy boy dikiş iğneleri duruyor; henüz kullanılmamış iğneler, her biri kendi macerasının beklentisinde. Bir gün oradan seçilerek alınıp bir iplikle buluşacaklar, iş bitince de artık çıktıkları yere geri dönmeyip bu kez iğnedenliğin tepesine saplanacaklar. Güzelim iğnedenlik lacivert beyaz puantiye kumaştan dikilmiş bir bebek şapkası gibi, minicik. Ortasında içi saç fırçalarından temizlenen saçlarla doldurulmuş yuvarlak bir tepecik. "Pamuk yerine saç koyunca iğneler daha kolay batıyor içine, hem de rutubet yapıp iğneleri paslandırmaz". İğnedenliğin üzerine saplı irili ufaklı iğnelerin her birine farklı renkte bir iplik geçirilmiş. Nasıl hayran olmasın? "Sakın dokunma, eline batarsa bir anda ucunu kaybettirip vücudunda yürür, çıkaramayız!" Elini sürmeyecek, asla, yalnızca bakacak. Dikiş dikmeyi de öğrenmeyecek.

Dikiş kutusu büyümlü bir seyir olarak kalacak.

V yakalı annane

O çok aşına entari incecik, dökümlü kumaştan. Kumaşın deseni değişse de, elbise hep aynı. Hep çiçekli. Hep bol kesimli, hep derince V yakalı. "Boynuma kumaş dayanırsa ben ona dayanamıyorum!" Çoğunlukla büyük cepli, dirseğinin altında biten "turvakar" kollu. Belinde ince bir kuşakla bağlanıyor. Annanenin almeti farikası bu rahat giysi. İnce kumaşların deseni değişiyor, mevsime göre de cinsleri, ama elbisenin modeli değişmiyor. Onu başka türlü bir giysiyle pek ender görüyor küçük kız. Hava serinledi mi bir de ince yelek alıyor üzerine, hiç hurka giymiyor. Tespihi hep cebinde, çektikten sonra yine oraya koyuyor, ki hep yanında bulunsun, onunla olsun.

Annane yazlıktaki hareketli günlerden sonra kışlık evde köşe penceresinin önündeki koltukta oturuyor çoklukla. Tam karşısındaki deniz manzarası yerine yan penceredeki sokak manzarasını tercih ediyor. Yumuşak sütlü kahverengi deriden, alçak topuklu terliklerinin teki koltuğun altına kaçmış, bir ayağını altına alıp oturunca. Bombeli altın alyansının üzerine taktığı yakut yüzüklü, kısa kesilmiş turnaklı elinde Yenice sigarası, ağızlığı yerleştirilmiş. Yenice'nin beyaz karton kutusuyla yayvan, pembe çiçekli, yeşil yapraklı, bol yaldızlı kahve fincanı yeşil Murano kristalinden kül tablasının yanında, koltuğunun bitişiğindeki oymalı, camlı sehpa. Sehpanın üzerindeki kalın cam tam masanın boyutunda ve biçiminde, kenarları taşlanıp perdahlanmış. Küçük kız her fırsatta elini gezdiriyor bu pürüzsüz yeşil çizginin üzerinde, çepeçevre. Altına

yayılan iğneoyası örtüden çok daha fazla ilgilendiriyor onu camın böylesine mükemmel kesilmiş olması.

Annanenin ak düşmüş, bir zamanlar sarışınken solmuş saçları düzgünce ortadan ayrık, ensesinde örgü topuz. Sokakları seyreden benekli yemyeşil gözlerinde garip bir özlem. Bir de bir tür geri duruş, bir "karışmazlık". Koca aileye bakarken geçen yılların tortusu.

"Efendim!" diye seslendiği kocasından beklediği sevgiyi bulabilmiş mi? Ailesini geride, uzaklarda bırakıp geldiği yerde mutlu olmuş mu? Bir sürü çocuk yetiştirmek, onları doyurup giydirmek yeterli olmuş mu mutluluk için? Kocasının çapkınlıklarını dünya âlem bilip de bilmezlikten gelirken... Ya sabır mı çeker hep o güzel kokulu ağaçtan tespihiyle? Yıllar yılı kayınvalidesi "Büyükhanım"la birlikte yaşamak, onun kayıtsız şartsız egemenliğini baştan kabul etmek yaralamamış mı onu?

– Annanecim, ben de kahve içebilir miyim?

– Olmaz, çocuklar kahve içmez, sonra telve gibi kararırın.

Annane hiç soğutmadan kahvesinden bir yudum alıyor. Sonunda gözlerini dikerek izleyen torununa kıyamayıp fincan tabağına döktüğü birkaç yudum kahveyi başına dikmesine izin veriyor...

Annane sanki hep orada oturur, eskiden de başka türlü biri olmamış, hiç çocuk olmamış, genç olmamış sanki. Onu başka türlü hayal edemiyor, öylesine değişmez bir tablo ki karşısındaki... Okula giderken, yanağına bir öpücük kondurmak için yanına koştuğunda nasıl da şefkatle sarılır...

Annane Eyüp'ten oyuncak alır ona, başörtüsünü kuşanıp Eyüpsultan'a ziyarete gittiğinde eli boş dön-

mez. Minicik saplı bir davul biçimindeki oyuncakın bir yanından sarkan ucu boncuklu ip davula değdikçe çıkan sese zor dayansa da almayı ihmal etmez torununa. "Lüllüğünden" üfle-yince kendine özgü boğuk sesle öten kırmızıya boyalı, gümüş rengi desenlenmiş küçük top-rak testiler en sevdikleri, ama önce biraz su doldurmalı içine. Bu kabaca biçimlendirilmiş ve mavi, yeşil, kırmızı gibi parlak renklere boyanmış toprak kap-kacak oyunlarda harika mutfak eşyası olur. Hatta bazen annane de dahil olur oyuna, o da çok se-ver bu oyuncakları nedense, Eyüpsultan'ı sever gibi. Bir de sanki ka-nalanmış gibi duran ahşaptan oyuncak beşikler satılır orada. Cila-sız tahtanın kıymıkları kimi zaman eline batsa da içine hemen bir bebeği yatırmalı, üzerini iyice örtmeli. Bunları en çok annaneyle paylaşır, Eyüp oyuncaklarını...

- Bana bir bardak su getir bakayım!
- Peki annane.
- Su gibi aziz ol yavrum. Su getirenin çok olsun.

Annesinin suyu özellikle kendisinden istemesinin nedenini sonradan anlayacak; sevabı ona olsun...

Ciddi, durağan, sıcak bir liman o ağır hareketli kadın. Annenin annesi olmak kolay mı? Küçük kızın hoşlanmadığı tek şey o sigara kokusu, üzerine sinmiş duran. Bu yüzden mi limon çiçeği kolonyasını çok sevmesi annanesinin? O yivli yuvarlak *Pe-Re-Ja* şişesi hep yanbaşımda. Güzelim kırmızılı yeşilli ekose desenli karton kutusunu atacakken oynaması için ona verir. Bazen de "esans"ını sürer, *Le Gallion*... İşte onu uçuk sarı karton kutusunda tutar, jelatinli kutunun üzerindeki dantel motifi küçük yol yol kabartmalı şişenin içindeki sarımsı sıvıya ne de güzel uyar. Kapağındaki lastik şişenin boynuna sıkıca oturur. Öyle ya, uçmasın...

"Onun yerinde olsam keşke, öylece oturabilsem köşemde, kimse bir şey istemese benden!" İlerde okulda kaçmak istediği bir sınav olduğunda hep bu hayal. Ancak yıllar geçtikçe anlayacak bunun pek de cazip olmadığını.

Şık misafirin şık takıları

Misafir hanım annanesinin misafir odasında, şarap rengi Chanel tayyörünün eteğini düzelterek bacak bacak üzerine atmış, koca ka-
uçük saksısının yanındaki ahşap kollu koltukta oturuyor. Eskiden
sarı olduğu söylenen saçları maviye bakan parlak gümüş renginde,
iri buklelerle kulak hizasında tatlı bir yuvarlak yapıyor. Pek de yaş-
lı olmadığı halde saçlarının bu mavimsi gri renginin kendine çok
yakıştığını biliyor. Çini mavisi gözleriyle müthiş bir uyum. Bir ön-
ceki ziyaretinden hemen sonra merakını gidermiş küçük kız.

– Onun saçları niye öyle mavi gibi annane?

– Boyuyor da ondan.

– Peki ama bu renk saç olur mu sahiden?

– Yok, böyle saç rengi olmaz aslında. Tercih meselesi kuzum.
Bak benim saçlarım iyice ağarmaya başladı, ama aldırıyorum.

Yakın zamanda kendinden otuz iki yaş büyük bir hekimle evlen-
miş, ünlü bir “nisaiyeci”. Kocasını bastonuna dayanarak gelmiş nikâ-
ha, konuşulurken duymuş küçük kız. Peki mutlu mu? Öyle görünü-
yor. Evde konuşulurken duyup soruşturmuş yakın zamanda.

– Anne, neden onunla evlenmiş? O yaşlı adamı beğenmiş mi sa-
hiden?

– Kendince doğru olanı yapmış canım, onca yıl kimseleri ken-
dine layık bulmayıp bekledikten sonra ailesinin asaletine yakışa-
cak biri çalmış kapısını. Beli bükülmüş de olsa, tarunmuş, başarı-
sıyla ve soyuyla bilinen biri. Ben bunu yapmazdım, sen de yapma-
yacaksın, ama onu da tenkit etmek bize düşmez!

Ceketinin siyahlı bordürleri yakasını ve eteklerini ve kol ağzıla-
rını dolandırıyor, açık bırakılmış düğmeleri birer çiçeğe benziyor.
İçinde gri bir ipek bluz, yakasız, yağmur öncesi toplanmaya başla-
yan bulutların renginde, incecik ipek çorapları da grimsi gölgeli,

bluzun havasını sürdürüyor. Az topuklu siyah rugan ayakkabılarının üzerindeki zincir de ceketinin düğmelerine benziyor. Saçlarından ayaklarına bir uyum abidesi... Üzerinde oturduğu koltuğun yağ yeşili düz kadifesi bu tablonun fonunu canlandırıyor sanki.

Annanesi onun şıklığına ayak uydurma çabasında değil. Keşke olsa! Evet, onun da çok şık olmasını istiyor içinden küçük kız. Ama o pek yalın ve rahat elbisesiyle sakın sakın oturuyor, hayatından memnun. Giyim kuşam onun umurunda değil, onun meraklı canlı renkli halılar. Kendine bir şey alabileceği zaman hep gidip bir halı satın alıyor, giysi değil. Gerçek bir tutku bu. O halıların renkleriyle canlanıyor sanki. Kapalıçarşı seferlerinin akşamında, kocası eve döndüğünde savunmaya hazırdır.

– Hanım, bu yeni halı nereden çıktı? Bugün yine mi Kapalıçarşı'daki o Kayserili halıcıya gittin?

– Evet Efendi, gittim. Çok tenzilat yaptı adam. Hem şu kırmızılar ile lacivertlere bak! Şu madalyonun nefasetine bak! Çocuklardan biri hemen beğenip isteyecektir bunu zaten. Ben de seve seve verip bir yenisini alırım.

– La havle! Bu kaçınıcı halı böyle durup dururken aldığın Hanım? Koyacak yer yok artık! Sanki bedava dağıtıyorlar.

– Ben bir kenara bir şeyler ayırmıştım Efendi, sen üstünü tamamlarsın artık.

– Bu emrivakilerden usandım artık, bilesin.

Annane açık yeşil, benekli gözleriyle kocasının koyu yeşil gözlerinin içine bakacak, kararlı. Eczacı Bey'se biraz söylendiğiyle kalacak, kalan borcu da ödeyecek, her zamanki gibi...

Az sonra bir minik yuvarlak gümüş tepsi içinde tayyörlü hanımın sade kahvesi gelecek, annane kahveyi Abla'nın elinden alıp konuğunun yanındaki küçük sehpa-ya bırakacak. "Misafir el üstünde tutulur."

Abla tepsideki soğuk suyu lokumla birlikte kahvenin yanına yerleştirecek, üzeri saydam motifli incecik su bardağının altındaki kenarları kırmalı camdan tabakta iğneoyasından bardak altlığı. Lokumlar da o tabağın eşi bir kaptan getirilecek, bulandıkları pudra şekeri usulca havalanacak tabağı bırakırken, tazelikten.

Tayyörlü hanımın kulağında kırmızı taşlı küpeler, parmağında aynı kırmızı taşla süslü iri bir yüzük var. Usulca yaklaşıyor yanına, elini tutuyor, o da onu hemen kucağına oturtuyor, gülümseyerek. Niye geldiğini bilerek. Renkli mücevherler küçük kızı karşı koyamadığı bir müknaş gibi çekiyor. Misafir hanımlar onun ge-

lip kucaklarına oturarak takılarını incelemesine alışkın...

- Fiyonklu iğneyi takmamışsınız bugün?
- Kızım misafirimizi rahat bırak, nefes alsın biraz!

- Rica ederim, bence mahzuru yok, üzülmeğiniz lütfen. Bak şuna cicim, senin eline de çok yakışacak.

Yüzüğü özenle ince parmağına takıyor küçük kız, bol gelmesine rağmen pek beğeniyor elindeki renkli ışığı. Montürü çevreleyen küçük pırlantalardan çok yüzüğün ortasına yerleşmiş yumuşak hatlı bir kubeye benzeyen koyu kırmızı taş ilgilendiriyor onu. O rengin peşinde. Camdan giren güneşe tuttuğu yakutun derinliklerine dalıp gidiyor gözlerini ayırmadan, kahve gelene kadar. Biraz gecikse şu kahve...

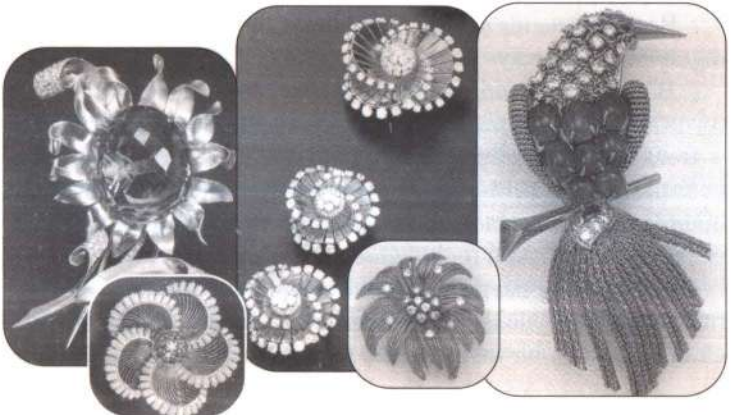
Birazdan boya kalemliyle bu rengi elde etmeye çalışacak resim defterinde. Ama bir türlü olmuyor, arzuladığı o ışıklı yakut rengini kâğıda geçirip kendine saklayamıyor, o renk yalnızca taşın kendisinde...

Bir dahaki sefere bir başka konuk zümrütler takar belki... Yakut kadar hayran olmasa bile, zümrüdün renginde de bir gizem var. Ya inciler? Çok düzgün olanları değil, azıcık eğri büğrü olanları seviyor, ama çok sayıda dizi olmak koşuluyla, bir de pırlantalı kilidi!

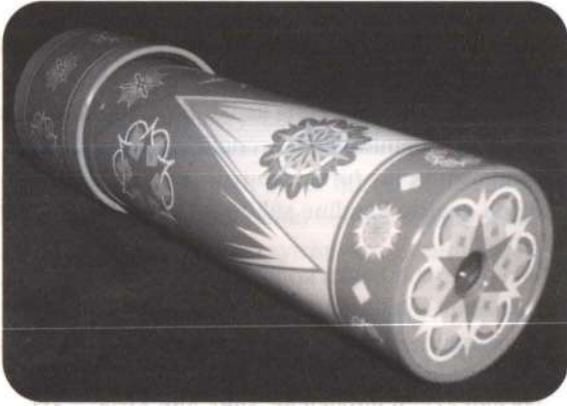
Ne kadar çok çeşitli mücevheri eline alıp okşasa doymuyor.

- Büyüyünce sana vereceğim bunu. Hele bir gelin ol sen!

Her zaman aynı vaatle sona eriyor bu harika tören.

Kaleydoskop

– Bak Gülüm, sana ne aldım. Eminim beğeneceksin.
– Dürbün mü bu babacım?
– Bunun adı kaleydoskop. Işığa doğru tut ve yavaş yavaş çevir. İşte böyle.

– Hey! Şahane bir şey bu! Bayıldım. Çok teşekkür ederim. Aldığım en güzel hediye bu. Sahiden.

– Biliyordum canım bebeğim, biliyordum. Çiçek dürbünü de diyorlarmış buna. Ama bence karşılığı değil.

Renk ihtiyacını karşılıyor bu oyuncak. Artık canı sıkıldıkça bakacağı, hayaller kurduran bir oyuncak var. Çevirdikçe gözünün önünde birbirinin içine geçen sonsuz renkler... Ömür boyu kaleydoskopların değişken renkliliğine tutkun kalacak.

Onu böylesine hayran bırakan bir de o simli kartlar var. Bayram öncesinde, yılbaşı öncesinde okulun karşısındaki kırtasiyecinin tezgâhına, bir de az ilerde, Divanyolu'nun sonundaki Köşe

Han'ın altındaki büyük kırtasiye dükkânının ayaklı panolarına yerleşen kartlar. O dükkân babasının arkadaşına ait olduğundan, kimi zaman armağan da ediliyor kartlar!

Hep karla kaplı çam ağaçlarıyla çevrili ıssız bir yolun sonundaki bir küçük kulübeli manzaralar, süslenmiş Noel ağaçlarının baş köşeye yerleştiği manzaralar, “manşon”lu çocukların buz pateni yaptığı manzaralar. Aslında hiç tanımadığı, yalnızca hep o kartlarla aşına olageldiği manzaralar... Ya da envai renkte buketlerle bezeli kartlar, çiçekler hep koca fiyonklu kurdelelerle tutturulmuş, kimisi açılınca kat kat olan, ortaya derinlikli bir düzen çıkaran kartlar. Ve onu en çok çeken, hepsinin üzerlerine gelişigüzel serpiştirilmiş iri simler. Kartlar zarfa girdiğinde yıldızların bir kısmı dökülüyor, tutanın eline bulaşıyor, ne güzel! Birkaç kız arkadaş o dükkâna girip kart beğeniyorlar. Herkes kendisine yollanmasını istediği kartı seçip söylüyor. Yılda üç kez tekrarlanan bir tören bu, iki bayram, bir yılbaşı. Postaya vermeyip doğrudan birbirlerine verseler? Olmaz. İşin keyfi kaçır sonra!

İlerde okulunu yıkıp yerine hiç sevmeyeceği bir yapı dikecekler, ilkokul da tarihe karışacak. O küçük kırtasiyeci ne olacak? Okulun kapısında duran macuncu ne yapar şimdi? Başka okullara mı gider? Kocaman yuvarlak tablasında çubuklarla ayrılan kaplarda, tıpkı tuhaf bir renk tayfi gibi duran parlak, ağdalı macunları bir tahta çubuğa sara sara başka çocuklara mı sunar? O çocuklara da bu ne idüğü belirsiz koşullarda üretilen tatlı yasak edildiği halde? Kimse birbirinin annesine gammazlamaz ki nasıl olsa... Sabah okula gelişler hep evden biriyle oluyorsa da, eve dönüşler daha bir rahat, kendileri dönüyor çocuklar, kalabalık içinde.

Peki, okulun sokağındaki tostçudan kim alışveriş eder, çocuklar gidince? Plastik kapaklı cam şişedeki hafifçe ekşimiş ayrıntı kim içecek?

– Seni Küçükçiftlik Parkı'ndaki sirke götüreceğim canım, bakalım oradaki renklere, ışıklara ne diyeceksin!

Baba-kız büyük çadırdaki ön sıralardan birine kuruluyorlar. Bir sürü şaklabanlık... “Ne saçma sapan şeyler bunlar böyle!” Sonunda ışıklar kararıyor, tek bir huzme halini alıyor. Kırmızı parlak pullarla işli mayo saçta takılı kırmızı tüylerle tamamlanmış. Dudaklar da kıpkırmızı boyalı. Tüm ışık yalnızca onun üzerinde. Trapezci çadırın tepesinden sallanan bir ip merdivenin ucundan diğer ip merdivene uçuyor havada. Son anda yakalıyor merdivenin son basamağını. Büyük bir alkış kopuyor bir anda. Küçük kız

donmuş gibi izliyor. Kaygı içinde kıvranıyor tüm gösteri boyunca. Gösterinin sonunda babasının elinden tutarak çıkarken sirk dünyasının gösterilerinden kurtulmanın sevincinde. Evet, rengârenk, pırl pırl giysilerini seviyor, ancak orada sahnelenenler ne kadar zevk veriyor? Hep kendini sahnedekilerin yerine koyarak hata yapmalarından korkacak. Bu hareketleri yapmak için ne kadar emek veriyorlar? Ya hayvanlar?

– O koca aslanlar şaklayan kamçılardan çok mu korkuyor babacım? Ya ateş çemberinden geçerken yeleleri yanarsa?

Güzelim giysilere bürünmüş olsalar da bu dünyanın içindekilerle acıyacak kendince.

– Ya düşerlerse?

Sürekli kaygılanmaktan tadını çıkarması olanaksız.

– Bu insanların hep oturdukları bir evleri yok mu baba?

Dışarıda sirk karavanlarını görmüş, bu yürüyen evlerden hoşlanmamış. Bir kentten bir diğer kente, bir ülkeden bir diğer ülkeye geçmek durmadan...

– O dans eden çocuklar ne zaman okula gidiyorlar peki?

Hele palyaçolardan iyiden iyiye nefret edecek, özellikle burunlarına taktıkları o yapay top en itici görüntü olarak kazanacak aklına. Eve gidince annesine soracak, ona müziğini dinletirken anlattığı operadaki palyaço da böyle bir şey mi, o kahkaha atarken ardından o hüzünlü şarkıyı söyleyen? Öyle çok sevdiği o müziği böyle bir palyaço mu söylüyor yani? Hayır, buna olanak yok.

– Baba, buraya kadar gelmişken lunaparka gitmeyecek miyiz?

– Sormanı bekliyordum bebeğim, tabii gideceğiz.

– Aslında sadece oraya gitsek yetermiş! Ben sirk sevmiyorum. Bunu anladım. İsteddiği kadar renkli, istediği kadar ışıklı olsun.

– Peki canım, sana hak vermiyor değilim. İnsanların kendilerini tehlikeye atmalarıyla eğlenemiyorsun sen. Bir daha çok fevkalade bir gösteri olmazsa getirmeyeceğim seni.

Babasının eline daha bir sıkı yapıyor, lunaparkın ışıklarına doğru yürüyorlar.

Kuşakta anahtarlar

Kırmızı ponponlu ekose yün terlikler. Yuvarlak burunlu, pabuç şeklinde ama arkasına basılı. Büyükanne. Annenin babaannesi. Ailede herkes ona “Büyükanne” diyor, bu yalnızca aile ağacındaki yerinden kaynaklanmıyor, konumunu da belirleyen bir sıfat. Diğer unvanı ise Büyükhanım olmak, gelin konumundaki annane ile uzak akrabalar böyle sesleniyorlar ona. Büyükbabadan yadigar o. Aileyi hep yönetmiş olan, apartmanı yaptırtan büyükbabadan, dedenin babasından.

Tıp profesörü olan büyükbaba çocuklarının kent merkezinde, tüm okullara yakın yerde yaşamalarını istemiş, hem de nezih bir çevrede; Sultanahmet. Üstelik deniz manzarası, Adalar’dan Boğaziçi’ne.

Büyükbaba küçük kız doğmadan çok önce ölmüş. Ama bir gysisi dolapta hâlâ asılı duruyor.

– Büyükanne bu ne?

– Bunun adı fraktır kızım. Gece kıyafeti. Hep böyle ütülü tutardık. Büyükbaba bunu Kızılay balolarına giderken giyerdi. Gömleğinin kolasına da pek düşkündü.

– Siz ne giyerdiniz baloya Büyükanne?

د. علی رıza
طیبة فاکولتہ میڈیسن و فیزیکی و ذہنی

طیبة فاکولتہ میڈیسن و فیزیکی و ذہنی

Professeur Dr. Ali Rıza Bey

– Ben onunla gitmezdim kızım, kim dans edecek oralarda? Ben gelemem böyle işlere.

– Peki Büyükbaba kiminle dans edermiş baloda?

– Bir süslü kokona buluyordu elbet! “Doktor Bey” diye etrafında fır dönen...

Küçük kız Büyükanne'nin ona bakmaktan vazgeçip kendi kendine konuşmasını ilgiyle izliyor. “Zaten eve döndüğünde getirdiği kotyonlar değildi sadece, o esans kokusu...” Yaşlı kadın birden fark ediyor üzerine dikilmiş gözlerini.

– Neyse, sana göre değil bu mevzular. Gel ben sana bir şeker daha vereyim.

O frak uzun yıllar dolapta duracak. Sonra? Eczacı oğlu frak giymez, kravattan bile hoşlanmaz ki...

Büyükanne ailede bir efsane. Ne kadar yaşlanırsa yaşlansın herkes ondan çekiniyor. Yere kadar entarisinin üzerinde hırkası, ayaklarını sürüyerek yürürken ev halkı kenara çekiliyor. Altın toplu küpelerle süslü kulaklarını dışarıda bırakarak ensesinden geçirdiği başörtüsünün uçlarını tepesinde bir fiyonkla bağlıyor, böylece saçlarını da toplamış oluyor. Alnında görünen saçları kırışmış, ama bembeyaz değil.

– Bu yastıkları siz mi işlediniz Büyükanne? Buradaki kızın kabarık etekliği çok güzel.

– Senin de giyim kuşamdan başka derdin yok galiba!

Bakışları hep sert, otoritesini kimseye kaptırmıyor sonuna kadar, hele gelinine hiç, gelini artık bir annane olsa da. Elinden düşürmediği *Cumhuriyet* gazetesini de çatık kaşlarla okuyor hep. Belinde anahtarlar, bol entarisini toplayan kumaş kuşağına asılı, yürüdükçe şıkardıyor. Onca anahtar, üstelik kimi demirden, kocaman, bu yaşlı hanıma ağır gelmez mi? Ama bu göstergeden vazgeçemez; altı katlı apartmanın sahibi o, kocasının ardından. Bu kadar çok anahtar nereleri açar? Sokak kapısı, bodrum, kömürlük, kapıcı daire, her dairenin ön kapısı, her dairenin mutfak kapısı, çatıdaki karanlık tavanarası... Orada çarşafların üzerine serili soğanla patates ve eski raflarla sandalyelerden başka neler var bu arada? Bilinmeyen başka kapılar da var mı? Gizli bölmeler? Küçük kız hep merak ediyor. Nedense sormaya da çekiniyor. Belki de bu bilinmezlik hoşuna gidiyor. Aralığa bakan sandık odasında duran ve kimseye elletmediği kocaman ahşap sandığın içindekileriye tüm aile merak ediyor. Onun da anahtarı yalnızca onda olmalı.

Apartmanın girişinde tepedeki siyah camın üzerinde merhum kocasının, Büyükbaba'nın unvanıyla ismi yazıyor, apartmanın ismi bu. Yazı karakteri sokak kapısını oluşturan demirden yuvarlaklar ve paralel eğrilere, o yumuşatılmış geometriye uyuyor, her şey inceden tasarlanmış... Kapıdaki motifler, balkon demirlerinde de tekrarlanıyor. Merkezdeki boydan boya geniş çıkma hareketlendiriyor cepheyi. Üst katta balkonlara kadar uzanan taşın kabartma bir şerit, sonradan üzerindeki motiflerin *Art*

Deco denen sanat akımına ait olduğunu anlayacak. Sokak kapısının önündeki mermer basamakların bir yanında ayakkabı temizleme demiri, yanları oymalı, siyah ve parlak. Küçük kız bayılıyor ayakkabısının altını oraya sürtmeye, altında çamur olmasa bile! O demir öyle sağlam duruyor ki orada, hiçbir darbe onu yıkamazmış gibi bir hali var. Sanki apartmanı koruyor.

Girişte boydan boya beyaz mermer basamaklar, birinci kat holüne ve esas merdivenlere çıkaran. Basamakların iki yanında eğmi izleyen kaymak gibi mermer döşemeler, kaydırak olarak kullanmak için ideal. Küçük kız ve arkadaşları oradan kayıyorlar hep, hızlarını ayarlayıp düşmemeyi başarıyorlar, alışkanlıkla... Apartmandaki tek kaydırak bu değil, pırıl pırıl cilalanmış geniş ahşap tarabzan da kaymaya uygun, ama gören olursa azar işitiliyor:

– Pek tehlikeli bu yaptığın, bir daha görmeyeyim!

Yine de her fırsatta kaçamak kaydıraklar kaydıraklığını yapacak, yeter ki Büyükanne'ye yakalanmasın...

– Sakın ha kapısını açık bulduğunda kömürlüğe saklanma, kapı üstüne kilitleniverir! Hem esvabın da rezil olur kömür bulaşırsa. Zaten o hayta arkadaşlarını da apartmana doldurup patırtı etme! Gidip sokakta oynayın saklambacınızı!

Büyükanne bir eski fotoğrafta gördüğü, egemenliğinden kuşku

duymaz pozuyla süslü koltuğa tam anlamıyla “kurulmuş” o azametli kadına pek benzemiyorsa da, hâlâ ateşle parlayan yeşil gözlerinin bir bakışıyla yönlendirebiliyor çocuklarını da, torunlarını da. Küçük kız ise en “kıymetli” torununun çocuğu, zaman zaman azardan payını alsa da, biraz şımartılabilir! Her şey “kararında” olmalı.

Kenarı gümüş çemberli, üç ayaklı mavi buzlu cam kâsedede tarçınlı akide şekeri, buğulu maviliğin üzerinde saydam kırmızılardan göz alıcı parlaklığı. Hep değişen bir resim gibi, kimi zaman içi susamlı sarı akideler de ekleniyor kompozisyona. Büyükanne'nin ikinci kattaki dairesine ne zaman gitse onun elini öpüyor ve mavili kırmızılı tablodan alacağı bir şekerle ödüllendiriliyor. Fazlasını almak yok ama. Oysa hep daha fazla istiyor, bir tanecik şeker dişinin kovuğuna bile gitmiyor. Bir de, o tabloyu gönlünce biçimlendirmek istiyor. Öyle ya, içinden beş şeker alırsa o buzlu camın üzerindeki yağın azalıp bir parça daha mavilik görünür olacak! Ya da çoğunu yese de birkaç tane bıraksa, nasıl olur? Hem şekerler durdukça birbirine yapışıyor... Şekeri yerken duvardaki ahşap oymalı saatin pirinç sarkacını büyülenmiş gibi izliyor. Bir de cınlayarak çalma anına rastgelse!

– Büyüyünce bu şekerliği bana verir misiniz, Büyükanne?

Küçük kız ölüm denen şeyin varlığını ilk kez onunla fark edecek. Onu sokağın başında oturan arkadaşına yollayacaklar, oynamaya.

– İstedğin kadar kal, yemeği de orada yersin.
– Yaşasın!

Orada saatlerce kalacak, sevinerek, oyunların tadını çıkararak. Evin annesi her isteklerini yerine getirecek, gürültü etmelerine ses çıkarmayacak.

Tatlı bir yorgunlukla eve döndüğünde ev çok kalabalık, Büyükanne yok. Bir daha onu görmeyecek.

Ertesi gün eve doluşan akrabalarından oburluğuyla tarınan bir hanım buzdolabındaki sakızlı muhallebiye saldırarak:

– Vah ki vah, Büyükhanım gitti, nasıl da kaybettik onu! Bu güzelim tatlıyı da yapamayacak bir daha, yazık, çok yazık. Bari bunu ben yiyeyim. Yanlış anlamayın, ziyan olmasın diye yani... Günah!

Buz gibi bakışlara aldırmayarak kaşıklayacak billur kâsedeki sakızlı muhallebiyi.

Sandık odasındaki gizemli ahşap sandık açılacak. İçinden işlemeli bohçalara sarılmış havlu ve mendillerin altına dikkatle istiflenmiş paket kâğıtlarıyla düzgünce sarılmış ipler çıkacak. O kadar.

Kirli sarı duvar

“Hürriyet! Hürriyet!” Tuhaf bir uğultu halinde açık pencereden evin içine ulaşan bu sözcüğün anlamını çoktan sorup öğrenmiş. “Mahkûmlar...” Sapsarı, koyu kirli sarı bir sıkıntı kaplıyor içini her defasında. Upuzun sokağın öbür ucundaki Sultanahmet Cezaevi’nden gelen bağırışları, sloganları ilk kez ne zaman duyup irkildiğini hatırlamıyor. Sanki birileri orada hep bağırıyor. Kimse cevap vermiyor onlara. Cevap ne olabilir?

O kocaman hapishane binasının yakınlarında olduğunu bilmek, orada çok farklı yaşamların var olduğunu düşünmek, korkutmaktan çok içini acıtıyor. Hangi korkunç işleri yapmıştır orada tutulanlar? Sokakta oynayan çocukların sesini duyarlar mı onlar? O yıprak sarı duvarların ardında neler olur?

– Duvarların rengini nereden biliyorsun sen?

Annesine “Gizlice yaklaşıp baktım” diyebilir mi hiç?

– Bir gün Abla’yla oradaki bakkala gitmiştim ya annecim! O zaman binanın yüzündeki mavi çinilere de baktım, demir parmaklıklara da.

– Tamam. Ama bir daha yaklaşıma sakın!

Oradan geçmezler ki zaten. Parka da, saraya da gitmek için arka sokaktan geçilir. Evin önünde koşuşup oynarken sokağın o yönüne gitmek yasak. Çocuklardan biri uydurur bazen:

– Bugün bir mahkûm kaçmış oradan, haberiniz var mı arkadaş-

lar? Hem de “gözü dönmüş” bir katılmış!

Hepsi inanmaya hazır. Senaryoyu yazan memnun.

– Eyvah! Ya buralardaysa hâlâ?

– Neden olmasın? Arkana bak!

– Ne fenasın! Ödümü patlattın! Oynamayacağım seninle!

Orası epey uzak olsa da, yaklaşmaya kalkmamalı! Kesinlikle uyması gereken bir yasak bu, yoksa bir daha sokakta oynamasına izin verilmez! Kaç kez tekrarlamış bunu ona annesi, annanesi, teyzesi? Zaten sürekli pencereden bakıp, göremezlerse sesleniyorlar hemen.

– Gözümüzün önünde ol!

Saklambaç oynarken arkadaşlarına mahçup kimi zaman, tam saklanırken çağırıp yerini ortaya çıkarmasalar olmaz mı?

– Sadece bir hurka indirecektim sana sepetin içinde, yoksa üşüteceksin yine! Sen oyununa devam et canım!

Yaşam böyle sürecek. Kentin ortasındaki cezaevi yıllar sonra kapatılana dek o bağrımlar sokağın bir parçası... Binarın duvarlarını saran o koyu kirli sarı, ürktüğü bir renk olarak kalacak onun için.

İnci gövdeli sultan

İnci gövdeli sultan altın püsküllü tentenin gölgesinde bağdaş kurmuş oturuyor. Gözlerini küçük kıza mı dikmiş yoksa? Aralarında Hazine Dairesi'nin vitrin camı var. Utanmasa burnunu cama yapıştıracak, ama bunun müzede yapılmaması gereken bir davranış olduğunu biliyor!

Teyzesi onu bol bol gezmeye götürüyor, çalışmaktan artakalan vaktinin tamamını ona veriyor neredeyse. Ama uzak bir yerlere gezmeye gitmekten daha da keyiflisi onunla Topkapı Sarayı'na gitmek.

Bunun için özel olarak giyinmek, uzun uzun hazırlanmak da gerekmiyor, evden çıkıp tam beş dakika yürüyerek ulaşıyorlar oraya. Teyzesi müzenin kütüphanesinde araştırma yapıyor kitaplardaki "minyatürler" üzerinde, o da yanında müzeye gidip hava iyiye sarayın bahçesinde oynuyor, ya da Hazine Dairesi'ni dolaşıyor, her defasında yeni ayrıntılar keşfediyor.

– Bebeğim, seni saraya getirip serbest bırakıyorum, dönüp dolaşıp Hazine'ye geliyorsun. Tamam, çok meraklı olduğunu biliyorum, ama dikkatli ol, vitrinlere çok yaklaşma ve beni mahçup etme lütfen!

– Tamam teyzecim, sen merak etme! Zaten bekçilerin hepsi tanıyor beni artık. Hem bütün vaktimi hazinede geçirmiyorum bir

kere, Bağdat Köşkü'nün oradaki fıskiyeli havuzla o altın gölgesi de çok seviyorum, beni orada da bulabilirsin, ararsan.

İnci gövdeli sultanın pek kendini beğenmiş bir hali var. Başındaki elmaslı sarıkta yine inciden bir sorguç, boynunda yıldız elmas madalyon, bir elinde kahve fincanı, diğerinde altın borulu nargile. Turkuaz rengi şalvarıyla kırmızı pabuçları mineden. Ya önündeki sepette duran yakuttan meyvelere ne demeli?

İnci gövdeli sultan ne kadar zamandır mavi işlemeli minderinin üzerinden ona bakıyor? Dört burmalı sütunun taşıdığı gölgesi kırmızı-beyaz yollu. Tepesinde mercan rengi mine yapraklar üzerine yerleşmiş zümrüt küreyi bir çift yakut hilal taçlandırıyor, tentenin dört köşesindeki yakutlu zümrütlü süsler daha da görkemli kılıyor bu bir karış boyundaki değerli bibloyu. Bu pek hoşuna giden parçanın Avrupa hükümdarlarından birinin yolladığı armağanlardan olduğunu çok sonra öğrenecek. Topkapı Sarayı'nda dolaşırken yine kendisini bu küçük sultanın önünde buluvermiş.

Burnunu yapıştırıp baktığı aynı vitrinde yanında duran zenci figürünü de aynı hükümdar yollamış olmalı, yine bir barok inci bu kez biblonun şalvarı olmuş. Cepke niyle sarığıysa yakutlar ve elmaslarla bezeli.

İri, ama eğri büğrü, barok inciler, kuyumcunun hayal gücüyle orantılı olarak bir figürün parçası oluveriyorlar.

Daha neler neler var Topkapı Sarayı'nın Hazine Dairesi'nde... Özellikle sevdiği parçaların önünde ne kadar zaman geçirdiğini fark etmiyor bile. İle de o içi yemyeşil taşlarla dolu altın kâse... O taşlara zebercet dendiğini öğrenmiş. O vitrinin içine girip o taşları avuçlamak için dayanılmaz bir arzu duyuyor, olanaksız olduğunu bile bile. Hemen yanında duran, aynı taşlarla bezeli koskocaman altın tahtın önünde de uzun uzun duruyor, kendisini tahtın üzerinde otururken hayal ediyor.

– Bunlar zümrüt değil teyzecim, biliyor musun, zebercetmiş adı bu yeşil taşların.

– Demek öyle, bir şey öğrenmiş oldum senden, ne güzel!

– Bu tahtın incili minderinde oturan padişah rahat eder mi acaba?

– Bence pek rahat etmesi lazım gelmiyordu tatlım. Bu tahtı merasimlerde kullanmışlar, orada da mühim olan heybetli duruşu.

– Bir kere üzerine oturmak isterdim doğrusu...

Bir de elmaslı beşik var, bir başka vitrinde. Yıldızlı gümüş kaplı, her yanında elmastan, zümrüitten, yakuttan güller. İçindeki örtüde inciden yollar...

– Canım teyzem, bu beşikte uyuyan bebeğin ismi neymiş?

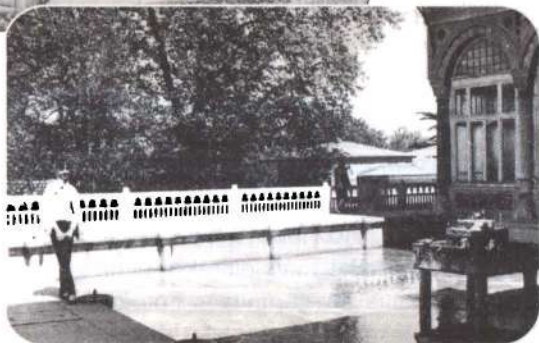
Şıkır şıkır parlayan taşlarla bezeli zarfların içindeki pembe camlardan oluşan tatlı takımı da küçük kızın en sevdiklerinden. Ne tatlısı yemeli buradan?

Küçük kız sarayda herkesle ahabap, müzenin o sıralardaki efsanevi müdürü Hayrullah Bey'den tüm bölüm asistanlarına, bekçilere kadar. Harem'deki onarımlar sırasında Şehzadeler Dairesi'nde ortaya çıkarılan müthiş kubbe bezemelerinin heyecanını paylaşıyor ekiple, pek de bir şey anlamadan. O harap kubbenin üzerindeki kararmış nakışlar nasıl oluyor da böylesine heyecan yaratıyor?

– Ve işte bu bezemeler çıktı ortaya! Nefes kesiyor, değil mi?

Sessizce dinliyor konuşmaları, mimar Mualla Hanım coşkuyla anlatıyor, herkes dikkatle kubbeyi inceliyor. Sonra oturup çay içerken de konu sürececek, saatlerce.

– Ben yine Hazine Dairesi'ne gideyim!

Hilal broşlu aile fotoğrafisi

Duvarda asılı duran siyah beyaz “fotoğrafi” kırklı yılların sonunda çekilmiş olmalı. Sağ alt köşesinde bir küçücük baykuş logosuyla *Saray* ibaresi, “Foto Saray” yazmak yerine böyle bir zariflik düşünmüş fotoğrafçı.

Geniş aile fotoğrafı, son derece hiyerarşik bir düzende. Ortada annesiyle dedesi ayakta. Yetişmiş çocuklarıyla, iki oğlan ve iki kız. Bir de onların yaşıtı olan, dedenin büyük ağabeyi olan babaları çok erken öldüğünden kendi çocukları gibi büyütülen iki çocukla çevrili olarak duruyorlar.

Annenenin yanındakiler üç büyük çocuğu; takım elbisesi, puantiye kravatı ve henüz terleyen bıyığıyla büyük dayısı. Diğerleri ya objektifin içine, ya da fotoğrafçının objektifin yanında havaya kaldırdığı eline bakmış olmalılar, ama onun bakışları bambaşka bir yere kilitli sanki. Yanında ablası, hepsinin içinde en şık olan. Küçük kızın annesi olmasına çok var daha. Kısa kollu, geniş vatkalı koyu renk ipek bluzunun bolluğu beyaz eteğinin üzerinde enli bir kemerle toplanıyor. Boynundaki fiyongun üzerinde iri taşlı bir oval iğne. Saçları yandan ayrık, kat kat iri dalgalarla ensesinde bitiyor. Başını dimdik tutmuş, gözlerinde sanki belli belirsiz bir meydan okuma, dudakları hafif bir gülümseyişle aralanmış, objektifin ta içine bakıyor. Belli ki âşık, başka türlü böyle bakılmaz. Ellerini büyükannesinin oturduğu koltuğun arkasında birleştirmiş. Yanında kız kardeşi, küçük kızın sevgili teyzesi olacak.

Onun da saçları yandan ayrık, tam omuzlarına gelen iki örgüsünün uçlarında beyaz kurdele fiyonkları. Öylesine kocaman ve öylesine özenle kolalanmış olarak dik duruyorlar ki, saçlarına manolyalar takmış gibi görünüyor. Fotoğraf karesinin en dikkati çeken beyaz lekeleri onlar. Öyle ki, bir empresyonist ressam bu

kompozisyonu ele alacak olsa, tüm ışığı o bir çift fiyongun üzerinde toplayacak... Dizinin altında biten, "turvakar" kollu, önden düğmeli, sivri yakalı, göğsünde T biçimli cepleri olan, beli kemerle sıkılıp pililerle inen bir elbise giymiş. Ne renk? Açık bir renk, ola ki çağla yeşili, tam gözlerinin renginde. Siyah beyaz fotoğrafta bile yeşili belli gözlerinde hülyalı bir bakış, kapalı dudaklarının kenarı bir küçük gülümsemeyle bükülmüş. Objektifin içine değilse de, hemen yanına bakmış, işaret edilen noktaya. Beyaz soket çoraplı, düz mokasenli ayağının birini öne çıkarmış, ellerini de aynı koltuğun arkasına koymuş, böylece en güzel poz onunki olmuş.

Annenenin yakasında pırlantalı hilal broş. Koyu renk elbisesinin V yakasının bitiminde, tam ortaya illeştirilmiş tüm haşmetiyle. Bu iğne genç yaşta yitirdiği annesi Gül Hanım'dan yadigâr ona, onun için çok değerli. O bu mücevherin yalnızca bir sürelik bekçisi, bunun farkında, öyle hissettiği çok belli, umurunda değil takılar. Büyük kızı evlendiğinde hemen ona verecek, gelinlik yakasına... O da uzaklara bakarak poz verenlerden. Saçları ortadan ayırık, ensesinde gevşek bir topuz. Tüm güzelliğiyle kocasının yanında. Kocas, küçük kızın sevgili dedesi olmamış henüz, ama tüm ailenin babası. Koyu renk takım elbise giymiş, kravatını yeleğinin içine sokmuş, önü ilikli. Herhalde yaşamının en ciddi pozunu vermiş objektife sertçe bakarken. Yanında iki yeğeni, çocuklarından ayırmadığı; koyu renk ceketli oğlan ölen babası gibi cerrah olacak ilerde, Yenidünya'da ünlenecek. Onun kız kardeşi dalgalı saçlarını

arkadan toplamış, açık renk, belden kesik, önü düğmeli, uzun kollu bir elbise giymiş, ayakkabıları topuklu. O da gözlerini fotoğrafçının objektifin yanında havaya kaldırdığı eline dikmiş olmalı.

Ve ortadaki süslü oymalı koltukta Büyükhanım oturuyor, fotoğraf stüdyosunun en değerli mobilyası ona ayrılmış, doğal olarak! Büyükhanım rahat bir tavırla poz vermiş, var olduğu sürece egemen olduğu belli. Başında kulaklarının yarısını kapatan bir türban var. Objektife bir başka meydan okuyan da o. Kalın dudakları hükmetmeyi seven insanlara özgü biçimde aşağı bükülmüş. Sanki fotoğrafçının işini iyi yapıp yapmadığını denetler gibi bir izlenim uyandırıyor. O da günün modası olduğu anlaşılan tarzda, önden düğmeli, koyu olmayan kumaştan, genişçe yakalı, uzun kollu, dizlerini örten bir elbise ve alçak topuklu, bağcıklı ayakkabılar giymiş, çorapları belli ki incecik ipek değil, bileklerinde pot yapmış. Bir kolunu koltuğun koluna dayamış, iki bileğinde de birer kalın burma altın bilezik.

Yanında, fotoğrafın tam ortasında, annesinin önünde sevimli suratıyla en küçük çocuk duruyor, küçük kızın gazeteci dayısı olacak o. Dizlerine inen kısa pantolonuna karşın onun da önü ilikli tüvit bir ceketi var, içinde kazak. Çorapları dizlerine kadar, ayağında kalın kösele ayakkabılar, yüzünde hınzırca bir bakış.

Büyükbaba simetrik olarak diğer yanda oturmuş, ama fotoğraf stüdyosunda tek süslü koltuk bulunduğundan mıdır, yoksa Büyükhanım'a saygıdan mı, ya da önemsemediğinden mi, oldukça yalın bir iskemlede oturuyor o. Zaten yaşama bakışı da bu, ailesini gözetiyor, sonuna kadar, ama bir yerde kendi özgürlüğü başlıyor onun... Kalın çizgili koyu renk takım elbisesi, yelek, seyrek desenli kravat ve beyaz cep mendiliyle tamamlanmış. Saçları değil ama, ince bıyığı kırlaşmış artık. Gözlerinde en gerçek gülümseme olan o. Ortaya çıkardığı aileyle gurur duyuyor, apaçık. En iyi tablosunu sergileyen bir ressam sanki. Hayatta amacına ulaşmış bir adamın edasıyla bakıyor objektife, "İnsan daha fazla ne isteyebilir?" dercesine. Fotoğraf çekildikten bir yıl sonra yaşama veda edecek, ama izinin silinmeyeceğini biliyor, "müsterih".

Kirloş pantolonlu dede

Dünyanın en kirloş, en lekeli pantolonu. Bir de en bol olanı! Hatta orası burası delinmiş. Yer yer “örülmüş”, ama sonra vazgeçilmiş bundan da. Renginin bir zamanlar koyu gri olduğu belli. Dedesi onu giymekten katiyen vazgeçmiyor. Annanesi onu ütletmekten çoktan vazgeçmiş. Dedesi onu kapının arkasında çakılı askıya asıyor, dolaba değil. Böylesi bir parça dolaba kabul edilemez zaten.

Dedesi bahçeyle uğraşırken giyiyor bu pantolonu, en sevdiği iş bu... Zaten yazları evdeyken başka bir şey yapmıyor. Bir sokağı boydan boya kaplayan koca bahçe onun işi. Bahçenin sokağa bakan sınırı boydan boya leylaklarla belirlenmiş, sık yapraklardan bir duvar gibi. Yazık ki buraya taşınma zamanı leylak zamanından sonra. Ancak aile tam leylak zamanı gelemese dede gelip leylak demetleri taşıyor kışlık eve. Kış yazı özlemekle geçiyor zaten.

Dede eczacı olduktan sonra bir de Ziraat’i okumuş, geniş ailesine Beyoğlu Yüksekaldırım’daki eczanesiyle bakıyor, ama aklı hep toprakta. Torununa güllere aşı yapmayı gösteriyor zevkle.

– Dedecim, bu çok acayıp, iki dalı birbirine bağlamak! Nasıl olup da anlayacaklar birleştiklerini?

Dede gevrek gevrek gülüyor torununun şaşkınlığına, beceriksizliğini hoş görüyor. Zaten onun her hatasını hoş görmeye hazır, sesi-

ni yükselttiği duyulmamış. Salyangozların taşın üzerinde bıraktığı izi gümüşten bir iz gibi görmeyi de öğretiyor torununa, arılardan korkmamayı da. Şefkati sonsuz onun, gerektiğinde istismar edilecek kadar. Küçük kız kendi yatağı yerine annane ile dedenin bitişik demir karyolalarının ortasında uyumayı seviyor. Sıkça oraya yerleşiyor geceleri, iki yatağın ortası çok rahat olmasa da kendince güvenli, her türlü kâbusa ve öcüye karşı! Kendi

yatağına tercih ediyor bu yeri sıkça. Yattığı zaman tavandaki ahşap çıtalarla yapılmış bezeme motiflerinin arasındaki ağacın doğal dalgalanmalarını, yer yer görülen budak kesitlerini çeşitli biçimlere benzetiyor, insan suratları, gemiler, hayvanlar... Sonra da kendi hayalinden çıkan bu biçimlerden ürüyor...

Maydanozlarla dereotları, bir de soğanlar mutfağa yakın yerde, düzgün tarhlar halinde. Yemyeşil dalgalanan dikdörtgenler. Onları toplamak küçük kızın görevi. En sevdiği iş topraktan taze soğanları sökmek, köklerine yapışmış toprağı silkeleyip önlüğünün eteğine doldurmak. Annanesi bu iş için bir basma önlük ayırmış ona, onu takınca kendisini sahiden iş yapıyormuş gibi görüyor küçük kız, gururla boşaltıyor topladıklarını mutfaktaki küçük masaya. Asla tezgâha değil bu çamurlu halleriyle! Annanesi çok titiz. Abla ondan titiz. Hep "Abla" diyor ona küçük kız, ama onun sahici ablası olmadığını biliyor. Abla pek küçük yaştayken gelmiş aileye, bir yetiştirme olarak, "memlekette" olanakları pek dar olan ailesi "hayatı kurtulsun" diye vermiş onu. Annane de kendi kızı gibi yetiştirmiş onu, her işine yardımcı, bir de dediği dedik evde. İlerde de çeyiziyle gelin edecekler.

Bahçenin uzak yanlarına, caddeden girişi olan yere "aşağı bahçe" diyorlar, ve küçük kız aşağı bahçeye yalnız başına gitmeye iyiden iyiye çekiniyor, orada koca bir kertenkeleyle karşılaştığından beri. Orada canavarların bulunduğu, kendisini kapmak için beklediklerine inandırmış kendini, bu öyküyü işliyor zihninde, ballandırıyor.

– Timsah gözlerini dikip baktı bana dedecim! Arkama bakmadan kaçtım!

– Gülüm, timsah gelmez buraya, ancak Afrika'da olur onlar.

Sen zavallı kertenkeleyi timsah yaptın! O senden kaçır asıl.

- Yok yok, tam kitapta gördüğüm gibiydi, kuyruğu da vardı.
- Ben onu elime alıp severim bir dahaki sefere, tamam mı?

Bahçeyle en çok sarmaş dolaş olup tadını çıkaranlar dedeyle torun. Çam ağaçlarının altındaki yuvarlak tarhları çok tüylü bir halı gibi kaplayan Osmanlı çimlerinin arasında minicik eflatun çiçekler. Bahçenin aşağılarına uzanan ince yolun iki yanında sarı, beyaz ve şeftali rengi güllerle lal renginde kadife gülleri, koyu sarı şebboylar. Kırmızı katmerli yıldız çiçekleri ve koca papatyalara benzeyen koyu pembe ve yavruağzı gerberalar. Bir de taçyapraklarını hep dikkatle açıp kapatmaktan çok hoşlandığı rengârenk aslanagzı dizileri... Yalnızca komşu bahçelerdeki arkadaşlarının doğum günlerine giderken bahçeden çiçek toplamaya izin var. Bir de güller olgunlaşmaya yüz tuttuğunda kesilip vazoya konuyorlar.

Çiçeklerin ardında meyve ağaçları. Küçük kızın gözdesi ulu kayısı ağacı. Kara ve beyaz dutlar, kara ve beyaz incirler, bodur şeftaliler, ve ulu cevizler elbette, köşke adını veren: "Cevizli Köşk" burası... Bir de mis kokulu kayısılar. O tadı bir daha yakalamak olanaksız gibi. Kayısı ağaçlarının en yükseği dallarını tam ortada çatallı bir kucağa dönüştürmüş, ancak gövdesi oldukça yüksek. Dede oraya bir demir basamak yapmış, torun kolay tırmanıp dalların arasındaki yerine yerleşsin, hayallerine dalsın... Tek yasak kuyuya yaklaşmak. Zaten öyle korkutmuşlar ki kuyuya düşen çocuk öyküleriyle, ancak bir kâbus olabilir kuyuya yaklaşmak.

- Bir gün çocuğun biri söz dinlememiş, kuyunun kenarına gel-

miş. Etrafta kimsecikler yokmuş. Kuyunun dibindeki suyu merak etmiş, başını uzatmış azıcık. Birden kuyu onu aşağıya çekivermiş. O derin çukurdaki suyun dibini boylamış, çırpınmış, bağırmış, kimse sesini duymamış. İlk gün sonra su çekmek için kova sarkınca zavallının ölüsünü bulmuşlar. Yaaa!

– Tamam ablacım tamam, adımımı bile atmam kuyunun yanına.

Her sabah erkenden gürültüyle çalışan motoruyla kuyu incirlerin altında, bahçenin ortasında. Bir de dikkörtgen biçiminde bir havuzu var yanında. Bahçenin sulama suyu buradan. Hortumdan akan suya elini tutuyor bazen, buz gibi...

Her sabah gül fidanlarını tutan ince kazıklardan birinin üzerine bir çay bardağı ters çevrili duruyor, akşamdan kalan. En büyük keyfi bu dedenin, akşam saatinde bahçeyi sularken bir yandan rakısını içiyor çay bardağında, çamurlu ellerini de pantolonuna silerek. Yanına meze falan istemiyor, bahçeden kopardığı bir meyve yeter. O bir kadeh rakısı bitince bardağı eve geri getirmektense oracıkta bir kazığın tepesine asıp bırakveriyor. O kazıkların uçları o bardakların öylesine alışılmış yerleri ki, kimse yadırgamıyor, ev halkından kim rastlarsa toplayıp mutfığa getiriyor.

Kökü verandanın hemen yanındaki topraktan çıkan morsalkım o evle, o bahçeyle birlikte yaşayan, ailenin birlikte yaşlanan bir parçası sanki. Kalın gövdesi üzerine rahatça oturulacak bir kavis yapıyor. Küçük kız bu kavisini bir atın sırtına benzetiyor, iyiden iyiye at yerine koyuyor ve binerek hayal ülkelerine uçuyor... Mor kâküllü şehzade misali. Babasının ona verdiği şiir dağarcığı her anına eşlikte...

Morsalkımın kolları evin yanında geniş bir çardağa yayılıyor, yeşile boyalı ahşap bahçe kapısından girince bu çardağın altından geçilerek eve geliniyor. Az ötede nilüferli süs havuzu, içinde balıklar. Ortasında fıskıyeli derince bir mermer yalak, oradan su içmeye gelen kuşlar için. Havu-

zu çevreleyen saksılarda bembeyaz kalalar, havuzun yuvarlağını izleyen yolun kenarındaki tarhlardaysa kıpkırmızı sardunyalılar.

Evin önünde verandadaki koltukların devamı. Gölgeyi dev bir tespihağacı sağlıyor, baharda efla-tun çiçeklerinin kokusu her yanı kaplıyor, onlar dökülünce tohum-ları yeşil tespih tanelerine benzedi-ği için küçük kız bu ismi takmış ağaca. Yeşil taneler zamanla buru-şup sarımsı bir renk alıyor, tıpkı yaşlanan bir cilt gibi. Ve tohum ola-rak dökülüyor yerlere. Ağacın kü-çük, narin yaprakları öyle sık ki, gölgesi herkese yetiyor. Konuklar burada ağırlanıyor. Kalabalık sofra-lar burada kuruluyor. Dedesi kahverengi şişeden Tekel birasını ilk kez burada dolduruyor bardağına. Bembeyaz köpüğün altında içinden havai fişekler yükselir gibi duran altın renkli sıvıyı hay-ranlıkla izlediğinin farkında.

– Efendi, ne yapıyorsun sen?

– Hanım, sen merak etme, ben bilirim ne yaptığımı! Merak edip duracağına neye benziyor anlasın. Hem bira mayalı içki, ona yarar.

– Bayıldım biraya dedecim, biraz acı, biraz da ağzımın içini ısı-rıyor, ama sonra dilimde şahane bir tat! Başım da dönmedi anna-necim.

Ama her zaman olmaz! Zaten annane cidden kızıyor, yalnızca başını sallamakla yetinse de, yeşil gözlerinde kınama, daha çok ko-casına... Ama o yine bahçeyle ilgiyi bir şeyler anlatmaya dalmış.

Sebze bahçesinde sırk fasulyeleri, domatesler ve salatalıklar, güneşin altında, çamlardan uzak. Çilek tarlası da orada, bahçenin bir kuytusunda, üzerlerindeki kumuyla yutuverdiği o kokulu mi-nik çileklerin tadı pazardan alınanlardan farklı sanki. Çileklerin hemen yanındaki kavunlarla karpuzların büyümesi için sabır ge-rektiğini biliyor, üstü hareli küçücük yeşil toprakları koparmamak için zor tutuyor kendini. Küçük bağdaki demir çubuklara bağlı üzümlerinse tadı buruk, ama üzüm suyuna dönüşüp buzdolabın-da iyice soğutulunca tadına doyum olmuyor...

Reçellik pembe güller ayrı bir bölüme dikili. Gül reçelinin hazır-lanması başlı başına bir tören, küçük kızın pek sevdiği bir tören. Güllerin hepsi açtığında gecikmeden toplanacaklar, bahçenin düz çimenliği yerine beyaz çarşaflara serilecek. Mutfakta yalnızca bu iş

için ayrılan kararmış büyük makas tekrar tekrar yıkandıktan sonra getirilecek ve güllerin taç yaprakları dipteki beyazları dışta kalmak üzere dikkatle kesilecek. Yapraklar mutfağa götürülüp yıkanmadan önce o harikulade yığını doyasıya seyretmek istiyor. O süreyi hep uzatmak istiyor, koyu pembe gül yapraklarının beyazın üzerinde seriliyken oluşturdukları gelişigüzel pembenin mest eden görünümünü içine çekmek... Yalvarıyor annanesine:

– Ne olur biraz daha kalsınlar burada!

Bu manzaraya yakın güzellikte tek şey karadutların toplanması olabilir mi? Beyaz çarşafı silkelenen karadutların o amansız rengi, kendi üstüne başına da bulaşıveren? Hayır. Güllerin pembesiyle birlikte kokusu da benzersiz. Seyretmeye doyum olmaz ki...

Sonunda gül yaprakları mutfağa götürülüp güzelce yıkanacak, iyice süzülecek. Geniş ağızlı reçel tenceresinde “kâfi miktarda” şekerle, birkaç damla da limonla pişirilecek. Ve insanı keyiften deliye döndüren bir koku salınacak her yana; tüm evi ve bahçeyi kaplayacak, herkes içine çekecek onu... O anda herkes “güzel şeyler” düşünecek.

O baygın kokulu yığın hep bir mutluluk simgesi olarak kalacak, o yumuşacık pembeyi hep yüreğinde saklayacak. Gül reçeli töreni yaşamda bunaldığı anlarda uzak geçmişin bir yerlerinden çıkıp gelerek gülümsetecek onu.

Pamuk Prenses'ten Küçük Prenses'e

Masalların kahramanları daima büzgülü etekli, önlüklü, karpuz kollu giysiler içinde mi gezerler? Okunan masal kitaplarının bin bir resminde bu gizli hep. Özellikle de *Pamuk Prenses*. Yakası neden dindik duruyor, saçları neden hiç bozulmadan tek bir hareketle kulaklarının üzerinde bombeleniyor? Saçlarını tutan fiyonklu bandı seviyor, kabarık eteklerini de.

Ya *Rapunzel*? Benzer bir giysiyle sarkıtıyor uzun sarı saçlarını o yüksek kulenin penceresinden. Giysisiniyse hiçbir zaman tam olarak göremiyor, birkaç ayrı kitaptaki *Rapunzel* masalına baksa da. Ancak o da karpuz kollu bir şey giyiyor, o kadarı her resimde saçlarının ardından belli oluyor. Peki ama o güzelim saçları köklerinden sökülüverirse? Koca bir adamı çekmez ki saçlar, ne kadar zayıf olursa olsun! Bu masalı okurken hep rahatsız oluyor. Ama vazgeçemiyor da. Kendi kendine başka çözümler arayıp duruyor.

Yüz Sene Uyuyan Güzel ise daha sevimli. Uyurken üzerindeki giysi de rahata benziyor. Ama insan yüz sene uyursa eğer, uyandığında herkes yaşlanmış olmaz mı? Ya da yok olup gitmiş? Onun yerine koymak istemiyor kendini, hayır, asla. *Mendilli Kraliçe*'nin kitaptaki süslü çizimde görülen elbisesi de, kuruması için astığı bin çeşit mendil de daha gerçek görünüyor. Bu masalı defalarca okuyor, her gün çeşit çeşit işlemeli mendillerini yıkayıp asan ve onlara çok iyi bakan iyi yürekli *Mendilli Kraliçe*'nin kötü kalpli *Eldivenli Kraliçe*'yi temiz kalbiyle ve "masum" güzelliğiyle alt edişini ve sevimli kralla evlenişini zevkten dört köşe olarak okuyor.

Eflatun Cem Güney'in masalları da bir başka alemden sesleniyor. Bu yazarın ismine hayran, Eflatun... O zaman bunu yalnızca bir renk olarak algılıyor. Çok da güzel uyuyor hayallerindeki masal renklerine. Babasıyla şiir günlerinde kimi zaman araya giren masallardan en

sevdiği “*Mihracenin Fîli*”, yine gözünün önüne gelen renklerden dolayı, Hindistan’ın renkleri. Baharat ve altın renkleri. Zümrüt ve yakut renkleri.

– Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine ne demek baba? Neye benzer bu kerevet?

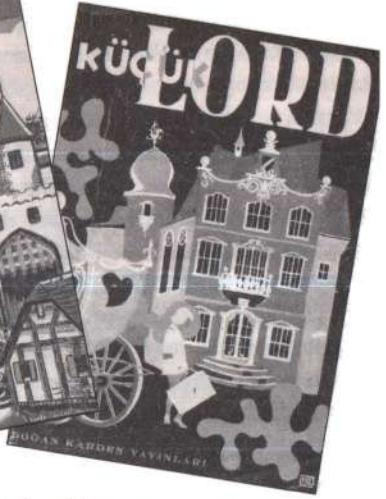
“*Güliver’in Maceraları*”nı da hem merakla, hem de korkuyla dinliyor. Jonathan Swift kahramanını cücelerin ve devlerin ülkelerine yolladıkça babasına sarılıyor. Kapaktaki giysisiniyse gülünç buluyor, o ne komik uzun ceket, ne tuhaf çoraplı bacaklar öyle! *Güliver* saçını da arkadan toplamış!

– Baba, böyle erkek saç olur mu?

En iyisi babasının onun için özel uydurduğu, giderek “tefrika” halini alan masallar, Arabacı Ailesi... Varlıklı değiller, ama çok neşeli ve mutlular, hep kirlarda dolaşıp maceralar yaşıyorlar. Babası ailenin her üyesini uzun uzun betimliyor, hatta bazen birlikte karar veriyorlar nasıl olacaklarına, ne yapacaklarına, ne giyeceklerine...

Masalları o pek sevdiği kaleydoskoplara, çiçek dürbünlerine benzetiyor, hep değişebilirler, kendinden bir şeyler ekleyebilir onlara. O büyüse de masallar ona eşlik etmeyi sürdürsün, masal

sız dünya olmasın. *Küçük Prenses*'in masalsi kurgusuyla geçiyor romanların dünyasına. Frances Hodgson Burnett'in *Küçük Prenses* romanında kurduğu hayallerin zenginliğinde yaşayan Sara'yı yakın buluyor kendine. Eski iyi günlerinden sonra sefil bir yaşam süren küçük Sara'nın acıklı öyküsünün sonlarında bir gün ona yollanan esrareniz sandık rahatlatma ve sevinç noktası: "*Her gün giyilmek üzere. Lazım olursa yerine başkaları gönderilecektir...*" Sandıktan çıkan mantonun cebine iliştirilmiş kâğıtta ne vaatkâr sözler!

"Prenses" in sonunda hak ettiği giysilere kavuşması, yırtık pırtık ve soğuğa dayanıksız giysiler yerine eskisi gibi güzel giysilere ve kalın bir mantoya kavuşmuş olması en az aç kalmayacak olması kadar sevindiriyor küçük kıızı. Özellikle o mantonun daha ayrıntılı tarif edilmesini bekliyor, kitapta bunu bulamayınca kendi hayalinde canlandırıyor giysiyi, renklendiriyor. Yalnızca "pahalı cinsten" bir manto olarak anlatılıp bırakılan manto tatlı bir bordo renge bürünüyor zihninde... Ya diğerleri, sandıktan çıkan diğer eşyalar? Onlar yalnızca "iskarpın, çorap, eldiven, güzel bir şapka, bir şemsiye ve daha bir sürü giyecek eşyası..." Ayrıntılar yok. Renkleri yok. Oysa *Küçük Prenses*'i o yeri giysilerle gözünün önüne getirmek istiyor.

Kitabı defalarca okuyor, her okuyuşunda aynı hazzı alıyor... Renkli kapakta kırmızı ceketiyile, sarı-siyah kareli eteğiyle, koltuğunun altındaki defteriyile dimdik duran sarışın Sara'yı arkadaşı gibi görüyor, kitabı hep göreceği bir yerde tutuyor, o güven veren kapağa bakmak için. Sara'nın önce hüzün, sonra sevinçli, ama hep cesur öyküsü sarıyor ruhunu. "En beklenmedik anda en beklenmedik sandıktan bir güzel elbise çıkacaktır... Hep inanacağım buna."

Roman kahramanlarının, en çok da üzerinde sonradan uzun uzun düşündüğü kahramanların giysileri en ince ayrıntısına kadar betimlenmeli. Ya da betimlenmeseler daha mı iyi yoksa? O giysileri kendisi ayrıntılandırırsa... Ayrıntılandırıyor. Bir biçimde romanın içine giriyor. Belki de fazla titiz davranıp kusur buluyor hepsine. Yazma hevesinin bir işareti mi?

Küçük Prenses'ten sonra *Küçük Lord Fauntleroy*'un heyecanlı öyküsünü de, *Gizli Bahçe*'deki Colin'in hüznü öyküsünü de defalarca, kitaplar iyice yıpranana kadar okuyor, hele *Küçük Lord* kitabının kapağındaki pembe ev bir hayal şatosu olarak, önünde duran "kupa arabası" yürek biçimli penceresiyle bir masal arabası... *Küçük Lord*'un sarı silüetiye resmin hüznü.

Yazar Frances Burnett çocukluğunu aydınlatan yazarlardan biri olarak yer ediyor günlünde. "Uzak diyarların" insanları da olsalar

çok etkilendiği iki karakter daha var: *Heidi* ile *Pollyanna*. İkisinin kapağı da *Küçük Prenses*'in kapağını resimleyen ressamın elinden çıkmış, bunu hemen fark ediyor. Eleanor Porter'ın *Pollyanna*'sının iyimserliklerini abartılı buluyor, haksızlıklar karşısında öfkelenmesini, hatta bağırıp çağırmasını istiyor zaman zaman. Kendisi olsa ne yapardı? Bu soru beliriyor yine. Yine de o kızın cesaretine hayran, kapaktaki sarı giysisine ve dertleri umursamaz duruşuna da.

Johanna Sypri'nin sevimli-yaramaz karakteri *Dağların Kızı Heidi*'nin kapaktaki giysisinden çok hoşlanıyor, kırmızı yakası, göğsündeki çapraz kurdeleleri, sarı önlüğü ve kısa botlarıyla *Heidi* sevgili arkadaşı çoban Peter'e gülümsüyor. Kapaktaki uslu duruşuna aldanmamalı, bir an sonra hopluya zıplaya koşmaya başlayacak!

Pollyanna'yı "takdir ediyor"sa da *Heidi*'yi daha yakın buluyor kendine. Defalarca okumaktan neredeyse tüm diyaloglarını ezberlediği *Heidi*'nin ilerde bambaşka bir biçimde yaşamına gireceğini aklına getirmiyor, küçük kıızıyla birlikte televizyon denen alette çizgi filmini keyifle izleyeceğini...

Cevizli Köşk'ün hırkalı kızı

Tren istasyonunda dedeyi beklemek... İstanbul'dan dönenleri bekleyenler ahşap sıralarda oturuyor. Erken gelenlerin kimi yandaki büfeden buz gibi şeftali şerbeti almış, yudumluyor. Sucuklu tost mis gibi ko-

kuyor. *Hayati'nin Büfesi* Bostancı'nın ağız tadı.

Gar binasının o harika eskiliği, nedenini çözemediği, çözmeyi de istemediği esrarı, günün bu saatinde daha da belirgin sanki. Neler görmüş bu bina, kimler geçmiş buradan? Kırk yılda bir geçtikleri görkemli Haydarpaşa Garı'nın yanında pek küçük kalıyor ama, Bostancı için önemli. Herkes alt geçidinden geçerek sahile ulaşıyor, tam adresler ona göre tarif ediliyor, arkasındaki kahvede, ağaçların gölgesinde yalnızca tren bekleyenler kahve içmez, sevgililer buluşur, genç anneler çocuklarını gezdirmeye çıkarken nefeslenir, yaşlıca yalnız kadınlar, yalnız adamlar oturup geleni geçeni izleyip vakit geçirir. Bir keresinde annesiyle gazoz içtikten sonra kendi şişelerinin kapaklarıyla yetinmeyip diğer masaların altından gazoz kapakları toplamaya kalkışınca annesinden işittiği azar kolay unutulur gibi değil.

Genişçe yayılan gar binasının dışındaki o pütürlü sıva pek hoşuna gidiyor. Kemerli pencerelerin çerçeveleri farklı renkte, böylece müthiş bir hareket var cephesinde. Bir de tren yolunun karşısında evleri var garda çalışanların. Orada oturmak nasıl bir şey-

dir? Gar amirinin çocukları tren seyretmekten bıkmışlar mıdır? Kendisinin çok sevdiği o kara trenleri, lokomotifin tekerlekleri üzerinde yer alan o göz alıcı düzendeki hareket, her yanı kaplayan o mavimsi dumanı, dumanla birlikte yayılan o eşsiz kokuyu ve gelip geçen pencerelerdeki değişik suratları seyretmekten kim bıkar ki? Annesi bazen onu trene bindirip Pendik'e kadar götürür; yolda hep birbirine benzer gar binaları. Hepsine hayran. Farklı renge boyalı olanı var mı, hangisi diğerinden büyük, hangi lojmanın perdeleri dantelli, hepsi gözlenir... İşaretçinin elindeki kırmızı ve yeşil ışıklı alet de ne güzeldir!

Pendik'te inip deniz kenarında bir kahveye giderler. Masa örtüsünün lekelerini görmezden gelirler. Bazen gazoz, bazen limonata. Çay değil. "Dışarı"nın çayı iyi olmuyor... Annesinin sigarasından hoşlanmaz, ama sesini çıkarmaz. Yakın zamanda okuduğu *Meyhane'de Hanımlar* adlı öyküsünde, Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın bolca bira içip sarhoş olan ve yan masadakilerle kavgaya tutuşan kadınlarını canlandırır gözünde. Yazarak bir sahneyi böylesine sahiciymiş gibi betimleyebilmek...

Ayrıntıları biriktiriyor küçük kız.

Vakit akşama yaklaşmış, serinlik çıkmış, küçük kızın hırkası üzerinde. Az sonra dedesi vapurdan inip Haydarpaşa'da bindiği trenden inecek, o da annesinin elinden kurtulup atkuyruğunu sallayarak ona koşacak, kucaklanacak, dedesinin elinden o akşamki şamfıstığı paketini kapacak. Her akşam hem dedeyi, hem bu küçük kesekâğıdını bekliyor sevinçle. Yanında bir de çikolata olursa ne âlâ! Kimi zaman altın para biçiminde, kimi zaman şemsiye... Şemsiye çikolatanın renkli yaldızı dikkatle çıkarılacak, yaldız tırnakla düzeltilip bir kitabın arasına yerleştirilecek, diğerlerinin yanına. Ama ya hava çok sıcaksa? O zaman çikolata yaldızlı kâğıda bulaşır, kâğıt parçalanır, üzülerek çöpe...

Trenin alt geçidinden tırmanıp

istasyonun arkasındaki ağaçlıklı meydan kahvesinin önünden geçerek telaşsız adımlarla eve dönecekler, yolda tüm esnafla selamlaşarak; herkes dedeyi, eczacı Cemal Bey'i tanıyor. O da koyu yeşil gözlerindeki keskin bakışla yolda herkesi fark ediyor da, işine geleni görüyor yalnızca.

Ahşap köşk üç katlı, saçakları oymalı, çatı katının çıkmasındaki balkonu da öyle. Balkonun bir yanından yakındaki deniz görünüyor, diğer yanından uzaktaki Kayışdağı. Hanımeli katları aşarak balkona dolanmış. Yapının neredeyse tümünü saran morsalkım la sarmaş dolaş. Morsalkım yaz boyunca açmayı sürdürüyor, baharda onun güzelliğini kaçırınlar teselli bulsun...Yapının cephesi iyice kararmış, ama galiba morsalkımın hatırına, boyanmıyor bir türlü.

Evin önünü boydan boya kaplayan ahşap sütunlu verandada rengârenk çiçekli minderleriyle mavi koltuklar. Bu pek geniş minderler geceleri sinemaya gidildiğinde götürülüp rahatsız iskemleleri en konforlu koltuğa dönüştürüyorlar... Yağmurlu günlerde burada oturup kitap okumak küçük kızın en sevdiklerinden.

Böyle bir günde *Gulyabani*'yi okurken hem kahkahalarla gülüyor, hem de gök gürültülerinden ürküyor! Kitabın kapağındaki sakallı yaratık da kâbus olarak gelecek uykusuna neredeyse. Neyse ki

hemen ardından bir başka kitap okuyacak, ve öylesine özdeş-

leşecek ki Halime'yle, bahçenin bir yerinden çıkıp gelecek sanki Talas'taki sevimli köy kızı. Kayseri'nin, Talas'ın yerini buluyor haritada. Köy yaşantısını tatlı bir dille anlatan romandaki sayfaların arasına serpiştirilmiş desenler onu hayalinde canlandırmasını kolaylaştırıyor ama, yine de kendi Halimesini yaratıyor o zihninde, ve giydiriyor onu. Resimlerin birinde, Halime annesiyle eşyalarının bulunduğu küçük çıkırı bir sırtığın iki başını tutarak taşıyor, üstelik çıplak ayakta yürüyor taşlı yollarda, pabuç-

ları da sınığa asılmış, eskimesin! Ve bir an durup arkasına dönmüş ve o sayfanın yüzeyinden ayrılmış, kendisine bakıyor sanki. Oraya, yanına gelse de ona kendi elbiselerinden, ayakkabılarından verse... Kimi yazarın okuyucunun hayal gücüne bıraktığı ayrıntıları tamamlamak zevkli. *Halime*'de de köy halkının hayran olduğu genç öğretmen

hanımın ilk gün giysisinin renklerini beğenmiyor: beyaz bir bluz, siyah bir etek. Neden daha renkli değil? Oysa "*sanki bayrammış gibi giyinmişti*" diyor kitapta. Bayramda kırmızı bir bluz giyebilir, ya da en azından mavi olamaz mı? Keşke akıllı ve çalışkan Halime'ye de güzel, süslü giysiler yollayabilse.

O sırada giyimle ilgili düşündürülen bir romanla bir öykü daha girecek imgelemine, Hemingway'in *İhtiyar Balıkçı ve Deniz*'inde adamın üstünden çıkardığı giysilerini yastık yapıp uyuyacak kadar yoksul olmasıyla Ömer Seyfettin'in gururlu elçisinin görkemli pembe incili kaftanını yere yaygı yapması... Bir de evde bulduğu eski bir roman... Adam sevdiği kadına aşkını açtığı gün onun üzerinde olan giysiyi anımsıyor, ve ayrılıp tekrar buluştuklarında onu betimliyor: "*İşte o günkü gibi saadette yaşayan gözleriyle bana bakıyorsun sevgilim. Kirpiklerin çamların yeşilleriyle gölgeli... Yalnız o gün*

arkanda mavi ipekten ince bir elbise vardı ve kolların çıplaktı. Bugün lacivert, uzun kollu bir elbise giyiyorsun; fakat benim için yine o eski Mual-la'sın... Seni yine o günkü gibi genç bir aşkla seviyorum." Ne kadar ince ayrıntılar! Bunu yazan bir kadın elbette, Muazzez Tahsin Berkand *Sonsuz Gece*'de Ekrem'e bunları söyletiyor son mutlu gününde. Büyükada'da geçen bu sahneyi sanki yaşamışçasına canlandırıyor gözünde, adada o romanın "bahtsız" âşıklarının gezindiği yerlerden geçtikçe de canlandıracak.

Maviş ikiz bebekler, Ceylan'la Beylan

Pembe basma elbise. Keyifli yaz günleri, bahçesinin güvenli kucacı ve en sevilen oyunlar. Ve yaz sonlarında Bostancı'dan, güzelim bahçesine veda ederek Bostancı'dan İstanbul'a inildiğinde, yazlıktan kışlığa geçmenin hüznünü silmeye çalışan, birkaç hafta daha sürüp gidecek açık hava oyunları. Bu kez ya pek ender araba geçtiğinden oynayacak alanı bol olan sokakta, ya da arkadaşının sokağın köşesindeki bahçesinde... Az zaman sonra o şarkıdaki gibi, sütçü köşeyi dönecek, yazın parlak ışıkları sönecek ve okul vakti gelecek. Pembe elbise okul dönüşlerinde, akşamüstleri, derslerden vakit kalırsa oyunlara eşlik edecek ancak... Yaz günlerini yeniden yaşatmaya çalışacak. Apartmanın dördüncü kat balkonundan sokağa sarkıtılan sepetteki peynirli sandviçleri kaldırımın kenarına oturup yerken bahçe günlerini özleyecek. Ama bir süre daha havalar sıcak, üzerinde rahat yazlık elbiseleri...

Koyu pembe üzerine beyaz küçük puantiye poplinden, belden büzgülü, bebe yakalı kolsuz elbise, arkadaşıyla "birörnek". Teyzesi dikmiş ikisine birden. Göğüs kısmını kaplayan verev parça tümüyle beyaz fistolu şeritlerle bezeli, belde iki fiyonkla bitiyor. İki arkadaş birlikte okula başlamışlar ve sık sık birlikte oynuyorlar, aileler dost, ve yaşıt kızlara "birörnek" giysi dikilmesi hoşla gittiği gibi, arada olabilecek özenmeleri de önlüyor! İkisi de birörnek elbise giymekten memnun.

İş oyuncaklara gelince, durum değişebilir! Teyzesi o yıl "Avrupa"dan döndüğünde bir çift oyuncak bebek çıkıyor heyecanla beklediği valizinden, sarı saçlı, mavi gözlü, yatırınca gözlerini kapatıp, kaldırıncı ağlayan. Bebeklere delice düşkün küçük kız. "Yaşasın, ikiz bebek!" Bebekleri görür görmez haykıarak teyzesinin boynuna sarılıyor sevinçle. O da gülererek uzatıyor ona bebeklerin ikisini birden. Bebeklerden birinin arkadaşı için olduğunu çok sonra öğrenecek, teyzesinin onun coşkusunu bozmamak için ikisini de ona verdiğini. Üzülmeli mi? Hayır. Bebeklerinden nasıl vazgeçebilir? Arkadaşına bir başka armağan bulunmuş zaten!

İkizlerin isimlerini Ceylan ve Beylan koyuyor. Onları da piyanonun üzerine oturtuyor, en seçkin yere! Diğer gözde bebeklerin yanına yani. Hatta onları bazen tuşların üzerine yerleştirdiği de olacak, yaşamı paylaşmak bu... Kısa kollu, beyaz bebe yakalı mavi elbiselerinin belinde ucu püsküllü kuşaklar, ayaklarında siyah, üstten atkılı pabuçlar, "karavel" saçlarında giysilerinin renginde, son moda bantlar. İkisi de birbirinden edalı. Saatlerce oynayacak

onlarla, konuşturacak, uyutacak, uyandıracak... Gözlerinin kapanışını, siyah uzun kirpiklerinin kıvrımlarını inceleyecek, saçlarını düzletecek, elbiselerinin önündeki fiyongu defalarca yeniden bağlayacak, hep düzgün tutacak. Onları minderden yataklarına yatırırken pabuçlarını çıkarıp, kaldırıncaya yeniden giydirecek. Yine de en sevdiği Yonca Bebek başka. Ceylan'la Beylan bile onun tahtını sarsamazlar. Kız kardeşi yıllar sonra onun hakkından gelecek gerçi, ama şimdilik kraliçesi o. Kocaman bir bebek, tabii diğerleri gibi sarışın ve iri mavi gözlü. "Ben niye öyle değilim?" Güzel olmak için illa da sarışın-mavi gözlü mü olmak gerek?

Yonca'nın bebe yakalı, karpuz kollu uçuk pembe elbisesini çıkarıp yerine kendi bebekliğinden kalan ve annesinin dikkatle sakladığı çiçekli beyaz organze elbiseyi giydiriyor, göğüs kısmı "bal peteği" büzgülü. Elbisenin altındaki beyaz tül den juponu sık sık kabartıyor, sarı saçlarını dikkatle tarıyor, bazen bir minik kurdeleyle süslüyor. Malum, o kraliçe. Bir de Sibel var, gelin bebek. Sarı dol-

ma gibi bukleli saçla-
rıyla, tül den duvağıyla,
altı dantelli jüponlu,
kat kat kabarık etekli
gelinliğiyle, beyaz pa-
buçlarıyla pek alımlı.
Evin içinde bisiklete
binerken onu da arka-
sına bindiriyor, bam-
başka bir gelin arabası
sanki. Bir de kendi üze-
rindeki pilili ekose ete-
ği onun görkemli gelin
eteğiyle değişebilse!

Tam kırk iki tane bebeği var küçük kızın, ve ev halkından hep-
sinin ismini ezbere bilmelerini isteyecek kadar... ne? Şımarık mı?

Erkek çocuklarının su tabancalarına da meraklı küçük kız. O
renkli plastikten su tabancalarının çekiciliği suyla haşır neşir ol-
maktan... Ağzındaki delikten su içip altından çişini yapan bebekler-
le ancak yazın, su dolu leğenin başında izin var. Leğen kimi zaman
bebeklerin yüzme havuzu oluyor, kimi zaman da doğrudan kendi
"havuzu". Etrafa saçılan sular bahçede kimseyi rahatsız etmiyor.

Tenekeden kurgulu oyuncaklar da var, küçük kızın çok sevdiği,
bazen elini yaralasa da... Bir çubuk çevresinde amuda kalkan ak-
robat, bir de tırmanan adam. Basit ve hayran olunan oyuncaklar.

Kâğıt bebeklerden de çok hoşnut. Annesi en çok küçük kız has-
talanıp ateşlendiğinde yatakta oyalanması için getiriyor onları. En-
vai çeşidi var bunların. Üzeri kadifemsi kabartmalı olanları şahane,
ama onlar en pahalıları, her zaman alınmıyor. Küçük kızın kendisi
de kâğıt bebekler imal ediyor bazen. Kolay. Üstelik giysisinin mode-
lini, rengini kendisi belirleyince daha da keyifli. Önce ideal endam-
lı bir bebek çiziyor kartona, ayakta duracak gibi katlıyor alt kısmun-
dan, ve kesiyor. Sonra elbiseleri, bluzları, etekleri dikkatle daha in-
ce kâğıda çiziyor, çiçek motifleriyle beziyor onları, omuz yerlerinde
kâğıt bebeğin omzundan ve belinden katlanarak tutturulacak yerle-
ri genişçe kesiyor, sağlam olsun! Gerçi çarşıdan alınanlar gibi par-
lak olmuyor kendi imalatının renkleri, çünkü kuruboyayla boyuyor
onları, ama olsun. Kâğıt bebeklere de isimler veriyor, karşılıklı ko-
nuşturuyor, bir çiftlik kuruyor kimi zaman, hayatında çiftlik görmüş
gibi! Ya da bir büyük park, içinde oynayan çocuklarla. Bazen de bir
plaj. Saatlerce sürüyor bu oyunlar, halının üzerinde.

“Leopar kürk, huzursuz kalbi temsil eder”

Benekli kürk mantolar giymiş beş kadın, yan yana siyah-beyaz fotoğraflar: Prenses Süreyya, Melike Farah Diba, Jacqueline Kennedy, Prenses Grace, Elizabeth Taylor... Hepsi yaklaşık aynı boyda gibi, fotoğrafların her birinin kendi sınırları olmasa yan yana durup da poz vermişler sanılacak. Okumayı öğrendiğinden beri annesinin elinden alıp merakla karıştırdığı *Hayat* mecmuasının neredeyse tüm bir sayfası onlara ayrılmış, sayfanın yanında ince bir sütun oluşturan *Gönül Postası* sayılmazsa. Sayılır aslında, elbette, mecmuayı her eline alıpta oraya da bir göz atmıyor mu?

Ama bu kez fotoğraflar çok etkileyici, *Gönül Postası* bekleyebilir. Küçük kız sayfanın en üstündeki kocaman bir ok biçiminin içine yazılı başlığın anlamını düşünüyor: “*Leopar Kürk, Huzursuz Bir Kalbi Temsil Eder.*” Nasıl yani? Resimli kitaplardan tanıdığı o güzel hayvanın kürküne bürünmek... Ona bürünmeyi arzulamak mı vahşileştiriyor onları, yoksa huzursuz oldukları için mi o vahşi hayvanın kürkünü tercih ediyor olmalılar? Bunu kim bilebilir ki? Neden her yazılanı sonuna kadar anlamak istiyor?

Alttaki başlığaysa pek aldırıyor küçük kız: “*Tanınmış Falcılara Göre 1963 Yılı Dünyanın Meşhur Kadınlarına Neler Hazırlıyor?*” Onu ilgilendiren yan yana dizili o resimlerdeki benzer giysiler içindeki farklı kadınlarla her birinde bambaşka durmuş kürk mantolar. Uzun uzun süzüyor onları, siyah beyaz fotoğrafın siyahı tam siyah değil, sanki kahverengimsi, hayalinden tamamlıyor gerçek rengini. Kitaplardan tanıdığı o sarımsı zemin üzerindeki kapkara lekeler. O yoğun, dalga dalga benekler... Yer yer bir çizgi oluşturan kadar sıklaşan, yer yer yaygınlaşan ya da küçülen, ama hep ısrarlı bir düzen içinde o benzersiz motifi oluşturan benekler...

Prenses Süreyya ile Melike Farah Diba fotoğrafları yan yana

LEOPAR KÜRK, HUZURSUZ BİR KALBİ TEMSİL EDER

Prensess Süreyya

Melike Farah

Jacqueline Kennedy

Prensess Grace

Liz Taylor

basılmış. Prensess Süreyya mahzun, her zamanki gibi. Küçük kız ona "Mahzun Prensess" dendiğini biliyor, bir de "sabık" Prensess. Hüzünlü öyküsünü de dinlemiş, aklının erdiği kadar... "Çocuğu yok diye neden ayrılır insanlar? Madem çok seviyormuş onu?" Eski prensessin dizaltında biten çift düğmeli mantosu aşağı doğru hafifçe bollaşıyor. Siyah deri eldivenli elini boynunu zarifçe saran atkısına götürmüş, eldivenin kısa koncundan kolu görünüyor, diğer elinde küçük siyah çantası. Fotoğraf tam adım atarken çekilmiş, Prensess hafifçe çatık kaşlarıyla, uzaklara takılı bakışlarıyla dalgın, yürümekte. Pek zarif siyah pabuçlarının yanındaki küçük fiyonklar... Kısa kesilmiş koyu saçlarının dalgah perçemi... Hemen yanında yerini almış olan kadın, bambaşka bir güzellik, Şah'ın yeni eşi Farah, genç eşi Farah. Nasıl da eski eşinkine benzer bir mantoya bürünmüş! Küçük kız bu iki fotoğraf arasında hemen bir kısa öykü yazıyor kafasında. Sanki sahiden yan yana duruyor iki kadın, birbirlerini fark etmemiş gibi yapıyorlar. Aynı kürkü giymekten rahatsızlar, ama belli etmiyorlar. Şah çocuğu olmadığı için ayrılmak zorunda kaldığı güzeller güzeli Süreyya'dan sonra genç Farah'ta bulmuştu mutluluğu. Bulmuş muydu? Küçük kız bunların hepsini duymuş, her yerde konuşuluyor, o da kendi

tablosunu canlandırıyor hayalinde. “Beni sevmiştii o. Mecbur olmasa bırakmazdı, asla. Beni nasıl unutabilir?” “Asıl beni tanıdiktan sonra geçmişe bakmadı hiç. Beni seviyor. Evet. Daima Süreyya’yla karşılaştırılmaktan bıktım.” İki kadın da leoparın kendilerine daha çok yakıştığını düşünüyor. Leoparların kendilerini düşünüyor olabilirler mi?

Farah Diba’nın saçları her zamanki gibi topuz, kâkülleri ortadan ayrılmış, düzgün dalgalarla oval yüzünü çevçeveliyor. Leopar mantosu fazla bol, dizlerinin iyice altında ve hafifçe daralıyor, elinde siyah değil beyaz eldivenler, dikdörtgen siyah çantası koluna asılı. Beş kadının içinde yeterince şık bulmadığı bir tek o. Melek gibi yüzündeki belli belirsiz gülümseyiş de o pek düz, pek yapay görünen pozunu hareketlendirmiyor...

Tam ortaya yerleşmiş olan Jacqueline Kennedy bir uçağın merdivenlerinden iniyor, gülererek. Tam dizinde biten leopar mantosunun kesimi diğerlerinden farklı, “kravaze” üç çift sıra düğmeyle kapandıktan sonra yuvarlak bir çizgiyle dönüyor eteği, bedeni bolca olmasına rağmen alta doğru daralıyor ve bu da tüm giysiye hareketli, bambaşka bir hava veriyor. Kabarık kısa saçlarını bastırmayan bir minik siyah şapka... İri inci küpeler... Uzun siyah eldivenli elinde küçük bir çantanın sapı görünüyor, yazık ki fotoğraf tam oradan kesilmiş. Siyah yüksek topuklu pabuçlarının sivri kesimiyle bir başka şık “Jackie”. Küçük kızın en beğendiği. “Pek yakında yaşayacağı trajediden habersiz...”

Grace Kelly ise uzunca etekli kravaze leopar kürkünün düz kesimiyle, elindeki dörtgen çantayla, siyah çerçeveli gözlükleriyle pek sade. İnce bir silüet. Prenses kimliğini benimsemiş.

“Liz”in makyajı çok belirginse de yüzünün güzelliği büyüleyici. O küçük fotoğrafı bile fıskırıyor bu. Küçük kız dergilerde onun resimlerini inceliyor hep. Saçlarını koyu renkli bir eşarp altında toplamış. Leopar kürkün tek sıra iri düğmeleri var. Ayakkabıları pek süslü. Bir eşikte durarak poz vermiş, bakışları aldırılmazca, gerçek bir “artist” o.

Küçük kız hepsini kendine özgü biçimde algılıyor, bir bakışta ayrıntılara indirerek. Kiminde “bir şeyler” eksik, kiminde fazla, birisindeyse her şey tam galiba, en azından o an için; ortadaki, Jackie. Yalnızca giysinin kusursuzluğundan değil, giyenin bedeninin o kendinden emin duruşuyla yüzündeki mutlu ifadeden. Uzun uzun bakıyor ona.

– Anne, senin niye böyle kürkün yok?

Emprime elbiseli yaz

Yaz mevsiminin, yaz tatilinin sevinci giysilerde... Emprime ipek elbise annesinin bedenine oturuyor. Pastel renklerdeki mozaik deseni küçük kızın gözünü okşuyor. Bu mozaiklerin benzerini bir yerlerde görmüş, resimlerde belki. Uçuk yeşil, bej ve yavruağzı renklerinin uyumuna hayran. Kalınca askılı elbise dizlere doğru hafifçe evaze, öyle ki etekleri rüzgârda uçuşuyor bazen.

Annesi bu elbiseyi yazın Bostancı'dan İstanbul'a "indiğinde" giyiyor hep. Bazen küçük kıızı da götürüyor yanında. Bağdat Caddesi'nden otobüsle Kadıköy'e gidiyorlar, oradan vapur. Vapura binerken ince topuklu beyaz ayakkabıları takılmasın diye dikkatli... "Yazın yalnızca beyaz ayakkabı giyilip beyaz çanta mı kullanılır?"

Vapura girer girmez merdivenlere yöneliyorlar. Merdiven sahanlığındaki kabartma resme bayılıyor.

– Anne bak, yine Paşabahçe Vapuru'na binmişiz, yaşasın! Bu resimdeki kadının kıyafetine bayılıyorum, hem de pembe! Elindeki yayla nereye ok atacak acaba? Köpekleri de yanında.

- O Avcı Diana'dır bebeğim, mitolojiden bir figür.
- Mitoloji ne demek anne?

Üst katta "Lüks Mevki"ye çıkıyorlar, vapurun kışındaki üstü gölgelikli açık yerde tek tek koltuklara yerleşiyorlar. Biletçi gelip

bilet kesiyor. Bileti saklamalı, kontrol gelebilir.

Vapura binmek için en sevdiği gün temmuzun ilk günü, Kabotaj Bayramı. Vapurların hepsi burundan bacasına rengârenk bayraklarla bezeniyor, çizgili, damalı, yuvarlaklı. Vapurun içinden diğer

vapurlara bakmak, sürekli değişen tabloların hepsini yakalamak... Esintiyle çırpınan küçük üçgenlerin mavi gökyüzünü arkalarına alarak boyadıkları tabloları. Dümdüz denizin üzerinde kayarken karaya varmak istemiyor. Kadıköy'den Eminönü'ne varmak daha uzun sürse keşke... En çok Salacak önünde heyecanlanıyor, hemen yamaçtaki aşı boyalı yalıy teyzesi tanıtmış ona, *Çürüksulu Yalı*sı.

Kızkulesi'nin hemen arkasındaki muhteşem binaya gülümsemeyi ihmal etmiyor her vapurla geçişte, onun için vapurun sağ yanına bakan yerlere oturmaya çalışıyor.

Annesi sigara içiyor "Açık"ta, dumanından sakınmaya çalışan küçük kız karşısında oturan kadının giysisini inceliyor. O da ipek emprime bir elbise giymiş, V yakalı, yarım kollu, gök mavisi üzerinde iri mor güller. Pembe rujuyla uymuş bir de. Beğeniyor. Annesi ruj sevmez nedense. "Benim dudaklarım ince tatlım, bana yakışmıyor."

Büyüyünce hep ruj süreceksin o.

Eşikten ayağını atan herkes birbirine hafifçe selam veriyor bir baş eğişiyle. Ahşap koltuklara yerleşip bacak bacak üstüne atıyor, çevrelerine şöyle bir göz gezdiriyorlar. Tanıdık var mı? Annesiyle çay içmiyorlar, tepsisiyle dolaşan çaycı çayların hepsini dağıtıyor ama. "Bardaklar nasıl yıkandı kim bilir?"

– Peki gazoz?

Ancak bunaltıcı sıcakta. Şişeden.

Uslu uslu oturuyor annesinin yanında. Parlak beyaz şekerleri kapalı küçük poşetlerde de sunsa nane şekerciden alışveriş yok! Bu arada Haydarpaşa Garı'na da yanaşılıyor vapur, Lüks'ün boş birkaç koltuğu da doluyor. Biletçi tekrar dolaşıp bilet kesiyor onlara.

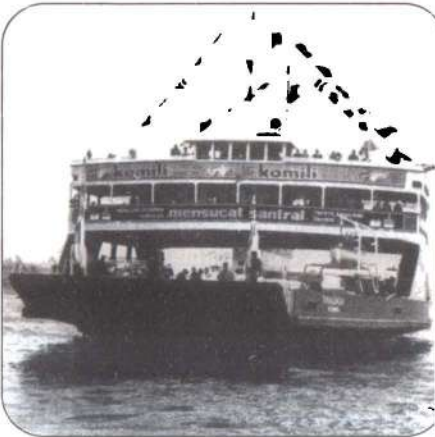
– Kimin sonradan geldiğini nasıl anlıyor peki?

Keşke kontrol etse de, o da biletini gösterse. Kontrol etmiyor, gülümseyip geçmekle yetiniyor memur!

Selimiye Kışlası'nın kulelerine bakmak için yerinden kalkıp kenardaki parmaklıklara dayanıyor. Martılar vapuru izliyor. Annesinin yanına dönüp öbür taraftaki manzaraya bakıyor, en tanıdık, en sevgili: Topkapı Sarayı... Vapur Karaköy'e yanaştığında bekliyorlar, önce o iskeleye bağlanmadan atlayanlar atlasın, onlar ahşap köprülerin atılmasını bekleyecekler. Zevkli bir yaz İstanbulu günü uzanıyor önlerinde. Sıcak, ama olsun. İncecik pembe pike elbisesi, göğüsten robalı, onu serin tutar. Hatta annesi yine o ince hurkayı almış yanına, akşamüstü ısrar edecek giymesi için.

Akşama babasıyla buluşup otomobille dönecekler, Kabataş'ta uzun sıralara girip bekleyerek. Araba vapuru iki kıta arasındaki tek bağlantı. Herkes pek sıkılıyor bu sırada beklemekten, ancak küçük kız seviyor bunu. Hem az sonra Kızkulesi'nin hemen yanından geçecekler, bu herşeye değer! Çevresindeki her otomobili, içindekileri, geleni geçeni izleyip eğleniyor. Direksiyon başındaki adamların arabaların açık penceresine dayadıkları kolları pek ilginç değil, ama yanlarında oturan kadınların elbiseleri hakkında bir fikir veriyor diğer yandan çıkan kollar. Hep rengârenk emprimeler, çoğu hemen omuz altında sone eren. Sahipleri hakkında fikir yürütüp tahminde bulunmaya bayılıyor küçük kız. Neden herkes dirseğini araba pen-

ceresine dayayarak oturunca daha bir edalı duruyor?

Basma önlüklerin mutfağı

Bir sürü önlük, dizi dizi, rengârenk basmadan dikilmiş. Mutfak kapısının arkasındaki askıda asılılar. Kimi boyundan geçirilen göğüslüklü, kimi yalnızca etekli. Mutlaka cepli. Küçük kız kendine ait mutfak önlüğünün üzerine titriyor, Abla ona kızsada sık sık kirli sepetine atıyor yıkanıp ütülenmesi için. Köşkün mutfağı sonradan genişletilmiş, onun için çatısı ayrı. Tam dibindeki yaşlı mürdüm eriğı ağacının ağır dalları çatısını süpürüp duruyor, hele rüzgârlı günlerde, ağaç da erikle yüklüyse, çatının üzerinden dötrnala canavarlar geçiyor gibi bir ses çıkıyor, küçük kızın hayalinde...

Mutfak tezgâhı boydan boya gri mozaikten dökülmüş, tezgâhın üst duvarındaki ahşap raflarda tabaklar dizili. Köşede bombeli kapağıyla yuvarlak hatlı buzdolabı, arada bir gürültüyle çalışan, "Frigidaire". Bir de ahşap teldolap var duvarda, zeytinyağlılar piştikten sonra oraya serinlemeye konuyor, kuru köfte de öyle, hem sineklerden korunuyor, hem de aşırımaye niyetli gözlerden, güya!

– Kim eksiltti bu köfteleri yine?

Dayısı yavaşça mutfağı süzölüp arkadaşlarına ikram için köfteleri almamış gibi sessiz.

Mutfağın bahçeden girilen kapısının hemen yanbaşında pişmiş topraktan bir su küpü, kızılımsı. Sucu gelince damacanasını içeri adım atmadan boşaltabiliyor. Su hep serin içinde. Her gün değıştirilen beyaz tülbentle örtölü küpün altında bir musluk var, sürahiler oradan dolduruluyor.

Mutfak ile girişteki sofa arasına yerleş-

tirilmiş kocaman kare biçimli bir yemek odası, serin ya da yağmurlu havalarda kullanılıyor. Neredeyse tamamını kaplayan büyüklükte bir kare masa çevresinde eski ahşap sandalyeler, bir de küçük bir büfe, başka eşya yok. Duvarları bembeyaz. Opal bir cam avize. Yerler pişmiş toprak rengi, kızılımsı seramik.

İki basamakla mutfığa çıkılıyor. Annane ile yardımcı ablanın tercihi yemeğin burada yenmesi her zaman, mutfığa yakın ve servis kolay. Ama bahçede yemenin keyfi başka...

Annanesinin yardımcılarıyla birlikte hazırladığı kazan kazan yemekler, hemen tüketilen. Cızbız köfte ve bol domatesli kırmızı pilav. Mutlaka bir çeşit zeytinyağlı; imambayıldı, taze fasulye, biber ve yaprak dolması veya barbunya fasulye. Bir de açma börekler; kıymalı, peynirli. Evde kocaman kalaylı yuvarlak tepsiye döşenen börek yolda tozlanmasın diye gazete kâğıdıyla örtülerek pişirilmek üzere caddenin köşesindeki fırına götürülüyor.

– Tepsiyi ben götürebilir miyim annane?

Nihayet bir gün izin çıkıyor buna. Böreği alma saati geldiğinde sevinçle koşuyor fırına. O sevincin dikkatsizliğiyle kızgın tepsiye yapıştırıverdiği eli yansa da ne gam!

Börek olduğu günler yanında cacık var. Bol sarmısaklı, taze naneli. Böyle günlerde bolca yemesi için ısrara gerek yok. Yalnızca bazı yemekleri “seçiyor” o. Tabağının içindeki tembel ağustosböceğinin öyküsünü anlatan resmi görmek için yemeğinin hepsini bitirmesi gerek!

– Bamya çok faydalı bir sebzeymiş. Bak ben de çok severim.

– Ama ben sevmiyorum.

– Hem bağırsaklarını çalıştırır.

– Onun yerine kavun yerim!

- Sofraya konanı reddetmek olmaz, hem ayıp, hem günah.
- Yiyemiyorum ama, yiyemiyorum işte!
- Bari tabağındaki pilavı bitir, bak bir tane bile bırakırsan arkandan ağlar!

- Tamam, hepsini bitiririm Ablacım.

"Hamam günü"nde Abla'yı kızdırmamak gerek. Hamam da mutfak gibi eve eklemelenmiş gibi duran bir bölüm, taştan. Hamam günü, bakır silindir termosifonda yanan odunların kokusuyla kendini önceden bildiriyor. Abla onu oymalı mermer kurnanın önüne alçak bir tabureye oturtuyor, hamam taşıyla başından aşağı kaynar sular dökerek yıkıyor, gözünün yaşına bakmadan. Sular yere ve oradan da yerin eğimine uyarak köşedeki deliğe akıyor, zemin köpüklü su içinde kalıyor, bunu izlemek hoşuna gidiyor. Kese yapılmasına karşı koymaya çalışıyor, temizlenmek mi, hırpalanmak mı bu? Yumuşak el örgüsü merserize lifi tercih ediyor. Saçlarında beyaz sabun kalıbının sertçe dolaşmasından hiç hoşlanmıyor. Neyse ki artık şampuan diye bir sıvı var, annesi almış, *Blue Bleu* marka. "Gözünü yum, yoksa yanar!"

Hep kıyasıya bir yıkama. Sanki böyle yapılırsa bir daha kirlenmeyecek! Ardından bornozla sıkı sıkı kurulanmak ve o dolaşmış uzun saçların tarakla açılma faslı. Sonraları şampuan ve krem çıkınca bu iş kolaylaşacak.

Çamaşır da aynı gün yıkıyor bazen, ama çamaşır gününün simgesi daha belirgin: rendelenmiş sabunun kokusu tüm evi dolaşıyor. Büyük rendenin marifetini izlemek ne keyif! Kalıp sabun rendeye sürüldükçe kıvrım kıvrım sabun parçacıkları bir yığın oluşturuyor ardında. Deterjan denen toz çıkana kadar da böyle olacak...

Beyaz çamaşırlara beyazın ötesinde haşin bir mavimtraklık vermek üzere atılan çivit o güçlü rengineyse bayılıyor. Çamaşır makinesinin kocaman kazanında pervaneyle dönen suya bir kalıp çivit atılınca oluşan renk öyle derin bir mavi ki, onun hemen sonra pis su olarak boşaltılmasına kıyamıyor. Sudan çıkarılan çamaşır hemen merdanede sıkılıyor, suları yerlere akıyor. Peki nasıl oluyor da çarşaflar maviye boyanmadan beyazlanıyor böyle?

Bahçede müzik

– Bu adamlar piyanoyu merdivenlerden aşağı indirirken ezilmiyorlar mı anne?

Hem bakmaya dayanamıyor, hem de kendini alamıyor izlemekten.

– Onların işi bu yavrum, piyano hamalı onlar, deden her yaz başı Yüksekaldırım'dan yollar onları. Bak o kalın iplerle nasıl bağlıyorlar piyanoyu, sağlam. Bu işi ustalıkla yapıyorlar ve bundan para kazanıyorlar, bu kadar dertlenme tatlım!

– Keşke başka iş yaparak hayatlarını kazansalardı. Ve keşke asansörümüz olsaydı, zavallı adamlar bu kadar yükü basamak basamak taşımak zorunda kalmazlardı.

– Senin endişelendiğin kadar çok yorulmuyorlar, merak etme. Ama ne de olsa piyano sarsılıyor. Bostancı'ya varınca tekrar akort ettirmek lazım gelecek. Galiba önümüzdeki yaz taşıtmaya-
cağım onu.

Demek annesi piyanosundan birkaç aylık ayrılığa dayanacak artık, onunla ilgilenmeye daha çok vakit ayıracak böylece...

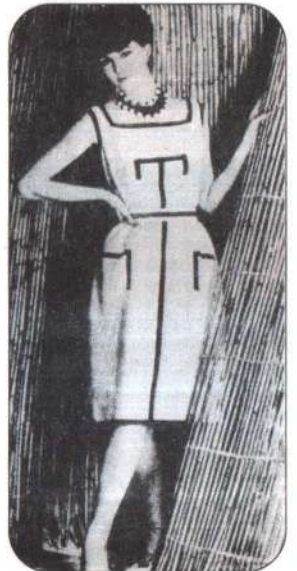
Hep keyifli bir kalabalıkla dolup taşan bahçede müzik çeşitli. Pop müzik denen şey giderek daha çok dinlenir oluyor tüm aile birlikteyken, küçük dayısının üniversiteye gittiği İngiltere dönüşünde...

Evde bir pikap ve plaklar var, kocaman "long-play"ler ve küçük "kırkbeşlik"ler, pikap çoğunlukla bahçenin bir yanındaki "kulüp"te duruyor. Fıstık çamlarından birinin altında, hasırdan duvarlarla çevrili, yerlerine de hasırlar serili bir mekân, bir de adı var, ahşap bir levha üzerine kazılı: *Club Zakur*. Küçük dayısı arkadaşlarıyla birlikte oluşturmuş burayı. Herkes soruyor bu tuhaf ismin anlamını ama, tamamen anlamsız bir sözcük bu... Bu anlamsızlık çekici belki de.

Müzik buradan yayılıyor. Dayısının ve sonraları kendisinin kırkbeşlik plaklarından... Arada bir partiler veriliyor burada, daha çok akşamüstleri. Davetli kızlar eve yakın olan bahçe kapısından girince önce verandanın önünden geçip parti alanına gitmek zorundalar, bu hepsini inceleme fırsatı demek. Aslında görünmeden girme yolu da var, var da, bahçenin aşağısındaki, caddeye açılan o ahşap kapı hep kilitli tutuluyor, çünkü orası iyice gözden uzak, "Hırlı var hırsız var!"

Annesi belli etmeden bir göz atıyor kimi salına salına geçen, kimi "derlitoplu", kimi "serbest" kızlara. Genellikle beğenmiyor onları, en çok da "halini tavrını". Küçük kızı ise giysiler ilgilendiriyor. O da giysileri sıradan buluyor, ancak birinin elbisesi diğerlerinden farklı; İngiltere'den gelen bir kız arkadaş o. Giydiği her şey "farklı" sanki. Hele o beyaz elbisesi... Beyaz kolsuz elbisenin önünde boydan boya bir tek kırmızı çiçek deseni var, çiçeğin sapı dizin tam üzerinde biten eteğin ucuna kadar geliyor, yaprakları göğsünden beline doğru, çiçek tam göğüste... "Nasıl da yerleşmiş o desen oraya anne?" Minik beyaz küpeleri, beyaz sandaletleriyle hayran olunması bir görüntü.

Bostancı'da gecelerin sessizliğini bu tek tük partiler bozmazsa ancak kahkahalar... Hulahup denen kırmızı çemberi kim daha uzun süre çevirecek belinde? Bazı akşamlar kıyıda ki *Deniz Sineması*'nın sesi geliyor bahçelere, rüzgâr denizden eserse...

Zaman zaman da kısa melodili ıslıklarla bölünüyor geceler, herkesin bir melodisi var, haberleşmek için. Bir de hep süregelen tavla şıkartıları... En çok da babasıyla dedesi iddialaşıyor bu oyunda, etrafta ev halkı seyirci.

Bu "mutena" sayfiyenin sokaklarında otomobil az, geceler karanlık, sokak lambaları seyrek. Yalnızca evlerin, verandaların, çardakların tek tük ışıkları, ağaçların ardından.

Ancak kalabalık akşam sofraları bazen öylesine gürültülü ki, olmadık işler de açılıyor başlarına. Aşağı caddede oturan dostlar, bir yaşlıca karıkoca, haber vermeden gelme alışkanlığındalar, zaten her evde telefon yok. Her ailenin yemek saati birbirini tutmuyor ya, evde bulmak büyük olasılık. Gezme tasarıları varsa da ertelenir. Ailenin gençleri ve onların sürekli değişen konukları türlü şaka ve taklit yapıyor sofrada. En çok da o çiftin taklidi yapılıyor, yürüyüşleri, pek eski moda hitapları, dedenin onların gevezeliklerinin sonunu getirme yöntemleri... Yine bu taklitlerden biri kahkahalarla sonlandığında bir ses duyuluyor:

– Yemeğiniz bitti galiba, merhabalar ve afiyetler olsun efendim! Keyfinizi bozmayı arzu etmedik, amma şuracıktaki koltuklara kurulmakta da bir mahzur görmedik, epeydir yemeğin bitmesini bekliyoruz.

Bir film karesi gibi, bir an sonra Abla acele acele sofrayı toplamaya girişmiş, annane sofrada yapayalnız, geri kalan herkes kaçışmış... Yerinden kalkarken bir yandan öfkesini örtmeye, bir yandan da mahcubiyetini belli etmemeye çabalayarak gülümsüyor:

– Hoşgeldiniz efendim, sefa getirdiniz!

Ve hemen ardından sesleniyor:

– Efendi, Efendi! Neredesin? Bak kimler gelmiş!

Çocukları çoktan uzaklaşmış bile. Bahçede saklanacak yer çok. Bari Eczacı Bey kaçmasa! Yine çok ayıp olacak komşulara.

Top top kumaşların renk deryasında

– İşte bu desene bayıldım canım teyzecim, hem renkler de harika!

Bir sürü kumaş topu açılmış tezgâha. Sonunda en altta duran en üste çıkmış.

– Tamam güzelim, bunu alalım, hemen dikerim elbiseni.

Yine bir basma elbise. Modeli kaç yıldır, kaç kez tekrarlanmış bilinmez. Kolsuz, belden büzgülü, kocaman cepli o basit model o tasasız yaz günlerinin kalıbına uyuyor sanki. Arkadan düğmelerle ilikleniyor, iyi fermuar bulmak zor, bulunsa da bu elbiselere harcanmaz ki! Nasıl olsa evde biri ilikler küçük kızın sırtını.

Fıstık yeşili fonda minik karolarla başlayıp giderek büyüyen mor çizgiler, onlarla birleşip çarkıfeleklerle dönüşen eflatun üçgenler. Küçük kız bu karmaşık geometriyi gözleriyle izleyip kim bilir kimin zihninden çıkıp kumaşın üzerine yayılan düzene hayran kalıyor her defasında. “Büyüyünce ben de kumaş desenleri çizmek istiyorum.” Bu düşü uzun süre yaşatacak, kendi kendine bir şeyler karalayacak, ama hiçbir zaman gerçekten uygulayamayacak. Çok ilerde kendisine içinde kalan bir meslek olup olmadığı sorulduğunda kumaş deseni tasarlamak diyecek yalnızca.

Bostancı Meydanı’ndaki kumaşçı. Küçükük dükkânda renkli bir dünya sanki. Dükkânın o kendine özgü kokusu. Basit kumaşların baskı kokusu mu, boyaların aknaması için uygulanan aprelin kokusu mu? Caddenin tozuyla karışan, kuytulüğün verdiği kokuyla birleşen. Tam olarak bilemeyecek hiç. Aslında bunu cidden bilmek de istemiyor, soruşturmayacak. Yoksa mutlaka biri çıkıp bu kokuyu bilimselce açıklar. Tam da bunu istemeyecek işte, buna benzer bazı şeylerin üzerini örten o belli belirsiz uzakta kalmışlık, hayallere yol açmışlık örtüsünü kaldırmayı kim ister

ki? Ayın yüzeyindeki karaltıların aydedenin yüzü olmadığını, yalnızca kraterler olduğunu ilk kez duyan bir çocuğun bocalamasını yaşamak gibi.

Onu kışkırtan, içine sevinç dolduran, bir "yeni" giysi, bir "yeni" hareket öncesinin heyecanına boğan o koku öylece asılı kalsın içinde...

O uçları yaldızlı kâğıtla kaplı yassı ahşaplara sarılmış kumaşların üst üste duruşu, henüz sırrını vermeyen bir güzellik. Sevinçli bir merak. Toplar açılırken ağırlıkları tezgâhın üzerine vurduğunda çıkan sesin ritmi.

Yıllar içinde iyice ahbab olunmuş Yahudi kumaşçının güler yüzüyle bıkmadan usanmadan her işaret ettiği kumaş topunu çıkarıp tezgâhu donativerişi... Yan yana, üst

üste akan renkler, yayılan renkler, karışan renkler. Sonuçta alınacak olan bir elbiselik hasma, hepsi bu, ama bir küçük dünya o. Onun dünyası. Elbisenin dikilip giyilmesinden daha sevinçli bu "öncesi".

– Şu üzerinde sepetli kadınlar olan kumaşta da aklım kaldı teyzecim!

– Haklısın, çok enteresan bir desen bu. Şu çiçekli şeritlere bak, sanki İspanyol.

– Nasıl da anladınız hanımefendi! Bir ahbabım Avrupa'dan, İspanya'dan getirdi bunu, hususi bir kumaştır, kupon. Kaçırmayınız! Size mahsus bir fiyat yaparım.

– Evet evet teyzecim, bak üzerindeki kadınların elbiseleri de çok güzel!

– Peki, hadi bundan da bir eteklik parça alalım, sarı fisto bluzunla giyersin tatlım.

Çok severek giydiği bir etek oluyor bu, herkesten farklı. Elbiseden kumaş artınca iki de minder yüzü dikiliyor. Bunu garipsemek aklına gelmiyor. Ne sakıncası olabilir minder kumaşının ayısından elbise giymenin?

Kumaşların Vakko'dan alındığı da oluyor, özellikle doğumgünü elbiseleri için. Yüzeyi büzgülü mavi şifondan, göğsü tek tek inci

işlenmiş elbisenin heyecan veren kumaşı gibi...

Bir de annesi her elbisenin üzerine hurka giydirmese! "Durmadan hasta oluyor bu çocuk!" Yaz akşamüstleri bahçe esintili kimi zaman. O gün babasının bir arkadaşı onları ziyarete geliyor, elindeki pakette bir bebek! Büyük bir hediye bu, boynuna sarılarak teşekkür ediyor sevinçle. İsim meselesi de önemli hep. Bu kez yeni bebeğin ismini onu getiren konuk koyuyor: Serap. Nedense bunun konuğun sevgilisinin ismi olduğunu düşünüyor küçük kız, bir şey demiyor. Ama zihninde hemen bir öykü yazıyor...

Serap'ın kırmalı kabarık sarı tülден, askıları kırmızı top top bordürlü, eteğiye çift sıra yaldızlı kırmızı biyeli bir elbisesi var, hayran olunası. Ve masmavi gözlerine karşın simsiyah saçları, simsiyah kıvrık kirpikleri. Hokka gibi bir burnu. Tombul pembe yanakları. Yatırınca gözünü kapatıyor tabii, tüm "güzel" bebekler gibi, o zaman uzun kirpikleri yanaklarını gölgeyor, daha da masum ve daha da güzel oluyor Serap.

Yatağının başucuna koyuyor onu. Her eline alışında bukde bukde saçını parmağına dolayıp, sonra bırakıyor, tekrar eski kıvrık haline dönmesini biraz keyif, biraz da kıskançlıkta izliyor, kendi bukdesiz

saçlarına bir kaçamak göz atarak. İlerde, büyüyünce saçlarını hep dalgalı istiyor.

Serap'ın yıllar yıllar sonra, o büyük bebek ailesinden ona kalacak tek fert olacağını bilmiyor henüz. Vaktinin çoğunu geçireceği çalışma masasında, bilgisayarının yanında geçmişin en tatlı yadigarı olarak yerini alacağını da.

Yanar döner bluz

Siyah iri dokulu, dökümlü kumaşın aralarında zümrüt yeşili pırıltılar, kıpırdadıkça görünüp kaybolan. Bir yandan bakınca simsiyah görünüyor, bir an sonra o muhteşem yeşiller parlayıveriyor, sanki yeşil bir alev yalıyor kıpırdayan kumaşı.

– Bluzunun kumaşı sihirli mi yoksa teyzecim?

– Ah, hayır tatlım, iki ayrı iplikle dokunmuş anlaşılan, sahiden de çok değişik.

Kumaş Kilis'ten getirilmiş, en gözde kumaşların izlediği yolu izleyerek. “Kaçak” kumaşlar... Kaçak hayaller... O bluzun o yanar döner pırıltılarından ne hayaller akıyor içine... Her an değişken, heyecanlı.

– Canım teyzecim, ne kadar güzelsin, hele bu bluzun içinde... Gözlerinin rengine çok yaklaşıyor.

– Büyüyünce sana vereceğim bunu, söz. Sana da yakışır, emim.

Yeşil pırıltılara uyan küpeler takıyor teyzesi bu bluzu giydiğinde: Yeşil şeffaf boncuklar çiçek biçiminde dizilmiş, klipsle kulağa yapışıyor. Dar, siyah, arka ortasından küçük yırtmaçlı etekle tamamlıyor kıyafetini. Bluz eteğin içine sokuluyor, hafifçe bol bırakılıyor.

Teyzesini kendine kurduğu dünya... Sultanahmet'teki çatı katı, Boğaz'dan Adalar'a kadar İstanbul'a bakan. İstanbul sanki o üstü derme çatma kapatılmış geniş balkondan açılıyor Marmara'ya... Tümüyle camekân balkon kışın da kullanılıyor, evin en keyifli yeri. Salon denen yer evin tek büyük mekânı. Hem oturma, hem çalışma yeri, zaten kapıdan doğru buraya giriliyor. Kahverengi silindir emaye gaz sobası da burada bir köşeye kurulu, Vezüv marka. Kahverengi boruları boydan boya tavanda. İyi ısıtıyor.

Salonun gerisinde, dairenin girişinde, apartmanın arka yüzüne rastgelen yönündeki küçük pencereden Sultanahmet Camii görünüyor ve parkın bir bölümü. O pencerenin önünde koca bir çalışma masası, üzerinde daktilo ve akrobat lamba, çevresindeki raflarda kitaplar, dosyalar, kâğıt yığınları... Bir de üstü saydam kapaklı pikap, yanında klasik müzik uzunçalarını dizili... En çok *Vivaldi, Haendel ve Bach*.

Teyzesi burada küçük partiler veriyor, üniversite çevresindeki dostlarına. Sofra yok, zaten o küçük, her yanı kitap dolu ve müt-hiş deniz manzaralı çatı katında büyük bir masaya yer yok ki... Geniş bir divan, üzerinde siyahlı kırmızılı eski bir kilim, yere kadar sarkan ve divana kendi çapında bir taht görünümü veren, en azından o mekânın baş eşyası olduğunu vurgulayan. Duvar da çok eski, rengârenk, "dekorasyon"a tüm havasını veren bir kilim asılı, iki yanındaysa birer küçük kandillik, Büyükanne'den kalma. Etrafta birkaç koltuk, cilalı ahşap kollu. Ortada kocaman eski bir bakır sini, kenarları dilimli, alçak ahşap ayaklar üzerinde duruyor ve sehpa olarak kullanılıyor.

60'lı yılların sanat tarihi dünyası. Büyük hocalar ve asistanlar. Mazhar Şevket Bey... Arif Müfit Bey. Şerare Hanım. Oktay Bey. Semavi Bey. Muhibbe Hanım. Zafer Hanım. Metin Bey. Kahkahalar. Minik kanepeler. Üniversite dedikoduları.

Vermut bardakları, böcek sırtı görünümlü. Cinzano. Bilimsel tartışmalar. Patates cipsi, henüz mükemmel incelikte değil. Minik sosisler, her yerde bulunmayan. Yanında hardal.

Bilimsel eleştiriler, kimi zaman üstü örtülü. Turşuya sarılmış salam dilimleri, kürdanla tutturulmuş. Manidar bakışlar. Şık sera-

mik kâselerde fındık-fıstık. Teyzesinin eski bakır kaplara ikebana stilinde yaptığı çiçek düzenlemeleri, çok beğenilen.

Aynı dilden konuşmanın keyfi. Küçük çekememezlikler. Peynirli sigara böreği. Bulunursa viski, yanında soda ve buz. Yoksa roze şarap. Bazen bira.

Küçük kız bu ikrama hayran. O da ilerde böyle partiler vermek istiyor. Etrafta dolanıyor.

Sonradan bu insanların hepsi onun üniversitede büyükleri olacak ve ona yıllar sonra, o artık yıllanmış bir üniversite hocası olduktan sonra hatta, öğrencilerinin yanında, "Ne kadar büyümüş-sün" diyecekler, gençler gülecek, o gülümseyecek.

Leyla Sayar'ın masum hırkası

Hırka, hırka, hırka... So-
kağa çıkılırken, evde otu-
rurken, yazın, kışın, hep
hırka. İnce yünden, kalın
yünden, merserizeden,
renkli, düz, saç örgülü, las-
tikli, geometrik motifli, çi-
çek motifli, kar tanesi mo-
tifli, bol, dar, düğmeli, fer-
muarlı... Hırka yalnızca
kolları geçirilerek giyilmi-
yor, bir o kadar da sırtta
alınıveriyor, şal gibi. Hır-
kasız kadın yok.

Pazar dergisinde Leyla Sayar, siyah-beyaz. Ve çıplak bedeninin
üzerinde bir hırka, yumuşak tüylü. Başka bir şey giymemiş. Hır-
kanın yalnızca en alt düğmesi iliklenmiş, göğüslerini neredeyse
örtmüyor. O ise bunun farkında değilmiş gibi izleyenin gözünün
içine bakıyor, masumca. Kalın, biçimli kaşları şakaklarına doğru
uzanıyor. Kıvrık kirpikleri koyu rimelli, fotoğraf renkli olmasa da
gözlerinin rengi farklı. Omuzlarına inen saçları dağınık. Burnu
tatlı kemerli. Koyu renk rujla belirginleşen aralık dudakları dol-
gun. Çok güzel bir kadın.

Ve yazının manşeti: "*Günahımı Almayın!*" Ne demek bu? Al-
tını okusa da sözü edilenlerin günahla ne ilgisi olduğunu bağlan-
tılandıramıyor. Ne olursa olsun fotoğrafı etkileyici buluyor. Kendi-
nini o fotoğrafa oturtuyor hayalinde, gizlice. Günahın nerede ol-
duğunu merak ediyor... Nedense annesine de sormuyor, sorulma-

ması gerektiğini hissediyor bir şekilde. Hırkası madem bu kadar sıcak tutacak bir yünden örülmüş, neden onu iliklememiş? Üşümeyecek mi? Üşürse üşüsün, böyle güzel görünüyor ve önemli olan da bu değil mi?

Bu başlık ve onunla nasıl bir bağlantısı olduğunu çözmeye çalıştığı fotoğraf bir biçimde zihnine kazınıyor. O poz veren, o zamanlar pek ünlü bir "vamp" olan aktrisin haberi var mı acaba bu manşetten? Böyle bir söz sarfetmiş midir? Yıllar yılı zihninin bir köşeciğinde bekleyip duracak bu görüntüyle başlığı.

Pazar dergisi her hafta alınıyor eve, ciddi gazetelerle birlikte. Kâğıdı diğerlerinden farklı, yer yer karıştıranın elini boyayan bu geniş sayfalı dergiyi ilginç buluyor küçük kız. Onun elinde görmekten hoşlanmasalar da, her defasında şöyle bir karıştırmayı ihmal etmiyor, ancak o fotoğraf kadar çarpıcı olanına rastlamıyor bir daha. Ama neredeyse her ortamın giysisi olan hurka gözünde bir başka anlam kazanıyor, demek özel pozlar verirken de giyilebilirmiş... Annesi her fırsatta hurka giydiriyor ona, en ufak bir esintide bile. Öyle ki bazı hurkalarıyla mevsimleri özdeşleştiriyor, yaz için incecik bir beyaz hurka, baharlarda uçuk pembe, biraz daha kalın, ve kışın evde koca kırmızı bir hurka, en çok giydikleri. Hele o kırmızı hurka kendisiyle birlikte büyüyecek, genişleyecek adeta, uzun yıllar giyecek onu, kendisinin uzantısı gibi.

İçbedesten'deki hazineler

Annesiyle Kapalıçarşı'dalar. Vitrinlerdeki altın bilezik dizileri ve yığınları üzerinde çıplak ampullerin abartılı parlaklığı, aralarda renkli taşlar ve pırlantalar. Altının ışığı her yanı aydınlatıyor, şıkr şıkr bir dünya, taşkın bir zenginlik. Masaldaki Ali Baba'nın hazineleri bunların yanında sönük kalır. "Ali Baba ve Kırk Haramiler" masalındaki "Açıl susam açıl!" sözünü kendine göre değiştirmiş zaten, o susam sözcüğünü uygun bulmuyor. Masalları kendine göre değiştirmek... Neden olmasın? Bunu hep yapıyor zaten. Oradaki resimleri kim çiziyor? Daha canlı, daha heyecan verici olmalı. "Haramiler" yeterince korkutucu değil. Ali Baba ise yeterince dostça gülümsemiyor. Ve her şeyden önemlisi, hazinesi yeterince göz alıcı durmuyor, resmi çizen mağaradaki altınların parıltısını vermek için güneş ışınlarına benzer bir sürü çizgi çizmiş olsa da! Hem insanın hazinesi olsa öyle gelişigüzel, üst üste bırakır mı hiç?

Vitrindeki birbirine benzer bilezikler geçirildikleri çubukta öylesine bitişmişler ki, neredeyse birer altın boru gibi görünüyorlar. Onları kolunda istemiyor, öyle bir arada, o görkemin parçaları olarak kalmalılar. Kapalıçarşı'daki o ana caddeye bakınca sanki biraz da tamamı kendisinin gibi hissetmeli hep, nasıl olsa istediği zaman gelebilir, bu parıltıyı içine çekebilir. Ama sevdikleri tek ve zarif parçalar, en çok da yakutlu olanlar.

Tanıdık kuyumcu dükkânlarına giriyorlar, hemen içecek ikramları.

– Ben çay almayayım, teşekkür ederim.

– Ben bir gazoz içsem?

Sohbet hep mücevher üzerine. Mutlaka yeni tasarımları göstermek istiyorlar, alıcı olunmasa da. Saatlerce oturabilir oralarda, bin bir çeşit takıya bakmaktan bıkmaz ki... Hiç ayrılmasalar ora-

dan! Annesi aileden gelen damla biçimli eski elmas gül küpeleri bozdurup taşlarıyla yeni takılar yaptırmak istiyor.

– Bu çiftin tekinden size bir gül yüzük olur Hanımefendi. Diğerinin de taşlarını alıp ortadakinden bir tektaş yüzük yaparız, modern montürlü, beyaz altından. Etrafındaki elmasları da bir başka yüzüğe çeviririz, bir sıra elmaslı yüzük. Yeter ki siz karar verin.

– Tamam, yapalım.

– Annecim, bu küpelerin taşlarını sökerlerse kendileri ne olacak? Birinin ağzından dişlerini sökmek gibi!

– Montürün eski altınını da eritip başka şekilde kullanacaklar canım.

– Ama anne, bu onları öldürür!

– Yavrum, o küpeler canlı değil. Ama illa da öyle düşünmek istiyorsan, yeni haliyle de yeni bir hayata başlamış olurlar, anladın mı? Hem kaç arkadaşım böyle değiştirtti eski mücevherlerini, netice çok güzel oldu.

Eski mücevherlerin yok olma zamanı. Oysa İçbedesten'deki o “eski”ler öyle çekici ki! O hafifçe kararmış halleriyle, bir sürü elmasın cömertçe yan yana getirildiği takılar. Onlarda küçük kıızı böylesine çeken ne olabilir?

Sanki eski sahiplerinin yaşanmışlıklarından bir şeyler söylemelerini bekliyor gizli gizli. Bu düşüncesini annesine bile söyleyemiyor. Bedesten'in kokusu bile farklı mı? Zamanın kokusu? Kapalıçarşı'nın orta yerinde, kim bilir ne kadar eski, yalın kapının eşiğinden adım atınca... Aslında küçücük bir yer, sıkışık, dar, bir merkezin çevresinde dolanan sokaklar, sergilenen eski billur

lambaların, zümrüt imameli kehribar tespihlerin, altın köstekli saatlerin, gümüş vazoların, sırmalı işlemelerin, çini kâselerin öyküsünü merak etmeyen buranın sihrini de anlayamaz. Sanki koca çarşının yüreği orası. O dehlizvari sokaklarında dönüp dolaşıp vitrin camunun ardında, –belki de onu bekleyen-aynı mekik yüzükle, ya da aynı eski kristal aynayla tekrar karşılaşmak hoşuna gidiyor. İçbedesten’de yolunu kaybetmiş olmayı hayal ediyor, “meçhul” bir ülkede yolunu kaybedip beklenmedik tatlı sürprizlere hazırlıklı olmak gibi bir şey bu... Kapılardan biri açılrsa ve kendini meşalelerle aydınlatılmış sahici bir dehlizde bulsa... “Mor kâküllü şehzade”ye rastlayıverse mesela?

Küçükçük dükkânların küçükçük vitrinlerinde, başka türlü eşyanın yanında neredeyse üst üste duran o mücevherler çarşının anacadesindeki pırlantalar kadar parıldamıyor, üzerlerinde bir sürü çıplak ampulün ışığı da yok zaten, ama bambaşka bir albeni yayıyorlar, algılayana... O irili ufaklı güllerin menekşelerin, kabak çiçeklerinin dolandığı hareketli dallarda, kanatlarını usulca titreten kuşlarda, fiyongun altından püsküllerle inen küpelerde, damlalar dizili gerdanlıklarda hep elmaslar, aralarda kuşların gözü yerinde yakutlar, yahut su damlaları yerinde zümrütler... Bir zamanlar sarayların, konakların insanlarını süslemişler; kimi saçların arasına, kimi bileğe, kimi gerdana yakışmış. Şu kırılğan küpeler kimbilir hangi güzele aittir? Neden buradalar bu mücevherler şimdi?

Altları foyalı elmaslardan oluşan dalı eline alıyor, annesi bu özel karışımın taşın daha parlak görünmesi için sürüldüğünü anlatıyor, demek “foyası meydana çıktı” lafı buradan geliyor! Heyecan verici

bir keşif, dilin anlamları...

Annesi bir çift eski cam lamba satın alıyor oradan, uzun uzun pazarlık yaparak. Lacivert zeminde pembe “Art Nouveau” çiçek motifli porselen altları var lambaların. Fanusları buzlu camdan, aynı motifler zarif bombeli dilimlerinde kumlanmış.

– Teyzenin çatı katına yakışır bunlar. İçine elektrik düzeneği yaptırmalı ve kullanmalı, ışığı mükemmel olur.

– Büyüyünce de ben alırım bunları evime, olmaz mı?

Aynı dükkânda eski gümüşler de satılıyor, koca koca takılar, bazısında renkli taşlar, mercan, firuze, lal. Mor kadife geçirilmiş panolarda asılı hepsi, seyretmeye doyamıyor. Ayrılmak zor. Ma-vi mineli küçük bir altın yüzüğü çok uygun fiyata bırakıyor yaşlı satıcı. Annesi de alıyor ona.

– Bak eline nasıl da yakıştı, hem nazara karşı...

– Teşekkür ederim annecim.

Sonunda İçbedesten'den çıkma zamanı.

– Başka bir şeye bakma artık! Gidiyoruz.

Kapıdan çıkarken son bir kez arkasına dönüyor. Her zaman yaptığı gibi. “Yine geleceğim. Yakında.” Yüksek sesle söylemese de, anlayan anlıyor olmalı!

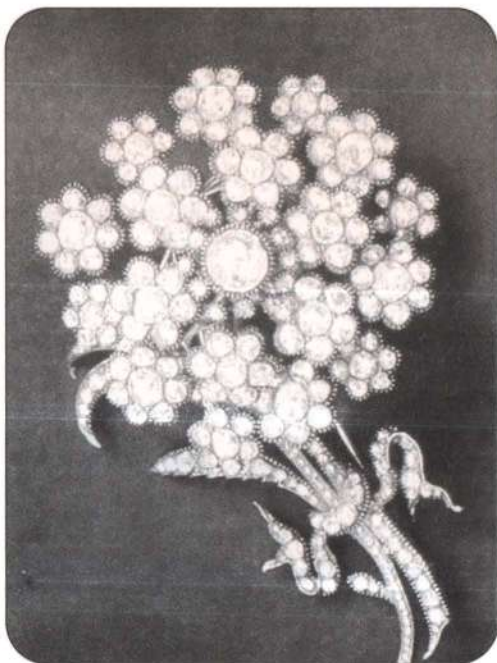
Turistik kilimleri, çinileri geçince dericilerin sokağında ceketler, çantalar, ayakkabılar, terlikler... İlgisini çekmiyor çoğu. Dükkânlardan birinin önünde “pisi”ler. Bu yumuşak ince deri tabanlı, kenarları lastikli, üstü beyaz kürk ponponlu pabuçlar ismini hak ediyor gerçekten, pisipisi gibi. Bale çalışırken giyiliyor aslında, ama artık baleye gitmiyor ki küçük kız. Hevesini almış baleden. Hem o, hem annesi! Balerin olmayacağı da anlaşılmış. Yine de bu pisileri çok seviyor. Evde giymek için alsalar olmaz mı?

– Lütfen anne! Çok güzel bunlar.

– 11 lira, aşağı kurtarmaz hanımefendi!

– Çok pahalı. Alamam. Almam.

Hayal kırıklığını belli etmeyecek, annesinin o kadar parası yoksa onu üzmemeli. Hem zaten demin o yüzüğü aldılar ya! Yine de bu fiyatı hiç unutmayacak. O “pisi”ler ulaşılamamış olduklarıyla kalacaklar zihninde.

“Fırtına Kuşu”nda Grace Kelly eşarbiyla

Tam bir fırtına kuşundalar, uçuyorlar. Başındaki incecik şifondan pembe eşarp saçlarını topluyor, yine de kâkülleri rüzgârda uçuşuyor. Günün erken saati, yollar

boş neredeyse. İsviçre’de yaşayan büyük dayısının yaz tatilinde getirdiği siyah *Ford Thunderbird* arabasının kırmızı koltuklarında. Yalnızca ikisi. Zaten bir üçüncü kişi zor oturur arkaya. İki kişilik spor otomobilin üstü açık, tentesi geriye doğru kaldırılmış. Arka yandaki yuvarlak penceresi daha bir göze çarpıyor böylece. İstanbul’da belki de eşi yok.

– Kızım bak, bu arabanın ismi “Fırtına Kuşu”, tam tercümesi sana!

– Beğendim bu ismi dayıcım, sahiden uçuyoruz galiba!

Annesinin bir küçüğü olan bu dayı çocukluğu boyunca yaramazlığıyla aileye kan kusturmuş, bir yandan da en yüksek okul notları hep onun... İki haliyle de övünür durur.

– Dayıcım sen neden uzaklarda oturuyorsun? Madem dedem gibi eczacı olmuşsun, neden onun eczanesine gidip çalışmıyorsun?

– Yoksa bu soruları sana babam mı öğretti?

– Hayır dayıcım, ama annanemle dedemi konuşurlarken duydum, geçen gece onların koynunda, ortalarında yattım ya... Dedem “Şu oğlanı Almanya’ya yolladık, eczacı olup gelsin de şu eczanenin başına geçsin diye, bak hiç dönme lakırdısı etmiyor! Önce doktora için uzattı, şimdi de gitti İsviçre’de iş buldu” diyordu. Annanem de

dedi ki, "Rahat bırak çocuğu, vardır elbet bir bildiği!"

– Evet evet, malum. Ama sana bir şey söyleyeyim mi kızım, orası tam bana göre, dönmeye niyetim yok. Babamlar da biliyorlar da, anlamak istemiyorlar. Hem, belki bir dahaki gelişimde yalnız gelmem.

– Ah, bunu da duydum. Evlenecek misin o Alman kızla?

– Kısmet bu kızım. İyisi mi, sen her lafı dinleme!

– Ama benden gizli değildi ki bu laflar dayıcım, yoksa hiç dinler miyim? Renate çok güzelmış ha?

Dayısı gülümsemekle yetiniyor, gaza basıyor. Anadolu yakasının en geniş yolunda; Ankara Asfaltı'nda hız yapmak, herkesi, herkesi geçmek, kahkahalar atarak... Saçları dalgalanarak, sağ kolu kapının üzerinden hafifçe dışarıya doğru dururken, pek fiyakalı.

– Şu önümüzdekini de sollayalım mı, ne dersin?

Küçük kız hem memnun, hem de biraz ürküyor bu gidişten, ama dayısına belli etmiyor. Bir yandan hayali çalışıyor son hızla, otomobilin hızının ötesinde. Kışın annesiyle gittiği eski bir filmde hayran olduğu kahraman da böyle hızlı bir spor otomobili kullanıyor; Grace Kelly'nin saçları şık bir eşarpı sarılı, hız yaparken uçuşmasını diye. Annesi de kendisine tembih etmemiş miydi bir eşarp alıp hızlanınca kulaklarını örtmesini? İşte annesinin sözünü dinliyor. O zaman o filmde onun havuz sahnesinde giydiği tüllü elbiseye de bürünebilir mi? Hayal bu ya... O güne kadar gördüğü en muhteşem giysi. İçindeki dekolte elbiseyi tülünden bir üst örtüyor belli belirsiz. Beli daracak kemerle sıkılı, bilek üzerinde biten eteği iyice uçurup karta. Tülün benzersiz dokusu üzerine işlenmiş çiçeklerle daha da erişilmez... "Öyle bir elbise giyebilseydim..." Hayaller göstergenin sakinleşmesiyle uzaklaşıyor, yerini tanıdık görüntülere bırakıyor.

Sonunda siyah spor otomobil Bostancı'nun bomboş Vükela Caddesi'nden bomboş Gümüşçü Sokağı'na sapıyor, yavaşlayarak yaprak yeşiline boyalı ahşap bahçe kapısının önünde duruyor, kapı yerde bir yarım daire çizen izin üzerindeki milde dönerek açılıyor, fırtına kuşu morsalkım çardağının altına park ediliyor, babasının küçük Fiat'ı satıp yeni aldığı, üzerine titrediği elden düşme siyah Chevrolet Impala'sının arkasına. "Bizim araba da fena değil yani! Hem kocaman, hepimiz rahatça sığıyoruz."

Kahvaltıya yetişmişler. Bahçede sabah kahvaltısı... Baş köşede beyazpeynir, yağlıca, ekmeğin üzerine sürülmelik kıvamda. Ve annenin vişne reçeli, bir lokmada birlikte. Daha fazla mutluluk veren bir tat olabilir mi yeryüzünde? Vişne reçelinin tanelerini seçmesine ses çıkarmıyorlar, geriye o yoğun ağıdalı, muhteşem renkli sıvı kalıyor, kaşık içine daldıkça küçücük kâsede ağır ağır dalgalanan,

mora da göz karpan derin bir kırmızımsı pembe. Annanesi vişnelerin çekirdeklerini tek tek çıkartmış o delikli aletle, böylece küçük kızın ömür boyu rahatsız olacağı gibi, sofrada yemek sırasında kimse ağzından bir şey çıkarmak zorunda kalmıyor. Bir de yumurta yok sofrada, yaşasın! Sevdiği yiyecekler olunca kimsenin ısrarına gerek kalmadan, iştahla yemek...

Sofra verandanın önüne kurulu. Basit ahşap masanın üzerinde pembe beyaz iri kareli pike örtü, katlanmış ütü izleri belirgin, taş zemine yaklaşan uçları sabah esintisiyle salınıyor. Çevresinde ahşap iskemleler. Pembe güllü küçük porselen tabaklar düzgünce dizili, bir ikisinin gülleri azıcık solmuş kaynar suda yıkanmaktan. Herkese ince belli çay bardakları, küçük kızsız fincan sever, "Bu güllü fincan tam bana göre, hem kulpundan tutuyorum, elimi yakmıyor!"

Köşedeki fırından taze ekmek, sıcak sıcak. Siyah ve yeşil zeytinlerin yanı sıra bir de kavanozda zeytin ezmesi, küçük kızın pek sevdiği, etiketinde keyifle kahvaltı eden çocuklar. Yeni çıkmış bir ürün bu, zeytin ezmesinin siyah püre kıvamı tıpkı havyara benzemiş meğer. Kaç kişi havyarı bilir, bilinmezken... "Oo, havyarla mı besleniyorsunuz?" Radyo reklamlarında sıkça tekrarlanan sahne herkesin gözünün önüne gelecek kadar canlı veriliyor, cevap hazır: "Hayır, Ender Zeytin Ezmesi..."

Sofranın orta yerindeki tereyağı sapsarı ve düzgün olmayan bir topak biçiminde, annenin uzaklardaki akrabalarından, otobüse verilip bozulmadan gelmiş olması mucize...

Masada vişne reçeliyle yarışan bir reçel daha var: gül... Enfes pembesiyle göz kamaştırıyor yuvarlak cam kâsedede. Şekerle piştikçe saydamlaşmış taç yaprakları üst üste geldikçe birbirinin içine geçen çeşit çeşit pembeler. Porselene nakşedilmiş güllerin pembeliği ne kadar donuk duruyor onların yanında...

– Bakın bu pek taze çocuklar, daha geçen gün toplanan güllerden.

Ya şeftali marmeladı? Onun rengi öğlen güneşinin yakıcı renginde sanki, parlak, pütürlü görünümüyle tadılmaması olanaksız, kaşıktan ekmeğin üzerine ağır ağır, nazlı nazlı akarken ağız sulandırıyor.

Annesi çiçekli önlüğünü kuşanmamış henüz. Kahvaltıdan sonra kahvesini içecek, sonra işlere girişecek, o akşama ne pişirilmeli düşünecek...

Sivri burunlu ayakkabılarla ev partisi

Ev partisi. Sultanahmet'teki apartmanda küçük dayısı "parti veriyor"... Teyzesinden sonra gelen en küçük kardeş, İngiltere'de okutuyor onu dedesi, Manchester'da tekstil mühendisliği okumak çok "tutuluyor". Dayısı bundan hoşlanıyor mu, orası bilinmiyor. "Dokunmayın çocuğa, biraz havai, o kadar!"

Cumartesi öğlenden sonra. Parti zamanı. Sivri burunlu, ince alçak topuklu ayakkabılarla dans eden kızlarla dolu ev. "Halının üzerinde dans edin bari, yoksa döşemeler mahvoluyor o sivri topuklardan!" Annanesinin sabahki uyarısını nasıl iletsin dayısı arkadaşlarına?

Kızlara ayak uydurmaya çalışsan, yakışıklılıklarından emin "çocuklar"ın da ellerinde sigaralar. Annanesinin koltuklarını yakmasalar bari! Kızları nasıl süzüyorlar öyle? Dar elbiseler kalçaları sarıyor. "Ne koca poposu var bu kızların!"

Saçlar kabarık, uçları dışa dönük, "karavel". Kiminin saçının üzerinden ya da iki yanından geniş bantlar takılmış, elbiseninin rengiyle uyumlu. Kiminde saçlar topuz, ensede bir fiyonk. Bazısı saçına parlak tokalar takmış. Parlak renkli boncuklardan üçer sıra kolyeler boyunları süslüyor, takım küpeleriyle.

Twist yapıyorlar büyük bir hevesle, ayakları yere yapışmış gibi dururken dizlerini çılgınca iki yana bükerek, ya da bir baca-

ğı burgu gibi yukarı kaldırarak. Bazen de sarılışarak "slow"a geçiyorlar, o zaman herkesin yüzünde mutlu ve birazcık da mahçup bir ifade. Pikap sonuna kadar açılmış, Beatles müziği pencere camlarını titretiyor: "*She loves you, yeah yeah yeah!*" Alt katta oturanlar yabancı değil neyse ki!

Bahara doğru bir gün, pencereler açık. O sırada sokağın ucundan tanıdık sesler erişiyor salona, müziğin bir anlık kesilmesiyle duyulabilen. "Hürriyet! Hürriyet!" Bunun o neşeli, tasasız eğlentiyle pek zıt oldu-

ğunun farkında. Başka duyan var mı? Yoksa kendinden başka kimse algılamıyor mu bu seslenişi? Herkes kendi havasında, "eğlenmeye" gelmişler.

Küçük kız partiye arka kapıdan, mutfaktaki servis kapısından sızmış, salonda olan bitene bir göz atmak istemiş, merakla. Onu engelleyen yok. Ve hayatında ilk defa karşısında öpüşen bir çift! Salona açılan koridora sığınmışlar, onu fark etseler de aldırıyorlar, hole açılan kare kare camlı kapıya dayanmışlar. Bir süre ilgiyle izlemekten kendini alamıyor, sonra da mutfığa kaçıyor küçük kız. Demek böyle! Nasıl nefes alıyorlar peki?

Apartmanda her dairenin bir de mutfak kapısı var ve aile apartmanı olduğu için; yabancı oturmadiğı için bu kapılar kilitlenmiyor, hatta bazı geceler açık unutuluyor. Binanın içinde olan istediğı eve girip çıkabilir buradan, kapıyı çalmadan.

Mutfaktaki tepsilerde evin yetiştirmesi Abla'ya yalvar yakar hazırlanmış sandviçler. Asık suratlı Abla tereyağını cimrice sürmüş, kaşarları incecik, zar gibi kesmiş. O da partidekilerin yaşına yakın aslında. Ne düşünür? Onlara katılsa *Kezban* filmi gerçek olur mu?

Çukur servis tabakları salatalık ve biber turşularıyla dolu, kimse-
nin elini uzatmadığı. Aşağı sokaktaki pastaneden alınmış küçük kurabiyeler ve tuzlu bisküviler. Bir de kahverengi, uzun boynulu bira şişeleri, arada bir buzdolabından çıkarılıp içeri taşınan. Gazoz da var mı? Galiba.

Gül biçimli dondurma ile kırmızı sardunya tırnak

Temmuz gününün tembel sıcaklığı içinde bahçe. Çamlarla meyve ağaçlarının yaprakları kıpırdamıyor bile. O gün denize gidilmemiş, herkes bir şezlonga serilip kalmış galiba.

– Başına şapkanı geçirmeyi ihmal etme bebeğim! Başına güneş geçmesin, gölgede durmuyorsun ki!

Hasır şapkası ayrılmaz bir parçası gibi. Tembelce dolanırken mutfaktan sevinçli haber geliyor: Annanesi akşama zeytinyağlı dolma yapacak! En sevdiği göreve koşuyor hemen, ulu ağaçların dibindeki kozalaklardan yerlere dökülmüş çam fıstıklarını toplamaya... Çiçek tarhlarını çevreleyen alçak taş bordürün üzerinde, bu iş için hazır tuttuğu taşla kırıyor onları ve ayıklıyor, bir küçük

kap içinde mutfğa teslim ediyor. Elleri fıstıkların koyu mor dış kabuğunun o incecik tozuyla kapkara. Pembe basma elbisesi de tozdan nasibini alıyor ama kimse kızmıyor buna.

– Kaşığı şöyle tencerenin dibinden doğru dolaştır, altüst et hepsini, yavaşca, ama hiç durmadan...

Dolma içi kocaman tencerede pişerken karıştırmaya da yardım edecek küçük kız, hem

biberler henüz doldurulmadan o enfes pirinç, soğan, fıstık, üzüm, dereotu, nane, kimyon karışımını tatmak, hem de dolmaları azıcık kendi marifeti saymak üzere...

- Dondurmam kaymaaak!
- Ah, tam zamanında! Yaşasın!
- Dur sana bozuk para vereyim.
- Karşı bahçeden arkadaşım gelecek şimdi annane, ona da alalım.

Dondurmacı tekerlekli arabasını her gün aynı saatte sokak kapısının önünde durduruyor ve en gür sesiyle kendini belli ediyor. Parlak metal kabın içindeki çeşitler hep aynı: kaymaklı, limonlu, vişneli, çikolatalı.

- Bana sadece limonla vişne.
- Derhal Küçükhanım.
- Çikolatalı iyi mi?
- Elbette Hanımefendi, ağzınıza layık!
- Eh, peki, bana da biraz çikolata-kaymak.

Dondurmacı yuvarlak kapakları tek tek açarak yassıca, oluk ağızlı kaşığına yoğun kıvamlı renklere daldırıyor, kaşığa gelen gül yaprağı biçimindeki parçaları külağa istifliyor, bu hareketi -küçük kızın büyülenmiş bakışları altında- külahta yükselen kıvrımlı bir gül goncası elde

edene kadar sürdürüyor. En çok vişnenin rengi yakışıyor bu gül biçimine. Aca-ba ondan mı hep vişneli dondurmaya tercih etmesi? Onca sevdiği çikolatayı dondurmaya yakıştırmaması? Kahverengi gül olmaz ki...

- Yavaş yavaş ye, hemen yutma sakın! Boğazın ağrmasın.

- Tabii öyle yaparım, tadı başka türlü çıkmaz zaten!

Hep tekrarlanan bu konuşmadan ikisi de bıkmıyor neyse ki...

Dili o tanıdık keyifle sıvanıyor dondurma gülüne değdirdiğinde. Ağzda ağır ağır erirken belli belirsiz pütürleriyle katır katır vişnelinin tatlı burukluğu. Limonun benzersiz kokusunun tadı. Boğazını korumak için değil, hemencecik bitmesin diye azar azar yalamalı.

Dondurma erimeye başlayıp külâhın kenarını süsleyen kabartma desenlerde ince yollar oluşturuyor, derken damla damla eline ve oradan giysisine damlıyor. Haftanın her gününe bir basma elbise var nasıl olsa, Abla biraz surat assa da, bu da dosdoğru kirli sepetini boylayacak...

Birazdan karşı bahçeden arkadaşı gelecek birlikte oynamaya. Kırmızı sardunyaların taçyapraklarını bozmadan tek tek koparak azıcık tükürükle turnaklarının üzerine yapıştıracaklar. O zaman az önceki fıstık karası bulaşmış elleri harika bir evcilik oyunu için hazır olacak, hem de kırmızı ojeli manikürlü! Ellerin bu görünümünü seyretmeye doyamıyor.

– Bak, tıpkı sahici turnak gibi duruyor! Kıpırmızı. Büyüyünce hep bu renk oje süreceğim.

– Ben de öyle akıllım!

Belki annesinin dolabından bir de kırmızı şal bulur...

Bahçede oyun alanları ağaçların sıklığına göre yönlenecek. Dut ağaçlarının altındaki düzlükte yan yatırılmış bir varilin üzerine uzun bir ahşap kalas yerleştirmiş dedesi, varilin ortasından iyice sağlamlaştırarak bağlamış, iki başına ahşap kulplar çakmış, herkesin pek sevdiği bir tahterevallı...

Arkadaşını beklerken havuzdaki kırmızı balıklara bir göz atıp salıncağa yöneliyor, dedesinin onun için yaptığı salıncağa. Dedesi kim bilir hangi aleti kullanarak ahşabın içinde özenle yuvalar açmış, kalın ipin sağlamca oturacağı yuvalar. Ve eserini koca mavi çamun neredeyse yere paralel uzanan yüksek dalına asmış. Kalın ipin mesafesini dikkatle ayarlamış, oturunca ayakları toprağa değiyor, ama kolan vurmak için de yer var.

Uçuyor salıncakta, terlikleri bir yana fırlamış çıplak ayaklarının uçlarını havuzun yanındaki palmiyenin ucuna değdirecek kadar. Ömür boyu, her fırsatta böyle yapacak. Uçabileceği zaman uçacak.

Emek Sineması'nın muhteşem perdesi

Sarı saten. Parlak. Tül. Büzgülü. Üst üste dikilince... Ucu yuvarlak dilimli geniş perde dizi dizi büzgülerinden katlanarak yukarı doğru kalkıyor, acele etmeden, güzelliğini sergileyerek. Birazdan sinema sahnesinin süslü çerçevesi içinde kaybolacak. Derin bir hayranlıkla izliyor küçük kız. Sırf bunu kaçırmamak için hep erken girmek istiyor salona, asla geç kalınmamalı sinemaya. "O ipleri kim çekiyor? Bir tek kişi mi? Onun yerinde olsam..."

Emek Sineması'nın sarı perdesi, her defasında gizemli ve renkli bir dünyaya açılan...

– Annecim, neden bütün sinemalarda bu perdeden yok? Bence dünyanın en güzel perdesi bu!

– Ne mübalağacısın yine bebeğim, tıpkı baban gibisin! Dur bakalım, daha dünyayı görmedin ki!

– Dünyayı görmek istiyorum, evet. Ama şimdi filmin arasını bekliyorum, o zaman tekrar inip tekrar kalkacak perde. Anne, ara olunca koko alacağız değil mi?

– Almadığımız oldu mu hiç?

Gümüş rengi yaldıza sarılı, içi kremalı, üstü incecik bir kat çikolata sıvanmış bu kıtır bezenin tadı sinemada bir başka. Anne-siyse frigo yiyecek, ama önce küçük kız ondan da bir ısırık alacak, bu içi yumuşak dışı sert çikolatalı dondurmanın kabuğunu tepesinden ısırp kıracak, dişleri sızlasa da aldırmayacak. Sonra sıra kucağında duran, daha çok sevdiği kokoya gelecek. Bu çok da soğuk olmayan kıtır kıtır tatlının o incecik yaldızını dikkatli soymalı, nasıl olsa eline bulaşacak da, az bulaşsın...

Filmdeki kızın adı Liat, siyah saçları, hüzünlü çekik gözleri, boynunun alt kısmını kapatan ince yakalı bir ipek elbisesi var, giysisinin basit biçimi de, parlak kumaşı da çok hoş. Daha önce ta-

nıdığı türden bir elbise değil bu, ama hemen kendini o ipeğin içinde gözünün önüne getiriyor.

Güzel Liat Çin Denizi kıyılarında bir genç adamın elini tutuyor, onun için kaygılanıyor. O bir inci avcısı, tehlikeli uğraş bu. Genç adam kıza öylesine çılgınca âşık ki, annesiyle cumartesi sinemasına gelmiş olan küçük kız tam öyle âşık olunmak istiyor işte. Onun yerinde olmak nasıl bir şeydir? Sanki o da öyle bir giysiye bürünse bu arzusu gerçekleşecek!

Eve gelince filmdeki Liat'ın adını unutmamak, belki de bir bebeğine vermek için yatak odasındaki dolabın bitişik durduğu duvara yazıyor nedense, bir biçimde kendisiyle bütünleştirerek, başkasıyla da paylaşmaktan kaçınarak. Annesi görüyor yazıyı kısa sürede.

– Kim yazmış olabilir bu yazıyı sence?

– Bilmiyorum anne.

İkisi de biliyor ve açık etmiyor bu küçük kabahati.

– Buraya yazı yazmamalı. Yazmak için kâğıt var, defter var.

Çok utanıyor küçük kız. Filmdeki kız böyle yapar mıydı?

Film kahramanlarıyla özdeşleşmek... Bazen onların filmdeki gibi değil de, kendi istediği gibi davranışlarını düşlemek...

Geçen gün gördüğü filmdeki İrma ne yapabilir? Beyazperdedeki o tatlı tatlı gülümseyen yeşil gözlü kadının yeşil file çorapları var, hem de beyaz pardösüsünün altında. Kucağındaysa minik, tüylü köpeği. Annesiyle babası Beyoğlu'na sinemaya giderken onu da yanlarına almış bulunmuşlar! Filmin konusuna dikkat etmemişler mi? Yoksa aldırmanmışlar mı? Paris'in randevuevlerinde geçen bir komedi bu, başrollerde Shirley McLaine ile Jack Lemmon. *Tatlı İrma* öylesine sevimli bir fahişe ki!

Küçük kız konuyu anlıyor kendince, filmin tadını çıkarıyor, o kadınlarıysa masumca buluyor. Hele İrma. Unutulmaz giysilerle unutulmaz bir karakter... File çorap bir çekicilik unsuru olarak belleğinde yerini alacak.

Az bir zaman sonra yine anne babasıyla tiyatrodaki bu kez Gülriz Sururi'yi izleyecek aynı rolde, aynı yeşil file çoraplarla. Ve yine çok hoşlanacak bundan.

Hayalinde filmlerin, piyeslerin devamını yazmak... Bunu hep yapacak, okuduğu romanlarda da.

Tepsi şapkalı kız

Amerika'dan gelen akrabalar oradan getirilebilecek bu en makbul armağanları getirmişler. Ne var ki, ilkokulun sonuna yaklaşan bir kız için biraz fazla bunlar. Annesi yine de hevesini kırmayarak hepsini giyip çıkmasına izin vermiş. Su yeşili, kendinden desenli naylondan kolsuz bir elbise. Yakasında ve basenden kesik çizgisinde yeşilli sarılı çiçekli bordür geçmiş. Beyaz düz ayakkabılar ve başında da beyaz bir şapka. Ama yaz günleri alışılmış hasır şapkalarından değil. Basbayağı kalıplanmış beyaz kalın dokulu kumaştan, yassı, dar kenarlı bir şapka. Kenarında dörtgen biçimli bir küçük fiyonk. Çenenin altından geçen bir ince lastikle tutuyor. Kendini filmdeki bir tür Belgin Doruk-Küçük Hanımefendi gibi hissediyor. *Küçük Hanımefendi* filmi yazlık sinemada izlediğinde özellikle şapkalı giyinişini çok beğenmiş.

Annesiyle gezmeden dönüyorlar yürüyerek. Sultanahmet'teki sokağa dönünce arkadaşlarıyla karşılaşıyor, iki yaramaz oğlan. Onlarla kaldırımla arnavutkaldırımı arasında kalan toprak şeridine su akıtip bu çamurlu yolda barajlar yapan, sokağın ortasında çılgınca hoplayıp zıplayarak yakar top oynayan, saklambaçta kuytularda birlikte saklandıkla-

rı kızın bu görünümünü dehşetle yadırgıyorlar, ikisi birden durak sayıp gülmeye ve haykırmaya başlıyorlar:

– Kafasına tepsi oturtmuş, şuna bakın!

Cevap vermeyip kaşlarını çatıyor yalnızca.

– Nereden buldun bu tepsiyi böyle, tam kafana göre!

– Kurdelesı de varmış, ah!

– Amma da kızdın yani, ne dedik biz şimdi? Hadi somurtma öyle! Gel yakartop oynayalım!

Amerika'dan gelen tepsi şapkayı bir daha hiç yaklaştırmayacak başına. İyi ki bu armağanın son parçası olan beyaz eldivenleri de geçirmemiş ellerine!

Birazdan üstünü değiştirip sokağa oynamaya incek ve Küçük Hanımefendi gidip afacan çocuk gelecek onun yerine. Birkaç kişiyle oynanacak oyunlar belli, en sevdiği “köşe kapmaca”, bir de “güzellik-çirkinlik”. Ve “sek-sek”, uzun çabalarla bulunmuş, bir yüzü “kaymak” taşı ayakla iterek kaldırma tebeşirle çizilen kareler ve yuvarlakların çizgilerinden aşırtnak. Sek-sekte başarılı olmak için taşı ayakla ölçülü derecede itmeyi öğrenmek gerek, ne çok hafif, ne çok sert. Kaldırımın kenarındaki su birikintisinde çamur ve taşlarla barajlar yapmak da sevilen oyunlar arasında. Misketleri de seviyor, içi rengârenk cam bilyelerin bir arada oluşturduğu şıkırtılı görünüm çekiyor onu. Ancak misketi başparmağı ile işaret parmağının arasına sıkıştırıp az ötede duran diğer miskete nişan alıp fırlatmakta bir

türlü ustalaşamıyor. Erkek çocuklar bunu her zaman daha becerikli!

Bazen de koca bir sürü halinde oynuyorlar sokakta, o zaman iki takıma ayrılıp “Menekşe mendilin düşse, bizden size kim düşse?” ya da yakartop. Hızlı koşan kazanır! Tüm arkadaşlarının kardeşleri var, onun yok, onlara imreniyor.

– Annecim, kapıcı Mehmet Efendiler çok zenginler değil mi?

– Bunu da nereden çıkardın bebeğim?

- Çünkü onların iki çocuğu var. Benimse kardeşim yok.
- Bu lafı senelerdir tekrarlıyorsun Gülüm. Senin bu ısrarınla galiba biz de karar vereceğiz sonunda! Kolay iş değil, sen büyüdün sayılır ama, ben çalışıyorum.
- Ah anne, ne kadar sevinirim! Biliyorsun. Hem evde yardım edecek bir sürü insan var! Bak ben de bakarım kardeşime, söz!
- Tutulamayacak bir söz, ama bir süre sonra annesinin giysileri bollaşmaya başlıyor, incecik belini saran plise etekler yerini koyu gri bir "campır"a bırakıyor, içine değişik bluzlar giydiği, kolsuz ve büyüyen göbeğine rahatça yer veren bir giysi... Annesi yine broşlar ya da kolyelerle bu tekdüze giysiyi hareketlendiriyor. Neredeyse son güne kadar da okuluna gitmeyi sürdürüyor.
- Dileği gerçekleşiyor sonunda, bir kız kardeş... Oyuncak bebekler yerine onu donatabilir süslü giysilerle. Hemen değilse de, ilerde en iyi arkadaşı olacak o.

Payetli şıklık

Silme payetli, şifon eteği kloş krem rengi elbise. Hem öylesine yalın kesimli, hem de öylesine göz alıcı. Kumaşın renginde, çok parlak olmayan, ışıkla bir anlık yanar döner etkiyle gökkuşağı renklerini yansıtan pullar düzgün zikzaklar çizerek işlenmiş...

Giysinin o pullarla bezeli üst kısmı kalçalara kadar genç kadının bedenine oturuyor, hemen diz üzerinde biten etekleri verev kesimiyle uçuşunca tam selvi endamlı... Halası. Hayran hayran halasını seyrediyor. Babasından iki yaş büyük olan halası klasik güzelliğiyle ünlü zaten. Küçük kızı ona benzettikleri zaman dünyalar onun! Büyüyünce o da halası gibi güzel olmak istiyor, çok istiyor.

Ve şık. Tam böyle bir giysi geçirecek üzerine, böyle parlak payetli olacak...

Halalar yazlığa Yeşilköy'e gidiyorlar, oğlunun sünnet düğünü de Yeşilköy'de. Denizin üzerinde bir taverna: *Ancelo*. Ahşap kazıklarla taşınan küçük yapının pencere camlarına konuklar tarafından yazılar yazılmış, keyif yansıtan, tat yansıtan yazılar.

Mavi havlu bikiniyle Bostancı Deniz Plajı'nda

Üzerinde omuzdan bir düğmeyle tutturulan anvelop turuncu havlu elbise, içinde bikini, başında hasır şapka, ayağında parmak arası lastik "tokyo"lar, karşı bahçedeki en yakın arkadaşıyla *Bostancı Deniz Plajı* yolundalar. Etraf تنها. Güneş yakıcı. Yollar tozlu.

Caddeleri gölgeleyen çınarların serinliğinde, bahçelerden yola taşan gülibrişim ağaçlarının pembe tüylü çiçeklerinin yumuşaklığında yürüyorlar. Tren alt geçidinden geçiyorlar konuşa konuşa, az ötede Bostancı İskelesi, önünde vapurlar, ada yolcularını bekliyor. İskeleye doğru ilerlemeyip meydandan sola sapıyorlar, altından kötü kokulu bir cılız derenin geçtiği eski köprüye geliyorlar. İlerde bir gün, çok ilerde bir gün televizyon denen bir alette bu köprü hakkında bir program yapacağını aklının ucundan bile geçirmiyor! O "köhnemiş" köprünün tarihteki ünlü *Bostancıbaşı Köprüsü* olduğu, İstanbul'a girişin yüzyıllarca bu köprüden denetlendiği semtin eski sakinlerince biliniyor.

Üç gözlü taş köprüyü geçtikten sonra kasaplar çarşısı ve plajlar. Yoldan tek tük otomobil geçiyor. Dondurmacının önünde in-

san boyunda bir dondurma "heykeli", hem de renkli, üzerindeki her bir top bir başka renge boyalı, vişneli, limonlu, kaymaklı!

Plajın kapısında bilet alı-

nıyor. Doğru “Kadınlar Hamamı” tarafına, bir an önce hamamın terasında iyi bir yer kapmalı, tıpkı annesinin yıllar önce kardeşleriyle birlikte yaptığı gibi... Çok eskilerden, “deniz banyosu” yapılan zamanlardan kalma bu laf hâlâ kullanılıyor ve kızları güldürüyor. Ahşap kazıklar üzerinde yükselen “hamam” derme

çatma bir iskeleyle karaya bağlanıyor. Geride basit bir de gazino, bazen denizden çıkışta bir su ya da gazoz içmek için, çok acıkınca da bir tost belki... Gazinonun önünde plajın kadın-erkek “karışık” bölümü, ister kumsaldaki rahatsız şezlonglara uzan ya da kuma otur, ister arkadaki şemsiyelerin altında ahşap sandalyelere kurulup tüm plaja hâkim konumdaki yüksek setten herkesi izle... Babasıyla sandal kiralamadan denize gittiklerinde buradan giriyorlar, kumdan denize yürüyerek.

Gazinonun arkasında ise *Bostancı Deniz Sineması*, uzun yaz gecelerinin en sevilen eğlence yeri! Bahçenin gürültüsüz olduğu ve rüzgârın denizden estiği gecelerde eve kadar gelen film seslerinin kaynağı. Çevrenin en büyük, en itibarlı sineması, hemen bitişindeki tren yoluna rağmen. Lokomotifin sesinin, bazen de düdüğünün filmi bölüp dikkati dağıttığı oluyor, zaten tren yaklaşırken önce ışığı geliyor ve beyazperdedeki görüntü aydınlanıp görünmez oluyor, ama yalnızca bir an. Yeter ki en heyecanlı sahneye rastlamasın! Bazen film öncesi müzik grupları “sahne alıyor”, sonra en yeni yabancı filmler hep burada. Geçen hafta *Ben Hur* filmindeki Charlton Heston’a hayran olmuşlar ya...

Ortası boş yüksek bir kare oluşturan hamamın dört yanında deniz yüzeyine kadar inen branda bezinden etekler, uçları yosun tutmuş. Esintiyle havalandığında içerdekileri “dikizlemek” için fırsat kollayanlar var! Hamamın çaçaron, pek sıska, dişlerinin neredeyse tamamı dökülmüş bekçisi Kevser Hanım sürekli dolanıyor, keskin gözleri her yanda. Gelen giden herkesi tanıyor gibi. Etrafa göz kulak olurken dışarıdan biraz fazla yaklaşanlar onun düdüğünün yanı sıra avaz avaz bağırışıyla ürküp geri çekiliyorlar!

İki kız dizi dizi kabinlerden birine giricekler, altı üstü açık kapıyı ahşap mandalla örtüp, duvardaki çiviye asacaklar havlu elbiselerini. Kalabalık olduğunda başkası da kullanabilir kabini, hatta giysilerini üst üste asabilir ama, kimse kimsenin eşyasını almaz. Kabinlerin kapılarında boyayla numaralar yazılı, hangisini kullandığını unutmayasın! Mavi çiçekli havludan bikinisini teyzesinin elinden çıkma. Dayısının Avrupa'dan getirdiği kırmızı bikiniyi denizden çıkınca giyecek, ıslak oturmuyacak... Havlu zaten hemen kurumuyor,

ama dikilirken öyle özenmiş ki, önce onu giyiyor hep.

– Altının kenarlarını biraz daha ince yapsak? Bir de şu dergideki modelde gördüğüm gibi, çapraz iplerle bağlansa birbirine?

– Baban kızar sonra Gülüm, biliyorsun!

– Ben de bunu onun yanında gymem, olur biter teyzecim, ne dersin?

Teyzesi bikini altının kenarlarını tuhafiyecide zımbayla deldirip aralarından ipler geçiriyor, sutyeniniyse boyundan bağlıyor. Plajın en şık bikinisini galiba!

İçinde çamaşır ve yedek mayo bulunan çantalarını da kabinde bırakacaklar, havlularını alıp çıkacaklar. Bikinileriyle o karenin dış kısmındaki çıkmada havlularını engibeli, aralıklı ahşap zemine serip güneşlenmeye. Çevreleyen sandallardaki delikanlılara bakarak kıkırdaşmaya. Basit kırmızı bikinisinin içinde çok iyi hissediyor kendini. Buralarda suya kuğu başlı lastik simitiyle girdiği günler çoktan geride kalmış. Kurbağalama yüzmeyi öğrendikten sonra artık sudan çıkmak yok.

– Biliyor musun, bu kola en iyi güneş yağından bile daha güzel yakıyormuş.

– Ama yapış yapış oluyorsun onu sürünce!

– Olsun, denize girince geçiverir. Bak bütün şişeyi boşalttım, şimdi harika bir rengim olacak!

Kimi zaman karşıkı ahşap trampoline kadar yüzerek, kimi zaman tembelce güneşin altında oturup birbirlerine hayallerini an-

latarak vakit geçirecekler, dünyanın en tasasız vakitlerini... Yeni çıkan kolalı içeceği sürerek bronzlaşmak moda olmuş da, bu yapış yapış sıvı sinekleri çekiyor aynı zamanda, en iyisi vazgeçmek! Suyun yüzeyi bir sürü kadının saçlarını korumak için taktığı lastik bonelerle rengârenk. Yosun tutmuş merdivenden denize inerken kayıp düşenleri izlemek de hınzırca bir keyif!

O ahşap trampelen iyice "açıkta". Ancak iyi yüzme bilenler yüzüyor oraya kadar. "Aman fazla açılmayasın!" Bu tembihi kaç kez işitmiştir bir yaz boyunca? Cesareti olan, ya da gösteriş yapmayı seven, trampelenin üst katına tırmanıp kendini yüksekte denize bırakıyor. Ustalıkla balıklama atlayan da var, çivilemenin en tuhaf biçimlerini sergileyen de. Kimi de yalnızca güneşlenmek için kullanıyor o dar alanı, etrafı umursamadan. Yıpranmış tahtaların kıymıkları batıyor ayaklara arada bir. İki kız ahşap platformun alt katında, ayaklarını denize sallandırıp oturuyorlar. Üst kattan atlamayı pek denemiyorlar. Uslu kızlar onlar.

- Bugün sandalla çıkacağız değil mi babacım?
- Evet canım, haydi hazırlan!
- Geçitten geçerken size yardım ederim belki yine.
- Eh, tabii benim güzel kızım, sensiz nasıl geçerim oradan? Yukarıdan benim hasır şapkamı da getir lütfen!

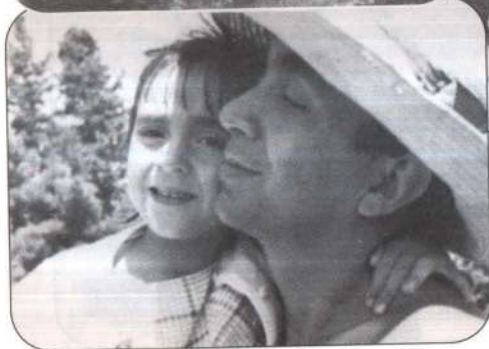
Koşarak tırmanıyor dönen mozaik merdiveni, üst kat sofasına açılan üç odadan birine dalıyor, şapkayı kapıp bir nefeste aşağı iniyor. O gün önlerindeki caddeye kurulan Çarşamba Pazarı'nın içinden yürüyecekler, pazarcılarla selamlaşacaklar. Köşke alışverişi Abla yapar, bahçede o sırada olmayan bir şey varsa, pazarcılar taşırlar mutfağın kapısına kadar. Annesi geçerken karpuzcunun tezgâhında duruyor, "Geçen haftaki kavunlar geçkindi biraz, bu hafta iyisinden verin!" Babasının elinde rengârenk deniz topu, annesinin elinde plaj çantası, başlarda geniş kenarlı şapkalar, eli annesinin elinde.

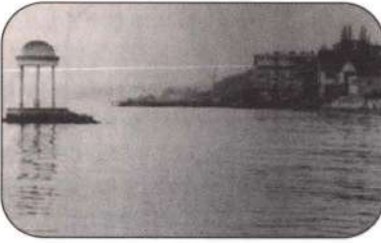
Ev halkının kalabalık olduğu günlerde sandalla çıkılıyor, Bostancı İskeleyi'nde kiralık sandal çok, ancak merdivenli sandal kalmamışsa fena! O zaman yüzüp de tekrar sandala çıkmak isteyenleri yukarı çekecek güçlü birine iş düşüyor.

- Sen denizin ortasındaki o sütunlu kayalığı çok seviyorsun biliyorum ama, bugün Süreyyapaşa tarafına gitmeyelim, çok kalabalık.

- Ama haftaya gideriz, değil mi babacım?

Sandala yerleşmek hüner istiyor, dengeyi gözetmeli. Annesi arkaya, teyzesi burna, kendisi de onun yanına. Arkadaşları da varsa

büyük sandal gerek. Babası küreklere asılıyor, mendireğin dışına değil, içine, diğer ucuna, Suadiye yönüne doğru kürek çekiyor. Biliyor kızının o dar geçiten geçmekten pek hoşlandığını. Mendireğin karaya bağlandığı yerde taşlardan

bir dörtgen açıklık bırakılmış, bir sandalın ancak sığacağı kadar. Tavanı iyice alçak, küçük kız her defasında sesleniyor, öyle ki, bu sesleniş tekrarlanan bir törene dönüşüyor: "Kafalara dikkat!"

Yan duvarlara elleriyle değerek içinden geçiyorlar, duvarların yosunlu ıslağını hissederek. Az sonra "Kumruyuvası". Bu yerin adına bayılıyor. Biraz ötesi "Kartalyuvası", sonra da "Bülbülyuvası"... Buralara bu isimleri kim verdi acaba? Ne zaman? Sahiden kumrular, kartallar, bülbüller mi yuvalanırdı oralarda? Yoksa incecik kumuyla kumrulara yakışan yeri kumrular, kayalıklarıyla kartallara yakışan diğerini kartallar mı sahiplendi? Ya bülbüller? Gerideki ağaçlıktan olmalı...

Denizin kum zemininden halka halka yansıyan güneş ışığı... O ışığın üzerine atlayıveriyor. Ayağı ucu ucuna değişiyor kuma. Bir güven duygusu. Kıyıdağı taşlarla yosunlar burada yok, zemin neredeyse pürüzsüz. Su az ilerde "boyu geçiyor" hemen.

Babası dalıp bir süre dipten gidiyor, hiç çıkmayacak diye korktuğu anda hemen yanında bitiveriyor, ağzından su püskürterek.

Ömür boyu o denizi arayacak, bulamayacak.

Naylon bluz, mayonezli levrek ve glayöller

Annesi plise bebe yakalı, kolları da plise fırfırlı bir bluz giymiş, yaka bir minik fiyonkla kapanıyor, düğmeleri baştan başa ince bir plise bordürün altına gizlenmiş. Kumaşı koyu şeker pembesi “naylon” dan. Naylon bluzlar en son moda, bu da Amerika’dan hediye. Şık bluzunu füme rengi dar eteğinin içine sokmuş. Ayağında alçak topuklu ayakkabılar.

Giyiminin en görkemli parçası boynundaki fiyongun tam üzerine taktığı iğne. Siyaha yakın füme rengi uzun damlalar biçimindeki kristal taşlar bir çiçek biçiminde yuvarlak çerçeveye yerleşmiş. Taşların yüzeyleri öyle ustaca kesilmiş ki, imitasyon broş göz alarak parlıyor. Bunu bazen ceketlerinin yakasına da takıyor, küçük genç kız bayılıyor buna.

Doktor arkadaşları akşam yemeğine geliyor. Cumartesi gecesi... Annesi bir gün önceden hazırlığa başlamış. Cumartesi okul yarım gün olsa da yetiştiremez işleri. Mayonezinin yapılışı kaçır-mak istemediği bir seyirlik. Üstelik izlemekle kalmıyor, yapımına katılıyor.

- Yumurtaları güzelce çırpayım, yağı yavaş yavaş aktırsın canım, sabırlı ol!
- Tamam anne. Bak hardal kavanozunu da çıkarıp hazır ettim.
- Fevkalade. Limonu da sen sıkar mısın?

Annesinin yeni aldığı harika alete hayran. Mikserin hızla çalışan iki bacağı tüm malzemeyi döndüre döndüre o parlak yoğun karışıma dönüştürüyor.

– Bak kıvamını tam tutturduk.

– Turşuları doğramaya da yardım edebilirim annecim.

– Peki. Ama salatalıkların o küçücük sapını atmayı ihmal etme! Elini de kesme!

Minik minik doğranıp haşlanmış patateslerle havuçlar ve bezelyeler de iyice karışınca

salatanın üstü tekrar mayonezle kaplanacak, domatesten güllerle, maydanozdan dallarla süslenecek. Rus salatası misafir olmadan da yapılıyor evde, ama o zaman üstü böyle süslenmiyor.

Mayonez yalnız salata için değil, esas levrek için. Levrek az suyla, otlarla pişirilip kılçıkları tek tek ayıklandıktan sonra mayonezle karıştırılıyor, balığın etlerini ezmemeye çalışarak. Balık biçiminde bir servis tabağına konup ona uygun biçimlendirilecek, üzerine tekrar mayonezden bir zırh giydirilecek ve havuçtan göz, kereviz yaprağından kuyruk yapılacak, bir de sırtına incecik kesilmiş kornişon birbirini örtmeyerek üst üste yerleştirilecek, balığın pulları... Rostu akşamüstü fırına verilecek, mutfaklarının en değerli parçalarından olan sığağa dayanıklı sarı cam tepside.

Annesi pilav konusunda çok titiz, tereyağını iyice yakıp köpürtüyor, sonra hemen sıcak su, kaynayınca haşlanıp süzölmüş pirinç... Dikkatle izliyor, ilerde o da yaptığı tane tane pilavla övünecek, annesi gibi.

Sevinçle sofranın kurulmasına yardım ediyor küçük genç kız, bu işten hoşlanıyor. Oval masanın orta parçası takılıyor, masa büyüyor. Üzerine yeni amerikanservisler yerleştiriliyor, hardal rengi ketenden. Masanın üzerine doğru, iyice alçağa inen balon avizenin koyu sarısıyla müthiş bir uyum içinde. Peçeteler de aynı renkte, annesi hünerle katlıyor, tabakların ortasında birer gül gibi... Tek süsü ağzının kenarındaki bir sıra yaldız halka olan, üzerinde hiçbir kesme motif olmayan bardakları dikkatle, tabakların önüne yerleştirmek onun görevi.

Bu garip avizeyi bazen seviyor, bazen sevmiyor. Sofra böyle ben-

zer renklerle donatılınca bir anlam kazanıyor o da... Nişantaşı'na, Teşvikiye'ye düşmüşse yolları, ve akşam saatiyse, hep evlerin perdesi açık bırakılmış pencerelerine bakıyor. İçerdeki yaşamları merak etmesine ediyor da, asıl başka bir şeyi gözlemek için; çeşit çeşit kristal avizeler... Sanki her biri ayrı bir yaşantının göstergesi, her birinin bir öyküsü var. Küçük ve yalın olanlar, kocaman ve şıkır şıkır sallantıları olanlar. Ve kendi evlerinde kristal avizeleri yok. Keşke olsa! Keşke. O da kristalden yansıyan ışıkları izlese doya doya. Tıpkı *Pollyanna* kitabındaki gibi. Çocukluğunun en belirgin arzularından biri bu, kristal avize sahibi olmak! Oysa onların evindeki avize herkesinkinden farklı. "Evimiz farklı zaten..."

Annesiyle babasının kendilerine, ve dolayısıyla eve yakıştırdığı bir duruş. "Herkes gibi olmak zorunda değiliz. Dolayısıyla kristal avizeye de ihtiyacımız yok." Ya onun yerine neyle aydınlanmalılar? Başka hiçbir evde benzerini görmediği avizeleri, kalın parafınli kâğıttan, akordeon benzeri katlanan, koskocaman bir oval top. Sapsarı, güneş gibi. Işığı sıcacık bir renge dönüştürerek sunan, oval yemek masasının ortasına doğru, iyice alçalarak salınan... Diğer duvarda, salonun oturma kısmında asılı Van Gogh ayçiçeklerinin sarısında. Süslü bir çerçevede duran reproduksiyon evin ana rengini belirliyor gibi. Hemen karşısındaki kanepenin de aynı sarıdan, bir de kahverengimsi kırmızı bir takım var. Diğer duvardaki Franz Marc'ın mavi atı ile Raoul Dufy'nin renk deryası limanı kendi içlerinde birer dünya. Maurice Utrillo imzalı manzaraysa karlı bir sokağı gösteriyor, yabancı ve uzak bir kentin sokağı... Dufy teknele- rin uzunlu kısıklı direklerinde dalgalanan küçük bayraklarının üzerine kurmuş tablosunu sanki. Hiç gidilmediği halde tanıdık bir li-

man, öylesine cıvı cıvı ki, insanın orada olası, kıyıda ki palmiyele-
rin altında dolanası, o yelkenlilerden birine atlayıp denize açılması
geliyor! Marc ise geniş yapraklı ağaçlar arasına yerleştirmiş o atı,
dünyanın en önemli figürü gibi duruyor. Ondan gözünü alamıyor.

– Hiç mavi at olur mu teyzecim?

– Sahici hayatta olmaz ama, bir ressamın hayalinde olabilir.

Evet, kendi hayalinde de ne renkler var...

Akşam konuklar jelatine sarılmış glayöl buketleri getirecek,
kucakta yatırılmış olarak taşınan. Neden hep glayöl? Bu koca-
man çiçeklerden pek hoşlanmıyor nedense, onları fazla “çiçekçi
çiçeği” buluyor. Oysa uzun saplarındaki bir çiçek solunca diğeri
açıyor, vazo uzun süre dolu kalıyor. Jelatin açılırken her yanına
serpiştirilmiş toplu iğneler ele batacak, çiçeklerin biri ikisi mutla-
ka ucundan kırılmış olacak. Biri de kırmızı karanfilleri tercih
edecek, bolca kuşkonmaz dallarıyla, o tüy gibi incecik yeşillikler-
le karışmış olarak. Uzun saplı, pembe-beyaz glayöller yeşil Mura-
no vazoya, mis kokulu karanfiller kırmızı Murano vazoya yerleş-
tirilecek. Annesi kristal avizeleri sevmediği gibi kesme kristal va-
zoları da sevmiyor.

Yemek sonunda küçük sarı kâselerde “muzo şokola”, annesi
hünerini sergilemiş. Ardından meyve tabağı, portakal ve manda-
lina... Konuklardan bir cerrah espi yapıyor:

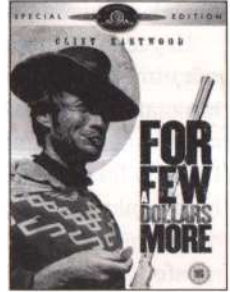
– Tatlı üstüne iki de kesme şeker yemek isteyen?

Bir portakalın iki kesme şekerlik kalori verdiğini orada öğreni-
yor, hiç unutmamacasına. Kalori hesabı diye bir şey?..

Pançolu adam

Kahverengi pançosuyla sakallı bir adam. Alışıldık bir görüntü değil. Panço Kızılderili desenleriyle bezeli, eski püskü, uzun, adamın dizlerine kadar iniyor. Çok uzun boylu adam yürürken çizmelerindeki parlak mahmuzlar şıkardıyor. Sert görünüşlü, bir o kadar da yakışıklı. Clint Eastwood tüm görkemiyle perdede... Yeşilimsi gri gözlerindeki o bakış... Ya tüm yüzüne ifadesini veren kaşları? Ve yanagındaki o gamzemsiz çizgi, sakalları arasından da belli olan. Gerçekten hayran olunası.

Teyzesi onu sinemaya götürmüş yine. Filmin her karesini heyecanla izliyor, aslında kovboy filminin yeniden dirilişini izlediğini fark etmeyerek. Onca macera, kavga, vuruşma arasında bir film kahramanına bakıp nasıl böylesine yüreği hoplar insanın? Tam çocukluktan genç kızlığa geçişte...

Filmi gördüğünde on bir yaşında, ve o günün ardından karar veriyor: "On sekiz yaşına geldiğimde bu adamla evlenmeliyim!" Böylesi bir kararı uygulayabileceğini sanacak kadar masum! Neyse ki bu fikrini en yakın arkadaşıyla paylaşıyor yalnızca.

- Sahi mi söylüyorsun? Ama o çok uzakta!
- Öyle ama ben onu istiyorum!
- Sen âşık mı oldun yani filmdeki adama kızım?
- Aşk bu mu acaba, ne dersin?

İki kız bu konuyu sonuca bağlayamıyorlar! Ancak bir süre sonra o sırada kafasına koyduğunu gerçekleştiremeyeceğini anlıyor, ama aktör bu dışının gönlündeki yerini her zaman koruyacak; ömür boyu sürecektutkulu bir hayranlık bu, hiç vazgeçmeyecek...

Clint Eastwood'un o pañçolu pozunun adam boyundaki siyah-beyaz posterini "Avrupa"dan getirtilecek, üstten ve alttan ıtalana-
 cak ve odasının duvarına asılacak, yıllarca oranın en değerli süsü
 olarak kalacak.

– Teyzecim, nerede benim Clint posterim?

– Ben onu yırtıp attım bu sabah. Artık koskoca genç kız oldun,
 üniversiteye gideceksin. Birden yakışmadığını düşündüm.

Duyduğu şaşkınca hiddeti ömrü boyunca unutmayacak.

– Yırtıp attın demek? Bana sormadan, öyle mi?

– Bu kadar üzüleceğini bilsem yapmazdım. Biraz anı karar ver-
 dim galiba.

Clint Eastwood'un vizyona giren her filmini izleyecek, kimini
 birkaç kez. Sonraları hoşlandığı erkeklerde hep ondan bir hava
 olacak sanki. Ya da o havayı arayacak.

Heyecanlı filmlerin yanı sıra heyecanlı kitaplar... Her şeyi me-
 rak etme, kendini büyümüş görme, özellikle cazip kapaklara sa-
 hip olan her şeyi okuma dönemi... Aynı zamanda birden fazla ki-
 tap okuma alışkanlığı... Gerilim romanlarının zevkine varmak...
 Hepsi gelip geçecek, ancak Agatha Christie yaşamına girip bir da-
 ha hiç çıkmayacak, bulabildiği, okuyabildiği her dilde okuyacak
 onları ve saklayacak, kimselere vermeyecek. O romanlardaki at-
 mosfer, "sahici gibi" karakterler, tuhaf baş karakter *Poirot*, me-
 kânlar, şatolar, bahçeler, tren yolculukları, gemi yolculukları, ye-
 nip içilenler, beş çaylarında reçelli çörekler, şölenler, en çok da
 giysilerle ayrıntıları; "rob"lar, kürk yakalar, döpiyesler, kemerler,
 tuvaletler, danteller, gece çantaları, ayakkabılar, ayakkabı tokala-
 rı, şapkalar, şapka çiçekleri, şapka tülleri, şapka iğneleri...

Gri üniforma, siyah çorap

Gri bir elbise, beyaz yakalı. Siyah önlükten sonra uniforma giydiği ilk gün bu, ortaokulun ilk günü. Heyecanlı. Ailenin tüm erkeklerinin gittiği okula ilk kız olarak gidecek. Zaten onu çeken bu olmuş bu okula, yoksa pek gözde Amerikan Koleji'nin sınavını da kazanmış, hatta oradan eve telefon etmişler, neden kaydını yaptırmadığını sormuşlar...

Okul binası büyük. Cephesindeki kesme taşlar bile kocaman... Tüm yapının karakterini veren geniş çatı saçakları ise güven veriyor sanki. Bir zamanlar, geçen yüzyılda, devletin borçlarını yönetmek için inşa edilmiş burası, İtalyan mimar bu toprakların geleneksel mimarisini düşünerek tasarlanmış.

O güneşli eylül gününde çekinerek giriyor içeri. Kapıda kasketli üniformasıyla herkesi

keskin bakışlarla süzen bekçi, yıllardır orada olduğu eski öğrencilerle şakalaşmasından anlaşıyor. Sonradan dost olacak "Fahri Abi"yle. Ama şimdilik o da ür-kütücü görünüyor, çevresindeki her şey gibi.

Yüksek demir parmaklıklı bahçe duvarları dış dünyadan ayırıyor onları. Neyse ki tek başına gelmemiş ilk gün, babası da

onunla, eski okuluna kızını yerleştirirken gururlu, hevesli. En şık giysisiyle, fûme rengi takım elbise, beyaz gömlek, sarı-siyah desenli kravat, takım mendili cepte.

Ama söyledikleri çok da rahatlatıcı sözler değil.

– Bak kızım, sarı-siyahlı olmak kolay değildir, bu bir mesuliyettir... Herkese de nasip olmaz. Seninle gurur duyacağım her zaman, buraya layık olacaksın, eminim.

Annesi yanında yok bu ilk günde, çünkü kendi öğrencileriyle, kendi okulunda olmak zorunda. Zaten babası bu işi üstlenmekten çok memnun, hatta başka kimseyle paylaşmadığına da seviniyor olabilir mi?

Üzerindeki üniformayı sevmiyor, en hoşlanmadığı renkte, gri. Keşke okulun renklerinde, sarı-siyahlı bir üniforma olsaydı, bu iki renk yan yana güzel. Ama o gri...

Yedi yıl aynı giysi tekrarlanacak. Etekler de sürekli değiştirmeli olacak! “Muavin”in önünde olabildiğince uzun, diğer zamanlarda olabildiğince kısa durmalı! Çoraplar hep siyah, hem de kalın, yaz-kış. İnce çoraba izin yok. Alman öğretmenler pek anlamıyorlar bunca sıkı giyim kurallarını, ama kural kuraldır, değişmiyor!

Ya saçlar? “Her zaman toplu olacak!” Ama geceleri saçlarını bigudiyle sarıp öylece yatmasına, sabah iki yandan toplayarak gelse de akşamüstü okuldan çıkarken açıp omuzlarına bırakmasına kimse karışamaz!

Hep çok çalışması gerekecek burada, çok. Önde olmayı seviyor, azla yetinmiyor ki! En sevdiği dil dersleri, hangisi olursa olsun. Türkçe, Almanca, İngilizce. Uzun uzun yazmaya bayılıyor. Kendini yazarak ifade etmek... Ama sıra fen derslerine gelince iş değişiyor. Yine de ilerde arkadaşlarıyla birlikte Fen şubesine girecek, zor olanı başarmalı, zaman zaman kâbusa dönüşse de. Arkadaşlar birbirine yardım eder...

“Bir pantolonum olsa!”

– Annecim, bu bayram için bana bir pantolon alsak? Modellerde görüyorum hep, birkaç arkadaşım da giyiyor, çok beğeniyorum.

– Evet tatlım, çok moda şimdi pantolon. Ama biliyorsun, baban hiç mi hiç beğenmiyor kadınlarda pantolonu. Senin kıyafetin hususunda da ne kadar titizdir, söylememe lüzum yok, değil mi?

– Ama anne! Ben artık on iki yaşındayım, on üçüme bastım, boyum seninkine yaklaştı, sevdiğim bir şeyi giymeyecek miyim? Küçükken hep pantolon giydirdin bana, üşüneyeyim diye! Şimdiyse...

- Ah bebeğim, yine ikinizin arasında kalacağım!

Herkesin giysisini özenle seçtiği bayram günleri... Annesinin tüm çabasına karşın pantolon modası babasının beğeni duvarına çarpıp sönüyor.

– Ben onun gönlünü alırım, sen merak etme canım! Şu Avrupa kataloğundan bir elbise ısmarlarım güzel kızıma. Tam ona yakışacak gibi bir şey. Pantolon giyip de ne yapacak?

Babası küçük kızının artık genç kızlığın başında olduğunu fark etmiyor mu, yoksa görmezden mi geliyor? Kızının onca özendiği bu giysiyi edinmemesi için elinden geleni yapacak. Ismarladığı elbise tümüyle kendi zevkine göre. Ve kızı o zamanların uysallığıyla boyun eğiyor!

Kapı çalınıyor, aynı sokakta oturan dostlar geliyor, bayram ziyareti. Kızları ilkokuldan sınıf arkadaşı, o sırada artık farklı okullara gidiyor olsalar da sık sık bir araya geliyorlar. Ve arkadaşının üzerinde şahane bir kahverengi pantolon var! İltifatlar...

Onun da babası "Kızım erkek kılığına girdi işte! Bize de seyretmek düştü!" diyerek kesiyor iltifatları... Belli ki o da kızının pantolonundan memnun değil, ama giymesini önleyememiş. Kim ne derse desin, o anda nefret ediyor genç kız üzerindeki lacivert üzerine beyaz desenli, beyaz yakalı, pilili elbiseden... Alırken pek hoşlandığı yuvarlak burunlu, az topuklu lacivert rugan pabuçlar bile kurtarmıyor durumu. Annesi ağzı gümüş rengi çizgili minik kadehlere portakal çiçeği likörünü doldururken o da somurtarak çikolata dolu şekerliği tutuyor konuklara. Kendisi almıyor, oysa en sevdiği çikolatadan var içinde, *Monte Carlo* denenden, şamfıstığı ve üzüm dolu pralin kalıpları... Annesi bu çikolataları İngilizce öğretmenliği yaptığı özel kolejin yakınındaki, Esentepe'deki çikotala imalathanesinden alıyor hep, babasıyla ikisinin en sevdikleri çeşit bu. Beyaz üzerine firmanın süslü inisyalinin basılı olduğu kesekâğıtlarındaki *Monte Carlo*'lar evin değışmezlerinden. Özellikle babasının masasının üzerinde hep bir kesekâğıdı var, çikolata dolu.

"Bir dahaki bayrama şık bir pantolon giyeceğim, ne olursa olsun!"

Çok beklemesi gerekmeyecek. Annesi kızının pek seveceğini bildiği bir pantolon alacak ona, yaza doğru. Lacivert, pütürlü ketenden pantolon "İspanyol paça"lı, en son moda. Belinde beyaz deri biyeli lacivert kemer. Üzerine omuzları derin kesimli kolsuz lastik örgü jarse bluz, parlak turuncu. Bir de üstü zincirli turuncu rugan ayakkabılar alıyorlar, küt burunlu, oldukça yüksek kalın topuklu bir çift mokesen. Bu farklı renkteki pabuçlar yaşamı boyunca en sevdiği giyim parçalarından biri olarak kalacak belleğinde. Gözünü alamıyor turuncu turuncu parıldayan ayaklarından. "Cad-

de"ye, Bağdat Caddesi'ne piyasaya çıkılır bunlarla işte!

Babası fazla dikkat çekici buluyor tüm bunları, annesine söyleniyor hatı epeyce, sevgili kızına bu giysiyi seçtiği için.

– Ne lüzum var-

dı canım? Başka bir şey bulamadın mı kızımı-
za almak için?

– Kendini biraz onun yerine koy lütfen!

Özeniyor çocuk. Hem nasıl yakıştı baksana!

– Evet, biraz fazla yakıştı zaten!

Pantolon giymesine hâlâ burun kıvrıyor
ya, kızını daha fazla üzmemek için yeni yeni
göz yumuyor bu erkeksi giysiye! Ama o ne
derse desin pantolon modası almuş başını yü-
rümüş, karşısında durulur gibi değil. Panto-
lon kısa zamanda artık önlenemez yükseli-
şiyle yayılacak...

Bu giysiyle Borsa Pastanesi'ne mi gitmeli,
yoksa Divan'a mı? Pasta yiyip limonata içile-
cek. Yanında karşı bahçeden en yakın arka-
daşı. Bağdat Caddesi'nde yürümek başlı başı-
na bir heyecan. Masum bakışmalar. Hepsi bu
mu? O pastanelerde aşklar başlıyor, aşklar
bitiyor. Yenilen içilen önemli değil. Önemli

olan o sırada orada kimler olduğu... Genç kızlığın başındaki o
karmaşık zaman bu. Büyümek ve güzelleşmek arzusu. Beğenil-
mek arzusu. Ancak görünüşüyle barışık olmak olanaksız gibi.
"Çok sıskayım. Acaba enine çizgili bir şeyler mi giysem? Bu sivil-

celer de nereden çıktı?" "Şarkıcı Cher'in bol paça pantolonu ne şahane! Ayağıma da onunki gibi parmak arası sandalet olsa!"...

Tina dergisindeki çizgi romanlarda ne kadar güzel, ne kadar şık genç kızlar... Üstelik ne maceralara atılıyorlar. *Manken Kız Barbie*'de çok eğleniyorlar. Hiç dertleri yok mu onların? İstediklerini alıp istediklerini giyebiliyorlar mı? Gizli Ajan Jane Bond ise her zaman şık ve güzel. Çizgi romanın ilk karesinde her zaman farklı bir giysiyle büyük portresi...

Moda pek çabuk değişecek, keten pantolonlarla düğmeli şık bluzlar bir kenara bırakılacaktır hemen, salaş bir batık tişörtle caddeye çıkmak en makbulü sayılacak. Ayağında da üzeri gazlı kalemle yazılı bez spor ayakkabılar olmak koşuluyla!

Üstü gazlı kalemle yazılan bez ayakkabılar modası ancak kuru havada uygulanabiliyor. Yoksa boyalar hemen akacak, spor ayakkabının üzerine özene bezene, değişik yazı stilleriyle yazılmış olan sevilen şarkıcıların, toplulukların isimleri akıp birbirine karışacak... Neyse ki uzun sürmüyor bu moda, yoksa bu uğurda pek çok ayakkabı harcanacak!

Led Zeppelin haykırıyor pikaptan: "*Wanna whole Lotta Love*"...

– Ne demek bu anne?

Dolu dolu aşk istiyorum...

Aşklar ve elbiseler

Hem çok erotik, hem de bilimkurgunun ufuklarını aralayan giysiler. *Barbarella* rolünde Jane Fonda. Film Amerika'da vizyona girer girmez gelmiyor, biraz gecikerek... Olsun. Gazetelerde, dergilerde yeterince okunmuş bu film hakkında, gelir gelmez hemen gitmeli! O muhteşem saten perde bu kez Barbarella için açılacak.

Bilimkurgu öteden beri hayallerini gıdıkıyor. Ama film bu açıdan çok doyurucu değil. Ancak giysiler... Hayranlıkla izliyor. Göğüsleri örtülü güya, ama tüm hatlarıyla ortada. Ya saçları? Sarı, uzun, kabarık, dalgalı. Tam hayalinde sahip olmak istediği saçlar. Barbarella bedenine yapışan metalik giysiler içinde gerçekten çok dişi görünüyor, sergilenebilecek her şeyini sergiliyor. Bu giysilerin içinde olmayı hayal etmek neden? İstedığinin ne olduğunu biliyor mu genç kız? Arzu nereye götürür insanı? Nereye götürmeli? *Emek Sineması*'ndan çıkışta *Bab Kafeterya*. Başka yerde olmayan "self servis" sistemiyle tabaklara önceden konmuş yiyecekleri seçip bir tepsiye dizmek ve kasada ödeyerek bir masaya yerleşmek... Sinema ritüelinin vazgeçilmez parçası. Onun yerini ancak *Atlantik Büfe*'de sosisli sandviç yiyip ayrılan içmek tutabilir. O da *Fitaş Sineması*'na gidildiğinde.

Aşk filmlerini seviyor, kendini kahramanların yerine koymayı... O sıralarda izlediği, aşkın yoğunluğuyla kadının gücünü yansıtan bir Fransız filmi etkiliyor onu; *Siyah Gelinlik*. Jeanne Moreau'nun canlandırdığı Julie'nin amansız intikam öyküsü. Çok âşık olarak evlendiği adam nikâh sonrası beş kişi tarafından nedensizce öldürülen kadının o ürkütücü ve karar-

lı hali, hep o hüznü bakış. Tüm karelere yalın giysiler birer simge bu filmde. Julie hep siyah ve beyaz giyiniyor, gerçek ve tek gelinliğinin rengi ile mateminin rengi.

Başka renk yok onun için. Beyaz otrışli göz alıcı tuvaletinden kentin üzerine savurduğu beyaz şala, siyah stras askılı dekolte gece elbisesinden siyah giysisinin üzerine attığı mükemmel kesimli beyaz pelerinine, sade beyaz tayyöründen siyah beyaz geometrik motifli elbisesine, siyah peçeli matem giysisinden yalın dar beyaz elbisesine, Avcı Diana kılığındaki beyaz tünikten siyah hapishane giysisine... Hepsi özenle tasarlanmış anlamlar. Bunları unutmayacak.

Yerli filmlerde aynı duyarlılığı bulamıyor, ama onlarda da tanudık bir şeyler var, yakın bir şeyler. Yazın gidilen sinemaların sıcaklığı. Hülya Koçyiğit ile Kartal Tibet kırmızı ve beyaz sarmaşık gülleriyle çevrili bahçe köşesinde birbirlerine sarılıyorlar sevgiyle. Kadın sarı bir döpiyes giymiş, kısa ceketli... O romantik sahneye uymuyor. Şöyle fiyonklu, bol etekli bir elbise giymeliydi, belki çiçekli. Hülya Koçyiğit'in masum güzelliğine yakaşan. *Sarmaşık Gülleri* filminde en çok müzikten etkileniyor, ilerde de o müziği her duyduğunda duyulanacak ve o yazlık sinemanın sandalyesinde oturduğunu sanacak. Teoman Alpay'ın sözleri hep özlenen sevgilinin bir simgesi gibi: "*Her yerde hatıran var/Her şey seninle dolu/Her şeyde senin izin/Bu yol aşkının yolu/Alamaz bin sevgili/Kalbimdeki şu yer/Sanki içimde o açar, bu şarmaşık gülleri...*" O sırada yaşayarak aşkı tanımıyorsa da hissedebiliyor nasıl bir şey olduğunu. Sevilen birinden ayrılmak, terk etmek, hasrete boğulmak... Ne olursa olsun, sonu nasıl biterse bitsin, güzel olan bu duyguları yaşamak mı acaba?

Yazlık sinemanın ahşap sandalyesinde kıpırdanıyor. Birinin elini tutmak istiyor, ama aileden birinin değil, başka türlü bir istek bu...

Yine yazlıkta izlediği *Samanyolu* filminde Zülal ile Nejat'ın; yine Hülya Koçyiğit ile bu kez Ediz Hun'un aşkı, Kerime Nadir'in önceden okumuş olduğu romanının filme dönüşmesi. Zülal'in bir-birinden şık giysileri zamanın ünlü modaevi Faize-Sevim tarafından hazırlanmış, kusursuz! Hatta fazla kusursuz galiba. Zülal'in silme beyaz çiçeklerden oluşan şapkasını abartılı buluyor. Duvarları müthiş bir pembeye boyalı yalıda geçen sahneler pek popüler *Samanyolu* şarkısı eşlik ediyor, uzun zaman dillerden düşmek üzere... "*Bir şarkısın sen, ömür boyu süreceksin...*"

Yüksek ökçeler

Ne çarpıcı bir öykü başlığı! *Yüksek Ökseler...* Ömer Seyfettin de öyle düşünmüş olmalı. Tüm öykü dul Hatice Hanım'ın bir karış yüksekliğindeki terlik topuklarında...

Nasıl bir çift terlik olmalı ki bunlar? Evin hanımının vazgeçemediği, evin düzeninin düğümlendiği... Bir öykücüye esin kaynağı olmuş olmasına, ama öykücü onları yeterince betimlememiş. Belki de bilerek öyle yapmış. Her okuyucu ayrı bir çift terlik oluştursun hayalinde! O halde o süsüne düşkün öykü kahramanı hanım için süsü püsü yerinde bir çift terlik hayal edilmeli. Evet, çok süslü olmalılar. Mutlaka sırma işlemeli. Belki koyu kırmızı kadifeden. Ya da mor kadife daha mı uygun düşer?

Ufacık tefecik Hatice Hanım onları giydi mi, Göztepe'deki köşkün ahşap döşemelerinde tıkrdayarak yürüyor, ara ara halıya basarsa bile adımlarını izlemek zor değil. Hizmetkârlar seslerini alçaltmaya, kabahatlerini gizlemeye, etrafı düzeltmeye vakit buluyorlar. Hanımın içi rahat. Ne kadar rahat? Başka bir çıkış yolu kalmış mı ona? Yoksa o insanın içini acıtan temizlik merakı da, iliklerine işlemiş abartılı namus kavramı da çaresizlikten mi? Kendisi farkında mı bunun? O terlikleri kimin için giyiyor?

– Ah doktor, nasıl oldu da anladınız sadece belimin değil, içimin de sızladığını? Göğsüme bir yumrunun tıkaandığını?

Öyküde soramıyor ki bunu Hatice Hanım. Yahut belki soruyor da duyan yok. Göztepe'deki köşkün

ipek perdeli, aynalı dolaplı odalarında dolaşırken hep yalnız...

Terliklerinin çiçek motifli sırma işlemelerinin aralarına iliştirilmiş altın pullar kandillerin ışığını yakalıyor akşam vakti. Kuşluk vaktiyse güneşin ışıkları duvardaki camlı levhaya yansıyor aynı pullardan, hanım bahçeye bakan odada kahvesini içerken. Kahvenin yanında güllü lokum mu ister, yoksa suyun içinde sakızlı şeker mi? Pencereye uzanan dallara bakmak yerine içini ısıtacak birinin gözlerine bakmayı özlediğinde...

Bu yalın öyküdeki eski kokulu tadı içine çekiyor genç kız, yazar anlatmasa da öykü iletiyor bunu ona, Bostancı'daki ahşap köşkün verandasında okurken.

Hatice Hanım'ın tavanlarında ahşap çıtalardan motifler mi var, yoksa yağlıboya meyve sepetleri mi, "Avrupai"? Divanlarda ipekle tül üzerine demet demet çiçekler işli yuvarlak sırt minderleri mi var, yoksa eski usul çatma kadife yastıklar mı? Oturma odasının duvarındaki oval çerçevede bir asker ressamın suluboyası mı asılı, yoksa evin merhum "beyi"nin nevezuhur bir fotoğrafı mı, dikkatle rötuşlanmış?

Ne olursa olsun, Hatice Hanım yalnız, çok yalnız. Yüksek ökçelerinden ayrılamayacak kadar. Yüksek ökçeler o yalnızlığı paylaşıyor çünkü.

Ne tuhaf, bu öyküyü okuyuşunun hemen ardından kendi topuklu ayakkabısına kavuşacak genç kız! İlk topuklu ayakkabı bir dişi için unutulmayacak dönüm noktası. Yuvarlak burunlu, önü minik bir fiyonkla süslü, arkası açık. Fazla yüksek değilse de basbayağı "topuklu" bu, düz pabuçtan kesinlikle ayrılan. Zaten aslında yaşlılarının arasında daima en uzun boylu o ve bu bazen rahatsız ediyor. Ancak topuklu ayakkabının çekiciliği de yadsınamaz, hele her yeniliğin değerinin bilindiği bir zaman diliminde, ve on üç yaşındayken...

Beyoğlu'nda yapıyorlar bu unutulmaz alışverişi, annesiyle. Bir yaz öncesi, akşamüstü. Daha önce işlemeli kadife pabuçları görüp hayran olduğu dükkân. Şimdi vitrindeki çocuk ayakkabılarını değil, büyük ayakkabılarını gözden geçiriyorlar uzun uzun. Annesi zaman tanıyor ona, bunun tadını çıkardığını biliyor.

– Hemen giymek istiyorum bunları, paketlemesinler lütfen...

Fiyonklu turkuvaz elbise, anıların merkezi

LEMPEREUR — Pastel renkli emprimeden, kolsuz, beden vücuda oturtulmuş, geniş kemeri önde «n8» ile bağli b rop. Etek arkada ve yanlarda ince büzgüyle bele takılmıştı

Annesinin o elbisesini unutulması olası mı? Elini uzatsa tutacak gibi kumaşını. Şantung kumaşa olan hayranlığı da oradan kaynaklanıyor olmalı. Ham ipeğin kâğıt gibi görünen dokusunda incecik damarlar, ışılda değişen, parlaktan gölgeye dönüşüveren yüzey...

Ve öyle bir renk ki, turkuazın en esrarlı tonlarını barındıran, sanki uzak denizlerin güneş vurmuş derinlikleri. Kolsuz elbisenin bedeni dar, sırtı ortaya kadar açık. Ve tam sırt ortasında kocca bir fiyonk... Tüm giysiye karakterini veren.

Annesinin ayakkabıları da parlak beyaz deriden, ince topuklu, burnu sivri, arkası açık. Elinde yine fiyonklu bir beyaz dörtgen portföy. Babası da lacivert takım

elbisesi, çizgili kravatı ve renkli yaka mendiliyle iki dirhem bir çekirdek!

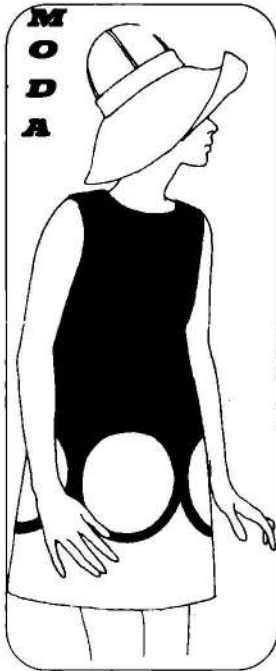
Annesiyle babası bir feribotun açılış töreni davetine gitmeye hazırlanıyorlar, ve büyük halasıyla eşi de onlarla birlikte gidecek, Sultanahmet'teki evde buluşuyorlar. Rastlantı şaşırtıyor: İki kadın çok benzer giysiler içindeler; halasının da aynı renkte, aynı biçimde bir elbise var üzerinde. Turkuvaz renginin tonu az daha koyu yalnızca, kumaşı annesininki gibi parlak. Kalın askılı bir giysi, sırtı fiyonksuz. Birbirlerine bakıp gülümsüyorlar. Ne düşünüyorlar bilmek istiyor küçük kız, kendi düşündüklerini mi? Belli etmiyorlar ki! Nezaket...

- Bu sene elbiselerde "nö" çok moda şekerim!
- Fiyonga neden nö diyorlar annecim?

Büyük Hala göz alıcı, karizmatik bir esmer. Bir ressam o, Akademi'den, Çallı'nın öğrencisi. Sonra yıllarca Amerika'da yaşamış. Saçları kısa ve "modern". Hep iri, değişik küpeler takıyor, bunun kendine çok yakıştığını, iri gözlerini, kalın çekik alınmış kaşlarını ortaya çıkardığını biliyor, biraz "Audrey Hepburnvari". Bir de neredeyse tüm elini kaplayan gümüş yüzükler, kimi zaman da ucundan amorf biçimler sallanan kolyeler. Her zaman şık, her zaman "farklı" o. Şimdi de geometrik iri gümüş küpeler takmış, üçgenimsi. Ortalarında giysisinin renginde donuk taşlar. Yine de... Evet, yine de onun kadar iddialı olmayan annesinin yanında sönük kalmış bu kez. İlk kez. Çocuk aklıyla, çocuk gözüyle bunu saptıyor hemen, ve müthiş bir sevinç duyuyor. Annesinin de, memnuniyetini belli etmemeye çalışsa da durumun farkında olduğunu seziyor. Hem babası da az önce onu süzerek beğendiğini söylemiş zaten. Harika!

Bir gün gelip büyüyünce buna benzer bir elbisenin içinde salınmayı hayal ediyor. Zamanı gelince. O yılki doğum günü elbisesi aynı renkte ama, belden büzgülü, kolsuz, beyaz saten biyeli ve üç minik saten fiyonklu o giysi annesininkiyle karşılaştırılmaz bile! Kumaşı kapitone şifondan olsa da, hatta göğsünde büyükten küçüğe dizili inciler işlenmiş olsa bile! Annesinin fiyonklu elbisesi hep "en şık elbise" olarak kalacak.

Gündelikçi Saadet zamanı

Tüm giysileri içinde en bayıldığı o. Vişneçürüğü rengindeki keten elbise. Hiç çürümüş vişneye dikkatli bakmamış aslında, ama o lezzeti buruk tatlı meyvenin bir renge adını vermesi hoşuna gidiyor.

Terzi Saadet dikmiş elbiseyi, "gündelikçi". Onun evlerine gelişi her zaman büyük olay, genç kız için gerçek bir mutluluk kaynağı. Kumaşlar önceden uzun uzun düşünülmüş seçiliyor, modeller de öyle. Giysi patronlarının çıkarılacağı *Burda* mecmuaları uzun uzadıya karıştırılıyor, tartışılıyor, annesi, teyzesi, o. İkisi de diğışten iyi anlıyorlar, aslında ikisi de tek başlarına diğış dikebiliyor. Ama Saadet'in eli çok çabuk, ve bir vesile o, günün sonunda bir sürü tamamlanmış giysi... Her defasında gözlerine inanmakta zorlanıyor. Sanki bir sihir. Sabah o ince paket kâğıdı içinde katlanmış duran bir kumaş parçası akşam askıya asılmış harika bir elbiseye

dönüşmüş oluyor, hatta bazen bir tayyöre. Yanı sıra bir de etek, ya da bir bluz çıkıyor "aradan", bir günde. Tabii ev halkının işbirliğiyle.

Bu arada dedikodular yapılıyor, yemekler yeniyor, kahveler içiliyor. Terzi Saadet'in eli de, çenesi de hiç durmuyor.

– Saadetçim, şunu da biçelim de, bir prova yapalım. Gerisini ben hallederim.

– Hadi hadi, ver bakayım, yetiştirdiğim kadarını yaparım, me-

rak etme! Sen bana bir kahve daha söyle sadece!

Vişneçürüğü keten elbisesinin modeli *Burda*'dan; bu pek yaygın moda dergisinden, Almanya'dan ithal "uygulanabilir" modayı evlerine getiren dergiden. İçinden katlanmış olarak çıkan giysi patronlarının üst üste yığılmış, birbirinin içinden geçen bir sürü çizgiden ibaret "şifreleri"ni nasıl çözdüklerini anlamaya çalışıyor. Her patronun kendine özgü bir çizgi motifi var; kesik kesik uzun çizgiler, kesik kesik kısa çizgiler, bir yuvarlak-bir kısa çizgi, bir yuvarlak-bir uzun çizgi, art arda gelen minik oklar, neredeyse sonsuz olasılık, art arda gelen çılgınlık... Ama uygulayanlara pek basit geliyor!

Genç kız çocukluğundan beri kendisine verilen "pek önemli" görevi yerine getirerek başlatıyor seremoniyi; sabah kumaş tam kesileceği sırada odaya koşarak giriyor ve sesleniyor:

– Kolay gelsiiiin!

Hepsi bu. Koşan birinin hızıyla kesilen kumaş yine tez elden dikilip bitirilecek!

Elbisesinin boyundan omuzlara doğru yuvarlak birer çizgi halinde yayılıp askı olarak giysiyi taşıyan üç enli şeridi var, birbirine dikili, eflatun, pembe ve mor. Bunlar elbisenin üst kısmını oluşturuyor. Bu renk geçişleri öylesine okşuyor ki gözünü ve gönlünü...

Elbisenin geri kalanı ise o müthiş vişneçürüğü rengine, yalnızca bu şeritlere tutunarak belini hafifçe sarıyor, yumuşak bir verrev kesimle inerek dizlerinin az üzerinde bitiyor...

– Tam da geometri modasına uygun oldu!

Yazın annesiyle "bir yere" giderken giyiyor bunu, ve herkes de bakıp pek büyüdüğünü söylüyor.

– Maşallah, kızınız boyunuzu geçmiş! Bu ne endam!

– Teşekkür ederim, doğru, çok büyüdü.

– Bu elbise de pek hoş durmuş cicim, bu ne incelik!

– Biraz fazla ince değil mi? Zayıf desenize şuna!

– Yok yok, daha iyi böylesi, kilo alıp da ne yapacak? Her giydiği yakışır işte.

Sonradan saklamadığına en çok hayıflandığı giysisi bu olacak. Ne zaman bir vitrinde, bir dükkânın askısında o renge yakın bir şeyler görse, farkında olmadan elini atacak, hele giysi ketense. Sevgili elbisesi evin olmadık bir köşesinde yıllardır gizlendiği dolabın dibinden çıkıp gelse keşke, onu eline alıp okşasa, bir kez daha hayran olsa. Onu giydiği zamana dokunsa...

Belki de hep saklamak istediği o elbise değil, onu giydiği zamanlar. Tasasız bir çocukluktan heyecanlı gençliğe uzanma süreci, sevgili bahçesinde geçen mutlu yaz günleri, uzun tatil, deniz yakında. Kaygıarsa hepten uzak...

Bahçede hayaller

Tasasız yaz günü bahçesinde *Bee Gees*'in sesi yükseliyor portatif pikaptan. Yeni ünlenen bu Amerikalı grubun 45'lik plaklarını alabilmek büyük sevinç... Az sonra da Mick Jagger haykıracak bahçeye: "Jumpin' Jack Flash!"

– Bayılıyorum bu Rolling Stones'a!

Bir plak defalarca dinleniyor, pilli pikap oradan oraya taşınıyor.

Az sonra müzik "tarzı" değişecek, Timur Selçuk'un "Ayrılanlar İçin"i söyleyen sesi yayılacak bahçeye, hem hüznülenerek, hem hoşlanarak dinleyecekler Ümit Yaşar Oğuzcan'ın şiirini: "Yollarımız burada ayrılıyor / Artık birbirimize iki yabancıyız / Ne kadar acı olsa / Ne kadar güç olsa / Her şeyi evet her şeyi unutmanız / Hiç yaşamamışçasına, hiç sevmemişçesine / Unutursun o günlerimizi, gecelerimizi / O günlerce gecelerce sevişmelerimiz / Her kederin tesellisi bulunur / İnsan ne kadar sevse unutulabilir..."

– Böylesine âşık olmak nasıldır sence? Ve günlerce, gecelerce sevişmek?

Ardından Tom Jones "Deli-lah" diyecek.

45'lik plakların naylon kaplarını da durduğu albümde neler neler...

– Ben Lulu'yu da çok beğeniyorum, hem şarkılarını, hem giysilerini. Hele o *Sevgili Öğretmenim* filminde giydikleri...

– Ya Mireille Mathieu'nun elbise-leri? Esas onlar çok şık. Sesi de hari-

ka, söylediklerini anlamasak da!

– Aslında Ajda Pekkan hepsinden daha şık bana kalırsa! Büyüyünce onun gibi giyinebilsem...

Yaz günlerinin değişmezi deniz faslından sonra çok fazla seçenek yok. Eğlenceyi kendileri yaratacaklar. Bazı geceler kalabalık karşı bahçenin çocuklarıyla müsamereler düzenleniyor, yıllar önceki hevesin bir devamı.

Hepsi heyecanla uğraşıyorlar, biraz itiş kakış, biraz küslük, biraz kıskançlık, biraz göz süzme, bol neşe. Sergile-

necek program belirleniyor, bahçenin ortasındaki derme çatma sahne. Kostümler annelerin insafına kalmış. Kimi yardımcı, kimi değil! Bazen pek rüküş görünümler olsa da, makyaj yapıp çıkmak bambaşka bir duygu doğrusu... Çarşamba Pazarı'ndan kalan bol kıymıklı sandıklardan dekorlar önünde. Hepsi ciddi emek aslında. Onlardan yaşça epey büyük bir abi küçük piyesler sahneye koyuyor elindeki kısıtlı oyuncularla. Şiirler okunuyor. Fransız Lisesi'ne giden biri Johnny Hallyday'in şarkılarını söylüyor, en çok da "Je'laine"... Sırf o şarkıları söylüyor diye hayran olunur mu? Küçük yaşlar, küçük heyecanlar, büyük hayaller...

Hayalleri güpegündüz muhteşem bir tuvaletle kesiliyor! Bahçenin sahibinin kızının üzerinde beyaz tuvaletli bahçenin kırmızı mozaik döşeli park yolunda onlara doğru ilerliyor.

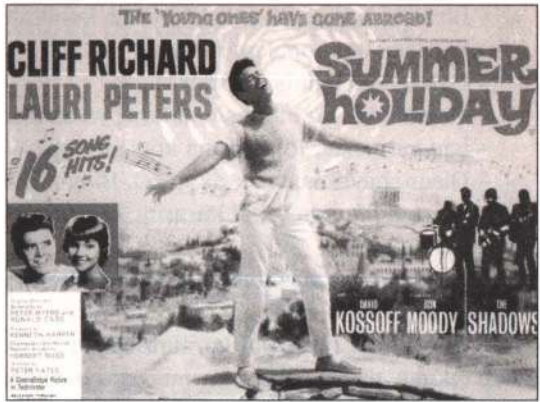
– Bakın kızlar, ne aldım kendime? Hafta sonunda arkadaşımın düğününde giyeceğim.

– Şahane bir şey bu!

Bu abla bir giydiğini bir daha giymiyor, bunu da yine "Amerikan Pazarı"ndan almış olmalı. Beli iki yandan oyuklarla açık, önden birleşmiş bir bikini gibi, enli bir parça kapatıyor göbeğini. Tüm bel dekoltesinin kenarları beyaz boncuk işlemeli, gerçekten çarpıcı bir görünüm. Bahçe halkından birkaç kadın toplanıyor çevresinde, hayran hayran seyrediyor herkes. Etekleri eliyle toplayarak salınıyor biraz, ayağında ince atkılı, payetli beyaz sandaletler, topuklu. Simsiyah saçlarını da topuz yapmış. "Mutlaka kismet çıkar sana o düğünde!"

Bahçedeki, "Hilton" denen apartmandaki komşulardan birinin onunla yaşıt kızı da denemek istiyor bu muhteşem tuvaleti, ve az sonra giyip çıkıyor, o da bahçede dolanıyor. Ancak çok zayıf oldu-

ğundan tuvaletin içini doldurmu-
yor, hele göğüs
kısını hiç. Do-
layısıyla sahibi-
ne yakıştığı ka-
dar yakışmıyor
ona. İnsanların
kiloları hakkında
bir fikri yok kü-
çük kızın, yalnız-
ca gözüne oran-
tılı gözüküp gö-

zükmedikleriyle ilgili, zaten bu büyük bir "mesele" değil! Giderek büyüyen, baş edilmesi güç ve göz ardı edilemez bir sorun haline gelmesine, insanların yaşantısında en ağırlıklı rollerden birini üstlenmesine çok var daha... Kadınlar rahatça selülitli bacaklarını sergileyen mayolarla dolanabiliyorlar plajda bile. Hele giyimli halde kimsenin aldıracağı yok azıcık kalın belli olmaya.

Tüm tuvalet hengâmesi dağılıp kızlar hayallerine geri döndüğün-
de kendi giysilerine bir göz atıyorlar aynı anda! İkisinin de üzerinde
koca cepli, çiçekli basmadan kolsuz, rahat elbiseler, bu tekdüzelik-
ten şikâyetçi değiller. Oysa pikaptan yükselen, pek sevdikleri müzi-
ği yapanların da, onları "yerinde" dinleyenlerin de giysileri öyle
farklı ki... Dar, kirli görünümlü blucinlerinin üzerine dar, desenli ce-
ketler giymiş, koca gözlükler takmış, uzun saçlı, dünyayı ciddiye al-
mayan, bir bakışla bakan genç erkekler. Karşılarında kıyasıya mini
etekler, abartılı tulumlar giymiş, koca küpeler takıp gözlerini koyu
ve ağır bir makyajla örtmüş "serbest" kızlar. Dergi ve gazetelerde
görüyorlar onları, haklarında çıkan her haberi okuyorlar.

– Bak, *Hey* dergisinde yine resimleri var.
– Bu defa nasıl bir pantolon giymiş?
– Saça bak, gözünü örtmüş neredeyse! Hem nasıl durur bu saç
bu şekilde?

– Ne yazıyor altında? Amma da uzun kelimeler var bu Alman-
ca'da!

– Ver bakayım, ne diyormuş?

Yeni çıkan *Hey* dergisini heyecanla bekliyorlar her hafta. Bir
de Alman *Bravo* dergisi var, arada bir alınabilen. Orada okuduk-
larını arkadaşına çeviriyor genç kız, birlikte Avrupa'ya seyahate
çıkma hayalleri kuruyorlar.

– Birlikte Avrupa'ya gitsek, mesela Londra'da bir konsere...
 – Yollarda otostop yapar mıyız?
 – Çok tehlikeliymiş diyorlar.
 – Tamam, biz de otobüsle gideriz, ya da tren. Evet evet, tren.
 – İzin vermezler ki! Boşuna konuşuyoruz.
 – Olsun, hayal kurmak da güzel. Biliyor musun, ben her gece yatağa uzandığımda hayal kurarım, her gece başka detaylar eklerim hayale. Sen?

– Kızım sen yazar olmalısın! Ne senaryolar yazarsın kim bilir! Ben uyuyorum hemen.

– Bak, şimdi bir hayal kuralım baştan. Diyelim ki, ikimize de izin çıkmış, pasaportlar hazır, sıra bavullarda... Hangi elbiseleri almalı? Mevsim ne olsun?

Bu birlikte seyahat hayali ne kadar tekrarlanırsa tekrarlansın, ikisi de sıkılmıyor. Birkaç yıl önce izledikleri o neşeli filmdeki gibi yapabilseler... Cliff Richard'ın *Yaz Tatili* filmi ne renkli rüyalara açılıyor... Oradaki esas kız kılık değiştirip gizlice dört gencin tatil için hazırladıkları iki katlı otobüse saklanıyor. İki katlı otobüs bile öylesine heyecan verici ki! Hiç görmemişler böyle bir şeyi. Cliff Richard hem otobüsü kullanıyor, hem şarkı söylüyor. Yol arkadaşları grubu "The Shadows". Rastlantı bu ya, yolda otomobilleri bozulan üç kız da otobüse alarak birlikte sürdürüyorlar tüm Avrupa'yı baştan başa gezmeyi, küçük serüvenlerle bezeli yol boyunca müzik eksik değil. Sonunda beklenen oluyor, gizli yolcunun güzel bir kız ve hem de ünlü bir yıldız olduğu ortaya çıkıyor. Ve aşk, kaçınılmaz biçimde... Ardından elbette mutlu son, tüm sorunları çözerek.

O otobüsten ve o valizlerden hepsini her sahnede farklı ve şık donatacak giysilerin nasıl orada olduğunu, böylesine hoşgörünün ve şansın nasıl olup da her defasında bir araya gelebildiğini, daha ötesi, o esas kızın başına bir kasket geçirmekle erkek olmadığının nasıl olup da anlaşılamadığını sorgulamak istemiyorlar ki! Kendilerini bu müzikli çağdaş masaldaki gençlerin yerinde düşünmek... Gamzeli Barbara'nun ilk kez pantolon değil elbiseyle görüldüğünde üzerindeki turuncu, yeşil, pembe ve beyaz kalın çizgili, askılı, belden büzgülü harika elbise mi daha güzeldi, yoksa birbirlerine müzikle, masumca aşklarını ilan ettiklerinde giydiği üstü krem rengi dantel, altı pembe kabarık tül elbise mi? Belki de filmin sonunda giydiği camgöbeği rengindeki kolsuz elbiseyle kilitlendiği odanın üst penceresinden kaçarken ayrıntılarıyla izlenen beyaz topuklu pabuçları...

"*Summer Holiday*" şarkısını her dinleyişte aynı özelemler.

Hayale devam...

Leylak rengi pardösü, kuzene ait!

– Bugün halanlara güle güle oturun’a gideceğiz tatlım, yeni tayyörünü giymenin tam sırası!

Çilek rengi bir tayyör. Çocukluktan genç kızlığa geçiş zamanı için biraz fazlaysa da, özenilmiş işte! Yine gündelikçi terzi Sadet’in eseri. “Mevsimlik” bir tayyör bu. Mevsimlik sözünün betimlediği, sınırladığı geçiş aylarında giymelik; sonbahardan kışa geçiş, e kıştan bahara. Peki öteki zamanlar mevsim değil mi? Bir adı da

“gerilik” bu tayyörün. Bu gerilik sözcüğü annesinin çok kullandığı bir laf, hemen kavramış anlamını; geriye saklanacak bir şey... Öyle diğerleri gibi “harcıâlem” değil; gündelik giyilemez, “bir yere” gidildiğinde giyilecek. O bir yer artık bir nikâh töreni mi olur, şık bir lokalde, örneğin Hilton’da akşamüstü çayı mı, yoksa bir tiyatro suaresi mi, belli olmaz. Tabii bir bayram gününde de giyilebilir, bir de şimdi olduğu gibi, Teşvikiye’ye, Küçük Halalara giderken, baharın ilk günlerinde.

Tayyörün kemerini birbirinin içine geçen sarı metal bir toka birleştiriyor, annesiyle birlikte seçmişler, ve ceketin önündeki çift sıra yarım küre düğmeler de parlak sarı metalden elbette. Ve altına tam aynı renkte file çoraplar getirmiş teyzesi ona, Londra’dan. Çoraplar jartiyerle tutturuluyor, jartiyerler zaman zaman bacağa batıyor. Ama şıklık uğruna itiraz etmeden

katlanıyor buna.

Teşvikiye'deki geniş apartman da-iresinde her mobilya özenle seçilmiş. Koltuk takımı kendinden desenli saten kaplı, ahşap kısımları pek sade oymalı. İtalyan yemek odası takımının

cilas ayna olarak kullanılabilir. Buzlu cam fanuslu, parlak pirinç zincirli avizelerden yumuşak bir ışık yayılıyor.

Salonda otururken kapı çalınıyor, evin kızı, kuzeni giriyor içeriye. Genç kızdan beş yaş büyük o, Fransız Kız Okulu'nun son sınıfında okuyor. Üzerinde o güne kadar gördüğü en göz alıcı sokak giysisi: leylak rengi süetden bir mini pardesü. Nasıl tatlı bir renk o, inanılmaz! İri cepli, geniş yakalı, belindeki kalın kemeri bir düğümle bağlanmış, düğmeleri de aynı renkte. Müthiş şık, sanki bir moda dergisinin sayfası canlanmış karşısında.

Öylesine ulaşılmaz ki onun için! Kuzeni büyümüş, tam bir genç kız o. Giysilerini özgürce seçme hakkına sahip. Ve elbette arkadaşlarıyla gezmeye gitmeye de izni var... Kendisiyse ise henüz bu özgürlüklere sahip değil, hem de hiç, genç kızlığa adım atmış olsa da. Denemesine izin verir mi acaba? Soramıyor. Akli takılı kalıyor leylak rengi pardösüde. Yıllar yılı buna benzer bir şeyler arayacak, ama bulamayacak. Belki de arayıp da bulamadığı, o ulaşmazlık...

Gençliğin giysileri

“Jivago” mantosu sıcacık. Nişantaşı Konak Sineması’nın girişindeler, benzer bir sürü manto çevrede... Film gelip geçmiş, ama yankıları sürüyor. Buradakiler ancak filmdeki paltoların taklidi değilse de yorumu, içi kürklü, kürkü önünde ve eteğinde bordür halinde süren, kıvılcı kahverengi süet mantolar giderek yaygınlaşıyor. Elbette filmdeki o korkunç soğuğu izleyicinin ta içinde hissettiren muhteşem kostümlerle hiç ilgisi yok, ama filmlerdeki imgeler giysilerle birleşiyor hep. Atlı arabayı süren genç Ömer Şerif’in o kendine çok yakışan asker kıyafeti, uzun çizmeleri ve yanında oturan Julie Christie’nin başındaki eşarp ve basit giysisiyle sergilediği güzellik... Doktor Jivago ile güzel Lara’nın aşkları her yaştan insanın hayallerinde derin iz bırakmış çoktan. Şimdi giyilen kürklü mantoları bu isimle anmak herkesin hoşuna gidiyor.

Jivago mantosuyla tuhaf bir karşıtlık sergileyen kocaman halka küpeler kulağında. Moda! Ağır gelip taktıktan yarım saat sonra acıtmaya başlasa da, halka küpe olmadan çıkmak yok, yaz-kış! Ve boynunda isim yazılı kol-yelerden. Bilezik künyelerden sonra bu da “olmazsa olmaz” bir takı durumunda. Herkes birbirine ismini ilan ediyor! Aynı eğik el yazısıyla yazılan isimler altından ya da gümüşten, ama

her genç kızın illa ki bir tane isimli kolyesi var.

Giyime düşkünlüğünü ailede herkes biliyor.

– Sana bir elbise diktim canım, bakalım beğenecek misin? Ölcünü almadan, ezbere diktim, sürpriz olsun diye!

– Halacım, ne şahane bir şey bu! Çok teşekkür ederim.

Giysinin üstü fıstık yeşili yün örgü, altı nefti yeşil, çuhaya benzer kalın bir kumaş, basende kesiliyor, büyük metal tokalı bir geniş rugan siyah kemer takılıyor üzerine, dizlerinin bir karış üzerinde bitiyor. Halası pek özenle örmüş elbisenin üst kısmını, boydan boya saç örgülerle ve geri kalanı da lastik örgüyle, tam üzerine oturuyor. Bunu giyip, bir de dizüstü siyah çizmelerini çekince kendini çok şık hissediyor. “Tam bir genç kız oldum galiba!”

Erol Büyükburç’un konserine gidecek, *Fitaş Sineması*’nda. Buraya kadar çok şık her şey, ama oraya kiminle gidecek? Babasıyla! Başkasına izin yok!

– Ama baba, bu konser akşamüstü hem, gece de değil!

Fark etmiyor. Onu “koruyorlar”! Neden? Bari saçlarını istediği gibi yapmasına izin verselerdi!

Konser çok kalabalık, gençler çoğunlukta. Kendisi gibi anne ya da babayla gelen pek az. “*Little Lucy*” şarkısını söylüyor Büyükburç...

Bir de koltuk numaralarından çekiliş yapılıyor, ona isabet ediyor, bir 45’lik plak çıkıyor küçük genç kıza, dolmakalemle plağın

kâğıttan zarfına yazılmış iri bir yazı: Sevgilerle. Ve şarkıcının imzası, gösterişli... Keşke adını da yazdırabilseymiş! Plağın adı “*Kırık Kalp*”. Bu herhalde bir çekilişte ona çıkan tek ödül! Hemen ertesi gün okula götürüp arkadaşlarına göstermeli.

Ay'a gidilen yaz

Lacivert organze giysinin belden büzgülü eteği kısıcık ve bol, altında dar, mini şortu var; aynı kumaştan. Kolları ve yakasında incecik beyaz dantel bordür. Bunun modeli de nereden çıkmış?! Bir Avrupa mecmuasından olmalı. Pek gururlu küçük genç kız. Kendisini çok şık hissediyor. Moda Deniz Kulübü'nde temmuz gecesinin denizden gelen ılık esintisi... Bir dernek balosu, herkes pek özenli, pek şık. Parfümler birbirine karışıyor.

Çocukluğundan beri alışık olduğu, parfüm denince akla gelen, hep şık giysiler çağrıştıran Worth'un minicik yuvarlak yassı bir gece mavisî şişedeki *Je Reviens* adlı parfümünün modası geçmiş bile. Annesinin kokusu artık Nina Ricci'nin *L'air du temps*i, teyzesinininki ise *Madame Rochas*... Kendisinin uzun süreli kullanacağı ilk parfüm *Miss Balmain* ise pembe kutusunda, masasının çekmecesinde saklanıyor, çıkarken bolca sürmüş boynuna, bileklerinin içine, annesinin öğrettiği gibi, damarların hareketli olduğu yerlere, koku kolay yayılsın...

Babasıyla dans ederken prenses sanıyor kendini küçük genç kız, organze giysisinin farklı modelinden emin. Babası smokinli, ama papyon takmamış, onun yerine içinde dik yakalı beyaz jarse kazak, yeni bir moda bu. Yazın sığı onu yıldırılmaz, önemli olan yakışıklı görünmesi! Genç kız görünümüne verdiği önemi birilerinden devralmış olmalı.

Aynı gece dönemin starlarından Erkut Taçkın uzun alkoşlara dayanamayacak, oturduğu masa-

dan kalkıp mikrofonu alacak ve uzun zaman sonra tekrar sahnede şarkı söyleyecek. Yeni evlendiği güzel karısı bundan hoşlanacak mı?

Moda Deniz Kulübü'nden Bostancı'ya dönüyorlar gece. Dede yatmayı onları beklemiş. Eski zamanlarda dayılarını beklediği gibi. O zamanlar uyguladığı kontrol yöntemi hâlâ dillerde, kimileri buna inanmamakta ısrar etse de! Dede üst kattaki yatak odasında uyurken evin anahtarını vermeyip onu uyandırmalarını istiyor, kaçta eve döndüğünü bilecek! Ama ondan başkasının uyanmasını

da istemiyor. Ne yapmalı? Ayak başparmağına uzun bir ip bağlayıp balkondan aşağı sarkıtıyor, tam evin girişine. Gece eğlenceden dönenler bu ipi çekecek ve dede uyanacak, kalkıp kapıyı açacak onlara! Bu çağdaki en ilkel ve en etkili kontrol mekanizması!

Oysa o sıralarda dünyada bambaşka heyecanlar yaşanıyor. Evin önündeki tespih ağacının gölgesi bile serinletmediği, yaprak kıpırdamadığı, bahçe hortumunu ayaklarına tuttukları bir sıcak temmuz günü, üstleri başları ıslansa da zarar yok, aksine! Hatta bile basma elbiselere sıçratıyorlar suyu. Bir yandan herkesin kulağı radyoda.

- Biraz daha aç şu aletin sesini kızım!
- Açıyorum, hemen. İyi duyamıyor musun annane?
- E, naklen yayın bu annecim, taa Amerika'dan.
- Hayır, Amerika'dan da değil, Ay'dan!
- Susun da iyi duyalım.
- Sahiden Ay'a inecekler mi bu astronotlar?
- Daha neler göreceğiz bakalım bu hayatta?
- Fotoğraf makinelerini de orada bırakacaklarmış, o ağırlığı tekrar dünyaya taşımasınlar diye.

- Yazık, onca harika aletler.
- Bak, adım atıyormuş. Düşünsene, bir tasavvur et!
- Ne diyor?
- Medeniyet çok ilerledi, çok.
- Artık bunlara astronot değil, lunarnot diyeceklermiş.
- Ne diyeceklermiş ne?
- Ay'a gittiler diye, "luna"dan geliyor...
- Yok, bu laf tutmaz.

Kumaşçılardan titizlikle seçilmiş kumaşlar, kahverengi paket kâğıtlarına sarılmış olarak

çantada. Genç kızın hayalinde çoktan bir model belirlenmiş, hatta capcanlı karşısında duruyor. Bordo, lacivert ve turuncu çizgili iri ekose yünlü kumaştan evaze bir maksi etek dikilecek, üzerine de bordo bir kısa ceket.

Eminönü'nden bin-

dikleri vapurdalar. Annesiyle terzi kız kardeşlere gidiyorlar. Kadıköy'de, Bahariye'de bir ara sokakta, küçük, karanlık bir daire, ama "kendilerinin". Tapudan emekli babalarından kalan. İkisi de hiç evlenmemiş.

– Anne, "evde kalmış" lafı ne acımasız bir laf, öyle değil mi?

– Öyle canım. Bu kız kardeşler hayatın pek çok cihetini hiç tatmamışlar yazık ki.

– Aşk mı yani? Hiç olmazsa biri hiç âşık oldu mu acaba?

Bu soruyu ilerde pek çok kişi için soracak, içinden. İnsanlar hakkında karar vermesinde yol gösterici... Tahmin etmek kolay olmasa da, olanaksız değil.

– Kim bilir? Az ihtimal versem de, neden olmasın? Platonik aşk diye bir şey...

– Platonik aşk mı? O ne demek anne?

Dikkatle dinliyor. Demek adı böyle...

– Kaç yıldır onlara dikmiş diktiririm, elbette gündelikçinin kâfi gelmeyeceği durumlarda. Bu kardeşlerin prensipleri vardır, şaşmaz. Dikiş dikmeyi ciddiye alırlar. İşlerini tam vaktinde teslim ederler. Muntazam, hep muntazam...

– Kaç yaşındalar onlar anne? İçlerinden hangisi abla?

– Bilmem ki canım, aralarında fazla fark olmamalı. Sanki hep yaşlıydılar, ikisi de. Aslında belki de benden sadece 10 yaş kadar, hadi olmadı 15 yaş büyükler. Ne kadar çok işleri olursa olsun, her gün hava kararıırken, saat beş-altı civarında evlerinin kapısını sıkıca kilitleyip, müşterilerin talepkâr giysilerini geride bırakarak yürüyüşe çıkarlar, Moda sahiline doğru... Hiç değiştirmedikleri bir rutin. Ve işleri söz verdikleri gün, söz verdikleri saatte teslim ederler.

– Hem çok para istemiyorlar, değil mi?

– Aynen öyle yavrum. Harfiyen uydukları bir ücret tarifesi var, Belediye'nin terziler için hazırladığı tarife. Herhalde onlardan başkası yoktur bunu hâlâ tatbik eden...

– O rengârenk kumaşların renkleri onların hayatlarında yok. Saçları gri, gözleri gri, kanepe örtüleri gri. Parlak renkli kumaşlar sırtıyor o odada bazen. Ve ben arzuladığım kimi kıyafeti onlara söylerken mahçup hissediyorum kendimi. Off, anne, anlatması çok zor! Renksiz bir hayattansa yaşamamayı tercih ederdim galiba, bu bir kâbus gibi.

– Ne tuhaf konuşuyorsun bebeğim! Kafanda neler neler var, şaşıyorum bazen.

– Anne, biliyor musun, ben bazı dükkânlarda çalışanlara da acıyorum, hep aynı cinsten malların olduğu yerler. Gülme bana ama, mesela saatçiler... Hani Eminönü'nden geçip Sirkeci'ye saptığımızdaki dükkânlar gibi. Saatlerin ne rengi olabilir ki?

– Tatlım, sahiden garip tasavvurların var. Bak, geldik bile. Bu küçük apartman dairesi babalarından kalmış onlara. Hep tertemizdir, iki odanın birinde dikiş dikerler, diğerinde uyurlar.

Geometrik demir kapı eski apartmanın tek süsü. Merdivenler dar ve karanlık. İkinci kattaki dairenin kapısı hemen açılıyor. Alacakaranlık antrede temizlik kokusu; mobilya cilası kokusu.

– Maşallah kızımız pek mütenasip efendim. Ona dikiş dikmek kolay. Ama önce ölçülerini tekrar alalım. Bugünlerde boy atmış yine.

Defterde kendi sayfaları bulunuyor, annesinin adı, kendi adı. Kurşunkalem. Mezura... “Omuz genişliği de yabana atılır gibi değil.” Kız kardeşlerden biri ölçerken diğeri ölçüleri deftere yazıyor.

Genç kız ölçülerinin alınması için istenilen pozları verirken bir yandan onların “öyküsü”nü oluşturuyor zihninde... Terzi kız kardeşler “namuslu” yaşamışlar, “alınteriyle”, “ölçülü”... Hep kendi ölçülerinde. Hayatları da “ölçü”. İnsanların beden ölçüleri, hayatlarını belirleyen, biçimlendiren. Kadınların ölçüleri. Erkek ölçüsü tanınamışlar ki... Babalarının çökük omuzlarının bir ölçü sayılır mı? Durmadan ölçtükleri kadın bedenleri çeşit çeşit. Zayıf bedenler, şişman bedenler. Dar omuzlar, geniş omuzlar. İnce beller, kalın beller, fırlak göbekler, tombul kalçalar, sarkık kollar, kalın baldırlar. Kumaşı ustaca kullanıp hepsini olduklarından güzel göstermeye uğraşmak... Kimden öğrendiler dikiş dikmeyi? “Enstitü”ye gitmiş olabilirler mi?

– Bu sene gençlere hep böyle upuzun etekler diyoruz. Maks diyorlar, evet. Dediğiniz gibi, şöyle evaze yapalım. Cep istiyor musunuz? Bluzun kumaşı pek narinmiş. Merak etmeyiniz... Kollar hafif büzgüyle oturtulmalı.

Gri, kısa saçların çevrelediği yüzlerde telaşa yer yok. Radyoda kısık sesle müzik, alaturka mı?

– Haftaya pazartesi akşamüstü birinci provaya buyurunuz. Saat beş uygun mudur size?

“Düğme”

Parlak çift düğmeli lacivert blazer ceket. Sahibini pek yakışıklı buluyor küçük genç kız. Uzun boy, geniş omuzlar, dalgalı koyu renk saçlar... Gri pantolonların üzerine giyilen bir sürü lacivert ceketin arasında onunki farklı sanki. En yakın arkadaşıyla aralarında “Düğme” diye anıyorlar onu. Ve bunu büyük bir buluş gibi görüyorlar!

Ortaokulun ilk yılları. Görkemli eski okul binasının yüksek tavanlı sınıflarında ilk kalp çarpıntıları...

Sınıf okulun ön cephesindeki çıkmalardan birinde, oturduğu sıranın arkasındaki geniş pencere yandaki sınıfın penceresine bakıyor. O sınıf lisenin son sınıfı. Parlak düğmeli blazerli ‘çocuk’ o sınıfta, üstelik pencereye yakın oturuyor. Ama kızı fark etmiyor ki! Bu saçları hâlâ kâküllü, yüzünün iki yanından örülü, uzun boylu, sıska genç kıza bakmıyor bile. Zaten bakmasını beklemiyor o da. Yine de koridorda yanından geçerken heyecanlanıyor. Ya göz göze gelirlerse? Gelmiyorlar. İlerde hep merak edecek, nasıl biri oldu, ne yapıyor o platonik aşkı? Hiç öğrenemeyecek.

Başka yürek çarpıntıları olacaksa da “Düğme” gönlünün köşesinde kalacak bir süre daha.

Gri üniformayla yıllar geçecek, ağır derslerle yüklü, saçlarla uğraşılan, güzelleşmeye çalışılan, geceleri kalınan arkadaşlarda sabahlara kadar “beğenilen çocuklar”ın konuşulup biyoloji ve fizik çalışılan ve sivilceli yıllar. Hep en olmayacak zamanlarda, bir cumartesi öğlenden sonra eğlencesi öncesinde çıkan sivilceler.

– Dedecim, yine sivilce çıkıyor gibi yüzümde, bana o beyaz ilaçtan yapar mısınız? Hemen sürersem kuruturum.

– Tamam benim güzel kızım, yarın eczanede hazırlayıp getiririm.

Bahçeye veda

– Anne, neden yine bu bol elbiseyi giyiyorsun? Çok garip duruyor.

– Tatlım, bu defa bir sürpriz oldu! Bir kardeş daha geliyor ailemize.

– Yaşasın! Ne sevinçli haber bu! İnşallah geceleri çok ağlamaz bu bebek annecim.

Erkek kardeşi sarı saçları, kıvrık kırpikleriyle oyuncak bebekle-

rine benziyor. Bostancı'daki bahçe artık iki küçük çocuklu bir bahçe de olsa, yine de sakın köşeleri bulunabiliyor. Tembelliğin yüceltilişi olası hâlâ. Tespihağacının küçük ve sık yapraklarının gölgesine serpiştirilmiş ahşap şezlonglar. Lacivert-beyaz geniş yollu branda bezleri oturulmaktan kavisli. Şezlongun içinden doğrulmak zor, hele sırtı arka ayağındaki tırtıkların en sonuna kadar yatırılmışsa... İyisi mi, kalkmak yerine uyuklamalı. Tasasızlığın sıradanlığında çabuk geçen uzun yaz günlerinin de bir sonu var.

Akşamlar erken inmeye başlayınca, rüzgâr masanın örtüsünü uçuşturur, ağaçların dallarını daha bir seslice hışırdatır olunca yazın bitmekte olduğunu hisseder de, itiraf etmez...

Fitnat yaklaşıyor bahçenin köşesindeki kulübesinden. Sanki o da hisseder yaz sonlarını, gözleri daha bir hüznü bakar, koca kış boyunca yalnız kalacak bahçede, bekçiyle baş başa. Kim koymuş köpeğe bu adı? Kapkara Fitnat uysal, kocamanlığına karşın korkutucu değil, zaten ağır ağır hareket ediyor. Yaşamının sonuna gelmiş, bu büyük bahçeyi, geniş aileyi koruyarak. Bahçede serbestçe dola-

narak geçmiş hayatı. Küçük kız henüz bebek arabasında uyuyorken başında beklemiş, mama sandalyesinde otururken yanında durmuş, sonra peşinden sessizce yürümüş, kendini belli etmeden gözünü ayırmamış ondan. Artık veda edebilir, edecek de.

Yıllar sonra gelen küçük kardeşler onu doğru dürüst tanıyamayacaklar, biri on yaş, diğeri on iki yaş küçük çünkü. Onların oyun çılgınları yeni bir ses olacak bahçenin en son zamanlarında. İki küçüğün hayvanlarla ilişkileri bahçenin arkasındaki arı kovanlarıyla yaşadıkları korkunç deneyimle sarsılacak. Kız kardeşin pek merak ettiği o şirin "arı evleri"nin ağzını bir uzun dalla karıştırma oyunu ikisinin de arılarla sarılmalarına yol açacak, onları kurtarmak isterken tüm ev halkı arılarca sokulacak. Annane dedeye yine kızacak.

– Sanki ne var şu arıları beslemekte Efendi?

– Bunca sene bahçenin gerisinde duruyordu onlar, bir şeycikler olmadı Hanım. Bunlar girilmeyen yere girip bir de çomak sokmuşlar!

Arı kovanına çomak sokma deyimini hiç unutmayacak çocuklar. Ama o bahçenin güzelliğini unutacaklar belki de. Ablaları kadar uzun süre tadını çıkaramayacaklar çünkü. Bahçe de vedada çünkü.

Her bir ağacı, her bir çiçeği ve evin her bir duvarını, en çok da morsalkının yol bulup içeri girdiği pencerenin bulunduğu beyaz badanalı duvarı usulca okşuyor. Yaz sonuna kalan tek tük hanımeli kokularını içinde saklamak üzere kokluyor. Hüngür hüngür ağlıyor, yazlık ince hırkasına sarınıyor, hırka ısıtmıyor, üşüyor. Benzi hırkanın sarısından daha solgun.

Ahşap köşk yıkılacak. Karar verilmiş çoktan. "Müteahhitte anlaşıldı artık." Ne kesin bir cümle. Dedesi tüm bunları ondan gizli

yürütmüş, o sabahları denize gittiği zamanlarda çağırılmış adamları görüşmek için. Biliyor torununun şiddetle karşı koyacağını.

– Dede, nasıl yaptınız bunu?

– Sağlığında malım paylaşılсын istiyorum Gülüm, ilerde anlayacaksın beni.

Küskünlüğünü hiçbir mazaret önleyemez. Acısını hiçbir şey teselli edemez. O bahçe hep büyük ailenin bir parçası olagelmış. Nasıl olur da vazgeçilebilir ondan?

Demek onun çam ağaçları tek tek kesilecek, güzelim çiçekleri sökülüp atılacak. Verandada ayaklarını ahşap sütunlara dayayıp kitap okuyamayacak bir daha. Tespihağacının gölgesinde şezlonga uzanamayacak. Morsalkımın gövdesine oturamayacak. Salıncığında uçamayacak bir daha. Evin mermer merdivenlerini bir nefeste tırmanıp caddeye çıkmak için üzerini değiştiremeyecek. Arkadaki taş hamamda, bakır şofbende yanan odunların ısıttığı suyu mermer kurnaya dökerek yıkanamayacak.

Demek onun sevgili bahçesinde apartmanlar yükselecek. Başkalarının da olacak orası, kabullenilmesi en güç olan da bu. Çoktan başlamış hazırlıklar. Sonunda veda günü bu işte. İkinci katın penceresinden içeri giren morsalkım kadar çaresiz. Sanki o morsalkım gibi onun da eli kolu kesilecek.

Tüm aileye öfkeli, tüm aileye kırgın. Neden onun kadar üzülüyor kimse?

Yaşanmış yerlere veda etmeye, ancak anılara sıkı sıkıya tutunmakla, kendi içinde yaşatmayı sürdürmekle dayanılabilir mi acaba?

Emma'nın "solgun safran rengi" elbisesi

Madam Bovary aynadaki görüntüsüne bakıyor. Mükemmel. Solgun safran rengi elbise ona yakışıyor. "Barej" bir elbise... Flaubert böyle yazmış, ama genç kız yazarmış, ama genç kız yazarmış seçtiği sık dokunmuş ince yünlü kumaşı Emma'nın elbisesine hiç mi hiç yakıştırmıyor. Hayır, o kadının o şatodaki baloya giyeceği giysi yünlü olamaz. İpek olmalı, ipek tafta belki. Ya da "krep damur", "aşk kumaşı" nasıl olur?

O kendini beğenmiş bedeni ipek sarmalı. Kurguyu zorlasa da bu böyle olmalı. Kocasına ona bir elbiselik ipek almış olabilir. "Yeşillikle karışık üç püsküllü gül demetiyle kırmalanmış elbisesi". Nasıl püsküller, nasıl yeşillikler?

Elbise gülleri sarmaşık gibi birbirine bağlayan yeşil yapraklarla bezenmiş anlaşılan. Ve kırmalar elbisenin neredesinde? Dekolte yakanın çevresinde olmalı. Peki ya o üç gül demeti? Onlar göğsün ortasından aşağı doğru, bele doğru yayılabilir, salına salına yürüdükçe uzun püskülleri göz alır. Ne zamandan beri okuduklarını zihninde değiştirip süslüyor genç kız? Buna hakkı olabilir mi?

Henüz kitabın başlarında, ama konusunu biliyor önceden, ve ihtişam beklentisi içinde genç kız... Kitabı yazarın dilinden, orijinal dilinden okuyabilseydi...

Emma'nın kulaklara doğru hafifçe kabartılıp örgüler halinde toplanan saçları var. Öyle siyah ki, mavi mavi pırıldıyor. Ona hayranlıkla yaklaşıp omuzlarından öpen kocasını uzaklaştırıyor kendisinden.

– Bıraksana, elbisemi buruşturuyorsun!

Kocasıyla aralarında bir daha aşılamaz bir boşluk. Bir anda mı belirmiş? Adım adım mı gelmiş? Zaten hep mevcut muymuş?

O “zengin evi”nde hayatından memnun Emma. Hep orada kalırsa...

Topuzuna gül yaprakları takıyor, uçlarında su damlaları... Bu enfes işte. Yapraklarla su damlaları sahici değil, yapaylar, ama incecik ipekten hazırlanıp kolalanmışlar kuşkusuz, Emma'nın başında gerçek bir taç oluşturmak üzere. Yaprakların rengi sarımsı mı? Yazar belirtmemiş bunu, ancak başka renk düşünülemez.

Madam Bovary'nin saçları bu giysinin üzerinde kara bir bulut gibi olmalı, zaten bir fırtına öncesi bu gerçekten.

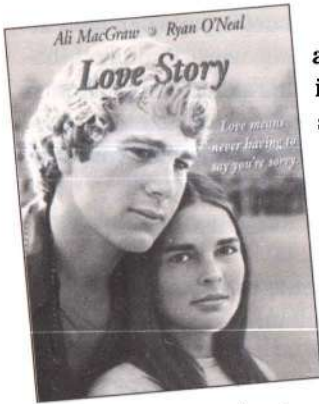
Siyah gözleri parlıyor Emma'nın. Bu kadının yaşamında bundan sonra hiçbir şey aynı olmayacak.

Kitabı kapatıp düşüncelere d alıyor genç kız, acaba arzular mı yönlendirir insanları hep? Yönlendirmeli mi?

Ya da başka türlü olabilir mi?

“Love Story” ile güneşten elbise

Genç kadın buz pateni yapan genç adamı, sevdiği, deli gibi sevdiği adamı izliyor ahşap, boş tribünde. Filmin başında kalın düz kaşlarını daha da vurgulayan bordo beresi ve turuncu çizgili atkısıyla, siyah basit kabanıyla karlarda yuvarlanan Jenny. Oliver'ın içi kürklü kabanını karlara bulayan, beresini gözlerinin üzerine kadar çekip kocca bir kar topağını dondurma gibi yiyen genç kadın. Aşkları tüm engellere karşı koymuş. Saf aşkın güzelliğini

yansıtmışlar o ana kadar. Umudu da yaşatmışlar izleyicinin içinde, her şeye rağmen.

Şimdi beyaz mantosu içinde, sessiz. Mantosu etrafındaki karların önünde daha beyaz sanki. Omuzlarında koyu renk atkısı, kürk beresi elinde. Yüzü içindeki beyaz dik yakalı kazağa yakın solgunlukta. İstirabını belli etmemeye çalışıyor.

Sinemadaki tüm izleyiciler onunla birlikte ıstırap çekiyorlar. Az sonra buz pateninden çıkıp sıcak çikolata içecekler, masada karşılıklı oturup birbirlerine bakacaklar. Ve kadın daha fazla dayanamayacak acıya orada. Karların üzerinden sevdiğine dayanarak zorlukla yürüyecek, beyaz mantosu film karesinin ortasında sürüklenen bir leke gibi.

Hastane odası sahnesinde, ölüm döşeginde yine beyazlar içinde, dantelli gecelik. Sevdiği adamın ona sıkıca sarılmasını isteyecek, öyle hafifçe değil ama, hatta yanına uzanmasını, son defa.

Bu genç kızın aileden biriyle değil, arkadaşlarıyla gittiği ilk si-

nema... *Love Story*. Filmde ağlamamak için direniyor, ama olmuyor. Hep birlikte ağlıyorlar. "Aşk asla pişmanlık duymamaktır." Filminden kalan bu olacak.

– Sahi öyle midir?

Şişli *Kent Sineması*'ndan çıkarken hâlâ heyecan içindeler.

Kısa zamanda hepsi Jenny'nin beresine benzer birer bere edinecekler. Jenny gibi ölmek istemiyorlar ama onun gibi sevilmek?

Filmler ve aşklar...

Kraliçe kızına o istemediği evlilikten kaçınabilmesi için öneride bulunuyor: "İmkânsız iste!" Kızı da bunu uyguluyor:

– Kumaşı güneşten bir elbise istiyorum!

Eşek Derisi filmi eski, zarif bir masal. Catherine Deneuve güzelliğinin doruğunda, tanınmamak için sırtında bir eşek derisiyle dölansa da... Film zaten hep giysiler üzerinden geliyor, Prenses'in prensine ulaşmak amacıyla aşk pastası yaparken eşek derisinden sıyrılıp başına oturuveren küçük ve yüksek altın taç ile üzerine geçiveren tuvalet aşkı simgeliyor; altın rengi, etekleri taşlarla işlenmiş, abartılı bol kollu, kollarındaki dantellerin hamur yoğururken bulaşmasına aldırmadığı. Ya pasta pişmeden içine attığı altın yüzük?

Her şeyin merkezinde göz kamaştıran bir tuvalet, güneşe öykünen. Güneşi giyinmek fikri genç kızın hayalini öylesine coşturuyor ki, "güneşten elbise" onun için tükenmeyen bir simge olacak... Film de, giysi de görkemli göstergesi olarak kazanacak zihnine.

Şafak rengi tuvaletin derin dekoltesinde ve uçuşan kabarık kollarında değerli taşlarla işlemeler, kat kat juponlarla kabanar eteğinde sanki şelaleler akıyor. Prensesin başında pırlantadan bir taç.

Görkemli, evet, ama yine de yeterli değil. Yine de oradaki güneş elbiseyle yetinemez. Onun hayalinde var olan güneşten elbisesi yaz güneşi batarken ufukta gözden kaybolmadan önceki

pembemsi turuncu parıldayışının rengine, battıktan hemen sonraki veda ışıklarının aydınlığında olmalı, o anı yakalamalı... Hep kendi güneş kumaşını arayacak, ulaşamaz olanın çekiciliğinde, kendini o elbisenin içinde hayal edecek...

Böylesi bir giysiyi isteyeceği biri olacak mı?

Yakutlu yüzük, en değerli

Babası annesine bir mücevher almaya hazırlanıyor, bir yüzük. Pek gençken devlete verdikleri nikâh yüzüklerinin yerine geçmesi için mi? Belki de. Hep annesinin kendi kendine beğenip aldığı takılardan sonra bu hareket çok hoşuna gidiyor, babasının annesine böyle bir armağan verecek olmasını çok romantik buluyor.

Babası annesinin mücevhere olan ilgisini biliyor öteden beri. Ama o güne kadar ona gönlünce bir takı alamamış. Bu aralarında hiç konu olmamış, annesinin ona küçükten beri bellettiği söylem aklında, ve annesinin bunu içinden gelerek söylediğinden kuşkusuz yok: "Mühim olan aşktır yavrum, gerisi çok sonra gelir, para pul mesud etmez insanı. Ama aşka sahipsen, dünyanın en şanslı insanısın demektir." Arkadaşlarından kimsenin annesi aşktan böyle söz etmiyor çocuğuna, bunun farkında genç kız.

- Ben de sizinle geleceğim Kapalıçarşı'ya!
- Elbette canım, sensiz olur mu?

Evden yürüyerek gidiyorlar, Sultanahmet Parkı'ndan, Yerebatan Sarayı'nın önünden geçerek ilerliyorlar, yol boyunca susmadan konuşuyor,

Nuruosmaniye Camii'nin yanındaki yola ulaştıklarında heyecandan yerinde duramıyor. O gün alınacak takının değerinin farkında. Annesinin mutlu yüzü... Kapalıçarşı'nın kalabalığını yarak ilerliyorlar, altınların ışığı her zamanki gibi göz kamaştırıyor. Genç kız girişteki dükkânlardan birinin vitrinindeki renkli taşlara yakından bakmaktan alamıyor kendini, bir an ne için geldiklerini unutarak. Gidecekleri yer hemen yakında, ana caddedeki tanıdık dükkân. Abartılı bir tezahüratla karşılanarak giriyorlar içeri. Camlı vitrinin önündeki kadife kaplı küçük sandalyelerde yerlerini alıyorlar.

– Şöyle değişik bir yüzük istiyorum, herkeste olmayan. Yakutlu olanlar tercihimdir.

– Hay hay hanımefendi, derhal donatacağım burayı size layık olanlarla. Önce ne içersiniz, onu söyleyiniz efendim!

– Teşekkürler, biz bir şey almayalım, şimdi çay içtik. Yüzükleri çıkarırken fiyatlarını da nazarı dikkate alın lütfen, mübalağalı fiyatlar istemiyoruz.

– Sen işin bu tarafı için tasalanma karıcığım, beğenmen mühim, tereddüt etme sakın!

Demek şimdi zamanı gelmiş işte, babası nihayet annesine “layık” bir yüzük alabilecek. Bu olaya katılıyor olmak harika, orada bulunup sevinçle izlemeli olanı biteni!

Kuyumcu büyük bir hevesle kadife mücevher kutularını vitrin camının üzerine dizerken, annesinin kaygısını fark ediyor genç kız. Hemen anlıyor, pahalı bir şey beğenmeyecek.

Önlerine dizilen türlü yüzük içinden üçü birlikte seçiyorlar o yüzüğü, ya da ona öyle geliyor! Yakutlarla pırlantalar iç içe geçerek eski bir taç biçimi oluşturmuşlar sanki. Yüzük yeni, ama eski bir havası var. Kuyumcu bu yüzüğün bir eşinin daha olmadığını belirtiyor gururla. Gerçekten de benzerine rastlamayacak daha sonraları bile. Taşları iri değil, ama annesi kararlı. “Bayıldım bu modele, başka bir yüzük görmek istemiyorum. Bunu alalım!”

Bu yüzük her zaman annesinin en sevdiği mücevher olacak; yıllar sonra, ömrünün son zamanlarında, son gezmelerine giderken de takacağı tek mücevher...

Sartre ve ölünün sabahlığı

Lise yıllarının başı. Sartre'la tanışma zamanı. Bir kitabı çok etkiliyor genç kıızı; "İş İşten Geçti" ve oradaki bir ayrıntı. Paris'in çalkantılı günlerinde ihanete uğrayıp aynı gün öldürüldükten sonra tanışan ve birbirine âşık olan Eve ile Pierre. Yaşarkenki sınıf farklarını bir kenara bırakıp birbirlerine doğru çekilen bir kadınla bir erkek. Yazarın ölümler dünyasını betimleyişi... Onca yalın kurgulamayla yaratılan atmosferde giysiler çok şey söylüyor. Eve'in öldüğünde üzerinde bulunan sabahlıkla kal-

ması. "Eski" ölümlerin kendi zamanlarının giysileriyle dolaşmaları. Bunda öylesine ince bir hüznün buluyor... "Hangi giysimle kalmak isterdim, seçebilseydim?" O sırada yeni çıkan rahat moda, "tişört"le olabilir mi? Hayır. Peki ne?

Eve ile Pierre'e dönüyor. Onlara bir şans daha tanıdığında değerlendirebilecekler mi bunu? Dünyaya dönerek bir bütün gün aşklarını her şeyden üstün tutabilirlerse yaşamlarını sürdürebilecekler, bedeli sevdiklerini koruma olanağına kayıtsız kalmak olabilir.

Kendisine sorduğu sorular artıyor. "Peki ben ne yapardım? Evet. Ne yapardım sahiden?"

- Edebiyat ödevin için ilginç bir seçim yapmışsın.
- Zevkle hazırladım hocam.
- Beğendim fikirlerini, üslubunu da. Sen yazmalısın.

Yazarsa renklerle yazacak, bir gün. Romanlarla birlikte şiir. Sartre'la aynı zamanda başlıyor Yahya Kemal'i sevmeye. Babası ona küçükken okuduğunda pek anlamamış. *Endülüs'te Raks...* Endülüs'ün nasıl bir yer olduğunu yeni anlıyor. Orada şairin içini ateşleyen şal nasıl bir şal olmalı? Ya o şalı savuran?.. Al rengi... Saçılışlar, örtünüşler hep o şalla. Sıradan, her flamenko dansözünün kullandığı şallardan olduğunu düşünmeyi reddediyor, aslında bundan emin olsa da. Püskülleri farklıdır belki. Onu sarınamak isteyen şair. O şiirdeki kadar arzu saçan kaç dize vardır? O aşüfte kâkül kendisinin masum kâkülünden ne kadar farklı olmalı... Hep akşamlar. Yelpaze ile şal nasıl da tamamlıyor birbiri. Ve güle âşık olunuyor...

"Gözler kamaştıran şala, meftun eden güle/Her kalbi dolduran zile, her sineden: Ole!"

Aşk özlemek var hep içinde. Ama bir yandan da uzak tutuyorlar onu galiba!

– Bu elbiseyle balonun en şık genç kıızı olacaksın tatlım!

Genç kıız... Evet, bunu bir genç kıız giyebilir, bir çocuk değil. Artık genç kıız olduğunun bir göstergesi bu elbise.

O akşam ailecek *Florya Kulübü*'ne yıllık baloya gidiyorlar. "Nezih" bir kulüp. Gündüzleri deniz, akşamları sakın yemekler. Anne-babanın doktor arkadaşları buraya üye olmalarında ısrarcı. Kulüp Florya'nın tertemiz kumlu sahilinde kurulu. Bostancı'nın denizinin yerini tutmasa da özlem gideriyor.

– Heyecandan bütün gece neredeyse hiç uyumadım teyzecim. Ne kadar güzel oldu, eline sağlık!

Elbisenin krem rengi danteli Londra'dan gelmiş, güpür denen kabartılı bir dantel, enfes küçük çiçeklerden oluşan. Kumaşın gösterişini elbisenin yalın modeli dengeliyor: Kolsuz, hafifçe evaze

inen mini etekli bir giysi. Dantelin kenarındaki dilimli yeri etek kısmına getirilmiş, astarın azıcık üzerinden uzatılmış. Elbisenin rengini astarı veriyor; dantelin iri delikli motifleri arasından görünen toz pembe, janjanlı astarı. En sevdiği renk bu, yanık tenine yakıştığını da biliyor. Kendini çok iyi hissediyor bu uçuk pembe bulutun içinde. Beyaz, az topuklu, üstten atkılı ayakkabıları var. Bir de saçlarını hâlâ atkuyruğu yapmak zorunda olmasa! Şöyle omuzlarına bırakabilse...

Bahçedeki pistte çiftler dans ederken imrenerek bakıyor, hayaller kuruyor. Masalarda hep ona göre orta yaşlı çiftler, onu dansa kaldıracak kimse yok. Evet, babasıyla dans edecek her zaman ki gibi. Tıpkı geçen ay gittikleri o düğündeki gibi. Üstelik orada bir sürü genç varken. İçlerinden biri dansa kaldırdığındaki heyecan... Ve tam kalkacakken babasının atılışı:

– O dans etmesini bilmez.

Ömür boyu unutmayacağı bir utanç ve kızgınlık. Genç “çocuk” yerine dönerken gözlerine dolan yaşları bastırmaya çalışarak babasına bakışı...

– Niye böyle söylediniz baba? Ben dansetmek istiyordum.

– Evet güzelim, anladım, ama bu çocuğu gözüüm tutmadı. Gel biz ikimiz dans edelim.

Büyükannenin sırmalı bohçası

– Teyzecim, bunu Topkapı Sarayı'na vermek zorunda mısın? Büyükanne'den kalan bu kadar şahane bir hatırayı?

– Zorunda değilim canım. Ama Topkapı Sarayı'nın müdürü bu-
nu bende görünce müzenin işleme koleksiyonunda böyle bir par-
ça bulunmadığını söyledi. Ve “Bu zamanında saraydan çıkma bir
bohça olmalı” dedi. Bana da onu saraya bağışlamak düştü. Bu
bohça çok eski, Sultan II. Mahmud zamanından. Hem de pırl pı-
rıl muhafaza edilmiş, bak, altın telleri ne kadar sağlam.

– Bundan ayrılmak hüznülenecek beni. Senin yatağının ba-

şucuna çok yaklaşıyordu. Kadifenin üzerinde uçuşan kuşları seyrederip hayaller kuruyordum.

- Sarayda daha iyi bakacaklar bu bohçaya, üzülme!
- Çok iyi baksalar da Büyükanne bundan hoşlanmazdı, eminim. Onca zaman sakladığı bohçasının evden çıkmasını istemezdi. Hem onu sana bırakmış, kıymetini bilirsin diye!
- Kıymetini biliyorum tabii tatlım. Ve söz verdim, götürüp vereceğim bunu.

Yumuşak bir beyaz rengi var ipek kadife bohçanın, tam “elmasî” denen renk, elmasın içinde hem pırıltılar, hem de alçakgönüllü notalar barındıran o beyazından. Yıllar sonra eski renk isimlerini öğrendiğinde bu bohçayı anımsayacak. Elmasî kadife...

Kocaman bohçanın dört köşesini kaplayan sepetlerden çiçekler fışkırıyor, her birinin üzerinde birer balıkçıl kuşu kanat çırpıyor. Tam ortadaysa çiçeklerden bir çelengin içinde bir kuş daha, gelin gibi hotozlu başı dik. Görkemle açtığı kanatları çelengin dışına taşıyor, arkası altın kafes örgüsüyle doldurulmuş. Bunca süs yetmemiş, kenarlara dört küçük kuş daha işlenmiş, her biri birer çiçekli dala tüneyen. Hepsi altın telle sarma işi...

Zaman içinde neleri sarıp sarmalamış olabilir bu bohça? Özenle hazırlanmış çeyizler, belki gelinlik giysiler... Kimlerin? “Mes’ut” gelinlerin mi, yoksa kaderine kapılıp gidenlerin mi? Keşke daha çok sorup öğrenselermiş “zamanunda”.

Bohçanın üzerindeki sonsuza kanat açmış kuşu okşuyor, ona veda ederken zamana dokunmak istercesine. Sonra bohça Sultanahmet’teki çatı katında son kez katlanıyor özenle ve yeni yerine, saraya doğru yola çıkıyor. Belki de yuvasına geri dönüyor. Yıllar sonra Yenidünya’daki bir sergide yerini alana kadar oradan çıkmayacak.

Mini şortlu seyahat

Kahverengi mini şortu ve safran sarısı dizüstü çorapları hevesle giymiş genç kız. İçinde sarı bir bluz, "Frenk gömleği tarzında". Onun üzerine de alt kısmı koyu kahverengi, üstü çoraplarının sarısında, merserize bir kolsuz süveter, süveterin tek süsü tam göğsünün üzerindeki kırmızı kalp motifi... Omzunda bir deri heybe çanta.

Kâkülleri kaşlarını örtüyor, saçları yüzünün iki yanından dalga

dalga omuzlarının aşağısına iniyor, her gece bigudilerle yatıyor bu görünümü elde etmek için. Hafif bir makyajı bile var, kirpiklerini rimmellemiş, biraz da yanaklarını renklendirmiş. Kendini harika hissediyor. Beğenilmekten her zaman hoşlanacak, çok hoşlanacak.

– En sık turist yarışmasına katılacaksın galiba?

– Beğendin kıyafetimi değil mi canım teyzem? Şortu sen diktin, ama gerisini ben seçtim.

– Çok yakışmış da, inşallah rahat edersin bununla.

– Merak etme teyzecim, fevkalade rahatım.

– Pabuçların da rahat mı

peki? Böyle üstü dilim dilim delikli, üstelik de beyaz ayakkabıları sen bebekken giydirdiyorduk sana Gülüm, nasıl bir moda bu böyle?

– Ben bayıldım buna teyzecim, bu parlak deriyi de çok sevdim. Bütün kış da beyaz giyilecekmiş, annemle *Goya Mağazası*’ndan aldık bunları, oradaki satıcı söyledi, hem de mecmuada gösterdi modelleri.

– Eh, sen öyle diyorsan öyledir, güle güle giy o halde!

– Şimdi Avrupa’da da görürüz benzerlerini nasılsa. İnanamıyorum bu seyahate çıktığımuza, uçaktan bambaşka bir şehre inince inanırım belki. Çok sevinçliyim, çok!

– Ben de öyle Bebeğim, seninle tam bir ay gezeceğiz. Öyle memnunum ki seni götürebiliyorum diye!

Viyana.

Büyük seyahatin ilk durağı. Teyzesi onu Avrupa turuna çıkar-muş, öğrenmesi gereken çok şey var. Bir gün önce uçağın pencere kenarı koltuğunda oturamadı diye somurtarak geldiği kenti anlamaya çalışıyor, farklı bir dünyayı algılamaya çalışıyor. Teyzesi sabırlı. Ve kararlı, genç kızı Avrupa’yla, Avrupa kültürüyle, mimarisiyle tanıştıracak adamakıllı. İlerde onun kendi izinden yürümesini arzu ediyor çünkü.

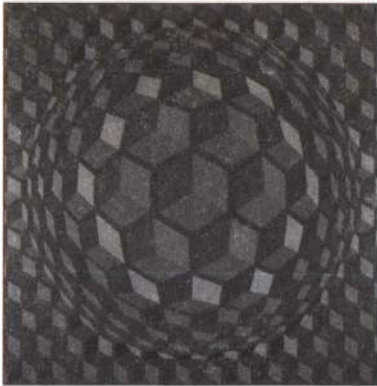
Orta Avrupa’da yaz sonu. Ummadıkları kadar serin. Kenti yürüyerek gezmek için çok uygun hava. Mini şort için çok uygun değilse de içine külotlu çorap giyince idare ediliyor, giymezse olmaz ki!

Müzelerde tabloların üslupları, kiliselerde mimari bezemeler, lokantalarda şinitzel ve patates... Ve çikolatalı pastalar. Ve kremalı kahveler. Gördüğü ilk Avrupa kenti olarak Viyana çok etkileyici. Bir o kadar da erken uyuyan, şaşırtıcı.

Kahverengi mini şort o seyahatin olmazsa olmazı durumunda. Kendini özgün ve şık hissediyor onun içinde. Sarı çorapları giymiyor her defasında, hava sıcak olunca çorapsız ve sandaletle...

Münih’teler. Bir sanat tarihi kongresi. O da teyzesinin yanında katılacak oturumlara, yetişiyor. Hem yeni, hem aşına bir dünya, çocukluk yıllarından tanıdığı insanlar, evdeki kitaplarda yer alan, evde sohbeti olan konular. Kimse yadırgamıyor o yaştaki katılımcıyı. Konuşmaları dinlemek için salonlara girmek, sıkılmadan

dinlemek bazılarını, ya da ilgisi iyice azalınca kendini dışarı atıp kahve içmek, kremalı... Hep Almanca konuşuyor keyifle, okulda öğrendiği bu dili yerinde kullanmanın sevinciyle.

Münih'teki Hazine Dairesi'ne götürüyor teyzesi. Hayranlık. Mücevherin o kendine özgü albenisi sarıyor genç kızı burada da. Daha önce yalnızca Topkapı Sarayı'nın Hazine Dairesi'ni görmüş,

defalarca aynı vitrinin önünde çakılı kalmış. Burada farklı mücevherler var. Mücevherin başlı başına bir dünya olduğunu fark ediyor. Hep içinde olmak istediği bir dünya. En çok... bir aziz heykeli, yakutlarla bezeli, *St. Georg*. Ve bir eski, pek eski taç, XIV. yüzyıldan. Bir de XVIII. yüzyıldan bir nişan, *Altın Post*.

– Ne demek *Altın Post* teyzecim?

Kongre sonrasında kahverengi mini şort İsviçre yolunda. Teyzeyle Basel'e geliyorlar, trenle yeşil bir yolun içinden geçerek. Dayısı burada oturuyor. Kentin müzesi de çok zengin. Burada gezdiği bir sergi de genç kızı çok etkileyecek, adını yeni duyduğu bir sanatçı, Victor Vasarely, geometriyi kullanmış, ve kendi hayal gücünü, ve gözü yanaltan tablolar... İç içe girmiş karelerle yuvarlaklar, çokgenlerle elipsler... Beyninde yeni sayfalar açıyor genç kız.

Ardından yine trendeler. Bu defa mini şort yerine bolca bir blucin. Sandaletler. Çünkü trende uyuyacaklar. Gözlerini açınca kendilerini Fransa'yı boydan boya geçmiş, Manş Denizi kıyısında bulacaklar. Londra'ya pek değişik bir araçla gitmek üzere. Manş Denizi'ni hovercraft denen, şişme yastıklar üzerinde ilerleyen o tekneyle geçmek o zaman için gerçek bir macera ve genç kız okul açıldığında edebiyat dersinde yazı anlatan kompozisyon ödevi olarak bunu yazacak ve tüm sınıf büyük bir ilgiyle bu kompozisyona kulak verecek!

Kahverengi mini şort Londra'nın serin havasında pek de uygun bir giysi değil artık, ama bir kez olsun giyilecek ve kocaman siyah tüylü şapkasıyla kıpırdamadan duran ünlü muhafızlardan birinin yanında kameraya bakıp poz verilecek. Teyzesi bu seyahatte genç kıza olabildiğince çok şey öğretmek niyetinde, hatta on beş yaşındaki bir "çocuk" için fazla sayılacak bilgileri zaman zaman abartarak.

– Bu kiliseye bak ve söyle bakalım, mimari üslubu ne bunun?

– Barok değil. Gotik mi?

– Aferin. Şimdi seni British Museum'a götüreceğim. Orası başlı başına bir dünya.

– Tamam teyzecim, ama ben o alışveriş caddesinde de vakit geçirmek istiyorum. Bir de balıkla cips yemek, hep duydum ya! Ve sonra başka müzeye gitmeyelim artık, lütfen.

– Ama seni sonra götüreceğim müzeye bayılacaksın!

Teyze-yegen başta birbirlerine somurtarak gezecekler Londra'yı, sonra cıvıl cıvıl alışveriş caddeleri keyifleri yerine getirecek! Koca tüylü şapkalı İngiliz muhafızın yanında poz verirken iyice neşeli.

Kahverengi mini şort Paris'te pek keyifli yerlere gidecek. *Louvre Müzesi*'nin görkemine bir bütün gün yeter mi hiç? Sonra da Nice, Cannes, Monte Carlo, Milano, Venedik ve Roma sokaklarıyla müzeleri... Şort artık neredeyse eskimiş, heves de alınmış...

Sonunda İstanbul'daki dolapta bulacak kendini kahverengi mini şort. Kolay kolay çıkamayacak oradan. Sürekli giyilecek bir başka giysi parçası var yanında, bir pantolon.

Londra'dan almış o neftî renkteki kadife pantolonu, o uzun seyahatin en renkli duraklarından birinde... Pantolon çok şık, "herkesi hayran bırakacak kadar" şık! Üzerine bir balıkçı yaka kazak yeter. Bu kesimde pantolonlar yeni moda, en son moda. Dize kadar dar, dizde enine bir dikişle ayrı bir parça halinde geniş İspanyol paça eklenmiş. Alışıldığı gibi fitilli kadife değil de, düz, pek kaliteli bir kadife. Bunu ilk olarak özel bir yere giymeli... Okuldaki konsere.

Bir cumartesi öğlenden sonrası. Cumartesileri okul yarım gün olduğundan sevinçli bir cumartesi öğlenden sonrası... En yakın iki arkadaşıyla birlikte gidiyor. Anneler sıkıca tembihlemiş: "Hava kararmadan evde olun!"

Pantolon giyme modasına uyabiliyor artık, babasının hoşuna gitnese de. Babası hâlâ kadınların kadın gibi giyinmesinden yana, ama genç kızın ısrarına karşı durmaktan vazgeçmiş sonunda... Hatta bu kadife pantolonun kesimini beğeniyor.

Harbiye'deki Spor ve Sergi Sarayı'ndaki Liselerarası Müzik Yarışması'na giderken de aynı pantolonu giyecek. Kendi okullarının orkestrası da yarışıyor orada ve tüm izleyiciler avazları çıktığı kadar bağırıyorlar. "Na na na, na na na, hey hey hey, gooodbye!.."

Aşk nerede?

Kadın bisiklette sevdiği adamın önüne binmiş. İkisi de tümüyle beyazlar giymiş, beyaz bir pantolon ve beyaz bir bluz. Mutluluk taşıyor ikisinden de.

Sanki bu beyazlıkta bir yanlışlık var, çok beyaz, neredeyse iç burkan bir beyaz, çok tasasız, filmdeki güzel Hélène'e

çok yakışsa da. Çünkü Romy Schneider güzelliğine güzellik katan gülüşüyle başını Michel Piccoli'ye yaslarken izleyenler o adamın öldüğünü biliyorlar. Hélène ile Pierre'in mutluluğu geride kalmış.

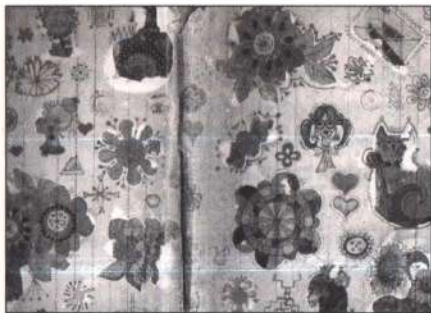
Hayat Bağları isimli film geriye dönüşlerle örülüyor, adamın karısı ve sevgilisiyle anlarına tanık oluyorlar perdede, ikisinden de vazgeçememenin ağırlığı, bu ikilemi çözmeye çalışırken bocalayışı, sonunda karısına giderken ani bir kararla ona bir mektup yazarak evliliklerinin bitmesi gerektiğini, çünkü başkasına aşık olduğunu bildirmesi, ve mektup henüz cebindeyken virajlı dağ yollarında korkunç bir kaza geçirerek ölmesi...

Hastane sahnesinde işte o beyazlı kadının ağlayışı, adamın cebindeki katlanmış mektubu bulup sahibini aramak için okuyan doktorun bunu ona vermeyerek sevgilisini arayıp buluşu ve ona teslim edişi. İki kadının da derin yaslarını adamın aşkından emin olmanın tesellisiyle yaşıyorlar.

Filme halası ve kuzeniyle gitmiş, Nişantaşı'nda, *Konak Sineması*'nda. Çıkışta her biri kendi düşüncelerine dalmış. Genç kız böylesi bir durumu nasıl değerlendireceğini bilemiyor. Aşk her koşulda ağır basar mı? Ağır basmalı mı yani?

"Aşkı keşfetmek gerek, anlamaya çabalamadan..." Bu düşüncesini yanındakilere açmıyor.

Beyaz giymeyi hiç sevmeyecek. Gelinlik dışında beyaz giysiden mümkün olduğunca kaçınacak, garip bir duyguyla. Aşk üzerine düşünmeyi sürdürürken renklere anlamlar yüklemeye başlayacak.

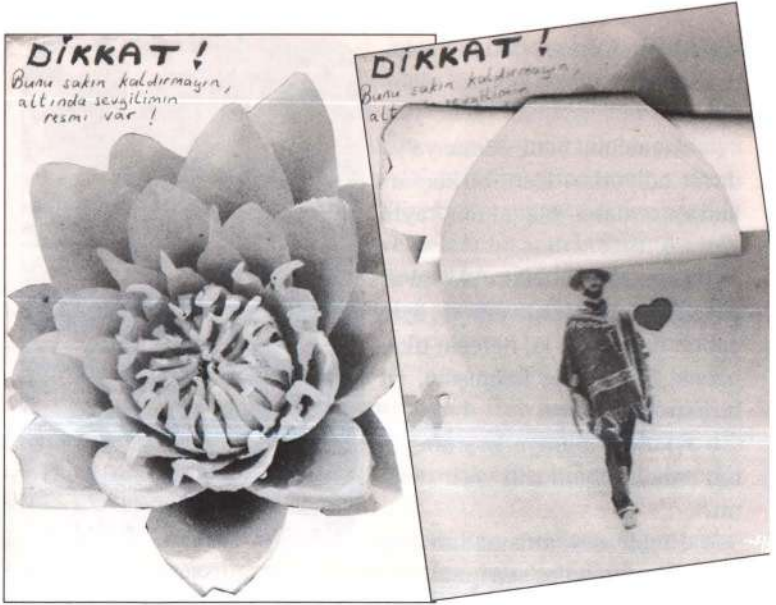

Okulda giymek zorunda olduğu gri üniformanın içindeki beyaz gömlek en azından farklı bir hareket veriyor örneğin, griyi "açıyor". Üniforma genç kızın içindeki renkleri eksiltmese de perdeliyor. Renklerini dışa vurduğu bir yer de "anket

defteri", her genç kızın "olmazsa olmaz"ı! Hazırladığı defteri alışılmışın dışında düzenliyor, herkes istediği şeyleri yazacak, soruları cevaplamayacak. Defteri kapladığı kalın kağıdın üzerine yapıştırdığı rengârenk resimleri rahat bırakmıyor, hepsinin üzerine renkli kalemle ilaveler yapılıyor, aralarına basit desenler çiziyor, sonra da tamamını aralıksız yapıştırdığı seloteyp şeritleriyle kaplıyor, hepsi düzgünce dursun, bozulmasın. Defterin ilk sayfalarında dergilerden kestiği, hayallerini süsleyen resimler...

Seçtiği görüntüler hep aslında asla giyemeyeceği çılgın giysilerin, uygulayamayacağı çılgın saç modellerinin, binemeyeceği çılgın arabaların, veremeyeceği çılgın partilerin yansımaları. Hep

özendikleri... Kestiklerini kendi biçimlendiriyor, olduğu gibi yapıştırmak yok! Bir de çevresinde izlediklerinin kendine göre komik yorumlarını yazıyor, yine kesip yapıştırdığı resimler eşliğinde, hatta hatıra biletler bile var, otobüs biletleri, kim bilir hangi "özel" önemi taşıyan... Arkadaşının paso bileti, kendisinin, pasosunu unuttuğundan tam bileti! Üzeri otobüsteki biletçi tarafından çizilmiş. Ya o biletlerin üzerindeki numaranın rakamlarını toplayarak açılan fallar? Ve sayfa aralarında elbette kurutulmuş çiçekler, irili ufaklı. Sayfalardan birine yazdığı ise tam bir davet: *"Dikkat! Bunu sakın kaldırmayın, altında sevgilimin resmi var!"* Ve bir yandan tutturulmuş koca bir çiçek, onun altında renkli kağıttan kesilmiş çiçekli bir kalp, onu da kaldırıncı Clint Eastwood'un pançolu kovboy fotoğrafı! Sevgili kavramının karşılığı olabilir mi? Zaten tüm bunları yalnızca arkadaşları görecektir, o deftere kendi fotoğraflarını koyarak hatıra yazanlar...

Lise sıralarında, sert kurallı, ağır disiplinli ortamda aşka kolay ulaşılmıyor... Âşık olunmak güzel, ama genç kız gerçekten âşık olmayı hayal ediyor, romanlardaki, filmlerdeki gibi başının dönmesini, "ayağının yerden kesilmesi"ni istiyor. Karşısındakine nedenini aktaramıyor yeterince. Anlatsa anlarlar mı?

Her şeyin aşırı ciddiye alındığı zamanlar... Yalnızca kendisi değil, çevresindeki yaşlıları da öyle. Oysa yaşamın tadını çıkarmaya

çalışsalar... Alınan notlar ne kadar önemli? Bazen önemli olabiliyor.

– Annecim, beni Almanya'ya davet ediyorlar! Hem birkaç arkadaşım daha olacaktı aynı gezide!

– Dur Gülüm, sakın ol, yavaş yavaş anlat! Merdivenleri öyle çabuk tırmandın ki, nefesin tıkanacak! Ter içinde kalmışsın, şu hırkanı çıkar önce.

– Okuldan buraya koştum zaten anne! Babam izin verir değil mi?

– Hiçbir şey anlamadım ben daha. Baştan anlat sen şunu!

– Her sene Alman hükümetinin yaptığı bir şeymiş bu, Almanca eğitim veren okulların son sınıfına geçenlerden seçilen beşer öğrenciyi bir ay misafir edecekler, Almanya'nın her yanını gezdirecekler. Başka ülkelerden de gelenler olacaktı.

– Demek yüksek notlar ödüllendiriliyor sonunda.

Sevinçle gidiyorlar, uçarak!

Bol paçalı lacivert blucin bu unutulmaz seyahatin değişmezi.

Münih'te müzeler, bira imalat-hanesi, meydanlar... Duvarla bölünmüş Berlin'in iki yakası, Batı Berlin'in neşeli kafeleri, Doğu'daki Bergama Tapınağı. Essen, Köln, Bonn, nehir... Küçük bir kentte, Bochum'da ailelerin yanında bir hafta, Alman aile yaşantısı... Ve en derin izi

birakan Münih yakınlarındaki kasaba, Sonnenberg. Buradaki "Jugendtagung" - Gençlik Toplantısı. Kendini önemsemeler.

Ve heyecan, yakınlaşmalar, bakışmalar, fısıldaşmalar. En sevdiği giysisi pembe uzun kollu bir tişört, göğsünde tek bir papatya aplike. Uzun kahverengi saçları dalga dalga omuzlarında. Temmuz. Ayağında düz sandaletler. Yüreğinde çırıntılar. İştahsızlıklar, ilk aşk... Demek âşık olunca yemekler insanın boğazından gitmezmiş... Ne tuhaf! Bildikleri ortak yabancı dilde konuşuyorlar.

- Bu yüzüğü takar mısın? Benim yüzüğüm, benim ülkemden. Eline çok yakışacak.

- Teşekkür ederim.

El ele tutuşuyorlar. Her an birlikteler. Hep mektuplaşacaklar. Ya sonra, ilerde? Belli olmaz! Oysa ikisi de yazmayacak eve dönünce. Belki önceleri ilk yazan olmamak için, tuhaf bir gururla, sonra belki aldırmadıklarından.

Birkaç yıl sonra bir mektup alacak, onu unutamadığını anlatan. Ve inanılmaz bir rastlantı! Genç kız tam o günlerde onun ülkesine seyahate hazırlanıyor. Bunu ona bildirmemeye dayanamaz! Yazıyor. Yine heyecan, eskisi gibi olmasa da. Ve tam seyahat günü İstanbul'da görülmemiş bir kar fırtınası, tam kış bitti derken. Havaaları kapanıyor, seyahat iptal ediliyor. Bu bir işaret mi?

"Kalacağın otele her gün gidip bekledim, yoktun..." Ardından gelen hayal kırıklığı dolu mektubu cevaplamıyor, uzak çünkü, çok uzak...

Tilla ve ötesi

Lal rengi kadife elbise. Sonradan anlayacak ki, bu ikisini bir arada çok seviyor hep, kumaşı ve rengini. Düz şarap rengi kadife kumaşı annesiyle almışlar yine. Ve bir yeni gündelikçi gelecek, ona diktirilecek bu kez. Gündelikçi Saadet gelmiyor artık, bir Amerikalı erle evlenip yeni dünyada, küçücük bir kasabaya yerleşmiş, oradan kart atmış buradaki dostlarına, sevinşinler, “hayatını kurtardı” desinler diye!

Bakalım bu yeni gündelikçi ne mene bir şey çıkacak, ev halkı merak içinde... Saadet’in yerini nasılsa tutamaz da, idare etsin yeter. Hep terziye taşınmak zor çünkü. Doğumgünü partisinde giyecek bu giysiyi, her yıl sınıfın tamamının davetli olduğu, Sultanahmet’teki evin salonunda verilecek partiye.

Elbisenin modeli basit, uzun kollu, basenden kesik, kloş iniyor diz üzerine doğru. Basende geniş bir kuşak, aynı renk satenden –uzun uzun aranmış aynı tondaki saten kumaş–, kuşağın üzerinde enli bir fiyonk. Fiyongun tam yeri üzerinde uzun uzun tartışılacak. Aynı kumaştan bir de devrik yaka. Kollar dirsekten başlayarak daralsın, bileğe kadar uzansın. Giysinin modelini kendisi çizmiş, artık kurşunkalemle giysi modelleri çiziyor kendi kendine, özel aldığı şık ciltli defterlere. Genç kızın saçları yüzünün iki yanından iri dalgalar halinde omuzlarına iniyor, bu görünüşü elde etmek için devamlı bigudilerle sarıyor saçlarını, gece onlarla uyuyor.

Heyecanlı... Partide çalınacak müzikleri seçmek vakit alıyor, dans edilecek türden olmalı. Ama sadece dans yok, oyunlar da var. Hatta galiba bu oyunlarda daha çok eğleniyorlar şimdilik! Balonlar havada uçuşuyor.

Hepsine yetecek kadar kocaman çikolatalı-meyveli doğum gü-

nü pastası hazır, *Tilla Pastanesi* kapandıktan sonra hep *Divan Pastanesi*'nden.

Tilla'daki "gato"lar arasında en unutulmazı "kütük pasta". Devrilmiş bir ağaç kütüğü görünümündeki bu yuvarlak pasta bir yerinden kesilmiş duruyor, o kesilmiş "kütük"ten görünense ağacın halkaları gibi kremalar... Üstü tamamen çikolata kaplı, ağaç kabuğuna benzemesi için yol yol çizilmiş. Ağız sulandıran bu manzara hep özlenecek. *Tilla Pastanesi*'nin kadife kaplı, yassı yuvarlak çikolata kutuları da pastane kapandıktan sonra uzun zaman yaşayanlardan. İçindeki çikolatalar tükenince atılmaz, dikiş eşyaları; yedek düğmeler, artan kurdeleler için, ya da paket iplerini biriktirmek için kullanılır, üzerindeki altın rengi elyazısı "*Tilla*"

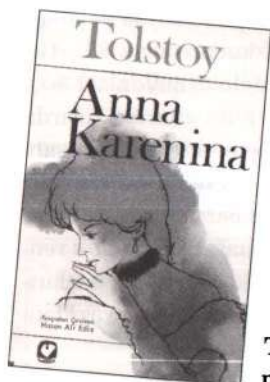

markasıyla, siyah üzerine pembe ya da yeşil kabartma çizgileriyle hep sevinçli anlara işaret eder durur, tıpkı her sabah gazetenin iç sayfasında alt alta dizili çizgi kahramanların pastaları gibi... Siyah beyaz karelerin en “renkli” bölümleri, üzerinden taşan-akan kremleri ve tam ortaya yerleştirilmiş tek bir kiraz şekerlemesiyle iştah kabartan pastalar gibi...

Doğum günü ikramı her zamanki gibi kusursuz olacak, oval formika masanın çevresinde toplandıkları zaman sofranın ortasında çeşit çeşit kurabiyeler, “batonsale”ler, ve ille de annesinin özenerek hazırladığı zeytin ezmesi ve salamlı-turşulu, zeminine bol tereyağı sürülmüş küçük sandviçler, tatları ömür boyu doğum günlerini hatırlatacak, hatta zaman zaman burnun direğini sızlatacak... Cam şişelerdeki içeceklerin içinde rengârenk pipetler. Pastanın üzerinde pek düzgün eğik bir el yazısıyla sevgi sözcükleri, krema torbasından incecik sıkılmış. Bir kenarında şekerden yapılmış iri kırmızı güller, yeşil yapraklı. Bir de her yanında şekerden, pırl pırl inciler serpiştirilmiş, en sevdiği.

Teyzesi her birine rengârenk krapon kâğıdından komik biçimli, koca güller ve püsküllerle bezeli şapkalar yapmaktan vazgeçmeli, hâlâ hoşlarına gitse de... Lisedeler artık.

Anna Karenina'nın eldivenleri

Anna Karenina'nın eldivenleri dantelli... Aşk hakkında konuşuyorlar, aşktan nasibini almamış kadınlar ve Anna. Anna eldiveniyle oynuyor. Semaverden çay içiyorlar. İncecik porselen fincanda olmalı. Anna odaya girdiğinden beri odanın havası farklı sanki, dimdik yürürken, bedenini kendine özgü zarafetle hareket ettirirken salondaki herkes ister istemez etkilenmiş...

Odayı gözünde canlandırıyor okurken, Tolstoy kitapta yalnızca küçük ipuçları vermekle yetinse de. Duvarlarda altın yıldız çer-

çeveli büyük yağlıboya portreler, figürlü manzaralar olmalı, ola ki dönemin ünlü ressamı Ilya Repin'in, ya da Vasiliy Vereşagin'in. Belki bir İvan Ayvazovskiy tablosu asılı karşı duvarda, Sinop Savaşı'nda yanan gemileri, yanan denizi gösteren. İçinde alevlerin kıpırdadığı büyük bir de şömine olmalı, oymalı renkli mermerden. Burada da altın yıldız, şöminenin profillerinde. Ateşin üzerinde görkemli bir kristal ayna mı var? Yoksa uzak ülkelerin özlem uyandıran manzaralarını ileten bir gravür mü yerleşmiş buraya, salonun merkezine? Gravürler ev sahibi beyefendinin merakı, yazarın birkaç sayfa önce belirttiği gibi.

Alevlerin ışığı Anna'nın yanaklarına vuruyor. Ahşap parkeler çiçek motifli, onları kısmen örten halılar İran'dan getirilmiş, bu çay partisini veren Prenses Betsy Tverskaya'nın kocası seçkin halılara meraklı çünkü. Yüksek kollu pirinç şamdanlardaki mumlar yakılmış mı? Öyle olmalı, Petersburg'da akşam erken iniyor.

İçinde narin porselen bibloların durduğu vitrinler, mermer tablalı konsollar ve zarif ayaklı ahşap masalar. Bir de kadınların kabarık

eteklerini rahatça yayabilecekleri yaldızlı sandalyeler, ipek kumaşla kaplı. İpek muare. Ya Anna'nın giysisinin kumaşı ne? Yanındaki sefire hanımunki gibi kadife mi? Yoksa tafta mı? Vronski'nin gözü bunların hiçbirini görmüyor. Genç adam Anna'yla ilk karşılaştığı anı unutmuyor. Trende onu ilk görüşü, dönüp bir kez daha bakışı... Artık gittiği davetler Anna'ya hep rastlayabileceğini umduğu yerler.

Onda herkesin gördüğü güzelliğinden öte bir şeyler bulduğunu kesin. Sık kirpiklerinin altında daha koyu görünen gri renkli, pırıltılı gözleri, pembe dudaklarındaki belli belirsiz gülümseyişin arasında uçuşan canlılık...

Anna kendi kendine yatsımaya çalışsa da içini titreten adam az ötede duruyor, onları dinliyor, genç kadının ağzından çıkacak sözlere heyecanla kulak kabartıyor. Anna'nın kocasıysa kayıtsız. Anna öylesine ışık dolu, öylesine karanlıklardan uzak ki... Gri gözleri dalıp gitse de. Anna dantelli eldiveniyle oynuyor.

Romanı okurken soylu Rus kadınlarının tafta giysileri hışırdıyor genç kızın kulağında. Ve Anna'nın dantelli eldiveni tüm sahneyi kaplıyor. Rengi ne olabilir? Ne olmalı? Yakıcı bir kırmızı? Pek olası değil. Elbisesiyle uyumludur kuşkusuz. Siyah giyer mi Anna? Belki de sütlü kahverengi, ya da yavruağzı. Dantel bu renge pek yakışır. Ya Anna'nın saçlarına, o kapkara, dalgali saçlarına? Hayır, elbisesi koyu mavi bir tafta olmalı, yakası beyaz dantelli, kolları da. Mavi, hem hüznün, hem umudun rengi.

Şöminede odunlar çıtırdıyor, bir tanesi küle dönüşüp yıkılıyor usulca. Kadınlar Anna'yı kıskançlıkla süzüyorlar. Ondaki farklı bir ışık yayılıyor, herkes bunun farkında. Yüreğinde aşkın henüz açmamış tomurcuklarını barındıran bir kadının erişilmez çekiciliğinde o. Bunu örtme çabasında da değil.

Yazar ona dantelli eldivenleri boşuna giydirmemiştir elbet! O günün sonunda sevdiği adamdan ayrılırken, arabadan inerken Anna'nın eldiveninin danteli kürkünün kopçasına takılıyor. Eldiveni çıkarıyor Anna, ve adam alev alev yanan bu eli dudaklarına götürüyor. Arabada giderken içlerinden konuşmuş olmalılar birbirleriyle, nefes bulmamış diyaloglar, sessizce haykıran. Hangisi diğerini daha çok istiyor? Eldivenin güya örttüğü, ama aslında iyice belirginleştirdiği eller gibi, böyle susarak daha da yakınlaşıyorlar.

Eldivenin altından çıkan elin bunca sıcaklığı neden? Yalnızca eldivenin sarmalaması yakmış olamaz bu ateşi.

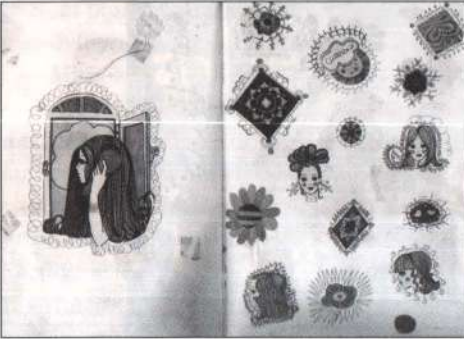
– Biliyorsunuz ki arzuladığım arkadaşlık değil! Benim için hayatta bir tek mutluluk kaynağı olabilir, ki bu sizin öylesine nefret ettiğiniz sözcük – evet, aşk!..

Bin liraya neler alınır?

– Baba, bana sürpriz yapmak istiyorsunuz ama miktar sahiden çok fazla! Bin lira. Evimizin bir ihtiyacında kullanalım.

– O benim bileceğim iş Gülüm, karışma! Bunu gönlünce harcamanı istiyorum, kimseye de sormadan. Ne istersen onu al!

Hesapsızca alışveriş yapıp yalnızca giysi almak kendine... Böyle bir şey gerçekleşmemiş hiç. İsteddiği büyük ölçüde alınıyor

ama, aşırıya kaçmak yok. Zaten o da alınması olanaksız olanı asla istemiyor. Ama bu kez ayrıcalıklı bir durum var. Babası onun bu parayı tüketmesini istiyor, ısrarla. Genç kıza göre büyük para... İnanılmaz!

Neler neler alacak bununla, Nişantaşı'nın altını üstüne getirecek... Lise birinci sınıfta. Mevsim kış. Bir yünlü pilili mini etek, turuncu-sarı-kahverengi enine çizgili... Üzerine bir sarı dik yakalı kazak. Üzerine kocaman bir madalyon kolye, çiçek kabartmalı, karartılmış madenden. Çok cepli, tokalı, yumuşak deriden bir kahverengi deri çanta. Kalın topuklu kahverengi ayakkabılar, düşey motifli kalın kahverengi çoraplar. Bir küçük siyah deri çanta. Bir ince pembe kazak. Ve ince yünlüden evaze bir bordo elbise, mini etekli, kolları bilekte lastikle büzülen, tam istediği gibi, bir “küçük kadın” giysisi. Bir de bir çift eldiven, kenarı Anna Karenina'ninki gibi dantelli olmasa da...

Bunun kadar değerli, bu kadar makbule geçen bir para olacak mı acaba sonradan onun için, ömrü boyunca?..

Dedesi duymamalı bu savurganlığını. Hele tam da herkese o garipsenen soruyu sorduğu zamanda!

– Tek bacaklı birini biliyor musun buralarda? Bu ayakkabımın teki yırtılmış, ama diğer teki çok sağlam!

Dede savaş görmüş, kıtlık görmüş, kendi kuşağının tüm zorlu sınavlarından geçmiş, ekmek karnelerini unutmamış. Çevresindeki herkesi bol bol yedirip içirmek konusunda çok cömert, ama özellikle giyim eşyalarının israfına karşı. Neden tüm ailenin bu isteğini ciddiye alıp ayakkabı tekini vermek üzere uygun birini aramaya koyulmadığını anlayamıyor. Dedenin bu isteği herkesin ayakkabılarına yeni bir gözle bakmasına yol açıyor. Ancak yine de o tek ayakkabı yeni bir sahip bulamıyor.

Renk kahramanı

Renkler tüm yaşamına, beğenilerine yayılıyor. Her şubat sonunu mevsimin mimozalarına kavuşmak için bekliyor, o benzersiz, amansız sarı, uçuşan toprakları, o benzersiz kokuyla birlikte içine çekmek üzere.

– Bizim sınıfın futbol takımına bir isim vermeni istiyorum senden!

Sınıf başkanı arkadaşının isteğine seviniyor, aklına gelen ilk ismi söylüyor:

– Mimoza!

– Nee? Futbol takımının adı *Mimoza* mı olsun diyor-sun yani?

– Evet. Ne olmuş, fena mı, güzel bir şey hatırlatır işte! Sertlikten uzak. Kavga çağrıştırmıyor. Hem biz kızlar da zevkle tezahürat yaparız. Üstelik okulumuzun sarı-siyah renklerine uygun.

– Pekâlâ, dediğin gibi olsun, herhalde bu isimdeki tek futbol takımı olacak bu!

Arkadaşı okula başladıkları hazırlık sınıfından lise sona kadar sınıf başkanlığı yapmış, yirmi altı kişilik sınıfta bunca zaman kimseyi kırmamış, herkes ona derdini dökmüş, gerektiğinde yoklamaları “idare etmiş”. Gelecekte üniversite rektörü olduğunda kimse şaşırmayacak.

Sınıfta kendi üç kişilik kızlar grubu gibi birbirine neredeyse “yapışık” arkadaşlıkların yanı sıra kızlar ile erkekler arasında zaman zaman “masum” yaklaşımlar da var, ama aşk denen şey hâlâ alacakaranlıkta, arzulanan ama ulaşılamayan...

Renklerle olayları, renklerle insanları, renklerle aşka eşleştirmek olası mı? Özellikle edebiyat buna ne kadar uygun bir zemin.

Okunanlar yaşam yolunu nasıl da ince ince biçimlendiriyor...

Ivy sevgilisinin alacağı yeni otomobilin rengini bilmek istiyor, çünkü gardırobunu o yıl o renge uygun düzenleyecek. Kendisine arabanın rengiyle iyi giden giysiler alacak kadar şımarık, maddeci, benmerkezci, kaygısız... mı? Max Frisch, *Homofaber* romanında onu böyle göstermek için vurguluyor bu araba rengi-giysi rengi meselesini, "sevimsiz" bir roman kahramanı o... Zaten Ivy'nin ismini de durup dururken seçmemiş yazar; sarmaşık anlamına geliyor bu sözcük, ve Ivy de tıpkı bir sarmaşık gibi sevgilisini bırakmamakta direniyor, öyle ki başkahraman Amerika'yı terk edip Avrupa'ya kalkan vapura biniyor kaçarcasına! Okuyucu da tüm yüreğiyle destekliyor bu kaçıışı. Artık sahneden çekilecek, ortalık "gerçek" karakterlere kalacak!

Lise son sınıftaki Almanca edebiyat dersinde bu kitabı inceliyorlar, her bölümü, her satırı yorumluyorlar. Ivy karakteri de bundan nasibini alırken sınıfta söz alıp konuşan herkes ona olumsuzca yaklaşıyor. Oysa genç kız bu düşünceyi öyle ilginç buluyor ki! Evet, abartılı olmasına abartılı. Aynı zamanda çok da şık bir yaklaşım. Yazar belki de kendi yazdığı metinde fark etmeden bir çelişki yaratıyor, en azından genç kız bu görüşte, ama kendine saklıyor bu görüşünü nedense. Almanca derslerinde sınıfta en çok söz alan öğrenci o, sevgili öğretmeni Herr Gramms ondan bir yorum bekliyor, ama genç kız bu konuda parmak kaldırmayacak, o yaştan çekingenliğiyle. Ancak Ivy müthiş bir renk kahramanı olarak unutulmazlığa yazılıyor belleğinde.

Bir başka renk kahramanıysa yüzyılların öncesinden uzanıyor yaşamına, hem mücevherlerinin renkliliği, hem de yaşantısının renkliliği başını döndürüyor. "Sahici kahraman" olmayıp da aykırı bir şeyler yapanlar ilgisini çekiyor. Genç kızın akıllı-uslu görünümünün altında nasıl bir şey var böyle?

İnci ve mücevherden oluşan bir baş ve beden o. Bizans İmparatoriçesi Zoe. Onu ziyarete gitmek kolay, Ayasofya evden birkaç adım ötede. Hızla üst galeriye tırmanıp köşedeki mozağin karşısında duruyor uzun uzun. Ortada "Pantokrator" İsa, diğer yanda imparatoriçenin kocası. Ama onu ilgilendiren, inci, zümrüt ve yakut bezeli tacını gururla taşıyarak onca yüzyıl öncesinden kendisine bakan o güçlü kadın, elbisesi silme mücevher olan kadın. Saltanatına, hazinelerine sahip çıkmaya çalışan bir kadın. Zoe'nin kocalarını değiştirdikçe o mozaikteki "koca" portresini ve ismi değiştirtmesi eğlendiriyor onu. Yazık ki belden aşağısı yok olmuş, mozaikler bozulmuş. Ama bu kadarı da yeterli, yüzü

öylesine masum ve aynı zamanda düşünceli, ve bu yüzün ardında bilinenler öylesine hareketli ki...

Kahramanlar da, hazineler de nasıl da görece... *Yer Demir Gök Bakır*'ın Meryemce'si de kendi hazinesine sahip çıkmaya, onu sakınmaya çalışıyor; "gelinliği zamanından kalma" bir fişan, çalın-ta bir savatlı gümüş yüzük, iki ipek krep başörtüsü, biri turuncu, biri yeşil. "Su gibi ışıldayıp giden" bir boncuk gerdanlıkla üç sırça bilezik. Bir de burnuna taktığı gümüş "hırızma". Renkli bez parçalarıyla bir ipe dizilmiş beş tane mavi boncuk da bu özel hazineye dahil. Yaşar Kemal o yaşlı kadının sandığından çıkanlarla tüm yaşam tablosunu çizivermiş. En çok o sırça bilezikleri canlandırıyor hayalinde, biri som altın sarısı, biri yeşil. Nehir yeşili olmalı. Diğeri de yalım rengi, ateşin içinden çıkmış gibi. Meryemce onlara çok değer verdiği halde belki de o güne kadar hiç geçir-memiş bileğine, saklamış, hep saklamış, "iyi günlere".

Sığınan kitaplar, hatta onları okurken sığınan giysiler de var.

Üzerinde bol kırmızı hırkası, elinde Jules Verne'in unutulmaz *Denizler Altında Yirmi Bin Fersah*'ı...

– Tatlım, yine bunu mu okuyorsun? Hem de hırkana sarınarak. Daha önce de *İki Sene Mektep Tatili*'ni gördüm elinde. Kaçınıcı defa okuyorsun bunları? Seneler önce okuduğun kitaplar değil mi bunlar?

– Saymadım ki kaçınıcı defa okuduğumu! Onlar beni farklı bir dünyaya götürüyorlar, hem de önceden bildiğim satırları okurken bir tür emniyet hissi... Deniz dibinin renklerini yaşamak var bu romanda, bir de o sonsuz suyun her şeyden koparan gücü. *İki Sene Mektep Tatili* ise toptan bir kaçış, özeniyorum. Neyse, açıklamak zor babacım, ama siz beni anlarsınız, biliyorum.

– Elbette anlıyorum. Bu hırkayı da nereden bulup çıkardın? Yine neye sıkıldın sen?

– Söylesem gülersiniz babacım, söylemeyeceğim. Ama bazen başka, bambaşka bir dünyaya ihtiyacım oluyor işte! Bunu bulduğum kitaplardan bunlar. Önceden, çocukluğumda severek okuduğum, içine daldığım dünyaları geri getirmek, kaçmak isteyince onların o güvenli kozasına sığınmak...

İlerde de bunu yapacak. Kitaplara sığınacak. Renk kahramanları onu koruyacak.

Çengelköy'den Emirgân'a aşk

Günlerden cumartesi, güneşli bir aralık sabahı, mevsim sanki bahar. Yine de mantosuz çıkılmaz. Genç kızın diz üzerinde biten bol kesimli bej kabanı belden bir kuşakla sıkılıyor, kapüşonu da var. Hepsinin değişmezi blucin, “gerçek” blucin bulmak zorsa da. Avrupa’dan gelen hediye blucinlerin bedenine tam oturması rastlantıya bağlı... Bir de Kapalıçarşı’da kaçak satılan Amerikan blucinleri... Öyle ya da böyle, bu sert bez pantolonlar neredeyse üniforma gibi.

– Bu ödev için çok güzel bir gün seçmişiz arkadaşlar. Zaten yılın yerine diyecek yok, Boğaz’ın en muhteşem yerlerinden biri...

– Bina da muazzam doğrusu.

– On sekizinci yüzyıldan kalan iki yerden biri bu. İyi ki bize verildi bu röleve ödevi.

– Öyle ama, çok zor iş bu!

– Biraz yardım alırsız canım!

– Ah, işte yardım yürüyerek geldi bile, hiç şaşırmadım doğrusu!

İki kız arkadaşıyla birlikte Çengelköy'e, *Sadullah Paşa Yalısı*'ndalar. Yanlarında bitiveren sınıf arkadaşlarına bakıyorlar hep birlikte. Bugün lacivert paltosunu giymiş, parkasını değil. Siyah dalgı saçlarını düzgünce taramış, bıyıklarını düzeltmiş, "iki dirhem bir çekirdek"! Aylardır yanlarından ayrılmayan bir "arkadaş" o. Genç kıızı hiç yalnız bırakmıyor, kızlar grup halinde nereye gitseler tek erkek olarak eşlik ediyor, tüm ödevlere, projelerin ozalitini çek-tirmeye, özellikle de uzun süre birlikte çalışmayı gerektiren maket yapımına gönüllü yardımcı. Sınıfta da hep yanındaki sırada...

Ellerinde çelik metre, taslak çizimler yapıp notlar alarak *Sadullah Paşa Yalısı*'nın içini dışını tanımaya çalışıyorlar, İstanbul'un bu en eski yalılarından birinde olmak, aşı boyalı yalı bas-kısı dış kaplamalarına dokunmak... İçindeki olağanüstü duvar resimlerinden gözlerini alamadan ana mekânı örten oval kubbeyi nasıl ölçeceklerini düşünüyorlar. Bu yorucu iş uzun sürecek.

– Haftaya devam etsek?

Öğlen yemeği zamanı geçmiş bile. İki kız eve gitmek üzere ayrılıyorlar, Anadolu yakasında oturuyor onlar. Genç kız Sultanahmet'e dönecek. Yanından hiç ayrılmayan arkadaşıyla vapura biniyorlar, Eminönü. Oradan bir otobüsle eve gidecek. O sırada cesareti topluyor genç adam:

– Acıkmadın mı? Keşke bir yemek yeseydik. Emirgân'daki pizzacıyı biliyor musun? Hani son günlerde herkesin bahsettiği, *Pizza Kupa*.

– Bilmem ki! Biraz geç oldu öğlen yemeği için ama...

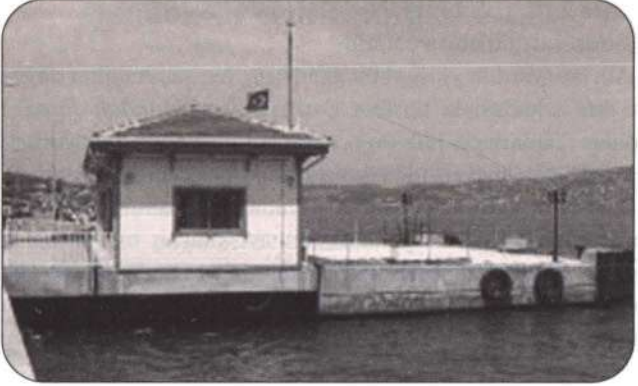
Binilecek otobüsün yönü değişiyor. Araç kalabalık, yalnızca genç kız oturabiliyor, yanında orta yaşlı, güleç yüzlü bir kadın. Ona bakıp konuşmaya başlıyor, öğrenci miymiş, ne de güzel endamı varmış, ne de terbiyeli oturuyormuş...

– Benim bir oğlum var, mühendis çıkacak bu sene, senin gibi tatlı bir kız arıyorum ona eş olarak.

Tam da böyle bir günde! Genç kız gülmemek için dudaklarını birbirine bastırıp gülümsemekle yetiniyor. Kadın ısrarla yüzüne bakıyor. Cevap vermese olmayacak.

– Yok teyzecim, ben öğrenciyim, henüz evlenmeyi düşünmüyorum.

Kesin bir dille söylenmiş sözler kalabalık arasında tam başında durmaya çalışan arkadaşının öfkeyle dinlediği konuşmayı

noktallıyor. Bir daha otobüste kısmeti çıkmayacak!

Emirgân'da incekler otobüsten, o günlerde pek ünlü olan pizzacı hemen orada, setin üzerinde, Boğaz kucaklarında sanki. Manzarayı pek görmeseler de. Mantarlı pizza. Roze şarap. Tatlı heyecanlar. "Seni seviyorum."

Orası kapanana kadar, yıllar boyunca, aynı tarihte öğlen yemeği yiyecekler orada. Pizzacıdan çıkıp Emirgân İskelesi'nden vapura biniyorlar, bu defa el ele. Tam karşılarına bir sınıf arkadaşları gelip oturuyor. Utanıyorlar. Ellerini çekiyorlar. Masumiyet zamanı.

Kış akşamı çabuk iniyor, en kısa günler. Eve dönme vakti, hava kararmadan. Artık el ele.

Aynı kapüşonlu kabanı yıllarca giyecek, son sınıfta İznik gezisinde, mezuniyet projesi için gençlik merkezi arsası bakmaya gittiklerinde de siyah beyaz fotoğrafta o kabanla poz verecek, kalıntılar arasında. Yanında hep aynı kişi.

Kırmızıya sığınmak

Proje “tashihi”nde. Proje hocası elinde kalın gazlı kalem, özene bezene hazırlayıp önüne koyduğu paftayı acımasızca karalıyor. Kendince doğru gördüğü ayrıntıları bir araya getirerek hocasına gururla sunduğu sanat galerisi tasarımının planları, kesitleri bir anda darmadağın...

Gece hiç yatmadan çizmiş, evde sürekli giydiği kırmızılı siyahlı incecik yazmadan entariyi çıkartmadan sabahlamış. O entari tüm çalışmalarının tanığı, rahat, bol, neredeyse yere kadar uzanıyor.

Masası teyzesinin camekân balkonunda, başını kaldırdığında İstanbul. Marmara’da demir atmış gemiler, uzaklarda Adalar’ın ışıkları, karşısında tüm görke miyle Haydarpaşa, Üsküdar, soluna doğru Boğaz Köprüsü, Boğaziçi... Haydarpaşa Garı’nın yanbaşındaki o koca yapı, içinde toprak ürünlerinin depolandığı silo. Çocukluğunda dev bir karyolaya benzettiği. Gelip geçen yolcu gemilerinde olmayı düşleyerek, şileplerdeki yaşantıyı merak ederek, balıkçı sandallarının yoğunlaştığı yerlerde balık olduğunu bile rek, teknelerin isimlerini okuyabildiğine sevinerek bakmak denize...

T cetvelinden vazgeçip masaya paralel cetvel takmış, kolay kayıyor demir ayaklar üzerindeki geniş tablası özel muşamba kaplı masada. T cetveli ise

okula giderken götürülüyor, otobüste o cetvelle gitmek ve onu umursamaz bir havayla taşımak...

Önce ince uçlu kurşunkalemle çiziyor, sonra çeşitli incelikte uçlar takarak çini mürekkepli rapido kalemle, masanın üzerine bantla tutturulan aydınlar kâğıda. Bu kalem durmadan tıkanıyor, dalgınlık yapıp açılması için kâğıdın üzerine doğru sallanırsa tam bir felaket yaşanabilir, tüm emek boşa gidebilir. Küçük hatalar jilette dikkatle kazınıyor, üzerine tekrar çiziliyor.

Üzerine ince bir lacivert V yakalı kazak geçirip geliyor okula. İçine gömlek giymeden, blucinin üzerine giymiş kazağı, meğer pek çekici durmuş böyle... Hocası dahil, herkesten iltifatlar... Gözü görecektir gibi değil, hafta sonları bile yalnızca çizim yapmakla geçiyor. Diğer okullarda okuyan arkadaşları hafta sonları gezme planları yaparken onlar çalışma planları yapıyorlar. Ödevleri iki kişi hazırlayınca aşk da çizim masası başında yaşanıyor, birlikte çizmek pek romantik! Bununla yetinilen zamanlar... Radyodaki *Gece ve Müzik* programı geceyarısını bir saat geçte sona eriyor, program bitişindeki "*Gece ve Müzik sona erdi*" anonsu, gecenin de iyice ilerlemiş olduğunu belirtiyor. Zaten çevredeki ışıklar da yavaş yavaş sönüyor. Eyvah, sabaha az zaman kaldı, çizim yetişecek mi?

- Hava kararmadan evde ol, çok merak ediyoruz.
 - Peki baba, elimden geleni yaparım. Ama bu mevsimde hava çabucak kararıyor, ne yapayım?
 - Sakın yürüyüşlere katılayım deme!
 - Merak etmeyin.
 - Hem çöp kutularından da uzak dur, otobüs beklerken dikkat et!
 - Tamam anne, hep aklımda zaten.
- Çalkantılı ortamda forumlar, yürüyüşler ve yüreğe işleyen ce-

nazeler... Bombalar, korkular, öfkeler, dinmeyen acılar. Sıkıyönetim, sokağa çıkma yasağı... Her şeye rağmen çabalamak. Okulun bir kapanıp bir açılmasından dolayı yazları tatile zaman kalmayıp sürekli çalışmak, ödevler, vize sınavları, finaller...

Okula gitmek bir mücadele, mimarlık okumak ayrı bir mücadele.

Her proje ödevinde binayı tasarlamadan önce gerçek bir arsa bulmak gerekiyor kent içinde, ve sahiden uygulanacakmış gibi çalışmak. Mimarlıkta ilk öğretilen işlev. Çizilecek yapı kullanıma en uygun çizgileri taşımalı, içinde yaşayanlar orada bulunmaktan mutlu olmalı. Ve elbette estetik... Tasarım sıradan olmayan güzellikleri aramalı. Bu eğitimin izleri hep onunla olacak... Yapının ayrıntıları da çok önemli, ince yapı dersi çok iyi izlenip uygulanmalı. Bunun için de hem geçmiş, hem günceli iyi bilmeli. Yeni esinlenmelere açık olmalı. Hayal gücünü devreye sokmalı. Ve çok kitap, dergi karıştırmalı. O kitapları dergileri bulmak, bulunsa da satın almak kolay mı?

Ayrıcalığı, çizim masasının kurulu olduğu yer. Sultanahmet'in tepesinden İstanbul'a bakan o manzaraya karşı... O manzaraya ömrünün sonuna kadar bakabilir. Bakamayacak mı yoksa?

Eski kırmızı hırkasına sarınıyor yine. Aslında eylülde üşünecek bir hava yok, ama içi katılmış sanki. Bu basit, rahat, aşına giysi parçasından medet umuyor.

Böyle bir karar nasıl da bir anda alınabilir? Sultanahmet'teki aile apartmanı satılacak. Dedesiyle onun kardeşine ait o apartman ortak mal olmanın ceremesini çekiyor. Ailenin bir tarafı sa-

tilmasını istemezken diğer taraf ısrarcı. Kaçınılmaz son.

Bunca kuşağın yetiştiği o semti terk etmek... Giderek kalabalıklaşan bu bölgeden kentin karşı yakasına, güzelim köşkün yerine yapılan apartman dairelerine yerleşmek üzere... Nasıl olsa Boğaz Köprüsü var artık... Hep özleyecekler o eski yeri, ama çare yok, çok geç artık. Sevgili pırtık hurkası bile ısıtmıyor.

Bostancı'daki güzelim bahçenin yerine dikilen dört katlı bloklardaki bir dairede yaşıyorlar artık, Sultanahmet geride kalmış. Tüm aile aynı blokta toplanıyor, tıpkı eski aile apartmanında olduğu gibi. Ev daima kalabalık yine. Ama artık başkalarıyla paylaşıyorlar binayı, yabancılarla. Evde dolaşırken hep o anda hangi hatıralar ağacının üzerinde bulunduğunu hesaplamaya çalışacak.

Dairelerin aralarındaki duvarlarda birer kapı açılıyor, istendiğinde bir daireden diğerine geçiliyor, hep açık duran bu kapılardan. Böylece anne babasının evi ile teyzesinin evi birleşik gibi. İki salon da kullanılıyor, iki ayrı uçta. Ve bir bayram günü bir yandaki salona alt kat komşusu yaşlıca bir beyefendi, bayram ziyareti geliyor, vakit akşam. Annesi buyur ediyor, çikolata ikramıyla hoş beş ederken genç kız koşarak geliyor.

– Annecim, diğer taraftan da misafirler geldi.

– İzin verir misiniz bana? Hemen dönerim.

Anne kız birlikte diğer salona gidiyorlar.

Oraya gelenler kalabalık bir arkadaş grubu, zaten ailenin geri kalanı da hep orada. Sohbet koyulaşır, kahkahalara yiyecek ve içecekler eşlik ediyor, zaman geçiyor. Sonunda misafirler uğurlanıyor, etraf toplanıyor, annesi yatmaya hazırlanırken üzerine sarı mus geceliğini giyiyor, saçlarına bigudilerini takıyor. Aa, öteki salonun ışığı açık kalmış... Işıkları kapatmaya gidiyor ve başından aşağıya kaynar sular boşalıyor: Ziyarete gelen komşu bıraktığı gibi oturuyor salonda, tek başına! Unutulmuş düpedüz. Onca zaman. Tüm akşam boyunca... Ve o da kalkıp da gitmemiş. Ve hoşgörülü. Derin bir hoşgörü. Sarı geceliğiyle kalakalan komşusunun elini sıkıp veda ediyor sadece, ağzını açamayacak kadar utanmış kadını teselli ederek, “Olur böyle şeyler, üzülmeyiniz.”

Bir ters bir yüz

Genç kız kazak örüyor. Hayatında ilk defa. Sevgilisi için. Pek acemi. Ona doğum gününde çok özel bir armağan verme peşinde, ve bu parlak fikri için kendini kutluyor. O güne kadarki başarıları arasında örgü örmek yok! Herhangi bir el becerisi yok. Bu herkes tarafından biliniyor... Yani birden bu tür bir “yaratıcılık”la ortaya çıkmak büyük sükse olacak!

Epey zahmetli bir süreç. Nedense düz bir örgü de değil, kutu kutu ters ve düz bir motif seçmiş kendine! Teyzesi sürekli düzeltiyor yaptığı boşlukları, beceriksizliğini yüzüne vurarak!

Arada bir sevgilisi ziyarete geldikçe evden birileri ona sarılıp belli etmeden omuz ölçüsünü alıyor.

Bitince bir de etiket yaptırıyor teyzesine yalvararak, bezin üzerine uygun renkte iplikle, el yazısıyla kendi adını işletip dikeyiyor ensesine, en özel marka olarak. Verdiğinde sevgilisi çok seviniyor

ve çok beğeniyor tabii, ama üzerinde sütlü kahverengi bir zırh gibi duruyor, öyle kahn olmuş ki! Üstelik aynısından bir de kendisine örmüş, bir örnek giymek üzere!

Ördüğü ilk ve son kazak bu olacak. Aldığı kartlar kadar olmasa da gerçekten emek ürünü bu, kendince.

Kartondan küçücük kartlar... Her birinin üzerinde farklı bir resim, çini mürekkebiyle çizili, gazlı kalemle boyalı. Bazen kurulan hayallerden bir parça, bazen bir çiçek, bazen üze-

rinde konuştukları bir eşya, bir giysi... Sevgilisi her gün bir kart yapıyor ona, içine aşk sözcükleri yazıyor. Verdiği en değerli armağan bu. İlerde de bazı günlerde yapacak, ama her gün değil. Kavuşunca da sürer mi aşk? Acaba fazla mı hayalci kendisi? Yoksa lisede, Almanca dersinde en sevrekle yazdığı o kompozisyon konusu her zaman geçerli mi, "Yerine gelmeyen arzular gerçek mutluluğu oluşturur" diyecek mi?

En iyisi kafasında oluşan elbiseyi diktirmek. Bordo kadifeyi ol-
dum olası seviyor. Teyzesi dikse... Kumaş alınıyor: Bordo zemin üzerinde güllurusu küçük çiçekli fitilli kadife ve küçük bir parça düz renk bordo kadife. Elbise robalı olacak, dizaltına kadar bol-
laşarak inecek. Robası düz renkten, altı çiçekliden, bol büzgülü, yakasında ve büzgülü kollarının uçlarında yine çiçekliden fırır dönecek. Sevgilisinin nenesiyle tanışmaya giderken giyecek bunu, ailesinden ilk onunla tanıştırmak istiyor, en anlayışlı o. Heyecanlılar...

Nene kapıda karşılıyor onları, hem kendisine, hem de giysisine iltifat ediyor. Beşiktaş'ta, Akaretler Yokuşu'nda bir ev.

– Eski muhitemiz burası. Rahmetli kocamla buralarda tanışıp sevdik birbirimizi, buralarda yaşadık. Tığ gibi bir subaydı, at üs-

tünde görmüştüm onu ilk defa. Ben de genceciktim, güzel olduğumu söylerlerdi... Ayağımdaki topuklu iskarpinlerle taşlı yollar-da dolaşırken kolumdan tutuvermişti...

Çay içiyorlar, birbirlerini incelerken. O kadar şefkatli, o kadar sevgi dolu ki, genç kızın çekingenliği uçup gidiyor. Birbirlerine ısınıyorlar.

O giysiyi yıllar sonra, ilk bebeğini beklediğinde de giyecek, o sırada aklına getirmese de.

Gelinlik

– Anne, biz hemen evlenmek istiyoruz, okul biter bitmez. Babam da o kadar seviyor onu hem, itiraz etmez, değil mi? Hem siz de böyle yapmışsınız, okulu bitirir bitirmez evlenmişsiniz. Annecim, ne diyorsun?

– Bekle demeyeceğim bebeğim. Aşk önemli, hayatta her şeyden önemli. Para pul geriden gelir.

Yaşam yeni bir yola giriyor.

Annesinin son yıllarda durmaksızın aldığı “çeyiz”ler artık yerini bulacak. İşlemeli örtüler,

el örgüsü dantelli çarşaf takımları...

Nişan tuvaleti görkemli olmalı. Hem de pembe. Başka bir renk düşünemez genç kız bunun için.

– Aklımda bir model var, iki ayrı malzeme gerek bu tuvalet için.

– Elimden geleni yapacağım bebeğim. Tesadüfe bak ki, bir öğretmen arkadaşım Viyana’ya gidiyor haftaya, danteli ona ısmarlarız. Onun derslerini de ben üstleneceğim o yokken, böyle bir ricaya sevinir hatta.

– Harika, yaşasın! Zaten fazla kumaş gerekmiyor, sadece tuvaletin üst kısmı dantel olacak. Eteği tül. Hatırlıyor musun yıllar önce, baleye başladığımda teyzemin bana getirdiği pembe tülü?

– Elbette tatlım, dolabın üzerinde duruyor. Dur bakayım kaç sene oldu? Galiba on beş-on altı.

– Evet, işte o. Tam o pembeden dantel istiyorum. Derin V yakalı bir beden için. Aynı renkte inci düğmeler bulursak onlarla kapanacak bele kadar, sık düğmeler ve britler. Kollar da dar ve uzun olacak, hatta kolun ucu küçük bir V şeklinde elimin üzerine kadar uzanacak, hani dantelin kenarı dilim dilim biter ya. Yere kadar uzanan geniş büzgülü tül eteğinin altına sert bir jüpon, ki etek uçussun, tıpkı eski zaman tuvaletleri gibi. Belinde çok geniş bir kuşak, arkada kocaman bir fiyonk.

Annesi kızının hülyalı bakışları karşısında gülümsüyor.

– Eh, sen çoktan bitirmişsin kıyafeti kafanda.

– Evet annecim, çok önceden çizmiştim bunu, üzerinde oynadım hep. Ama kimseye göstermedim. Saçlarımı da toplamayacağım, omzuma dalga dalga insin.

Annesinin yüzünde ani bir kaygı beliriyor.

– Bana bak tatlım, sen sahiden nişanlanmak mı istiyorsun, yoksa tasarladığın ihtişamı giyip salınmak mı?

Viyana'dan gelen dantel düşlediğinden de güzel. İri gül motifleri yer yer dönerek kabarık güllere dönüşen toz pembe... On altı yıl özenle saklanmış tül dolaptan çıkıp teyzesinin elinde gerçekten canlanıyor.

Nişan partisi için duvarlardaki kitaplıkların ve birkaç koltuğun dışında her şey çıkarılmış koca salondan. Kitaplar ve dans... Müzikleri önceden seçmiş. Julio Iglesias'ın “El Amor” şarkısıyla yapıyorlar ilk dansı.

Hep pembe giymek geliyor içinden o ara. Hep “gezmelere” gidiği kılık da pembeli morlu. Beyaz üzerine pembe ve mor çiçekli emprime bir etekle eflatun bir bluz. Bir de poz veriyor nişanlısıyla balkonda, üzerinde bu giysiler... Bir muhabbet resmi.

Gelinliğe gelince... O güne kadar neler neler tasarlamış gönlünde. Pek küçükken hayal etmeye başlayarak; o zamanlar deniz gibi kabarık bir etek, içinde neredeyse ördekler yüzen. Sonraları kat kat tüllerden kuyruklu bir giysi, boynunu damla yakutlarla pırlantaların süslediği, giderek bedene oturan, kuyruğuna doğru irileşen taşlarla işlenmiş zarif bir gelinlik. Çocukluktan gelen bu “muhteşem gelinlik” hevesi bir anda kenara bırakılıvermiş. Zaten tüm bunlar büyük salonlarda yapılacak düğünler için! Oysa şimdi

hayalini kurduğu gelinlikten çok farklı bir şeylerle yetinmeli. Evet, eldekiyle yetinmeyi öğrenmek zamanı... Pahalı bir modaevine verecek paraları yok. Hem zaman yalınlık zamanı. Gelinliği marifetli teyzesi dikecek, hiç şikâyet etmeden, hatta sevinerek.

Sultanhamam'a gidiyor nişanlısıyla, kalın bir ipek saten arıyor. Teyzesinin Londra'dan getirdiği minik puantiye tülle buradan alacakları saten karışıp çizdiği pek yalın model dikilecek. Yürek biçimli asksız dekolteyi kenarına satenden biye geçirilmiş saten dik yakayla uzun kollu tül beden taşıyacak, beden incecik bele oturup aşağı doğru kabarık jüponun üzerinden bollaşacak, hepsi bu. Teyzesinden daha fazlasını dikmesini istemek abartı olur. Ya dikmeseydi? O zaman annesi gibi gelinliksiz evlenecekti. Bunu istemiyor. Sonradan, uzun yıllar sonra, keşke diyecek, "Keşke, keşke elimden gelenin fazlasını yapsaydım hayalimdeki gelinliği giymek için". Ama gençlik heyecanı, gençlik hevesi... Çok gençler. Olanakları bu kadar.

İsteddiği çiçekli duvakla el çiçeğini *Madam Katia*'ya ısmarlatabilir, Beyoğlu'nda Haçopulo Pasajı'nda. Kim bilir kaç zamandır orada şapkacı Madam Katia, kim bilir kimlere o güzelim organize şapkaları giydirmiş, o görkemli kolalı çiçekleri yakıştırmış... Bir göz dükkâna ne çok model sığmış... Küçük çiçeklerle bezeli bir tacın ardından yere kadar uzanan tül duvak. Daha iri delikli bir tül de yüzünü örtecek. El çiçeğinin beyazları arasına birkaç da pembe serpiştirilmesini istiyor, toz pembe. Elbette gelin telleri de sarkmalı buketin sapından.

Yalın gelinliğinin en görkemli yanı saten yakasının ortasına takacağı pırlantalı hilal broş olacak. Ailenin büyük kızı olarak annesinden ona geçmiş bu takıyı takan üçüncü kuşak o, kızı olursa ilerde, bu iğne ona geçecek. İmzayı atacağı elinde de bir "divan-

hane çivisi", teyzesinin armağanı, eski elmasların iri bir çivi başı biçiminde yan yana dizildiği bir yüzük... Diğer elindeyse bir inci yüzükle taşlı alyans, "erkek tarafı"ndan.

İstiklal Caddesi'ne varana kadar gelin arabasının, tüm olayın en gösterişli unsuru olan dayısının fıstık yeşili spor Corvette otomobilinin yolu birkaç kez kesiliyor, içine küçük kâğıt paraların yerleştirildiği zarflar havada uçuşuyor. Beyoğlu Nikâh Dairesi soğuk. Annesi neredeyse bekleme odasında bitmez tükenmez hurkalardan birini atacak omuzlarına! Kışa girerken bir günde evlenende kabahat!

Gelinliğin kısa bir kuyruğu var, yerde süründükçe kararıyor, "Yerleri daha temiz tutmak imkânsız küçükhanım!" O günün son nikâhı olması için epey uğraşmışlar, iyi ki... Kalabalık. Sevgili bir kalabalık. Kayınvaldesinin evde diktği süet keseciklerdeki nikâh

şekerleri beğeniliyor. Herkes birlikte fotoğraf çektirmek istiyor, nikâh da-iresinin arka odası dolup boşalıyor.

Şafak rengi parlak satenden, birbirine geçen kalpli motifiyle çeyiz yorgunu onları bekliyor. Piyasada birçok şey bulunmadığından annesi çeyiz olarak paket paket tuvalet kâğıdı ve diş macu-

nu vermiş. Yakıt da yok, kaloriferli evin koridoruna gaz sobası kuruyorlar, kalın polar pembe sabahlığı en gözde giysisi... Isınmak için yatağa girmekse bu zorlukların en keyifli yarı!

Annesinin çeyizinden ipek giysi parçalarına büyük hayranlık duyuyor, annesi de ona kendi çeyizindeki en şık parçalardan birini, limonküşü renginde bir ipek saten gecelik sabahlık takımını armağan ediyor, onca zaman bohçalarda saklanmış, pırl pırl. Olgunlaşma Enstitüsü'nde hazırlanmış, geniş askılarının çevresi ve dekolte-nin hemen altındaki robası incecik delik işi işlenmiş, yere kadar uzanan eteği metrelerce kumaş kullanılarak bir balo tuvaletini aratmaz biçimde kloş iniyor. Sabahlığı da aynı göz alıcılıkta.

Genç kadın bir gece bunu giyiyor, hevesle. Kendini çok özel hissediyor geceliğin içinde. Ancak sabaha kadar bacaklarına dolanan metrelerce kumaşla mücadele ediyor. Yine de gecenin bir saatinde kalkıp ondan kurtulmayı düşünmüyor, hiç olmazsa bir gece giymiş olsun...

Bir daha geçirmeyecek üzerine güzelim geceliği, böyle şeyler uyumak için değil, giyip salınmak için anlaşılan... Zaten yeni evlilerin ne giyildiğine aldırdığı da yok ya!

Yeşil koltuklu oda

Üniversitede ilk asistanlık günleri... Karar vermek kolay olmamış. Bu aslında dünden bugüne alınmış bir karar değil. Değil de, kendisinden çok ailesi almış bu kararı onun adına. Oysa o mimarlığı ne severek öğrenmiş.

– Seni yetiştireceğim ve bu mirası sana devredeceğim. Mimarlık tahsilin iyi bir temel oldu, artık sanat tarihi yoluna gireceksin.

– Teyzecim, bu işi istediğimden emin değilim. Hem yapabilir miyim dersin?

– Daha iyisini düşünemiyorum. İtiraz yok!

Teyzesi ilk kez bu kadar sert, her zaman onunla tartışan babası da bu konuda ona katılıyor.

– “İyi ki” diyeceksin. Ben seni tanıyorum, senden de iyi tanıyorum kızım. Başta zorlansan da, devamı harika olacak, göreceksin. Senin dünyan bu.

Yine zor bir hedef...

Çabalıyor, tekrar sanat tarihini öğreniyor, derslere giriyor öğrenciler gibi, bir yandan kürsüde kendinden istenenleri yapıyor: “Aman kimse kusur bulmasın!” Bu kaygıyı hep taşıyacak, içine işleyecek bu.

Giyimi de ona göre olmalı, “derli toplu”. Bu derli topluluk uğruna bej rengi ince yünlüden bir kloş uzun etekle aynı renk bluz takımını giydiği bir gün içine kombinezon giymeyi unuttuğunu fark edecek. Eteğin astarı da yok. Sonradan bu konuda neden bu kadar titizlendiğine gülecek olsa da, o zaman henüz giysilerin doğallıkla içini gösterdiği zamanlara gelinmemiş. Tek çare tüm gün pardösüyü çıkarmadan dolaşmak, soranlara da üşütmüş olduğunu söylemek... Üstelik pardösü muşambamsı parlak bir kumaştan. Fakültenin içinde dolaşan bir parlak kahverengi kütle.

Hep etek giymek zorunlu, devlet memurlarının giyim kuralı bu. Yıllar geçmesi gerekecek pantolon yasağının kalkması için. Bu pantolon meselesi hep karşısına dikilecek anlaşılan. İlerde kumaş pantolonu da geçip blucin giyecek ceketlerin altına, ama ona zaman var daha... Hoşlanmadığı kurallara karşı gelmekten çekinmeyecek kadar "büyümesi" gerekiyor.

Edebiyat Fakültesi o eski, yüksek tavanlı, zor ısınan odaları, karanlıkça koridorları ve geniş holleriyle ağırbaşlı bir geleneği temsil ediyor, yeşil deri koltuklar, çekmeceleri zor çalışan kocaman ahşap masalar bir süre sonra sanki hep onunmuş, o hep oraya aitmiş duygusunu veriyor. Simit içine çikolata konan öğlen ziyafetleri hep o odada. Koridorun başındaki o oda, çocukluk maceralarının, şiirlerinin sohbetlere konu olduğu yeşil koltuklu oda artık hocalarıyla paylaştığı kendi odası.

Giderek bu dünyaya ısınacak, buraya girdiğine sevinecek, üzerinde çalışılacak yeni renkler belirdikçe coşkusu artacak. Zamanla resimlerin tarihi saracak onu, bir daha da bırakmayacak.

Minik hırka

– Test sonucu pozitif. Evet! Bebek!

Şaşkınlık, sevinç. Daha önce hiç tatmadığı türde bir heyecan. Bebeğin cinsiyetini bilmiyorlar. Ultrason diye bir şey çıkmış, ama henüz pek yeni, girmeye cesareti yok. Zaten bu bir sürpriz olarak kalsın istiyor. Ya bebeğe hazırlanacak giysilerin rengi ne olacak? Hem kız, hem erkek bebeğin giyebileceği renkleri hazırlarlar, olur biter. Aslında içten içe onun bir kız olacağını düşünüyor, ama eski pek zayıf halinden sonra kilo almanın ona yakıştığını görenler bebeğin erkek olacağını, kız bebeğinse annenin güzelliğini aşıracağını söylüyor, hatta sokakta durdurup karnındaki bebeğin erkek olacağını bildirenler var, buna aldırmasa da!

Ona elleriyle bir şeyler üretmeli, ama bu konuda hiç becerikli değil ki! Kazak deneyimi canlı henüz. Bir hırka örmeye karar veriyor. Basit bir örgü olmalı, zaten onu bile zor beceriyor. Bebek yünü alıyor, pembe, mavi ve sarı. Bu üç rengi sıra sıra örüyor, tabii sık sık teyzesinden yardım alarak, ilmekleri şaşırp örgüyü bozduğunda... Sonunda hırka tamamlanıyor, genç kadın için büyük emek! Teyzesinin o küçükken Londra'dan getirdiği üzeri ördek kabartmalı düğmeleri dikey

hırkaya, sihirli dikiş kutusundan çıkan. Ve onu minik bir askıyla dolabın kulpuna, dış yüzüne asıyor, hep seyredip keyiflenmek üzere... Bebeğine çok yakışacak bu hırka. Küçük kızı onu aylarca giyecek, sonra da saklanmak üzere do-

laba kaldırılacak. İlerde, giysilerdeki anıları algılayacağı zaman sahibine teslim edilecek.

Annesi annaneliğe geçince güzelim teyzesi de *Nene* unvanını almış, kendi kendine seçip yakıştırdığı bir unvan bu artık...

Bir toplu fotoğraf çektiriyorlar, kızının üzerinde o hurkayla. Ailenin dört nesil kadınları. Annanesi, annesi, kendisi ve yeni doğan kızı. Annane güçlükle yatağından kalkıp oturuyor kanepeye, güçlükle gülümsüyor objektife, ama çok mutlu. Bu fotoğraf çekildikten birkaç ay sonra orada olmayacak artık, sahneden sessizce çekilecek.

Kürklü portre

Genç kadın portresi öylesine zarif yerleşmiş ki yaldızlı kocaman çerçevenin içine, bakan gözlerini ayıramıyor. Çerçevenin oval iç çizgisi yüzünün muntazam ovaline uysun diye biçimlenmiş sanki. Başını hafifçe yana çevirmiş, renkli gözleri uzaklara dalmış, kemerli burnu ve biçimli dudakları sımsıkı kapalı, sanki birkaç yıl önceki zor günleri düşünüyor. Koyu saçları geniş dalgalı bir topuzla toplanmış.

Feyhaman Duran'ın fırçasından *Kerime Salahor'un Portresi*. Ressamın göz alıcı yapıtlarından biri.

Kerime Hanım'ın tüm bakışları yakalayan eli pozun odak noktası. Omuzlarına öylesine, omuzlarına çarçabuk atıldığı izlenimi veren tilki kürkünün başını kavramış eliyle. Üzerinde lacivert, yuvarlak yakası açık, kısa kollu bir elbise var, belinde ise tavuskuşu tüylerini anımsatan bir kemer tokası, tüm resmine rengini yayıyor. Müthiş bir şıklık, 20'lerin şıklığı; ağırbaşlı, derin. Oturduğu koltukta desenli bir örtü. Diğer eliyle koltuğun kolunu kavramış usulca. Tüm hareketleri yumuşak ve zarif, bir anlık bakıştan bile belli bu. Giysisini de öylesine zarafetle taşıyor ki...

Ellerinde yüzük yok, oysa Kerime Hanım'ın geçmişteki hizmetleri için almış olduğu bir *Cihadiye* yüzüğü olmalı. Çanakkale ve Balkan savaşlarında yaralanan askerlere gönüllü hemşirelik yapmış o, ve bir şükran ifadesi olarak ordu depolarında kullanılmayan İngiliz tüfeklerinin namlularını keserek üzerinde "1332 Cihadiye" yazılı yüzükler imal edilmiş, gönüllü kadınlara armağan olarak. Ola ki bu anılar gözlerindeki hüznün nedeni... Yoksa o yüzükten önce yapılmış olabilir mi bu resim? Resimlerdeki küçücük ayrıntılara değer vermeli. Ressamın koyduğu ya da koymadığı kimi işaretlerin peşine düşmeli, merak etmeli onları. Hep sevdiği bir iş olacak bu.

Feyhaman Duran hakkında öyle uzun zaman çalışmış ki genç kadın, tüm resimleri ve resimlerin ardındakileri içlemiş... Süleymaniye'deki eviyle resimlerini üniversiteye bırakan bir ressam o. Yüzlerce tablonun envanteri... Böylece genç kadının da çalışacağı konu belirlenmiş, resim tarihine dalmalı artık, bu görev onun. Doktora tez konusu da bu ressam, ardından ilk kitabı da...

Doktora sınavında krem rengi keten elbise, ağırbaşlı, yalın. O yaz sıcaklığında ve o sınav ortamında ne giyse terleyecek. Üniversitenin merkez binasında doktora salonu, inanılmaz bir görkem... Duvarlarla tavan XIX. yüzyıl nakışlarıyla bezeli. Heybetli ahşap kürsüde jüri üyeleri. Kendisini pek küçük, pek zayıf hissediyor. Feyhaman Duran imdada yetişiyor sanki... Ondan sonrası zor değil.

– Bu sıcakta ceket giymemeye karar verdim, zaten seminer hafta sonunda ve ortam samimi. Bu elbise uygun mu sence teyzecim?

– Uygun tatlım, bence fevkalade. Ağırbaşlı ve sade, bir de renkli bir fularla canlandırmışsın, tamam işte! Hem sen ne giyeceğinin üzerinde durma, ilk defa bildiri vereceksin ve fazlasıyla çalıştın bunun için.

– Evet, işte ondan titizleniyorum ya! Belki de kafamı dağıtmak için. Heyecanlıyım.

– Görürsün çok iyi gidecek. Daha önce dokunulmamış bir konu ve dinleyen herkesin ilgisini çekecek.

Öyle oluyor. Topkapı Sarayı'ndaki seminerde müzenin kütüphanesinde bulunan batılı kaynaklar, kitaplarla resimler, Lale Devri'nde Yirmisekiz Çelebi'nin onları Paris'ten getirişi, etkileri... Bu konu ilerde de yaşamına yayılacak.

– Bu dümdüz siyah elbiseden başka bir şeyin yok muydu giyecek? Keşke biraz daha renkli bir şey bulsaydın. Bu renkleri ilerde giyersin!

Olamaz! Kürsüye çağrılmadan hemen önce kulağına fısıldanabilecek en berbat sözler bunlar, ama aldırmamalı.

Kürsüden inerken kırmızılı siyahlı ipek fular terden yapışmış boynuna, ama çevresini saranların soruları ile kutlamaları her şeyi unutturuyor.

Ressamların şık kadınları

Öylesine umut dolu ki Nazmi Ziya'nın *Taksim Meydanı*'ndaki kadınları... Güneşli bir gün. İstanbul kentinin tüm albenisi ortada. 1930'ların İstanbulu'nu hangi tablo daha parlak aktarabilir? Meydanın orta yerindeki anıt ressamın gönlündeki pembeden, şeker pembesi, çevreleyen çiçek tarhlarında kırmızı laleler, kuşkusuz bir ilkbahar mevsimi.

Kaldırıma vuran gölgeler gibi, caddeden geçen tek otomobil de siyah değil, mor görünüyor empresyonist ressamın gözüne; uzun burnu, yuvarlak farları, dümdüz tavanı ve "fiyaka"sıyla son model bir Cadillac olmalı. Ve yürüyen, durup konuşan kadınlar. Hepsi inanılmaz derecede şık, hepsi topuklu pabuçlu, kimi eldivenli. Etekler dizaltında, dar. Karşıdan karşıya geçen kadının koyu renk elbisesinin desenleri güneşin ışıklarını yakalıyor, başında açık renk şapka, sırtında kısa bir etol. Kendinden emin, ciddi. Bir yanda durup konuşan kadınlardan birinin elbisesi pembe, tıpkı anı-

tın mermerinin renginden. Başında küçük bir kep, ayağında iyice yüksek topuklu siyah sandaletler. Karşısında duran kadının açık yakalı giysisi şeftali rengi, elindeki şalsa mercan. Onun da başında dar kenarlı bir şapka. Yanlarından geçmekte olan kadın sarılar giymiş, dar eteğinin üzerinde aynı renkte kloş bir uzun ceket, beyaz şapkasının kurdelesı giysisiyle aynı renkte.

Az ötede, anıtın çevresinde yine sarılar giymiş bir kadın, bir kız çocuğunun elinden tutmuş. Birbirine sokulmuş bir çiftin pembemsi silueti onların biraz arkasında. Önlerindeyse bir kadınla bir adam durmuş gevezelik ediyorlar, adamın duruşundan, elini beline dayayışından anlaşılıyor, genç ve tasasız o. Arkada yüksek, "modern" binalar uzanıyor. Bir ağacın yaprakları tabloya bir köşeden çerçeve oluyor. Tüm dertler bir yana atılmış bu resimde...

İbrahim Çallı'nın *Bir Balo Gecesi*'nde de benzer bir atmosfer, umut, heves, iyimserlik... Ve şıklık. Frak giymiş eşine sarılmış pistin ortasında dönen kadının sarı elbisesi hemen dizaltında bitiyor. Kolundan sarkan saydam şalı ve elinde tuttuğu tüylü yelpazemsi çantası dansın ritmiyle uçuşuyor. Arka planda dans eden çift yanak yanağa, kadının elbisesi kırmızı, başında beyaz bir bant, kolunun üst kısmında bir bilezik, tam o yılların modası.

Tango mu yapıyorlar, vals mi? Kenarda oturan kadınlardan birinin kısacık "alagarson" kesilmiş saçlarının üzerinde 30'ların modasını yansıtan bir diadem, uzun bir tüyle süslü. Su yeşili, altın pırıltılı giysisi dekolte, omzunda bir kırmızı gül, o da kolunun üstüne ince bir mücevher takmış. Hemen arkasındaki kadın adeta izleyicinin gözünün içine bakıyor ve çapkınca gülümsüyor. Onun da üzerinde beyaz dekolte bir giysi, beyaz üstten atkılı ayakkabılar, başında bir beyaz kuş tüyü. Tüm bunlar empresyonizmin sisli tülü ardında... Ressamlar modayı dikkatle izliyor olmalılar, yıllar sonra onları incelemek aynı zamanda tam bir moda gezisi... En arkada yere kadar beyaz örtülü "büfe". Rengârenk konfetiler havada uçuşuyor. Büyükbabanın gittiği Kızılay balolarından biri olabilir mi bu? Belki de bu tabloda büyükannenin onca kıskandığı "koket" kadınlardan biriyi le dans etmekte...

Eski tablolaradaki giysiler zamanlarının öyküsünü anlatıyor. Bunları inceleyip öğrencilere aktarmaksa ayrı bir keyif.

Zeki Faik renkleri

– Ne muazzam renklere sarınmışsınız böyle, Hanımefendi! Üzerindeki koyu yağ yeşili üzerine mor ve camgöbeği rengi desenli ince kazak kendisinin de çok beğenerek giydiği bir şey. Genç kadın resim sergisini gezerken, duvarlardaki renk ve biçim zenginliği karşısında heyecandan çığlıklar atmak istiyorken bu söz! Hem de ressamın kendisinden.

Zeki Faik İzer’le tanışmak bile büyük sevinç.

– Demek sanat tarihi yapıyorsunuz. Benim zevcem de sanat tarihçisidir. Son derece mühim bir saha... Sanatın kökleri...

Resmin büyük ustası, yeni bir resim anlayışını, soyutu Türkiye’de yerleştiren sanatçı, uzun yıllar yaşadığı Paris’ten yeni dönmüş ve bu sergiyle İstanbul’a giriş yapıyor. Bu sergiyle uzaklarda geçirdiği o zamanın bir tür hesabını verir gibi. Çok etkileyici.

Bir giysi parçası nasıl da yaşama yön veriyor, ya da aksine, ne olursa olsun o karşılaşma olacak mıydı? Sonradan hep düşünecek bunu...

Hele ressamın çağrısına uyup atölyesinden içeri adımını atınca... Önünde yeni bir yol.

Giderken elinde Feyhaman Duran kitabı. “Resim tarihine dair bunu yaptım ben” dercesine. Pek hoşuna gidiyor sanatçının.

– Siz hep geliniz bana!

Üç yıl boyunca, her salı günü öğlenden sonra okula gider gibi gidecek Bebek'teki atölye-eve, saatlerce oturup söyleşecekler. Sanat, tarih, yorumlar, kitaplar, müzik, anılar... Her yanda bitmiş ve bitmemiş, üzerinde çalışılan tuvaler, albümler, eskizler. Yakıcı renklerde peyzajlar, hırçın bir atmacanın kanatlarıyla pençeleri, bir balerinin zarif hareketleri, çiçeklerin uçucu okşayışları. Geçmişten gelen motifler, Orta Asya'dan Rönesans Avrupası'na, Çin'den Boğaziçi'ne... Suluboyayla, yağhboyayla, kurşunkalemle, çini mürekkebiyle kıvrak desenler. Bir de balkonun duvarında yağlıboyayla çizdiği renkli kelebekler... Bitmeyen arayışlar. Bitmeyecek, bitmesini istemediği arayışlar.

– Kravatınızın rengi harikulade efendim.

– Beğeneceğinizi biliyordum, bilhassa seçtim bugün için. Fark ettiğiniz için bahtiyar oldum, mersi.

Her defasında farklı ve çok renkli bir kravat ya da ipek fular. Ve fitilli kadife ceket, hiç ihmal etmediği. Onu hiç ceketsiz görmüyor, yazın ya da kışın.

– Bu mevzu üzerinde konuşurken Wagner dinlemeliyiz! Görüyorum ki Wagner'den fazla hoşlanmıyorsunuz Hanımefendi. Ancak çok sevmesiniz de dinleyeceksiniz, Wagner önemlidir. Onu da sevmeyi öğreneceksiniz.

– Mozart da uymaz mıydı bu ortama? Renkli ve hareketli? Ya da Çaykovski? İhtişam?

- Olabilir, onların da yeri gelir, ama ben şimdi Wagner'de ısrarcıyım Hanımefendi. Evet, kesinkes ısrarcıyım.

Tatlı tatlı gülümsüyor ressam, muzip bir çocuk gibi.

- Elbette efendim, nasıl isterse-niz. Pikabın sesini yükselteyim mi biraz?

Bebek'teki atölyeye doluyor müzik, kitaplarla kaplı duvarları aşarak dışarıya taşıyor, balkondaki kelebeğe dokunarak neredeyse içeri uzanmış ağacın dallarına atlıyor...

- Zamanımızda Matisse belki kendini en çok bulan sanatkar. Picasso bütün çizgi kudretine rağmen birçok milletlerin taklitçisi kalıyor. Bence Kübizm yahut Fovizm gibi cereyanlar dahi bir gaye değil, bir geçiş devridir, kendisini ilerde bulacak sanatkar için...

Genç kadını yönlendirecek. Bundan zevk alacak. "Renklerin de, desenin de müzikalitesi..." Resme bakmayı öğretecek.

- Tamamlanmış, bitmiş bir tablo, ressamın tören giysisi gibidir, desen ise onun mahremiyetidir. Önce desen.

- Evet efendim. Sizin eserlerinizin her birinde bunu görüyorum.

- Öyle Sevgili Hanımefendi, mükemmelen gördüğünüzü biliyorum, zaten bunun için müsterihim, şevkle anlatıyorum size bütün bunları. Bakınız, pek komplike şekiller tuvalde uzlaşırlar, korkmamalı! Ama bilgisiz olmaz, asla olmaz. Form, mantığını buldu mu, mükemmel ve değişmeyecek şeklini almış demektir. Form tamamen taklit bir form olursa, ilk bakışta şaşırtsa, beğendirse de, o formluktan çıkar.

Ressam yaşamı, biriktirdiklerini aktarmakta aceleci, ne kadar vakit var ki bu dünyada?

- Geçen gün Aşıyan'dan bir küçük yer aldık. Pek memnunum, müsterihim, içim rahat.

- Ah, ne güzel! Manzarası da var mı efendim?

Bu soruyu sorar sormaz anlıyor boş bulunup yaptığı gafı. Ressam gülümsüyor anlayışla.

– Evet, Aşıyan'daki mezarlığın en güzel manzarası benimki.

Kadının gözleri doluyor bir anda.

– Ben sizin yokluğunuzu düşünemiyorum ki!

– Üzülmeğiniz hemen, istirham ederim, daha konuşacak çok şeyimiz var. Bakın buradayım ben, bir yere gitmiyorum.

Sevdiği bazı resimleri armağan edecek genç kadına, ömür boyu evinin duvarlarında seyredebilsin diye.

– Bakınız, bu benim Paris'teki modelim Brigitte. Pastelle çalıştım, dokuz yüz otuz iki senesiydi.

– Müthiş bir resim bu efendim. Başını hafifçe eğişi, yüzündeki düşünce, tek askısı düşmüş giysisini tutan elin o pek zarif duruşu. Ve bu renkler, güneşe dönük pembeler... Resmin fonuyla giysinin rengi nasıl da birbirinden türemiş gibi...

– Evet, o rengi sevmişim o gün.

– Bence heyecan verici, kıpır kıpır bir renk, sakın gibi dursa da. Elmacıkkemiğinin üzerindeki bu hırçın pembe, dudaklarındaki bu koyu pembe. Tek renk gibi, ama değil. Yüzündeki hüznle nasıl da kontrast ve hem de ahenkli. Ya şu gölgeler?

– Size benziyor sanki Hanımefendi, ya da böyle bakınca benzettim bir an. Bu pembe size de çok yakışır, yumuşak bir pembe, güneş doğmadan hemen öncesi gibi, bir an sonra şafak sökecek.

– Benim de çok sevdiğim bir renk bu. Belki bunun gibi bir bluz bulup almalıyım.

– Bu resmin sizde olması mesut edecek beni, lütfen alınız, bu sizindir.

– Bu çok büyük bir hediye efendim.

– Üzerinde daha fazla konuşmayalım. Çerçeveletirken etrafın-

da münasip bir espas bırakınız.

– Evin en güzel yerine asacağım efendim, çok teşekkür ederim.

Kalın kâğıt rulo elinde, eve dönüşteki heyecan... Görüşmelerin ardından konuştuklarını tekrar tekrar geçiriyor zihninden. Etkileyici, çok etkileyici...

– Demek tatile gidiyorsunuz hanımefendi, deniz kenarına. Güle güle gidiniz. Dinlenmek hakkınız. Ancak gitmeden evvel bana bir toprak kap alıp getiriniz lütfen!

Bu isteğe şaşırsa da belli etmiyor ve büyük bir toprak saksı alıyor, bulabildiği en düzgün kap... Gitmeden bir gün önce getirip Bebek'teki eve bırakıyor.

Dönüşte görkemli bir sürpriz: Ressam büyük toprak kabın üzerine yağlıboyayla desenler yapmış ve adını *Denize Koşanlar* koymuş. Son derece hareketli, son derece akıcı, son derece renkli... Genç kadını düşünerek bezemiş o kabın üzerini. Onu kapkarmızı çıplak bir beden olarak çizmiş, koşarken saçları rüzgârda dalgalanıyor. Fîgür kabın yüzeyinde hareketli bir sahnedeymiş gibi tekrarlanıyor. Güneş rengi lekeler kimi siyah çizgilerle birlikte. Akan mavilerle yeşiller uçar gibi yüzen figürlerin çevresinde.

– Benden esinlendiniz demek! Sevinçten ağlamak istiyorum!

O söyleşilerden bir kitap doğacak sonra.

Aile renkleri

- Üff anne! Yine en şık bendim arkadaşımın doğum gününde! Yeter artık!

Kızı yakınıyor ciddi ciddi, annesinin onun giyimine gösterdiği aşırı özenden. Arkadaşlarının arasında bu biçimde dikkat çek-

menten hoşlanmıyor, annesinin renk çılgınlığını kendi üzerinde uygulamasından usanmış. Mor süet mokasenler, dore babetler, pembe spor ayakkabılar... Mor denim kumaşından, yakasına aynı renk çiçeklerin ilişik olduğu vatkalı ceketlerin altında mor-yeşil çizgili eteklerin ve mor şapka biçimli, yeşil kurdeleli tokaların, aynı renkte minik fiyonklu çantaların yerini daha sıradan giysilere bırakma zamanı gelmiş anlaşılan. Bu sözü unutmayacak anne. Artık kızını oyuncak bebeği gibi kendi zevkine göre donatmaktan vazgeçmeli. Daha rahat ve spor giysilerin sırası. Bebeği büyümüş.

Zaten ikinci bebeği yolda. Kardeşini sabırsızlıkla bekleyen kızıyla birörnek birer elbise diktirmek hoş olacak. Büyük olasılıkla bu fırsat bir daha eline geçmeyecek... Somon rengi üzerine minik beyaz çiçekli pamuklu kumaştan, geniş beyaz fisto yakalı, robalı modelden bir küçük, bir büyük elbise... Yaz sıcağında rahat bir giysiden öte bir şey bu... Fotoğraflar çekiliyor yan yana. O yıl evdeki koltukları da somon rengi kumaşla kaplatmış, bu yumuşak rengi yaşantısına da yansıtıyor.

Annesi o turkuaz renkli şantung elbiseyi giydiğinde kaç yaşındaydı? Otuzlu yaşlarında olmalı, başında değilse de... İşte o yaşlara yakın şimdi.

Turkuaz renkli, öylesine etkileyici bir elbise diktirmenin zamanı gelmiş. Kız kardeşi nişanlanıyor, ve güzel bir şantung kumaş onu bekliyor. Modelini kendisi çiziyor, özenerek. Dizlere kadar

gelen eteğin bir yanında tek iri, ve-
rev kesilmiş pili içinde yırtmaç var,
lacivert ipekle astarlanacak, yürü-
dükçe lacivert renk görünecek, tur-
kuaz ile lacivertin karşıtlığı en sevdi-
ği bileşimlerden... Elbisenin kısa
kolları da bu iki renkten, biri turku-
az, biri lacivert birbiri üzerine kapa-
nan böcek kanadı gibi. Bunu çizip
terziye anlatmak kolay olmasa da,
kararlı bu konuda. Terziye uzun
uzun açıklıyor ne istediğini. Boynun-
da bir dizi lacivert taşı; lapis lazuli,
kulaklarında aynı taştan küçük kü-
peler. Ve tabii lacivert ince yüksek to-

puklu, sade ayakkabılar tamamlayacak giysiyi.

Bununla yetinmeyip kız kardeşinin nişan tuvaletini de çizecek. Tatlı bir leylak rengi tafta... Askısız beden dekolte göğüs çizgisini izleyen aynı renkte şifon drapelerden oluşuyor, incecik kumaş üst üste geldikçe rengi koyulaşacak, daha güzelleşecek. Dizaltına kadar uzanan balon eteğin altından çıkan dapdaracak ikinci etek yere kadar uzanıyor, arkadaki yırtmaç yürümeye yardımcı.

Kız kardeşi uzun saçlarıyla bunun içinde bir peri kızı gibi görünüyor, Yıldız Sarayı Bahçesi'ndeki *Beyaz Köşk*'ün bahçesinde nişanlısına doğru yürürken...

Kız kardeşin düğününde daha da şık olunmalı. Bu kez koyu yeşil ile morun aykırılığı-birlikteliği. İki parçalı bir giysi, mor ham ipekten kısa kollu, bele sıkıca oturan ceketin önü neredeyse bele kadar yürek biçiminde açık, içinden yeşil drapeli dekolte şifon atlet görünsün... Altında kloş kesimiyle uçuşan, ayak bileklerinin üzerinde sona eren acı yeşil şifon etek. Ayakkabıları da eteğin astarlandığı yeşil tafta kumaştan yapıyor, oval tokaları ise mor ipekle kaplanmış. Asla atmaya kıyamayacağı, kutuda saklayacağı ayakkabılardan olacak bunlar... Boynunda Kapalıçarşı'dan, İçbedesten'den alınmış beş sıra yemyeşil, yusuvarlak malahit, tıpkı tespih ağacının tohumları gibi. Gerdanlığın dövme altın kilidi boynun yan tarafına yerleştirilmiş. Bir de sallantılı malahit küpeler. Saçlarını kulak arkasına atmış, küpeleri görünsün.

Büyükada renkleri

 zerinde bir yeşil  ortla rengârenk bir askılı penye, ayağında bez espadriller. Büyükada'da faytonda, faytonun kanepesi de yeşil. Yanında teyzesi.

– Bu yeşil faytonu bilhassa mı seçtin yoksa?

G l   yorlar, her şey bir kahkaha nedeni. Yakla makta olan doçentlik sınavının gerginli ini bile unutuyor adada.

Hava çok sıcak, haziran sonu. Adada ilk yazları olacak bu. İçinde be-timlemesi olanak-sız bir sevinç. M t-hiç bir umut sarmı  benliğini bir de. Adaya, çok be en-dikleri bir yere ki-rama gelmişler. Ama  imdi satın almak üzere bir yerler bakmaya gidiyorlar. Temel atmak bura-ya, dünyada en sev-di i yere... Bunun düşüncesi bile yeti-yor heyecanlanma-ya. Bu bir türlü ger ekle miyor. Ama umudu hep süre-

cek. Adanın tadını çıkarıyor sonuna kadar.

Küçük kızının ilk doğum günü orada olacak. Hem kendisi, hem küçük kızı pembelere bürünmüş. Bebek elbisesi robadan pliseli, çiçekli bordürlü. Henüz uzamamış saçlarda güçlükte tutturulmuş bir pembe fiyonk. Kendi üzerinde pembe bir keten pantolon, içinde uçuk pembe atlet, üzerinde incecik saydam, pamuklu markizetten pembeli, turkuazlı uçuşan bir uzun gömlek-tünik. Kristal taşlarla pembe boncuklardan oluşan kolyesini kendi tasarlayıp dizmiş, giysisini de çizip diktirmiş. Saçları uzun, rüzgârda dalgalanıyor.

Pasta pembe krema kaplı "bir" rakamı biçiminde. Üzerinde müzikli bir mum. Gücünün yettiği kadar görkem. Önceden hazırladığı renkli kâğıtlı şekerleri üst kattaki komşunun balkonundan terasta eğlenen çocukların üzerine yağdırıyor. Bu şeker yağmuru

hepsinin hoşuna gidiyor, önemli olan şekerini yemek değil, kapmak. Bu şeker yağmuru kızlar büyüyene kadar doğum günlerinin tekrarlanan oyunu olarak sürecek.

Dedenin fesi

“Fesimi getirin! Hemen! Nereye koydunuz fesimi?” Dedesi öfkeyle homurdanıyor. Yaşamı boyunca koşup durmuş adamın o yeşil gözleri hâlâ kıvılcımlarla baksa da artık yatağından kalkamayışı onu hırçınlaştırıyor. Yaşam dairesi tamamlanırken iyice eski zamanlara gitmiş o. Kırmızı fesini bulamazsa sokağa nasıl çıkacak? Bir zamanlar ayrılmaz parçası olan bu başlığı bulsa, duvarda asılı o sararmış siyah beyaz fotoğraftaki genç adama dönüşebilir mi? Üzerini kaplayan camı atıp zamandan sıyrılarak o eskimiş bağı çerçevenin dışına sıçrayabilir mi?

Eczacı Mektebi’nin toplu mezuniyet fotoğrafı... Bir erkekler topluluğu bu, kız öğrenci yok. Yuvarlak payandalı ahşap çıkmanın altındaki merdivenlere dizilmişler hepsi. Yüz yirmi üç kişi arasında “gran tuvalet” giyinmiş olarak; yelekli takım elbisesi,

düzgün kravatıyla kararlı bir duruş genç adamda...

Her biri bir öykü anlatan suratlar. Kimi pek kendinden emin, kimiye ürkekçe. Neden kimse gülümsememiş? Onlar yirminci yüzyılın yirmili yıllarında önlerinde uzanan zor yolun farkındalar. İçlerinden hangileri “muvaffak” olabilecek? Dimdik genç adam o muvaffak olacaklardanmış gibi bakıyor, kaşları hafifçe çatık

ciddi bir surat, iri burnunun altında “sümük” bıyık. Biraz meydan okuyan bir havası mı var onun? Taze mezunlardan pek azı bıyıklı aslında, çoğu sinekkaydı tıraş olmuş. Bıyıklı ya da sakallı olanlar önde oturan hocalar çoklukla. Ortaya kır sakallı olanı yerleşmiş, iki yanında diğer hocalar, azametlice. En önde merdivenlere sığmayanlar, belki de o yıl mezun olmayacaklar daha, yere oturmuşlar, zemindeki kaba taş döşemenin üzerine. Sumsıkı potinleri rahatsız görünüyor. Büyük olasılıkla başkaca pabuçları yok. Her biri en iyi, ya da belki tek iyi kıyafetini giymiş olmalı bu poz için.

– Dedecim, fesinizi birazdan bulup getiririz, siz biraz uyuyun şimdi. Dinlenmezseniz fesinizi giyip çıkamazsınız.

Sıkacı giysiler

Kahverengili siyahlı bol uzun bir etek, siyah kalın kazak, bağcıklı alçak topuklu siyah botlar. Vücut hatları bile belli değil. Makyajı pek hafif, neredeyse aceleye getirilmiş. Bu kılıksız haline kendi de şaşıyor, belki gündüz kenti gezmek için iyi de, ya akşam yemeği zamanı? Neden daha özenli bir şeyler getirmemiş ki yanında?

– En sevdiğin parfümü sürüp gir ameliyathaneye! Ve güzel şeyler düşün! Göreceksin her şey yolunda gidecek.

Evet, öyle yapacak. Atlatacak bunu. Kendisine dönüşte olacağı ameliyat için sakinleştirici önerileri fısıldayan kadına bakıyor, sanat tarihi dünyasında zarafetiyle tanınan biri o. Parfümü sürecektir, ve bir daha da o parfümü kullanmayacak. O koku da anılar galerisinde yerini alacak.

Venedik'teler, en sevdiği kentlerden birinde. Uluslararası bir sanat tarihi projesi, padişah portreleri... Dünyanın tüm koleksiyonlarındaki Osmanlı padişahlarının portrelerini incelemek... Sonunda bir kitap ve sergi yapmak üzere... Araştırmalar, konuşmalar, tartışmalar... Şimdi de bu kanallar kentindeki kitaplıkta bulunan eserleri incelemek için oradalar.

Yoğun bir hafta, hem

çok çalışılan, hem çok gezilen, ve hem de çok yenilen içilen. Yediği en güzel dört peynirli pizza orada, "Al Teatro Goldoni" lokantasında. Venedik güzel, toplantının yapıldığı saray Büyük Kanal'ın üzerinde, hem de oradaki teraslı az sayıda bina-
dan biri, "Palazzo Barbarigo della Terazza". Yüksek tavanları bezemeli, manzarası görkemli, hele terasa çıkmak ve oradan Büyük Kanal'a bakmak... Her öğlen pek lezzetli yemekler çıkıyor açık büfeye. Hangisi kalorili, hangisi sağlıklı aldırmandan atıştırıyor, en çok da o pek sevdiği peynirden yiyor, sonradan korkunç susamasına rağmen. Garip bir aldırma-
zlık durumu...

Birkaç saatlik alışveriş zamanı var. Küçük kızına pamuk helvayı andıran bir pembe pelüş manto alıyor, insanda okşama arzusu uyandırıyor. Büyük kızına üzerine iri çiçekler işlenmiş beyaz bir kazak seçiyor, bir de küçük çanta. Kocasına bir ipek kravat. Birkaç aylık yeğenine fiyonklarla bezeli bir beyaz minik hırka. Kendine hiçbir şey almıyor. Belki de yeni giysilere hiç gereksinimi olmayacak artık... Evham? Büyütüyor olabilir ama, kötü olasılıkları düşünmeden edemiyor. Yine de belli etmiyor duygularını arkadaşlarına. Eve döner dönmez büyük bir ameliyat geçirecek olduğunu hepsi bilmiyor bile.

Birkaç hafta sonra tüm bunları geride bırakmış olacak, bir daha da düşünmeyecek. Ya da hep aklının bir köşesinde duracak, yaşamdan şikâyet etmeye yeltendiğinde karşısına dikilmek üzere.

– Doçentlik için hazırladığınız dosya yeterli bulunmuş! Hayırlı olsun!

Dekanlık sekreterinden aldığı haber rahatlatıcı. Sözlü sınav için çağrı gelmiş, akademik kariyerde en zorlu aşamalardan biri.

– Jüri belli mi?

Sınav kendi üniversitesinde değil, jüride de kendi üniversitesinden kimse yok. Ankara'da girecek sınava. İyimser olmaya çalışıyor, neyse ki orada en yakın arkadaşı evinde konuk edecek onu. Ciddi bir "döpiyes"; lacivert balıksırtı ceket ve düz lacivert

dar etek. İçinde beyaz bir gömlek. Hava sıcak. Ceketini güçlkle üzerinde tutuyor. Alçak topuklu ayakkabıları fena halde sıkıyor, bir an çıkarırsa bir daha ayağına geçiremez. Üç aday arka arkaya girecekler sınava, kendisi ilk sırada değil. Beklerken kaç kez tuvalete gittiğini hesaplayamıyor! Giysilerinin ince yünlü kumaşı sanki dikenlerle örülmüş gibi, hem ceket batıyor gömleğin üzerinden, hem de etek, çorabın üzerinden. Bir daha üzerine geçirmeyeceği giysilerin arasına yazıyor bu takımı zihninde.

– Buyrun, sizi alalım şimdi.

Zorlu bir sınav. Her yönden sorular.

– Başlangıçta size karşıydım, açık konuşayım, ama soruları öylesine düzgün cevapladınız ki!

Akşam hep birlikte gidilen kutlama yemeğinde giydiği basit bluz ise hep en sevdikleri arasında olacak. Aslında giysilerin suçu ne? Onları sanki gerçek varlıklarmış gibi görmek biraz aşırıya kaçmak olmuyor mu? En iyisi bunu kimseyle paylaşmamak!

O etek-ceketin yerine toplantılara da giyilebilecek ciddi bir şey bulmalı.

Zaten hep bir Chanel tayyör istemiş de farkında değilmiş. Yeşilli pembeli bir tüvit seçiyor, altına da düz yeşil etekliği. Renkler harika. Düğme bulmak epey uğraştırıyor, donuk altın renkli bombeli düğmeler için çok dükkân dolaşıyor. Ama bu kez sonuç başarısız olacak. Hatta tam bir fiyasko. Kendi ısrarı yüzünden. Ceketini klasik tarzda değil, daha uzun diktiriyor, ve üste oturan bir kesim tercih ediyor. Bu kalın ve özel kumaşa uzun ve dar ceket

hiç yakışmıyor. O güzelim malzeme boşa harcanıyor, hevesle diktirilen etek ceket ancak birkaç kez giyiliyor. Muhteşem Coco Chanel'in kurallarına karşı gelmenin cezası... Atmaya da kıyamayınca, dolapta yılların geçmesini bekliyor tayyör.

O yıl, özenilip diktirilen ve bir daha giyilmeyecek giysilerin yılı anlaşılan...

“İşte hayat!”

– Canım teyzem, lütfen çok şık bir şey giy bu doğum günü partinde!

– Tamam Gülüm, merak etme. Farkındayım, pek özendin bu toplantıya. Ev kıyafetimle çıkmam her halükârda!

– Biliyorsun, geçen yıl yapmak istiyordum bu büyük partiyi, 60 yaş partini, ama tam da o sırada hastanede benim yanımdaydın, ve kendi kendime söz verdim, “her şey” yolunda giderse gelecek yıl, evet gelecek yıl kutlayacağız bunu, dedim.

– Bu kadar çok yemek, tepsi tepsi börek, tencere tencere zeytinyağlı dolma... Kim yiyecek bütün bunları? Mübalağa ediyorsun yine, her zamanki halin!

– Yok yok, tüm aileyi davet ettim, ancak yeter. Sen giyinmeye bak, ne olur! Mesela şu yeşil Çintemani motifli kaftarı giysen?

– Peki, senin gönlün olsun tatlım, yoksa aile içinde buna gerek yok ya...

– Sen giy lütfen, herkes böyle hatırlasın bu yaş gününü.

Evin içinde fırtına gibi esiyor, her şey kusursuz olmalı. Giysiyse hoş, ama yalın olmalı, merkezde teyzesi olacak. Şu dar siyah elbise uygun.

– Video kamera hazır mı?

– Her şey tamam.

Çok koşuşacağı için çok yüksek topuklu giymemeli...

– Annecim sen sizin tarafa alıyorsun onları değil mi? Aman tembih et, tek bir ses çıkmasın. Kapıyı açık tutarsın, ben elimle işaret edince...

– Yavrum, bunları kaçınıcı defa söylüyorsun farkında mısın?

– O kadar emek verdik ki bu sürprize, son anda bozulsun istemiyorum.

– Doğru, onları arayıp bulmak başlı başına bir işti, ama değdi, evet.

– Öyle. Bu iş neredeyse televizyondaki *"İşte Hayatınız"* programından daha canlı olacak sanki! Çok heyecanlıyım. Sen de çok şıksın bu arada anıncım, bu işlemeli bluz sana çok yakışıyor. Saçını kabartayım mı azıcık?

– Misafirler gelmeye başladı bile, evine geç de karşıla onları canım. Tam zamanında geldiler.

Evin her yerinde çiçek... Yemek masası büyütülüp açık büfe haline getirilmiş. Müzik setinde Charles Aznavour söylüyor: *"Dün, daha ben gençken..."* Teyzesi salona girince onu kimseye bırakmayıp elinden tutuyor, kapıya arkası dönük kanepeye oturuyor, yanına geçiyor.

– Canım teyzem, şu anda oturduğumuz yerde eskiden hangi ağaç vardı acaba, hep düşünürüm. Aşağı bahçe derdik buraya, hatırlıyor musun?

– Ah, her yan ağaçlıktı o zaman. Bambaşka bir yer...

– Bir de sen hep anlatırdın, ben daha dünyada yokken, sen çocukken, pek sevdiğin bir kız arkadaşınla bisiklete binermişsiniz ikiniz, İçerenköy'e, ya da Maltepe'ye uzanmışsınız ıssız yollardan.

– Evet, ne kadar uzun seneler geçti, bir yandan da sanki dün gibi. Bisiklet tepesinde az yol yapmadık... Dizaltı pantolonlarımı kendim dikerdim, rahat olsun diye.

– Neydi o arkadaşının ismi, değişik bir isim, ben hatırlayamadım, sen hatırlıyor musun?

– Elbette tatlım, nasıl unuturum? Benin.

Küçük bir sessizlik, yalnız müzik... Herkes nefesini tutuyor, teyzesi başını çeviriyor, karşısında Benin... Gözyaşlarıyla kucaklaşıyorlar, yılları sayamıyorlar.

– Buyrun, şöyle oturun Benin Hanım, sizi bulmak için çok uğraştık annemle, iyi ki... Canım teyzem, hani senin üniversitede bir arkadaşın varmış, hep anlatırdın, gülüşüyle ünlüymüş?

– Ah, tabii, Pofuduk Günseli!

Günseli kahkahalarla ve gözyaşlarıyla orada.

– Bir de eski bir öğrencin vardı hani, ben ortaokuldayken hep gelirdi sana, pek severdin onu.

– Gülnar?

– İşte karşında!

Bu doğum günü unutulmayacak.

İçedönük

Mayonun üzerine geçirilmiş bir askılı tişört, altında bir şort. Ayağında alçak topuklu terlikler. Saçları köpüklenip kurumaya bırakılmış. Yanık teninde makyaj yok, yalnızca dudaklarında bir ruj.

Sofra kuruluyor, terasta manzarayı en iyi gören köşeye. Bu akşam da mangal yapılacak. Neredeyse her gece olduğu gibi. Nefis köfteler hazır. Köftelerin yanında ızgaraya konacak domates, biber ve soğan da. Kocası kimseye bırakmaz bu işi, mangalın başına geçer hemen. Kocaman ızgaranın içinde volkanik kızgın taşlar.

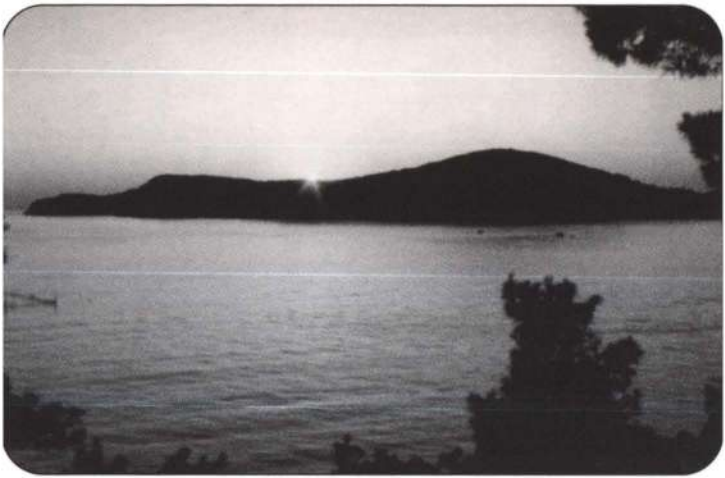
Servis masasında hemen akşama doğru, yüzmeden gelir gelmez taze taze yaptığı tereyağlı pilav. Domates, biber, salatalık, soğan, maydanoz, taze nane, bolca sirkeyle... Çoban salatası kocaman salata kâsesinden taşıyor. Zeytinyağlılar. Patlıcan ve biber kızartması, sarmusaklı domates soslu. İçkiler... Rakı ve bira daha çok.

Neşeli, esprili, kahkahalı, bağırış çağırışlı, geceyarısına kadar uzayan kalabalık sofralar... Çiçek kokularının içinde terasa diktikleri, hemen boy atan beyaz yasemininki baskın sanki. Heybeli'den kalkıp Büyükada'ya yanan vapur ışıklarının şıkırdattığı deniz, selvilerin arasından...

Hava çok sıcak, geceyarısı sofradan kalkıp havuza atlayacaklar... Muhteşem ada gecesi. Hep sürecektir sandığı.

Manzara, Dilburnu, bakımlı bahçe, çiçekler, en çok da begonviller... Küçük kızını öğlenden sonraları kollarında sallayarak uyutmak ve uyuduğu sürece kucağında tutmak, büyük kızının kolej sınavı hazırlığına başlamak, fazla kilolalarına aldırmmamak... Akşamüstü içkileri için türlü ıvrır zıvrır özenle hazırlamak, kalabalık sofraya pilavlar yapmak, bir yaz boyunca iki çuval pirinç tüketmek kadar çok konuk çağırmak...

İçedönük bir dönem. Çocukların büyütüldüğü zamanlar. Ço-

ğunlukla bir mayo ve şortla yetinildiği zamanlar.

- Buzları çıkardın mı? Saat yaklaşıyor.
- Tamam hepsi, yiyecekler de sepette.
- O halde çıkalım hemen, kaçırmayalım.

Kaçırılmayacak olan, ellerinde buzlu içkilerle evin az ötesindeki Dilburnu'ndan güneşin batışını izlemek... Heybeli'nin yanından batan güneş fıstık çamlarının arasından ufku pembeleştirip denizin yüzeyini kıpır kıpır bir altın rengine çevirirken ahşap sıralara oturuyorlar, herkesin yüzünde aynı sevinç. Bir vapur geçiyor iki ada arasından, son ışıkları yakalamış, bembeyaz. Sanki bir tören.

Ancak adada şık zamanlar da yok değil. Füme rengi dar şantung pantolon, gümüş rengi askılı bluz, üzerinde gevşek örülmüş gri bir ipek tünik. Ve parlak gri, özel bir kumaştan sandaletler, alçak topuklu. Gümüş rengi ojelerle... Adada vapurdan inip iskelede her zamanki sevinci içine çektikten sonra az ilerdeki faytona biniyor, *Nizam 69* diyor kısaca. Yola çıkıyorlar, Anadolu Kulübü'nün önündeki yokuşu çıktıktan ve sağa saptıktan sonra faytoncu birden arkasına dönüyor:

- Ayakkabılarınız ne kadar şıkmuş hanımefendi, İtalyan mı bunlar?

Çok şaşıyor kadın.

- Evet, teşekkür ederim.

Arabacı yolcusunun şaşırdığını fark edince başlıyor anlatmaya.

- Eskiden ayakkabıcıydım ben, iyi ayakkabıdan anlarım. İşler kötü gitti. Az biraz direndim, sonra kendimi burada buldum. Adada türlü insan alırım faytonuma, adahılar, günübirlik misafirler,

turistler, hayatında ilk kez adaya gelmişler... Onlar binerken, tam şu basamağa adım atarken, belli etmeden göz atarım ayaklarına geçirdiklerine. Hepsine fikrimi söylemem elbet. Ama sizinki kıya-fetinize de öyle iyi uymuş ki... Bu ayakkabıyı uzun zaman giyersiniz, güle güle, iyi günlerde!

Ada insanı şaşırtmaya devam ediyor...

Ertesi gece deprem. Sanki yer ayağının altında kayıyor. Her yer karanlık. Adadan kaçmalı mı? Üç geceyi bahçede, şezlongların üzerinde geçirdikten sonra ayrılacaklar adadan. Yazmakta olduğu kitabın kimi notlarını bile orada unutarak.

O ayakkabıları bir daha giymek istemeyecek.

Sonraları ada eski bir aşk gibi yerini alacak yaşamında. Unutmadığı, unutmak da istemediği. Ama tüm yazı orada geçirmek eskisi gibi yetmemeye başlayacak. Yaşamda uzanacak hedefler çoğaldıkça... Ada bir tür gençlik aşkı misali, her zaman var olacak, ne zaman kavuşsalar sevinecek, sonra yine veda... Orası hep sığınmak istediği bir tür cennetken, cennet kavramı değişiyor zaman içinde, çünkü o kadın değişiyor zaman içinde, öncelikleriyle, herkes gibi.

Sokakta ayakkabılar

Babasının en sevdiği ayakkabıları sokakta. Apartman girişinin hemen yanına bırakılmış. Daha iki gün önce birlikte, kol kola evden çıkarken ayaklarında olan ayakkabılar. Her zaman boyalı, pırlıl pırlıl tuttuğu mokasenler. Yine pırlıl pırlıl. Şimdi bir "ihtiyaç sahibi"nin gelip almasını bekliyor, belki "merhum"un ardından bir dua mırıldanarak.

Bu gelenek insana gidenin bir daha gelmeyeceğini iyice bildirmek için sanki. Acıyı sonuna kadar yaşatan bir şey. O anda ressam Delacroix'nun yazar George Sand'e söyledikleri geliyor aklına: *"Böyle zamanlarda üstünlük taslamam. Romalı olarak doğmadım ben. Kendimi umutsuzluğuma bırakırım. O beni kemirir, yıkar, öldürür. Sonra o da yorulur, bıkar ve beni bırakır..."* Bırakır mı?

21 haziran ikisinin de en sevdiği gün üstelik... Yazın başı, sıcak,

umut dolu, aydınlık. Kıştan, karanlıktan hoşlanmayanlar için, en çok da babasıyla kendisi için güzel günlerin başlangıcı. Ölünecek gün değil ki! Zarif adamın zarif ellerinin artık soğumuş parmaklarını öperken hâlâ inanamıyor veda ettiğine.

Caddenin so-

nundaki camide cenade töreni. Kahverengi keten takımını giyiyor, babasının ona pek yakıştırdığı. Mimar Kemaleddin'in eseri caminin avlusu kalabalık, hava korkunç derecede sıcak, nem boğucu, ama ceketini çıkarmayacak. Babası böyle beğenirdi onu.

Aylar sonra dolabında bir beyaz gömlek, yakasının arkası hayli giyilmiş olduğunu gösterircesine yıpranmış, geniş manşetlerinde kol düğmesi ilikleri. Üzerine giydirilmiş bir kahverengi

süet yelek, sırtı koyu yeşil yün örgü, epey aşınmış. Babasının gömleği ile yelege. Kendi giysilerinin arasına sıkışmış. Arada bir çıkarıyor. Bazen kokuyor. Gömlek giyilmiş ve yıkanmamış, onun için çok değerli.

Babasını kaybettikten bir süre sonra onun eşyalarını boşaltmak gereği... Bu işe kalkıştığında, dolabın kapağını açar açmaz boğulurcasına bir hıçkırık. Kız kardeşi anlayışlı.

– Tamam, sen çık git buradan, ben devralıyorum bu işi.

– Bunun çok zor olduğunu biliyorum, teşekkür ederim.

Daha fazla konuşmuyor.

Ne çok şey biriktirmiş babası. Ne çok kravat, ne çok kravat iğnesi ve kol düğmesi... Ve cep mendilleri, rengârenk, düz, desenli, keten, ipek...

– Buradan istediğin bir şey var mı?

Bir aşına gömleği ve yelege alıp dolaba koyuyor. Bir de eskimiş kol düğmelerini.

Babasının giyimine ne kadar düşkün olduğunu, hatta bazı günler ertesi günkü dersine giymek üzere bazı giysilerini deneyip hazırladığını hatırlıyor. Hatta son gününde de, hastaneye gitmeden önce öyle yaptığı, dönecekmış gibi...

Lale Devri renkleri

Omuzdan usulca sıyrılarak safran sarısı entariyi boydan boya ortaya çıkaran kürklü hırka. Olağanüstü bir bileşim. Heyecandan titreyerek elinde tuttuğu albümün yaprağındaki kadını hayranlıkla inceliyor bir başka kadın, neredeyse üç yüzyıl sonra... Levni'nin, bu Lale Devri nakkaşının sırrını düşünüyor. Yüzyılların ötesinden çıkagelip yaşamına koca bir fiyonk atmış bu sanatçının sırrını... Kullandığı renklerin büyüüne kapılmamak olanaksız; elmasî, limonî, sünbülî, gülpembe, erguvanî, lal, mercan, leylakî, asumanî, baldıncanî, neftî, fıstıkî, fındıkî, turuncu, duhanî, çividi, nohudî, darçinî, zeytunî, meneviş, şimşek mavisi, devetüyü, kimyon...

Onun fırçasından, onun hayalinden çıkıp sayfanın yüzeyine kurulmuş kadın figürü yüzyılların ötesinden öylesine edalı, öylesine dişi, öylesine canlı bakıyor ki... Giysisiyle bütünleşmiş, hatta gücünü giysisinden alıyor sanki. Üzerinde hem yüzyılların ağırlığı, hem zamanın benzersiz hafifliği... Genç bir kadın bu, Lale Devri'nin o abartılı eğlencilerinden mi fırlamış, yoksa bir aşk öyküsünün kahramanı mı bilinmez

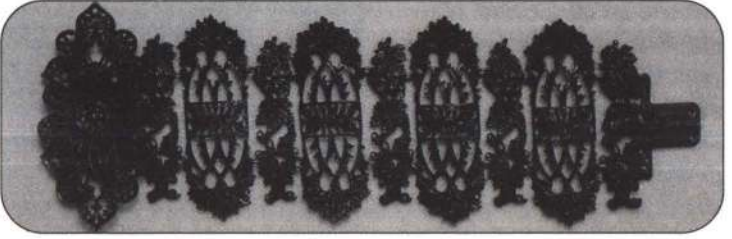
ama, pek nazlı olduğu tartışılmaz. Bir ismi var mı onun? Ola ki Gülendam. Evet, bu isim çok uygun ona. Gülendam bu sıradan bir hareketi nasıl da böylesine doğal bir zarafetle yapmakta... Yalnızca kendine ait bir ortamda, yabancı gözlerden uzak gibi, uzun zaman sonra düşünemeyeceğı kadar çok insanın kendisine bakacağını, o mahrem anına tanıklık edeceğini bilmiyor. Ya da biliyor da aldırıyor.

Aslında yalnızca hırkasını çıkarıyor o. Sanki tam da o anda çevrilmiş nakkaşın bakışları üzerine, ve anı yakalamış. Soyunma eyleminin çekiciliğı, içinden uzun bir entari çıksa da... Görmediğimiz sağ eli, uzun kollu erguvani gömleğın tüm eli örten yırtmacı yüzünden yalnızca başparmağını gördüğümüz sol eline yardım ediyor, kısa kollu hırkanın sağ kolu çoktan çıkmış. Hırka sol kolunun orta yerine kadar sıyrılmış, kayıp yere düşmesi an meselesi. Bu görkemli hırkanın fıstık rengi kumaşı atlas olmalı, astarlıysa ender bulunur kakım kürkünden. Beyaz kürkün koyu renk kuyrukları gelişigüzel sallanıyor, resmin tümünü dalgalandırarak.

Gülendam'ın başı nazlıca yana eğilmiş, güzel yüzünde çabasını yansıtan bir ifade, badem gözlerini süzerek hilal kaşlarını aşağı indirmiş, dudaklarının ucunu belli belirsiz yukarı bükmüş. Yavruağı başörtüsünün üzerine bağlanmış gümüş rengi oyali yemeninin altından alna dökülen birkaç tel saç ve ensesinden doğal bir karışıklıkla beline kadar inen ince kara saç örgüleri... Pembe yanağa düşen yarım çiçek biçimli iri zümrüt küpe... Ve hırkanın altından görünen safran rengi entarisi. Tüm resmin odak noktası. Seyrek serpme mor çiçek desenleri var uzun entarinin, koca bir su damlası biçimindeki derin dekoltesiyse göğüslerinin neredeyse tamamını açıkta bırakıyor, yalnızca en üstten iliklenmiş çünkü, bir de göğüslerin altından. Oysa boynundan göbeğe kadar dizili sık düğmeleri var, ama dolgun göbeğini örtemiyor, yalnızca murassa altın tokasıyla göbeğın altından dolanan kemer topluyor entariyi. Entarinin içinden saydam bürümcük içgömleğı iniyor, onun da altında giysinin tüm renklerini toplayan yavruağı, turuncu ve erguvani yollu şalvarı altın kabaralı beyaz düz pabuçlarının üzerine iniyor. Kendinden; güzelliğinden, çekiciliğinden ve giysisinin renklerinin kusursuzluğundan öylesine emin ki, insanın baktıkça bakası geliyor.

Albüme bakan kadın bir anda kararını veriyor. Evet, yazmakta olduğı Levni kitabının kapağına onu koyacak, başkasını koyamaz. Yazacağı romanda kahraman yapmayacak ama. Bir başka figür canlanacak orada, bu değıl. Bu dişi yalnızca giysisiyle parlamalı.

Mücevherler

Kararmış bir demir bilezik, kabarık bitkisel motiflerle işli. Kitabın sayfalarındaki diğer mücevherlerin parlaklığı yanında pek garip duruyor ama bir yandan da XIX. yüzyılın başlarına götürüyor ona bakanları, karmakarışık bir Avrupa'ya.

Napolyon tehdidinde Prusya... Soylu kadınlar direnişe katkı için takılarını orduya verip karşılığında demir takılar alıyorlar. Bileziklerin içinde "*Altın karşılığında demir aldım*" yazıyor. Gururla takıyorlar bunu. Mücevher tarihini araştırırken rastlayacak bu olaya. Mücevherin tarihi bir yandan toplumsal tarihin ta kendisi, belki de en incelikli yansıması... Bunu anlayalı çok olmuş. Ve bu demir bilezik ona küçücükken yaşadığı şaşkınlığı anımsatıyor, annesinin yüzüğünü verip yerine bir beyaz halkayı severek takmasını... Demek annesiyle babasının yıllar önce yüzüklerini vermesine benzer fedakârlıklar tarihte de yaşanmış... Mücevherin de kendi kaderi mi var?

Mücevherin tarihini çalışmaktan daha zevkli bir şey yok. Lady Montagu'nün, üç yüz yıl önceki İngiliz elçisinin eşi olan bu müthiş gözlemcinin bir mektubunda Hafize Sultan'ın mücevherlerini anlattışı öylesine canlı ki, okuyanın gözünün önünde olağanüstü o sonsuz görkemdeki tablo beliriveriyor:

... Hafize Sultan'ın mor giysisinin eteklerinde ve kol ağzlarındaki her biri nohut büyüklüğündeki inci düğmelerin elmas ilikleri vardı. İki büyük inci püskülle bele oturan giysisinin kollarına da tümüyle elmaslar işlenmişti. Öte yandan giysisinin alt yanına baklava biçiminde büyük bir elmas iliştirilmişti. İngiltere'de bulunabilecek en geniş kurdelenin enindeki kuşağı da baştan aşağı elmaslarla kaplıydı. Boynunda, dizlerine kadar inen üç sıra gerdanlık... İri incilerden olanının ucunda hindi yumurtası büyüklüğünde şahane renkli bir zümrüt sarkıyordu. Birbirine sıkça bitleştirilmiş en canlı yeşilden iki yüz zümrüt ikinci diziyi oluşturunuyordu, renk tonları birbirine çok uygun olan zümrütlerin her biri yarım altın büyüklüğünde ve üç altın kalınlığındaydı, üçüncü diziyse yine mükemmel yuvarlaklıkta zümrütlerden... Fakat küpeleri hepsini bastırıyordu; armut biçiminde, iri fındık büyüklüğünde iki elmas. Başındaki kalpağın çevresinde de dünyanın en beyaz ve en iyi cins dört sıra incisi, Marlborough Düşesi'nininkiler kadar iri. Ortası yakutlu yirmi-şer elmastan oluşan iki gülle tutturulmuş bu incilerden en aşağı dört gerdanlık çıkabilirdi. Başlığı ayrıca pek çok zümrüt ve elmas tokayla bezeliydi. Bileklerinde iri elmas bilezikler, parmaklarında da Pitt'inkilerden başka yerde görmediğim büyüklükte beş tektaş elmas yüzük vardı. Kesinlikle eminim ki, Avrupa kraliçelerinin hiçbirisi bunun yarısı kadar mücevhere sahip değildir, hatta imparatoriçenin taktıkları çok şık olsalar da, Hafize Hanıminkilerin yanında pek sönük kalırlar.

Hazırlayacağı "Osmanlı Mücevheri" kitabının çıkış noktası bu başdöndürücü tablo olmalı. Çalışmanın malzemeleri dünyanın en keyifli malzemeleri. Sanki aynı daldan çıkıp iki yana meyletmiş o bir çift lale gibi. Lalenin hemen açmaya hazır tomurcuk hali. Taçyapraklarının üstü henüz ayrılmamış. Elmas tomurcuklar onlar. Damla biçimli birer elmas oturuyor lalelerin bedeninde. Sapiyla yapraklarında küçük elmaslar dizili. Gümüş montürüyle geçmiş yüzyılların ışığını taşıyor. Teyzesinin arkadaşı hanımefendi akşam yemeğine gelirken iştirmiş onu yakasına. Kendini eski günlerdeki gibi misafirin yanında buluyor bir anda. Bu kez artık bir uzman gözüyle bakıyor takılara, ama onu yönelten hep aynı. Taşların o gizemli dünyası, o benzersiz parlaklık, ve bir araya gelişlerindeki tasarım...

– Yakanızdaki bu iğne kadar narin ve aynı zamanda görkemli bir mücevher görmedim! Gözümü alamıyorum ondan, kusura bakmayın lütfen.

– Ah, demek beğendin. Teşekkür ederim. Ben de pek severim

bu lale broşu. Sevgili kocamın armağanı bu. Eski mücevhere meraklıydı, malum.

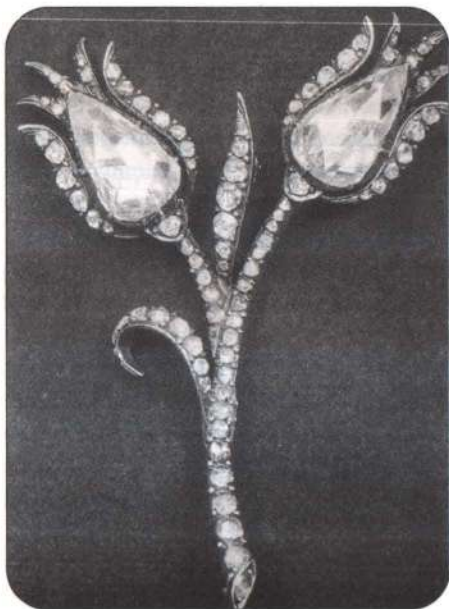
– Evet, biliyorum. Bunu seçmek gerçek bir zarafet. Bu ince zevk sahibi kuyumcu ustasını da tanımak isterdim doğrusu, en azından adını bilmek. Keşke zamanda gidip merak ettiğimiz yerlere ulaşabilseydik... Gerçekten isterdim zamanda yolculuk etmeyi, kim bilir neler görürdük.

– Eh yani, tam sana göre bir düşünce bu! Ayol ya dönmezsen oradan?

– Bu hayal beni öyle heyecanlandırıyor ki! Neyse, şimdi bu harika işçiliği incelemekle yetinmeliyim. Bunu yayınlarımda kullanmama izniniz olacak mı?

– Elbette canım. Ama adını yazma.

– Nasıl isterseniz.

Giysilerle simgeler

Kadının üzerinde siyah beyaz desenli, kalın askılı, sade şık bir elbise. Belinden bağladığı mutfak önlüğü elbisenin bolluğunu topluyor. Kısa kesilmiş düz saçları, minik sade küpeleriyle tam bir kentli kadın, taşrada. Kristin Scott Thomas bu role müthiş "oturmuş".

Alışkın olmadığı bir mutfakta elinden geldiğince görkemli bir yemek hazırlamak için uğraşüyor. Ahşap kulübenin koyu renk ahşaptan mutfağı iyice dağılmış. Bu yabancı ortamda kendini kanıtlama çabası bir yandan, yemeği o adamın ailesine hazırlıyor olması bir yandan, olduğundan da sakar kılıyor kadını. Mutfağın kapası kapalı, diğerleri içerde, basit oturma odasında yemeği bekliyorlar. "Atlara Fısıldayan Adam" da orada, Robert Redford tüm yakışıklılığıyla.

Düşerken birbirine çarpan kap kacak gürültüsü... Gidip bakmaya bahane, hemen mutfağın kapısı açılıyor, adam içeri giriyor, kapıyı ardından kapatıyor yine. Mavi spor gömleğiyle sarışın başı karanlık mutfağı aydınlatıyor sanki.

Aralarındaki çekime ikisi de karşı koymaya çalışıyor, umutsuzca direniyorlar. Az önce birlikte ata binmeye çıktıklarında, atlarından inip bir kayanın üzerinde dinlenmişler, sonra kadın tekrar atına binerken ona yardım etmiş adam, elini gereğinden biraz daha fazla tutarak. Gezi bittiğinde kadın indiği atın dizginlerini adama verirken elini bırakamamış kısacık bir süre. Hep birbirlerine dokunmak, dokunmak, dokunmak, ve dokunmayı sürdürmek ve ötesine gitmek isteyip kendilerini tutmuşlar. Kadını bekleyen başkası var.

Şimdi adam kendi tanıdık çevresinde olmanın verdiği güveni iletme istencesine bakıyor kadına, mutfakta yaptığı işi takdir

ederek, beceriksizliğini görmezden gelerek.

– Her şey yolunda mı?

– Oh, pek değil. Her şeyi karmakarışık ettim burada!

Kadın onu görmekten duyduğu mutluluğu belli etmemeye çabalarak işine devam ediyor, adama arkasını dönüp tenceredeki makarnayı servis tabağına boşaltıyor. Tekrar ona yöneldiğinde adamın ilerleyip kendisine iyice yaklaşmış olduğu görüyor. Birbirlerine çaresizce, ama çok yakınca gülümsüyorlar. Kadın tekrar arkasını dönüyor. Adam uzanıyor, kadının elbisesinin sırtında açık kalmış tek düğmeyi ilikliyor. Onun nefesini duyumsuyor kadın.

İkisi de bu anlık dokunuşun örtülü ateşiyle sarsılıyorlar. Kadın dudaklarını ısıyor, adam servis tabağını alıp mutfaktan çıkıyor. İliklenen sedef düğme o anın, o iki kişinin somutlaşması, bir tür açılma. İkisinin de içini ısıtan. Adam çıktıktan sonra kadın sırtındaki düğmeye dokunuyor usulca.

Yemekte birbirlerine takılan bakışlarını kaçırmıyorlar birbirlerinden.

Sahnenin sonunda ışık kadının sırtındaki tek sedef düğmede.

Film dilinde gysi simgeleri...

Bir başka film kahramanının, *Madison Köprüleri* filminde Francesca'nın gysileri yaşadığı hayat gibi, hep çok sade. Dikkat çekmeyen krem renklerinde, "sıradan". Bulunduğu boğucu sakinlikteki ortamda başka türlüüne gereksinmiyor zaten. Ama kendisi sıradan değil. Sıradan bir günde basit elbisesi içinde sıradan evinin basit verandasında renksiz halılarını silkelerken, sıradan gün birden sıradışılaşıyor.

Kadın o sıradan günde rastladığı adamla aralarında oluşan olağanüstü çekime karşı koymayacak kadar sıradışı. Ortamına, koşullarına aldırmadan aşkı yaşayacak kadar cesur.

– Biraz buzlu çay içmek ister miydiniz?

Mutfak. Kahverengi mavi yer mozaikleri. Perdeli dolaplar. Kalın kapaklı buzdolabı. Sarı formika masa, sarı muşamba kaplı sandalyeler, kare masanın çevresinde, dört tane. Dört kişilik ailenin eşyaları.

Sohbette öyle bir sıcaklık...

– Demek İtalya'dan buralara geldiniz!

– Demek benim küçük kentime gittiniz!

Az sonra ağzından çıkan soruya kendi de şaşsa da, soracak:

– Yemeğe kalmak ister misiniz? Bir şeyler hazırlarım. Kasabada fazla seçenek yoktur.

Yabancı adam sevincini örtmeye çalışmayacak.

İkisi de hazırlanacak yemeğe, adam bahçedeki kuyudan çektiği suyla bedeninin üstünü yıkarken, kadın odasına çıkıp topuzunu düzelterek, alnına düşen kâkülleri de. Ve bir çift altın halka küpe takacak. Neden o küpeler? Kocasıyla yemek yerken de takıyor muydu? Takmayı istiyor muydu? Görünümünün “sıradanlığı”nu bu küpelerle silip atmak mı amacı?

Adamın anlattıklarına tüm bedeniyle gülerken, belki de uzun zamandır böyle gülmediğini, duygularını eski zamanlardaki gibi dışa vurduğunu... Derinleşmek. Anlayış. Çekim.

Masada adamın toplayıp kadına verdiği kır çiçekleri.

Ya giderken söylediği? “Sen basit bir kadın değilsin, asla.”

Ertesi akşam Francesca yine krem rengi bir elbise giymiş, ama bu kez göz alıcı satenden. Geniş bir devrik yaka, omuzlarını neredeyse açıkta bırakan. Bele oturuyor, eteği bol, dize kadar. Bu elbiseyi tüm birikimini bir anda harcayarak satın almış kendine, o gün, aceleyle, hem de özenle, çok çok güzel görüldüğünden emin olmak için. Bu kez ne giyse fark etmeyeceğini aklına getirmeden, ulaşabileceği en görkemli giysiyi seçmiş. Saçları gevşek bir topuz halinde arkadan toplanmış, bir küçük harekete bakıyor dağılması... Evin ahşap merdivenlerinden iniyor, heyecanını gizlemeye çalışan ağır adımlarla. Hayatının aşkına doğru ilerliyor. Adam onu bekliyor aşağıda, basit mutfak holünde. O da en az kadın kadar heyecanlı.

Telefon çalıyor. Açmamak olmaz. Konuşurken elini adamın omuzuna koyuyor usulca, buruşmuş gömlek yakasını düzeltiyor sevgiyle, şefkatle ve de sonsuz bir arzuyla. Sahnenin erotizmi karşısında sarsılmamak olanaksız... Tutku elle tutuluyor. Kadının elini koyduğu yer adamın gömleği değil, yüreğinin ta içi. Mutlu sonla bitmesi zor bir aşk. Yine de tüm ızdıraba değen. Pişmanlık barındırmayan.

Az sonra eski pikaba bir plak koyuyor adam, ağır, hüzünlü bir caz parçası. Dans etmeye uygun ama. Sarılıyorlar birbirlerine. Çevrelerindeki dünyanın yasalarıyla yasaklanmış bir sarılma... Ancak ikisi de buna aldırıyor. O müzik aslında içlerinde çalıyor, hem de nasıl. Madison’un ahşap köprüleri yakınlarında... Meryl Streep ile Clint Eastwood yakıcı bir aşkın oyuncularını. Robert James Waller’ın romanından...

Ya Francesca’nın defterine yazmış olduğu o kısa açıklama? “O

benim gelinliğimdi." Ölümünden sonra bıraktığı günlüğünü okuyan kızı annesinin hep sandıkta duran o saten elbiseyi neden dansa giderken kendisine vermediğini o zaman anlıyor, her şeyini severek kendisine vermesine alışkın olduğu annesinin sıra bu giysiye gelince neden en kesin tavrıyla reddettiğini, hep sandıkta duran o elbiseyi giymek için döktüğü gözyaşlarının, belki de reddedilmenin şaşkınlığıyla öfkenin birleşerek oluşturduğu gözyaşlarının bile o yufka yürekli annesini neden yumuşatamamış olduğunu anlıyor. "O benim gelinliğimdi. Sana veremezdim, kimseye veremezdim onu."

Büyükannenin küpeleri

– Bu küpeleri sana vermek istiyorum bebeğim. Sen hep bebeğim olarak kalacaksın ama, artık aynı unvanı taşıyoruz resmen. Küçüklüğünden beri bugünü görmek istedim, gördüm çok şükür.

– Teşekkür ederim canım teyzecim. Ben de senin gurur duyman için çabaladım hep. Büyükannenin sana verdiği bu küpeleri oldum olası çok sevdim, biliyorsun.

– Çok iyi biliyorum! Sık sık işittim bunu senden! Aile içinde sahip değiştirmeli mücevherler, hele bu kadar eski olanlar. Şam’dan almışlar bunları, büyükannem gençmiş o zaman, bunları pek beğenmiş, hemen kulağına geçirmiş ve pek ender çıkarmış ondan sonra. Büyükbabam kalitesiz bir şey almazdı zaten, “Ucuz mal alacak kadar zengin değiliz” derdi hep. Altın topların işlenişini görüyor musun, şu incecik “ajur”larını?

– Topun altındaki minik inci de çok yakışmış. Çok güzel, çok.

Bu küpeler, özellikle kendince zor zamanlarda taktığı bir çeşit uğur olacak, hatta onları gündelik el çantasında taşıyacak her yere, ve “gerektiğinde” çıkarıp takacak. Tıpkı daha sonraları annesinin yüzüğü gibi.

– Bu yüzüğü sen sakla artık Gülüm! Ben çıkarınca nereye koyduğumu unutuyorum. Sende kalsın, takmak istediğim zaman söylerim, verirsin bana.

Annesinin o yakutlu yüzüğü, babasının yıllar önce içinden gelerek aldığı. Üçünün birlikte seçtiği. Aslında annesinin babasına çok da yük olmamak üzere hemen beğeniverdiği ve gerçekte parmağında değil, yüreğinde taşıdığı yüzük. Bu yüzüğün yeri başka, daha değerli taşlarla bezeli mücevherlerden çok daha ötede.

– Peki annecim, nasıl istersen. Bak tuvalet masamdaki şu por-

selen kutunun içine koyuyorum, ben evde yokken de buradan alırsın.

Yakutlu yüzük her “gezme” öncesi oradan çıkarılacak, annesi özenle parmağına geçirecek onu. Dönüşte tekrar oraya konacak.

Van Gogh'un aşkı

Sıradan bir kadın değil Kee Vos. Büst portresindeki o basit giysisi, o çok sade saç tuvaleti, uzaklara dikili bakışları güçlü kişiliğini örtmüyor, aksine... Van Gogh onu öylesine içleyerek betimlemiş ki, kadının gözlerinden saçılan ateş kendi ateşinin aynası sanki. Yazdığı mektuplar cevapsız kalınca...

"Aşk öyle olumlu, öyle güçlü, öyle gerçek bir şey ki, aşka düşen için aşktan vazgeçmek hayatından vazgeçmek kadar olanaksızdır." Ressam sonradan böyle yazacak kardeşi Theo'ya bir mektubunda, umutsuz aşka benliğini kaplamışken. Kee Vos onun kuzeni.

Kızıl sakallı, çökkün gözlü adam yalvarıyor, âşık olduğu kadını görmek için. Baba reddediyor, hem de kesinlikle. İyi tanıyor Vincent'ı, bu bunalımlı, avare adamın kızına yaklaşmasını önlemeye kararlı. Üstelik taze bir dul Kee, çocuğuyla babasının evine sığınmış. Ressamdan sakınacak onu, bu serserinin akrabasının kızına

mutluluk getirmekten uzak olduğundan emin.

Kızıl sakallı adam yalvarmaya devam ediyor, Kee'yi görmesi gerek, gözlerini ona değdirmesi gerek. O anda başka bir şey istemiyor, sanki onu görse dünyası yerine oturacak. Onun yan odada olduğunu biliyor, kapıyı açıp gelse...

Çaresizce elini yanan mumun alevine tutuyor bir anda, yaşlı adamın gözünün içine bakıyor.

– Elimi burada tutabildiğim süre kadar olsun Kee'yi görmek için yalvarıyorum!

Boşuna. Kapı kilitli kalıyor. O orada bulunduğu sürece öyle kalacak. Yanık parmağının acısıyla yetinmek zorunda ressam, onu sevdiğine bağlayan tek köprü olarak.

O da resmini yapacak sevdiğinin, eski bir fotoğraftan, basit, biraz buruşmuş, biraz eskimiş bir giysiyle. Sanki kendi matemini giyip ona yapışmış gibi resmediyor kadını. Bir yandan da yücelterek, usulca ve güçlü, ancak bir usta ressamın sergileyebileceği yalınlıkta. Kee'nin ceketi dar geliyor, belli, yeni bir giysi alacak durumu yok demek, kimbilir ne mücadele içinde, ancak başı dimdik. O büst portrede iki öykü anlatıyor ressam, o gururlu kadınınkini ve kendisininkini, karşılıksız aşkla kıvranan. Aşkı karşılıksız kalmasaydı ne olurdu, yine aynı uzun ve zahmetli yolu izleyip dünyayı ışıklandıracak o ressam olur muydu? Kimse bilemeyecek bunu.

Derste Van Gogh'u anlatmak heyecanlı...

Nakkaşın renkleri

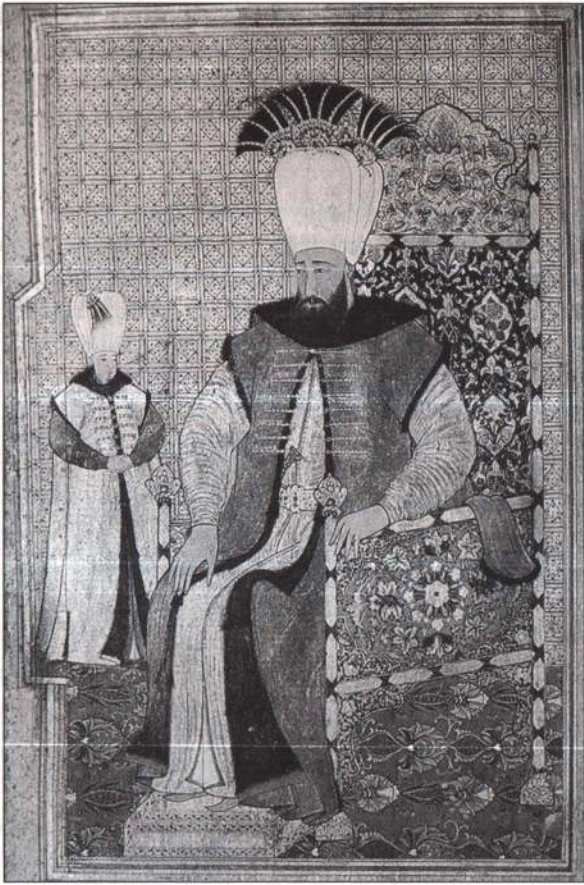
Lale Devri hükümdarının giysisi de, duruşu da, bakışı da çok şey söylüyor kadına. Levni'nin elinden çıkmış bir portre bu, kadının yıllar yılı neredeyse bütünleştiği sanatçının. Sanki kendisi de üç yüz yıl önce yaşamış da, tanımış onu...

Levni hükümdara altın rengi iç kaftan ile gümüş rengi, kürk astarlı dış kaftan giydirmiş resimde. Sonra da Sultan III. Ahmed'in bu altın ve gümüş tellerle dokunmuş giysisinin renklerini ters çevirerek, sanki bir ayna gibi yansıtmış şehzadenin renklerinde, gümüş rengi iç kaftan, altın rengi dış kaftan. Önünde birleştirdiği elleri ve masum yüzüyle o itaatkâr duruşunda dokunaklı bir yan var sanki. O Osmanlı'nın sürekliliğini temsil etmek için orada. Yaşça en büyük olsa da, tahta giden uzun yolu geçebilmesi için padişah babası ölene kadar hayatta kalmayı başarması gerek. Bakalım saltanat kısmet olur mu ona?

Sultanın başındaki yüksek sarık o zamanın modası, üzerinde parlıdayan üç muhteşem sorguçsa sarığın tepesine dizilmiş, bu da yeni bir tarz. Elmaslarla, yakutlarla, zümrütlerle bezeli altın sorguç yuvaları çiçek biçiminde, üst kenarlarına bir sıra yakut, bir sıra da inci dizili. Yelpaze gibi açılmış balıkçıl tüyleri incilerin üzerinden, elmasla bezeli incecik dalların arasından yükseliyor, uçlara doğru incelen bu kara tüyler, resme bakanların gözünde dalgalanıyor neredeyse.

Tahtında pek vakur ve rahat oturuyor, omuzları gösterişli kürk yakayla daha da geniş... Koyu sakallı yakışıklı yüzü kara badem gözleriyle anlam kazanıyor, tahtın kolunu kavrayan parmakları ince ve uzun, serçe parmağında üst üste taktığı zümrüt ve inci yüzükler, altın kemer tokasında yakutlarla inciler parlıyor.

Levni onu hazinede var olmayan bir tahta oturtmuş, hayalinde-

ki çiçeklerin güzelliğiyle doğadaki çiçekleri bir araya getirerek bezemiş onu, sanki gönlündeki taht... Evet, Levni ile Sultan Ahmed romanda birbirini anlayan, sohbetleriyle romanı sürükleyen karakterler olacaklar, bu resme baktıkça buna kararı kesinleşiyor kadının.

Tahtı süsleyen, alışıldığı gibi altın, zümrüt, sedef ya da bağa değil, nakkaşın özgün motifleri, her biri kendi içinde ayrı bir renk ve biçim dünyası. Hünkârın sırtını dayayacağı arkalıkdaki çiçek demetleri, sanki bahçeden henüz toplanmış gibi canlı, bir yanda goncasıyla bir gül, bir yandaysa sümbüllerle lâleler... Levni'nin çiçekleri.

Tahtın üzerinde durduğu mercan rengi halının üzerindeki karanfillerse bir nehrin köpüklü dalgaları gibi Ahmed Han'ın ayağı-

nun altından hızla akıp gidiyor, zaman misali... Kâğıdın yüzeyinden ilerilere, uzaklara bakarken bu dünyanın keyiflerini, beklentilerini, sevinçlerini, kaygılarını, korkularını biriktirmiş sanki, yüzyılların ötesine taşıyacak kadar. Kadın Levni'yi anlıyor, onunla birlikte duyumsuyor bütün bunları.

Renkler birikiyor.

Ve ilk romanı yazmaya başlıyor, kışın. Levni kitabı yayımlanmış, ama onun hakkında kurduğu hayaller o bilimsel kitaba sığmamış. Bu Lale Devri nakkaşının kadına özel biçimde ilettikleri, en çok onun renkleri... Romanını yazacak onun. O renkleri yazacak. Ve edebiyatın özgürlüğüne sığınacak. Aslında yıllar önce yapması gerekeni yapacak. Zamanı gelmiş demek.

Yazarken her şeyden kopuyor ve bu kopuşun onu mutlu ettiğini, doyurduğunu görüyor. Şaşıyor. Kimseye belli etmiyor. Zaten yazdıklarından da uzun süre hiç kimseye bahsetmiyor. İlk defa kendine ayrı bir dünya kuruyor, romanla birlikte. Hayatının dönüm noktası.

Levni'nin renkleriyle kendi renklerini karıştırıyor yazarken, metni bir tuval gibi kullanarak: "*Davetin sonunda elçiye en onur verici armağan olarak giydirilen kaftanın ipeği bir çiçek bahçesini andırıyordu, altından selvilere sarılmış laleler, sümbüller, güller. Rengi ise güneşin rengiydi sanki, batarken yayılan son ışıklarının benzersiz pembesi, tercüman buna Osmanlı dilinde ne dendiğini söylemişti: gülgûnî...*"

Kim daha kışkırtıcı?

Malena kasabanın yeni yetmelerinin önünden yürüyor, onların hayranlık ötesi bakışlarını her yanında hissetse de görmezden geleerek. Üzerinde beyaz bir elbise, V yakalı, siyah beyaz biyeli, siyah beyaz kurdeleli. Malena'nın kalçalarını sıkıca sarıyor dar eteği. Yüksek topuklu beyaz ayakkabıları engebeli asfalt yolda çınıyor. Kasabanın tüm gençleri sahildeki köhne duvarın üzerine dizilmiş onu izliyorlar. Masum görünüşlü, ama dehşetli kışkırtan bir görüntü. Bir kadınlık abidesi. Siyah saçları usulca salınırken Monica Bellucci rolünün hakkını veriyor, unutulmaz bir tablo, unutulmaz bir film...

Yine bir esmer güzeli, *Postacı* filmindeki Beatrice Russo, sıradışı postacının şiire âşık sevgilisi de imrenilecek çekicilikte. Maria Grazia Cucinotta yakası cömertce açık, basit gömleğinden doğallıkla taşan göğüslerinin farkında değilmiş gibi davranarak teyzesinin aşçı dükkânında, tezgâhın arkasında bardakları doldururken... Bir de Türkân Şoray *Esmer Bomba* filminde göğüs dekoltesi, beli taşlarla işli uzun beyaz tuvaletle şarkı söyleyip dans ederken... Abartı mı, yoksa "artist" in esmer güzelliği; baygın gözleri, uzun kırpikleri, dolgun dudakları aynı zamanda bir masumiyetin parçası mı? Birbirinden çok farklı giysilerin sardığı benzer kimlikler... Beyazperdenin dönüştürme gücü...

Hangisi 1960 yılında çevrilen bir efsane filmde, *Pazarları Asla* filmindeki Melina Mercouri'nin cinsel çekiciliğinde olabilir? Erkeklere yalnızca cinsellik değil, sevgi de sunan bir kadın, kısa sürelerle de olsa. Neredeyse "masum" bir yosma. Çevrilişinden yıllar sonra televizyonda izleyip hayran kaldığı bu filmdeki İlyâ'nın o kolsuz, basit ve yine de tüm erotizmini barındıran elbisesi her dönemde giyilebilir ve aynı etkiyi yapabilir, taşıyanın Melina'nın o benzersiz havasına az da olsa bürünmüş olması koşuluyla...

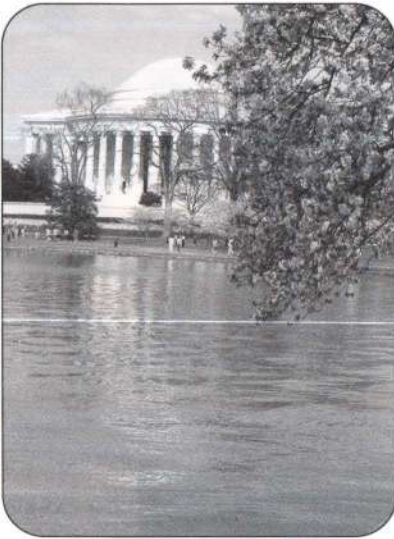

Sonradan, Atina'da onun adı verilmiş olan kahvede dostlarıyla otururken, o gün üniversitede yaptığı konuşmayı tartışırken, hep onlarla beraber sanki Melina, üzerinde o elbise, yüzünde o çapkınca gülüş... Atina'daki üniversitede yaptığı konuşmanın başlığını o da beğenmiş gibi: *"Yaşamın tadını çıkarmak, yaratıcılıkla çalışarak."* O sabah otelinden çıkıp yürüme mesafesindeki üniversiteyi arıyor, her zamanki gibi yolunu kaybederek. Adresi sorduğu her erkekten iltifat. Bu kentin havası mı? Tek kaşını kaldırarak gülümseyip yoluna devam ederken ceketinin içindeki ipek gömleğin bir düğmesini daha iliklemeli... Toplantıda diğer tüm kadınlar takım elbiseler, etek ceketlerle şık ve ciddi bir havada. Ceketinin altına bu dar blucinden vazgeçmeyecek yine de.

Konferanslar ve giysilerin bir ortak yanı olmalı... Madrid'deki Kıyafet Müzesi'nde Osmanlı takılarını anlatırken kaftan giyilmeli, tarihe gönderme yapmalı. Giysilerin dünyasında gezerken ayrıntılar zamanı unutturuyor. Bu müzenin dükkânında bile etkileyici bir zarafet var. Bunca değişik eşya nasıl bir arada böyle şık duruyor? Sanki pek özel bir butik. İki kadife kaftanla bir ipek kimono-cekete alıyor buradan, üstelik Japon tasarımları bunlar. Tasarım dünyasının sınırları yok. Özellikle mor kadife kaftan gardırobunun en vazgeçilmez parçası olacak. Kentler, mekânlar, insanlar nasıl da farklı farklı besliyor ruhunu...

Pembe, kiraz çiçekleri gibi

Yenidünya'nın başkentinde kiraz çiçekleri mevsimi... Kentin köşeli karakterinin aksine, pembe bulutlar küme küme nehrin kenarını kaplamış sanki. Kent o bulutu bir giysi gibi giymiş. Nisan başı. Kiraz çiçekleri mevsimi.

Kadının üzerinde de tam kiraz çiçeklerinin pembesinden kısa bir ceket, siyah pantolon. Kente uyum sağlamış sanki.

Osmanlı mücevherini anlatacak orada. Konferans kalabalık değil yazık ki, günler-

den cuma, hava davetkâr, kiraz çiçekleri görkemli. Öğrenciler bahar arasına hazırlanıyor. Yine de gelenlerse hep meraklı olanlar, seçkin bir topluluk. Coşkuyla aktardıklarını ilgiyle dinliyorlar.

O kentteki üniversitede vereceği konferanstan sonra birkaç hafta kalacak burada. Müzeler, galeriler, kitapçılar, konserler onun.

Yazacak da, telaşlardan uzakta.

Yalnızca kendi istediğini yapacak. Müzelerde sevdiği tablonun önünde belki de saatlerce duracak, yakındaki bankta oturacak, resme bakarak düşüncelerinin özgürce akışının tadını çıkaracak. Sonra müzenin kahvesine gidip bir "capuccino" içecek, bir yan-

dan kitapçısındaki kitapları karıştırarak doya doya, birkaçını alacak, hemen içlerine adını ve kitabı aldığı tarihle yarı kaydedecek. Parktan yürüyerek geçecek, aklında yeni fikirler... Arkadaşlarıyla buluşacak, sevdiği İtalyan lokantası *Sorriso*'da deniz mahsullü risotto yiyecek doya doya. Yattığında kafasından türlü işler geçmeyecek.

Mutluluğun süresi mi, yoğunluğu mu önemli? Bir seçim yapılabilir mi?

Başka kentler, başka konferanslar olacak. Hiçbiri o zamanın tadını vermeyecek, ama yeni renkler, yeni ufuklar...

Kaşıkcı Elması

Sultan I. Abdülhamid tablodan yarı kapalı gözleriyle izleyicinin gözünün içine bakıyor. O andaki izleyicisinin gözü sarığının üzerine taktığı sorguca iliştğinde oluşan yürek çarpıntısını hiç bilemeyecek yazık ki. İzleyicisin de onu sonradan bir romanına baş kahraman yapacağını bilemediği gibi.

Yağlıboya portre müze deposundan çıkarılmış, yıllardır hazırlanan kitapla birlikte açılacak sergi öncesinde bakımı yapılacak. Bu onun ilk sergilenmesi olacak üstelik, yüzyıllar süren yalnızlığı sona erecek. Ka-

dın bu projede XVIII. yüzyıl padişahlarının portrelerini inceliyor, yazıyor. Öte yandan yaşamında hep mücevherlerin tarihi... Ve bu portrede gördüğü sorguç pek tanıdık! Ona çocukluğundan beri kaç kez gözünü alamayarak uzun uzun bakmış, kaç kez düşünmüş müze vitrininin arkasındaki bu elmasın öyküsünü? Şimdi “kendi padişahları”ndan birinin sorgucu olarak karşısında duruyor: Kaşıkcı Elması.

Bu damla biçimli olağanüstü elmasın Hazine’ye XVII. yüzyılda girdiği biliniyor, yani Abdülhamid adı verilen ilk padişahın büyükbabası Sultan III. Mehmed zamanında. Ancak ne o, ne babası Ahmed Han, ne de yine süsüne düşkün olarak tanınan, kaftanlarının önünü silme elmasla bezeten ağabeyi Mustafa Han Kaşıkcı Elması’nı sorguç olarak kullanmayı düşünmüşler anlaşılan. Abdülhamid

Han onca zaman sonra elmasın çevresine, altın yuvalar içinde kırk dokuz tane pırlantayı dizdirtmiş. Ve bunu bir takı haline getirtmiş demek. Bu taşın sorguç olarak kullanıldığını keşfetmek başlı başına bir heyecan. Bu tablodaki sorgucu bir makaleyle yayınlamalı derhal. Ama önce emin olmalı. Onu eline alması olanaksız. O halde sormalı, arkadaşı olan Hazine sorumlusuna.

– Tuhaf bir soru sana: Kaşıkçı Elması'nın altında sap gibi sivri bir uzantı var mı, bir yere ilştirilmek üzere?

– Evet, ince uzun bir sap.

– Demek öyle! Teşekkürler.

Büyükbabası Avcı Mehmed zamanında şehrin surlarında, Eğri-kapı'da bir harabede bulunduğu söyleniyor bu benzersiz taşın. Saraydaki kuyumcubaşı mı bundan haberdar olup satın almış, yoksa elmas önce bir çift kaşık karşılığında mı el değiştirmiş? O kaşıkçı kimmiş? Neden kimse adını yazmamış bir yerlere? Yoksa gerçekten bir İngiliz subayı mı getirmiş onu Hindistan'dan? Ya da Bizans zindanlarına gömülü bir hazineden mi çıkmış? Hiçbir zaman cevaplanamayacak soruların çekiciliği...

Peki bu elması sorguç olarak sarığına takma fikri nereden gelmiştir? Kendi mi düşündü, yoksa bir veziri mi akıl verdi? Ne olursa olsun, tabloda sonsuza kadar duracak başında takılı olarak, sanki şelaleden dökülen berrak suyun güneş ışığıyla birleşip taşlaşmış hali olan elmas, elmasın çevresinde dizili iri pırlantalar ve arkasından, sorguç yuvasından fişkıran kapkarmızı, sık hüma kuşu tüyleri, pek geniş bir yelpaze gibi açılmış...

Avizenin sayısız kandillerinin ışığında, altın ile kırmızımı bir sıcaklığın egemen olduğu Hünkâr Sofası'ndaki bir eğlente mi taktı, yoksa bir devlet töreninde, ayın tahtta otururken mi? Bu imzasız yapıt hangi sanatçının fırçasından çıktı? Onca çirkinliğine rağmen, kendi suretini bolca yaptıran bir hükümdar, ve kürklü kaftanıyla, sorguçların en görkemlisiyle ve uzun, çökkün yüzünde aldırılmaz bir ifadeyle bakan hükümdar... O elmasın kendi geçkin çirkinliğini daha da vurgulayacağından korkmadan, gergin bezin üzerine yağlıboyayla geçirilen suretini uzak geleceğe iletmeye hazır olan hükümdar.

O romana kahraman olsa da, kitabın adını âşık olduğu cariyesi verecek. Ama tüm padişahları konu alan büyük kitabın kapağına da bu portre oturacak.

Dersteki kırmızı

Kadın kırmızı fularını arıyor dolapta. O sabah parlak kırmızı fuları olmadan çıkmayacak evden. Bir blucin pantolon üzerine lacivert ceket giymiş, içinde basit bir bluz, kıyafetinin en önemli unsuru uzun kırmızı fular olacak.

O gün Avrupa Sanatı dersinde romantik ressam Eugène Delacroix'yı anlatacak öğrencilerine. Hep sömestrin aynı dönemine rastgeliyor bu ders, kış ortası... Üniversitenin ders

programında her yıl aynı konuları işlerken her defasında az da olsa farklı bir şeyler katmak istiyor derse. Kendisi için aslında, çünkü öğrencilerin her biri yalnızca bir kez görecektir bu dersi, tekdüzellikten hoşlanmayan kendisi... Romantik sanat hem karamsarlığı barındırıyor bünyesinde, hem geçmişe özlemi, hem aşka... Çok güçlü duygular, fırtınalar, tepkiler, aşırılıklar... Ve öylesine renkli ki, özellikle de bu ressam.

Onun sanatını aktarmaktan büyük keyif alıyor, öğrencilerinin tepkilerini izlemekten, bir sanat yapıtına bakarken duyulan heyecanı, tadı, hazzı paylaşmaktan... Her dersini bir sahne performansı gibi görüyor, bunu kimseye söylemese de. Her konu bu kadar renkli olmayabilir, hatta zaman zaman asık suratlı da olabilir, bu-

nalımları da aktarabilir. Ne olursa olsun, yaşayarak bakmalı resimlere...

– Hocam, ne zaman renkli, havalı bir fular görsem sizi düşünüyorum!..

Lacivert zemin üzerine sarı lalelerle bezeli fuları uzun zamandır kullanmamış, eşarp rafının gerisine kaymış bu yüzden. O sabah arayıp buluyor onu, ve lacivert blazer cekeninin içine, boynuna doluyor. Taraftarı olduğu takımın ezeli rakibini yendiği maçın ertesi günü. Üniversitede derse böyle girecek. Öğrencilerinden kimi pek memnun, kimiye alınıyor. Ders öncesi kısa bir maç muhabbeti, gülüşmeler... Öğrencileriyle arkadaşlığı her yıl daha da sıklaşıyor sanki. Yine de kimini kırdı mı acaba? Sonradan utanıyor böylesine çocukça davranışından.

Monet'nin bahçesinde

Mor bir kadife ceket. Giyilme nedeni yalnızca Paris sonbaharının serinliğinden korunmak değil. Herhangi bir başka ceket de bu işi görebilecekken özellikle bu tatlı mor renginden dolayı seçilmiş o, hatta baştan valize de o yüzden konmuş, kumaş renginin güneş batarken nilüferli bir göle yansıyan bulutların rengine olan benzerliğinden. Çılgınca bir renk bağlantısı.

O gün en sevdiği ressamın bahçesine gidecek. Bunu yıllardır hayal etmiş. Claude Monet'nin Paris yakınında, Giverny'deki bahçesi, evi, atölyesi... Monet'nin nilüferlerinin soluk mordan pembeye dönen renginin aynısını bulması olanaksız, ama onlarla renk uyumu sağlamak arzusu... "Sevgili Monet görse beğenirdi bu ceketini. Evet, kuşkusuz beğenirdi." Bu hayallerini dile getirse mi? Bazen böyle simgesel renklere yöneldiğini, bunların yaşamının bir parçası olduğunu... Masasında dizi dizi çiçek dürbünlerinin durmasının da renklerle ilişkisinin bir yansıması olduğunu...

Giverny'yi sevdiği arkadaşlarıyla paylaşıyor, onları da kendisiyle gelmeleri için ikna ederek, bir Paris hafta sonunu bu ziyarette ayırmanın yapılabilecek en uygun seçim olduğuna inandırarak... Onlara keyfini aktararak. Keyfi aktarmak... Galiba renkli dürbünün içinde olmak gibi bu. Onun için vazgeçilmez.

Gösterişsiz bahçe kapısından içeri giriyorlar, tanıdık bir bahçeye girer gibi. Monet'nin bitkilerini eliyle dikip bakımını yaptığı bahçe aynen korunuyor, eski haliyle yaşatılıyor, kapısından adım atar atmaz belli bu. Tutkudan beslenen coşkuyla sarılışmak... Yanındakiler anlıyor onu, bu harika. Uçuk pembe sarmaşık gülleri için yapılmış demir kameriyenin oluşturduğu bahçe yolunda ilerliyorlar. İki yanda ressamın çiçekleri, karmaşanın düzeninde, iç içe. Bir sürü mor ve pembe tonu. Lavantalar. Öbekler birbirinin

içinde. Eflatun süsenler uzanıyor yola doğru. Aralarda parlak turuncular, sarılar. Kimi beyazlar. Buranın resmini ne çok yapmış ressam. Her defasında farklı. Tuvallerde güzelliğin en coşkun anını bularak. İçleyerek. O tuval üzerinde çalışırken tablonun uzun yıllar sonra giderek daha da çok insanı hayran bırakıp mutlu kılacağını bilmeden, düşünmeden, hedeflemeden.

Eski bir zamana, yüz yıl önceye yürüyorlar heyecanla, çevredeki kalabalık turist gruplarından etkilenmeden. Cephesindeki püskürtme sıvalar koyuca pembeye, ahşap kepenkleri parlak yeşile boyalı bir ev, büyük pencerelerinden ışığı içine alan. Koyu pembe ormangüllerinin üzerinde yükselen şeker pembesi baston güllerini geçip birkaç basamak çıkıyorlar, dar verandadan eve ilk adım... Odadan odaya geçiyorlar, ressamın yaşadığı mekanları soluyarak, sevinçle. Mor kadife ceket yerini buluyor orada.

Odaların birinde Monet'nin bir siyah beyaz fotoğrafı duruyor. Başında hasır bir şapka, alnunu gölgeleyen, bembeyaz uzun sakalları ceketinin yakasını örtüyor. Açık renk, olasılıkla keten ceketini ince seyrek kareli, ilk düğmesi dışında önü açık, altından iliklenmiş yeleği görünüyor. "Beni ressam yapan bahçem..." Sevgili bah-

çesinde vermiş olmalı bu pozu, arkasında sık dallar... Neredeyse tüm mekânı kaplayan heybetli bir görünüm. Ressamın heybeti yalnızca rahat duruşundan, geniş omuzlarından gelmiyor. Pek güçlü kişilik...

O fotoğrafa bakarken bir anda sanki tanıdık birine, sevdiği, hatta âşık olduğu birine bakıyormuş duygusuna kapılıyor kadın. Evet, aynen öyle. Tam anlamıyla gözü takılıyor, göz göze geliyorlar adeta! Son derece zekice, biraz hınzırca, biraz aldırılmazca, biraz da meydan okuyan sevimli bir bakış. Öylesine canlı ki, irkiliyor. Belli, oraya gelmesinden memnun. Yanındaki arkadaşına dönüyor, ama bunu nasıl açıklamalı? "İyi ki geldik!" diyor yalnızca. Arkadaşı konuşmadan anlayışla başını sallıyor.

Ardından yüksek tavanlı atölyeye giriyorlar, ışık içinde yüzen. Monet'nin ışığı. Her şeyden önce gelen ışık, Monet'nin eliyle resimlerin tarihine yön veren ışık. Mor kadife ceketin üzerinde oyunlar yapan ışık. Orada onu içinde duyumsayanlarla sevişen ışık. Monet'nin nefesi.

Bahçenin bir köşesinde Monet'nin Japon köprüsü, soluk yeşile boyalı ahşaptan. Ve altındaki durgun suda O'nun nilüferleri, dünyayı sarsan nilüferler. Nasıl da dingin duruyorlar, geçmişlerini bilirler mi? Köprünün gölgeliğini, korkuluklarını, her yanını mor salkımlar sarmış. Sanki her yanda morumsu bir ahenk, aralarda sarılar, morun yanına en yakışan. Belki her bakan öyle algılamıyor ama, o ahenk orada.

Mor ceketle o bahçenin parçası olmak olası mı? Yoksa çoktan parçası olduğu bir yerde mi bulunuyor zaten?

Geçmişten

"Dolmabahçe Sarayı'nın beyaz ve oymalı cepheleri kayboluyor ve Üsküdar, bahçelerle, köşklere örtülü set set yükselen tepelerini son defa gözler önüne seriyor. Elveda İstanbul!"

Aziz ve büyük şehir, çocukluğumun rüyası, gençliğimin emeli, hayatımın unutulmaz hatırası! Elveda, Şark'ın güzel ve ölümsüz kraliçesi! Zaman bahtını, güzelliğini bozmadan değiştirsin ve çocuklarım seni bir gün benim seni seyrettiğim ve terk ettiğim aynı gençlik heyecanının sarhoşluğu içinde görebilsinler!"

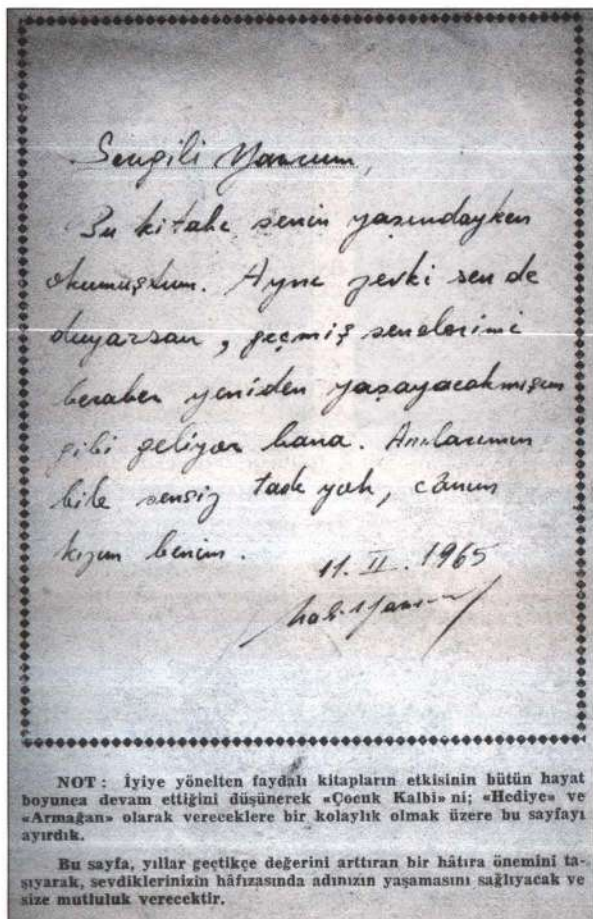
Constantinopoli adlı yapıtında İstanbul'a vedasını böyle betimliyor Edmondo de Amicis, 1870'lerde. Öylesine içten kopup gelen satırlar ki, yüz yıl önce bunu yazan adamı gözünün önüne getiriyor kadın, kendince ete kemiğe, giyselere büründürmek istiyor. Geminin güvertesinde durup giderek uzaklaşan İstanbul'a sevgiyle son kez bakarken omuzlarına bir pelerin mi atmıştır yazar acaba? Pelerini deniz üstünün rüzgârıyla dalgalanıyor mudur? Çok sevilen bir yerden ayrılırken duyulan o hüznü göğüslemek için dimdik duruyor olmalı... Düşüncelerini hemen sonrasında mı dökmüştür kâğıda? Küskünce kamarasına inerek, masa başına geçerek? Yoksa kalabalığın kucaklayıcılığına mı sığınmıştır avunmak için?

Edmondo de Amicis birden bambaşka bir yere, bambaşka bir zamana da götürüyor kadını, babasına. Çok farklı bir kitabıyla: *Çocuk Kalbi*. Babasının dizlerinde o kitaptan okunan parçalar. Ev hali. Yine hurka. Yine sıcak, kömür sobasının sıcaklığı. Babasının

piposu. Bazı yerleri vurgulayarak, karakterlere can verircesine okuyuşu, okutuşu, sonra da küçük kızının yüzüne bakarak bıraktığı etkiyi anlamaya çalışması...

Babasının kitabın ilk sayfasında "armağan vereceklere kolaylık olmak üzere" ayrılmış çerçeveli yere yazdıklarını asla unutmayacak, bunlar babasıyla arasındaki derin bağın sözcüklere dökülmüş hali: "Sevgili Yavrum, Bu kitabı senin yaşındayken okumuştum. Aynı zevki sen de duyarsan, geçmiş senelerimi beraber yeniden yaşayacakmışım gibi geliyor bana. Anılarımın bile sensiz tadı yok, canım kızım benim. 11.II.1965"

Bu yazıya ayrılan yerin altına basılmış açıklamada "Bu sayfa, yıllar geçtikçe değerini artıran bir hatıra önemini taşıyarak,

sevdiklerinizin hafızasında adınızın yaşamasını sağlayacak ve size mutluluk verecektir” yazılı. “Yıllar sonra okunduğunda gözlerinize yaşlar dolacaktır” dememişler ama!

Bu kitabın bunca gönül titreten olmasının herkes için ayrı bir nedeni vardır belki de. *Çocuk Kalbi*’nin kahramanı cesur çocuk Mario... Yorgun bedeni, eskimiş giysileri ve eskimeyen umuduyla sevginin kahramanı.

Aşkın da, sevginin de hep var olduğu bir evde bunu hissetmek daha kolay.

Sevgi deyince...

Hep tuvalet masasının aynasına ilişik duran fotoğraflardan biri... Gün geçtikçe önüne başka şeyler yığılan. Önceliklerin değiştiği gibi, öne yerleşen eşyaların da zaman içinde değişmesiyle.. O fotoğraf işte böylece başka nesnelerin ardında kalıvermiş kendiliğinden. Zamanı gelince çekilip alınmak üzere.

Son resmi çektiğinizi bilebilir mi insan? Ya bilseydi? Farklı mı bakardı onun yeryüzündeki son suretini alıp saklayacak alete?

Yahut birinin son fotoğrafını çektiğini bilmek nasıl olurdu? Eli mi titrerdi makineyi tutanın, bu hazin anı sonsuzlaştıracak olan kişi olmak rahatsız mı ederdi?

Resmin arkasına yalnızca ayı ve yılı yazmış, mayıs 1999. Sanki mayısın hangi günü olduğu önemli değilmiş gibi. Sonradan hesaplamaya çabılıyor, acaba bir aydan fazla mı vardı o sırada, ya da tam bir ay öncesi miydi, yoksa daha da mı az kalmıştı ayrılık gününe diye.

Başaramıyor.

Babası o her zamanki yakışıklı ve hafif aldırılmaz haliyle gülümsemiş objektife. Kendinden emin. Yanında onu sevenler. Başta annesi. Ona körü körüne bağlı, zaman zaman kırmakta sakınca görmediği, ne olursa olsun onu terk etmeyeceğinden emin olduğu kadın. Ve kızları. Ve torunları. Rahatça sıralanmışlar, pek de özen göstermeden, sereserpe poz vermişler.

Alışılmadık bir mekânda. Manej tribünlerinde.

Annesiyle babasıyla geçirilen son hafta sonu mu bu yoksa? Dikkati çeken giysi parçası küçük torunun başındaki siyah tok, ata binerken giymek zorunda olduğu, düştüğünde onu koruyacak sert başlık, başka bir fotoğrafta bulunması olası olmayan. Küçük kızı ata biniyor o günlerde, hevesli... Dedesi onu izlemeye gelmiş, sevgili dedesi. Onun önünde pek özenli binmiş ata, alkışlanmış. Bilse ki bir daha uzun süre gelemeyecekler oraya! Zaten sonra da o heves bitecek. Yani “son defalar”ın fotoğrafı bu. Veda olduğunu bilmeden. Ya bilirse?

Aşkın resmi

Kadının abartıyla kolalanmış pek geniş, kırmalı çember yakası hemen dikkati çekiyor, saçlarını sımsıkı geriye doğru bastıran pembe kurdeleli yalın başlığıysa onun yanında sönük. Hafifçe yana eğilmiş yüzünde çapkınca bir gülümseme. Yanaklarına yayılmış pembelik gözlerindeki ışıltıyla uyumlu. Yüzünde öylesine keyifli bir ifade var ki, ne giyerse giysin önce bunu görüyor bakan. Bu ifade üzerindeki de; bedenine saten, işlemeli korsajla oturan, kol manşeti geniş dantelli, bol uzun etekli siyah elbisesini de içine alıyor sanki. Rahat. Pek rahat poz vermiş. Elini kocasının omzuna dayayarak, işaretparmağındaki yüzüğü sergileyerek.

Bir ağacın dibine yerleşmişler, arkalarında küçük bir saray görünüyor belli belirsiz, görkemli bir yapı olduğunu anlatacak kadarı betimlenmiş tuvalin bir köşesine, tamamını göstermeden.

Anıtsal girişinin merdivenleri yarım daire biçiminde, önündeki fıskiye yuvarlak, sert çizgilere yer yok. İyice gerilerde geniş top-
raklar uzanıyor ve beyaz bulutlarla canlanmış derin bir ufuk...

Adamın pek geniş kenarlı bir şapkası, şişmanlığını örtmeyen
bir ceketi ve saten bol pantolonu var. Hepsisi siyah. Dantel yaka-
sıyla kollukları, bir de eldiveni beyaz. Karısına sarılmış olmalı ki,
bir kolu görünmüyor. Ayaklarını öne doğru uzatmış, sarmaşıkla
sarılı bir taşın üzerinde oturuyor, sadakat simgesi... Isaac ile Be-
atrix, ressam Frans Hals'e vermişler bu poz, dört yüzyıl önce.

Büyük kıızıyla birlikteler, müze geziyorlar. Küçük bebeği üniver-
siteyi bitirmiş artık, Amsterdam, yüksek lisans. Kentin büyük mü-
zesinde yapıtlar... Her birinin ayrı öyküsü. Çoğunu derslerinde
anlatmış eskiden. Bu resmin önüne gelince birden duraksıyor. Es-
ki bir tanıdık sanki, hem de bir eski tanıdığı tekrar keşfetmek.

Belki de Batı Sanatı tarihindeki en içtenlikli portre bu ikili
portre. Adam da, kadın da aşklarını keyifle ilan ediyorlar izleyici-
lere, yüzyıllardır. Bu resme bakınca, başka pek çok eserde oldu-
ğunun tersine, sanatçının ustalığına değil de, bu iki insanın, port-
renin modellerinin mutluluğuna hayran oluyor önce. Aynı zaman-
da gıpta ediyor.

Tabii ardından, ressamın bunu yansıtmadaki ustalığı geliyor
aklına, bunu inkâr etmenin haksızlığı geliyor aynı anda. Evet, kim
bilir ne aşklar yaşandı insanlık var oldukça, ama bu aşk; tabloda
böylesine canlılıkla fışkıran aşk, yüzyılların ötesine ancak ressa-
mın ustalığı sayesinde, ve onun aracılığıyla taşınma olanağı bul-
du. Aşk konulu ne çok tablo geçmiştir gözünün önünden; kimi
daha örtülü, kimi daha doğrudan, ya da daha erotik olma iddi-
asında. Ama hiçbirinde bu resmin bıraktığı izlenimi bırak-
mamış anlaşılır. Alışılmadıklık... Bu tabloda olan bu.

Burada hem kadında, hem erkekte öyle bir memnuluk hali
var ki, uzun uzun düşündürüyor izleyeni, o ilk sarsılıştan sonra...
Evet, ilk sarsılış. Sarsılıyor bu tabloya bakışları ilk değdiğinde.
Üstelik uzun yıllardır tanıdığı bir yapıt, yalnızca orijinalini görme-
miş, hep kitaplardaki reproduksiyonlarından tanıyor. Hatta res-
min önüne geldiğinde sarsılışla birlikte müzelerde hep yaşadığı o
eski bir tanıdıkla karşılaşmanın sevincine benzer duyguyla dolu-
yor. Ama hemen sonra aslında onu yeni tanıyor olduğunu fark
ediyor.

Beatrix'in o sevinç dolu heyecanını paylaşıyor, hem de "Ben bu
adamlarla neler neler paylaştım, onun tarafından seilmeye bayılı-
yorum, ve daha neler neler yaşayacağız biz onunla, ve ne hariku-

lade sevişmelerimiz olmakta ve olacak... Bunu gizlemek istemiyorum, hiç istemiyorum. Aksine ilan etmek istiyorum hepinize, hayatın bu güzelliklerinin var olduğunu bilin!" diyen Beatrix'in. Neredeyse kıkırdayarak gülmek üzere olan Beatrix'in.

Isaac ise gururlu bir sevinç ifadesiyle bakıyor izleyiciye: "Bu kadın bana ait, evet bu benim karım ve ben başkasıyla değil, onunla olmaktan öyle memnunum ki! Pek doğru bir seçim yapmışım, ki böylesine isabetli bir seçim hiç de kolay değil bu düzende, bilirsiniz! Bu kadınla olmak yaşantımı aydınlatıyor, ben bu yüzden böylesine güleç yüzlüyüm, mutluluğum kimseninkine benzemiyor. Bunun için Tanrı'ya şükrediyorum, Beatrix'le beni böylesi bir mutluluğa layık gördüğü için. O benim yalnızca karım değil, aynı zamanda sevgilim. Bunun da ne kadar zor elde edildiğini biliyorum, bana şu anda bakan sizler için de zor, daima da zor olacak. Ancak bakın, olanaksız değil! Biz çok şanslıyız ve bu birlikteliğin tadını çıkaracağız, ömrümüz oldukça. Ve ressam da bizi iyi yansıttı doğrusu, ona da çok şey borçluyuz... Düşüncelerimizi bu kadar canlı iletmişti içindir ki, ileri uzattığım bacaklarımı ve karımın elini dayadığı kolumu biraz özensizce çizdiğini farketmişim halde, aldırmadım buna."

Ressam bir de erkek için sadakat simgesi olan sarmaşık resmetmiş kompozisyonun bir köşesine. Bu çiftin arkadaşlarıymış o, yani tanık olduğu bir ilişki imiş betimlediği. Adamın kadına nasıl da tutkun olduğunu, kadının adamı nasıl hem şefkatle, hem şehvetle sevdiğini biliyormuş. Peki bu resme o zaman bakanların ne düşüneceğini aklına getirmiş midir acaba? Bu hiçbir zaman bilemeyecek, ama tahmin yürütülebilir.

Evet, az biraz hınzırlık da var bu sanki birbirine karışmış çifti gösteren yapıtta diye düşünüyor, resmin karşısında büyülenmiş gibi dururken. Burada pek çok izleyiciyi imrendirmek, düşündürmek amacı var sanki; hayat, zevkler, sevinçler, başkalarının ve elbette kendi ilişkileri hakkında... Bu aslında bir sanatçı için, bir ressam için tam bir meydan okuma. Ayrıca Isaac'ın yüzündeki ve de Beatrix'in yüzündeki o farklı meydan okuma ifadeleri de meselenin ayrı bir boyutu.

Arkadaşlarını o güne kadar alışılmadık kadar samimi pozda betimlenme arzularını belki de o hınzırlığın çekiciliği yüzünden geri çevirmemiş olmalı ressam. Hatta sevinerek kabul etmiş olmalı... Bir sanatçının coşkun duyguları aktarma güdüsü, bir de talep edilip yönlendirilirse, sonuç böyle oluyor demek!

Roman

Bir siyah elbise, hanı Fransızların “küçük siyah elbise” dediklerinden. Yarım kollu, devrik yakalı, dizlerde bitiyor, ve dar. Ayağında yüksek ve ince topuklu pabuçlar, siyah çoraplar. Topkapı Sarayı’nda, Mecidiye Köşkü’nde. Ve heyecandan ölüyor neredeyse, ve sevinçten.

Onca yıl hayal ettiği gerçekleşmiş, ilk romanı yayımlanmış, Lale Devri’ni anlatan, Levni’yi anlatan. Şimdi tanıtım toplantısı...

“Levnî, sazendeleri betimlediği resimde en öne yerleştirdiği,

tanbur çalan nazenini, güzeller güzeli Şebsefâ’yı birkaç kez daha görmüştü perde arasından. Kâğıthane’deki karşılaşmalarından sonra bir kez İbrahim Paşa’nın Beşiktaş’taki yalısında, iki kez de ders almaya gittiği evde. Hünkârın sevgili kızı, sadrazamın karısı Fatma Sultan’a hizmet eden, onu eğlendiren cariyelerden biri olan Şebsefâ, tambur dersi almak için yaşlı üs-

tad Salih Efendi'nin evine, elbette harem ağalarıyla, geldiğinde olmuştur bu. Genç kıızı, çevresinde diğer musikişinas kızlarla hayal ederek yapmıştı bu resmi Levnî.

Şebsefâ'nın, adını aldığı akşamsefası çiçeği kadar nazik, hoş kokulu, uzun süreli değil, geçici, sanki onu tutsan da elinden kaçıverecekmiş gibi uçucu bir görünümü vardı Levnî'nin betimlemesinde. Ebrûlî bir

akşamsefası gibi, güzelliğinin farkında olmayan, alçakgönüllü, abartısız, ama yine de gösterişli duruşu onu daha da çekici kılıyordu. Diğer üç kızın ayrıık kaşlarına karşın Şebsefâ'nın ortada birleşen kaşları, daha tombulca ve uzun beyaz boynu ve minik dudaklarındaki belli belirsiz gülümseyiş, hatta diğerlerinin saçlarındaki iri karanfiller yerine taktığı tek lâle onu diğerlerinden ayırıyordu sanki.

Şebsefâ'nın yanında oturan, daire çalan taze de, gizli bir hayranlık ve hatta saygıyla gözlerini Şebsefâ'ya dikmişti resimde. Onun kırmızı giysilerine karşılık Şebsefâ'nın elmas beyazı entarisi, ince yollu şalvarının üzerine düşen saydam bürümcük gömleği yalınlığıyla içindeki güzelin çekiciliğini vurguluyordu. Diğer kızların giysileri boyna kadar kapalı olduğu halde, Şebsefâ'nın dolgun, yuvarlak göğüsleri neredeyse tümüyle entari yakasının derinliğinden taşıyordu, o ise sanki tüm bunlardan habersiz... Mızrabı büyük bir zarafetle tellere vuran elinin baş ve serçe parmaklarına taktığı yüzüklerle beyaz bileklerini

süsleyen altın toplu bilezikler bile esrarlı bir cinsellik iletiyordu izleyene. Kınalı zarif parmaklarıyla ustaca, ama kayıtsızca çalıyordu tamburunu Şebsefâ, başındaki sırmalı yemeniye iştirdiği tek bir kıızıl lâleyi hafifçe titreterek.

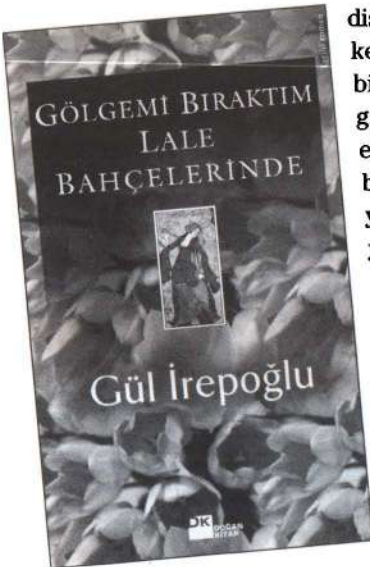
Zaman durmuştu izleyende dokunma isteği uyandıran bu resimde. Ya da yüzyıllarca sürecekti, bakışını her değdirene Levnî'nin aşkını söyleyerek..."

İstanbul'un şiddetli kışlarından biri yaşanıyor, mevsim tam kış ortası, Ocak ayının başı, ve bir gün önce kar yağmış, o gün ise buza çekmiş etraf. Mecidiye Köşkü Topkapı Sarayı'nın en uçtaki avulusunda, yürünecek yol hayli... Nasıl gelecek çağrılılar? Hava da pek erken kararıyor, bu akşamüstü kokteyline kaç kişi gelecek ki? Geliyorlar, bundan sonra yaşamında yer alacak kişiler... Müthiş bir kalabalık, tanıdık yüzler, tanımadık yüzler, yeni tanışılan yüzler... Hepsi de sevincini anlıyor mu, anlasa da paylaşıyor mu acaba? Sanki garip bir sarhoşluk içinde. Öğretim üyesi olarak yıllara yayılan birçok kitabına böyle sevinmiş miydi? Bu bambaşka bir heyecan. Yarattığı bir şeyi sunuyor şimdi, zihninin bir ürünü. Nasıl heyecanlı olmaz?

Kulaklarında büyükannenin altın küpeleri...

Hemen ardından Edirne'ye gidip, yazar kimliğiyle. Elinde bir ceket askısı, valize koyarsa buruşabilir kaygısıyla ilk imza gününde giyeceği lacivert blazer ceketini elinde taşıyor. Bir de valiz var tabii. Gruptan biri hemen nazıkçe yardıma koşuyor... Yeni bir dünyayla tanışma bu. Sanki hep içindeymiş gibi hissettiği, ya da hep aradığını bulduğu bir dünya.

Dönüşte ceket valizde. Bir daha askıyla taşınmayacak.

Renklere devam

Üzerinde yeni aldığı gece mavisi ince yünlü ceket, içinde ceke-
tin bir ton açık renginden yakasız bir ipek bluz ve altında blucin.
Yüksek topuklu taba çizmeleriyle aynı renkteki kocaman deri
çantası giysiyi tamamlıyor. Kulağında bakırdan sarmal halka kü-
peler, tasarımcı bir arkadaşının özenerek hazırladığı işi. Parma-
ğında küpenin takımı yüzük. Sabah saçlarının röflesi yenilenmiş,
fönlenmiş kuaförde. Az sonra arkadaşıyla buluşup çay içecek,
öncesinde doktorda kontrol randevusu.

– Acil ameliyata almanız gerek, belki de temiz, ama beklete-
mem. Yarın sabah iğnelerle işaretlenecek burası, sonra da hemen
alınacak.

Tüm telaşlar önceliğini yitiriyor. Gündem değişiveriyor.

Yakında olacağı bir başka ameliyattan önce, bu kontrol onun
sonrasına kalmasın diye gelmiş. Neden bu kadar emin olarak gel-
miş? Tüm sorunlar bir arada gelemez diye mi? “Keşke dert etme-
seydim onca ıvrı zıvrı. Keşke o tatile gitseydim. Keşke o makale-
yi yetiştireceğim diye günler boyu sabahlamasaydım. Keşke o
konferansa hazırlanacağım diye arkadaş yemeğimi ertelemesey-
dim. Keşke...”

– Kardeşine sahip çık bebeğim. O da sana sahip çıkar gerekti-
ğinde, biliyorsun. Babanızı da üzmeyin.

– Annecim, bunları neden söylüyorsun? Birazdan girip çık-
caksın, her şey yolunda gidecek.

Her şey yolunda gidiyor.

Sırada diğer ameliyat.

– Eğer karnımı boydan boya açacaksanız vazgeçin bu ameli-
yattan doktor!

– Saçmalamayın lütfen. Böyle daha rahat olacak.

– Hayır, kesinlikle hayır. Ya daha önceki ameliyatım gibi, sezaryen doğumum gibi az iz bırakacak şekilde, ya da hiç. Kaderime razı olacağım. Çirkinlik istemiyorum.

– Peki, dediğiniz gibi olsun, elimden geleni yaparım.

Hastane odalarında saçma sapan konuşmalar. Zorlama gülümseyişler. “Herkes gelmesin n’olur. Olabildiğince az kimseye haber verin.”

Üzerinde arkası doğru dürüst kapanmayan ve insanı olduğundan daha da çınlıçplak hissettiren hasta önlüğü. Daha korkunç bir giysi yok galiba.

– Şanslısınız. Her şeyi hallettik, sorun yok.

Yeni bir yaşam armağan ediliyor sanki... Renklere devam demek bu.

Blucininin üzerinde lacivert blazer ceket, içinde yeşilli lacivertli çiçekli bir gömlek, neşeli. Elinde her zamanki yoklama listesini koyduğu dosyalarından biri. Bu kez dosya yeşil. İçine giydiği gömleğin renginde.

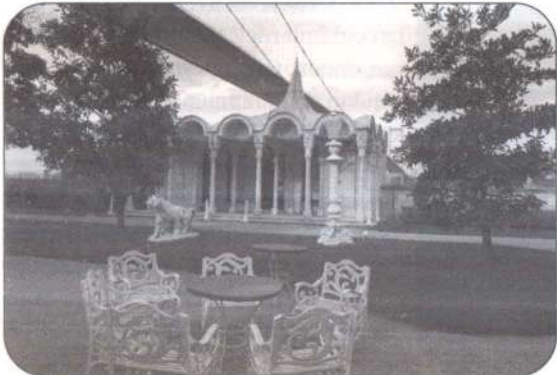
– Kim değerlendirecek elindeki dosyayla üzerindeki giysinin renklerini? Kırk yıl düşünsem aklıma gelmezdi!

Bölüm arkadaşı alaycı bir şaşkınlık geçiriyor, hep masasının üzerinde duran renk renk dosyaların işlevini açıkladığında.

– Olsun, ben biliyorum ya! Hem öğrenciler bu renk deliliğimi fark etmeseler de, karşılarında uyumlu renkler görmeye alışacaklar.

Sınıfın içinde dolanarak, öğrencilerinin düşüncelerini de sorarak, şakalaşarak, keyifli bir ders. Son ders aslında. Öğrenciler farkında değil. Kimsenin aklına gelmiyor bunun son dersi olduğu.

Kararını vermiş. Emekli olacak. Bu kararı uzun zamandır ölçüp biçmiş, şimdi düşündüğünü gerçekleştirecek. Yirmi altı yıl hizmet

ettiği üniversiteden ayrılmak kolay olmasa da, kararı kesin. Artık yalnızca kendi istediğini yapmak ve farklı bir şeyler yapmak arzusu var içinde. Zamana daha rahatça yayılarak yazacak.

Artık ciddi giysiler giymek zorunda değil. Mi acaba?

İlk kez üniversiteden izin almadan tatil. Artık taze bir emekli o. Bodrum'dan dönüyorlar ailecek, dönüşte Euromos harabeleri, tapınağın ayakta duran sütunlarına hayranlıkla bakmak üzere, kızgın güneş altında. Tam saptıklarında cep telefonu çalıyor kadının. Yaşamının bir küçük dönemeci daha... TRT2 kanalında bir sanat programı yapması isteniyor... Şaşkın durumda. "Ertesi gün görüşelim." Sonrası gelecek.

- Çekimlere hemen iki hafta içinde başlamalıyız.
- Gece gündüz çalışır hazırlıklarımı tamamlarım.

Gerçekten de öyle yapıyor. Evden çıkmadan, üzerinde yaz sıcaklığında çalışırken giydiği incecik penye entari, karışık masanın yanında su dolu koca bardak, müzik setinde Verdi, Puccini, eski seslerle, Enrico Caruso, Mario Lanza...

- Sağ kolumdaki ağrı dayanılmaz. İlaç kâr etmiyor.
- 30 Ağustos, her yer tatil. Ne yapsak?
- Yarını beklerim artık, hastaneye gideriz. Ama duramıyorum ağrıdan.

Ameliyata girerken boyun ameliyatının risklerinin farkında değil yeterince, neyse ki. Olacak olsa da umurunda değil, o ağrıyla yaşanmaz ki. Başa gelen çekilir, aynı yılda üç ameliyat olsa da!

Yeni takısı uzunca bir süre kalın bir boyunluk olacak. Bir hafta sonra boyunluğu çıkarıp kamera karşısına... Boynundaki ame-

liyat izini örtmek için tasma kolyeler ne güne duruyor? Vesileyle çeşit çeşit kolye ediniyor, kadife, gümüş, sırma işlemeli...

Beylerbeyi Sarayı'nın Sahil Köşkü'nde yapılan çekimlerde eskilerden söz ediliyor. Kentin tarihinden. Giydikleri de buna uygun, ama bir yandan da günün havasına uygun olmalı. Eski kaftanları yeniden yorumlayan bir tasarımcı giysilerini sağlamayı kabul ediyor. Hepsini blucin üzerine giyiyor. Çağdaş bir "karışım". Takıları her programda farklı, hep eski parçalar, bazen abartılı küpeler, abartılı gerdanlıklar, kocaman yüzükler, bazen odaklanacak tek bir parça... Ama boynunda enli bir kolye, her zaman.

Afrodit

Isabel Allende'nin *Afrodit-Afrodisyak Yemekler* kitabının kapak resminde yazarın kendisi var... Son derece kışkırtıcı, canlı, sevinç veren, heyecanlandıran bir fotoğraf. Bir tablo gibi. Cazip bir kadın, yazarın kendisi, siyah fonun önünde izleyicinin gözünün içine bakıyor, gözleri siyah inci damla küpelerinin parlaklığında ve yalnızca

belden aşağısı gri beyaz desenli bir kumaşa bürünmüş olarak. O kumaş başka bir renk mi olsaydı acaba? Belki de çıplaklık etkisini artırmak için böyle "renksiz" bir renk kullanmışlar. Çünkü tablodaki geri kalan her şey; yazarın kendisi ve önündeki masa harika bir renklilik içinde yüzüyor...

Yazar dalgah siyah saçlarına taç gibi minik çiçekler takmış. Göğüslerini örten kocaman toprak çanağa adeta bir sevgili gibi sarılmış, çanağın içinde iri zeytinler, birini zarif bir hareketle ağzına götürüyor, dudaklarının aralığından incimsi dişleri görünüyor.

Önündeki toprak rengi keten örtüyle örtülü masada çanağın yeri boş, onu bir an için eline almış yani, yoksa çıplaklığı büsbütün gözler önüne serilecek. Bir yanda ağzına kadar domates dolu sepet, mavi beyaz kase, şiş karınlı kırmızı seramik, diğer yanda içindekinin ne olduğu bakanın hayaline bırakılmış küçük çuval. Önde iki şeftali, bir erik, bir kayısı. Onların gerisinde iri bir armut ve bir portakal. Hepsi son derece vaatkâr... Bu yiyeceklere daha önce masumca bakan artık öyle bakamaz...

Tadını çıkararak okunacak kitap. Kapaktaki giysiyi örnek almak ise hayale kalmış...

Ev giysisiyle

Ev giysisi en rahatından olmalı. Pazardan alınma penye elbise yıkana yıkana iyice incelmış, öylesine hafif ve rahat ki, çalışırken, masa başında yazarken onsuz olmak olanaksız... Hatta gidecek bir uğura mı dönüşüyor gizlice? Çalışma ritüelinin bir parçası olarak. Dağınık çalışma masası gibi.

Büyükbabadan kalan çalışma masası meşeden, tatlı, yumuşak bir ağaç rengi. Üstündeki mafsallı ahşap stor gerektiğinde mükemmel bir perde gibi kayarak kapatılıyor, eskiden kilitlenirmiş de.

Masadaki türlü ıvır zıvırın arasında bir de kaleydoskoplar var; çiçek dürbünleri, on bir tane yan yana dizili... Yatağının başucunda da üç tane. Dünyanın dolaştığı her köşesinden almayı alışkanlık haline getirdiği, almayı ihmal etmediği tek şey bu belki de. Bir daha asla aynısı olamayacak biçimlerle renklerin barındığı sürprizli oyuncaklar. Bazen o anki zamandan kaçma özlemiyle, ya da farklı bir nefes almak istediğinde, bazense salt renge uzanmak için, en çok da bir daha tekrarlanamazı yakalamak arzusuyla el atıyor onlara. O küçük silindirin ucundaki minik renkli camların ona sunduğu keyfi yaşamaya bayılıyor. Dürbünün ucundaki parçacıkların veya fondaki camın yüzeyinde desen sevmiyor, yalnızca düz renk olmalı, motifi parçacıkların kendileri oluşturmali. O çok renkli yuvarlaklar, kareler, üçgenler aceleyle üst üste dökülmeli, dürbünün yuvarlağına sığmış altıgen aynanın içindeki üçgenlerde çoğalmalı ve bir an sonra değişecek bir bileşim sunmalı, tıpkı yaşadığı kent gibi. Keşke kendisi renkleri seçerek bir çiçek dürbünü yapabilse.

Çalışmak tam bir kişisel tören galiba, sevilen işlere eğilmek, kendini orada kaybetmek. Yoksa neden günün daha uzun olması nı istemek? Neden onca iddialı konferans başlıkları vermek?

Dünya miras alanlarının sorunlarını kendine dert edinmek? Eski eserleri, kültürü korumak uğruna bir vakıfta bitmeyen bir maraton içinde yeni açılımlar aramaya çabalamak?

– Bana anlatma programını, dinlerken yoruluyorum, hayatımdan beziyorum! Kendini tüketmeye mi çalışıyorsun?

– Neyi kanıtlamak peşindesin sen?

Bu sözleri kaç arkadaşından işittiğini sayamayacak.

– Sen neden kaçıyorsun, kendinden mi?

Deniz kenarında kitap renkleri

Deniz tatlı tatlı, usulca kuma vuruyor, belli aralıklarla tekrarlanan hoş bir ses çıkararak. Birazdan yemek servisi başlayacak ve kadın hâlâ siyah bikinisinin üzerine bağladığı siyah pareosuyla en gerideki masaya koyduğu dizüstü bilgisayarında yazmayı sürdürüyor! Bodrum. Gölköy. Çocukluğunun, gençliğinin denizleri giderek girilirliğini yitirdiğinde sığınılan deniz.

Sabah erkenden, henüz deniz dümdüzken suya girilen, pırl pırl kum zeminli suyun tadını çıkarıp sonra çıkıp kahvaltı edilen ve hemen çalışmaya oturuşan zamanlar. Suyun usulca kıyıya vuran sesi eşliğinde yazılan zamanlar. “Ayaklarım sudayken yazsam bilgisayara su sıçrar mı?”

Kumsaın sonunda eski bir aile işletmesi, her yıl gelinen. Herkes herkesi tanıyor ve biliyor, onun için kimse işine karışmıyor, hatta desteklemeye çalışıyorlar. Başgarson gelip kitap yazmanın ne inanılmaz bir şey olduğuna dair bir şeyler söylüyor.

– Evet, öyle.

– Peki bir roman bir günde bitiyor mu?

– Hayır, birkaç yılda biter ancak!

Soruyu soran da, cevabı veren de gülmüyor.

Bir cariyenin, daha çok da aşkın romanının düşünceleri oluşurken, Harem kadınlarının giysileriyle mücevherleri de gözünün önünde belirliyor, onları en iyi tarif eden şey bunlar...

– Giysileri ne çok anlatmışsın bu romanda!

– Biliyorum. Yazdıkça canlanıyor sanki giysiler, yüzyıllarca önce yaşamış kadınların bedenlerini sarıyor...

“Mabeyn’de toplanan kadınların sadece endamları değil, kılık kıyafetleri de birbiriyle rekabette, her biri bir cennet bahçesinin pek nadide gülleri sanki...”

Elmas rengi içgömleri yarı saydam, incecik bürümcükten, yakaları iyice derin, göğüste saklı emsalsiz hazinelere aralanan. Dilimli kolları çiçekli iğne oyalarıyla çevrelenmiş hırkalar safran sarısından gül rengine, asumaniden jengariye, erguvaniden çividiye, rengârenk...

Yarım kollu parlak ipek kaftanlar zarıfçe kenarlara yığılmış. Yığılmış ki, fıstıki, leylaki, ceviz şalvarların gevşekçe sarmaladığı tombul bacaklar rahatça kıvrılarak yerleşsin, altın işle-

meli, lal kakmalı necef kemerler serbestçe salınan göbekleri alttan usulca sarsın.

Entarilerin düğmeleri, kaftanların çaprasları iliklenmeden bırakılsın, altın toplanla zümrüt tanelerinin aydınlattığı gerdanlar açıkta kalsın...

Saçlara takılı tavuskuşu ve balıkçıl kuşu tüylü elmas hotozlar, altın yaldızlı tepelikler, titrek dallı mücevherler sahici çiçeklerle yarışıyor, dalga dalga uzun saçların arasından parılayan inci ve mercan zülüflükler, enselikler omuzlardan aşağı dökülüyor...

Bembeyaz bilekleri saran dizi dizi altın bilezikler belli belirsiz ve benzersiz bir şıkırtıyla dolduruyor mekânı... Hangisi beğenilecek/

Hangisi arzulanan kadın olacak? Sırma misali saç lülelerinin arasına zümrüitten küçümen çiçekler takıp bu cevherin tıpkısı yeşil gözlerini sultandan ayırmayan Binnaz mı, kara gözlerini çevreleyen upuzun kirpikleri yüzünü gölgelerken gamzelerini ortaya çıkararak hafifçe gülümseyen, kırılğan, çekingen Dilpezir mi? Yahut aralarına yakutlar serpiştirilmiş incili zülüflüklerini pembe yanaklarına dökerek elmaslı hotozunun altından taşan kıvr kıvr kızıl saçlarını görmezden gelinmez bir keyifle efendimizin nazarına arz eden Mutebere mi?"

Bu kitabın anısı bir mücevher olmalı. Buradan gelen ilk telif ücretiyle kendine bir yüzük alacak. Pahalı bir şey olamaz, ama gösterişli ve özel olmalı. Takı tasarımcısı kuzenine gidiyor.

– Bunu çok beğendim. Altından kocaman, yusuvarlak bir

bombenin üzerinde minik bir purlanta. Harika bir fikir bu!

– Sana da yakıştı, sanki senin için yapmışım bunu. Fiyatını dert etme, fazla bir şey değil.

Parmağından çıkarmayacak onu, en azından yeni romana kadar. Tam o sırada bir başka yüzük daha ona ömür boyu eşlik edecekler eklenecek.

– Gülüm, bu yüzük benden sonra senindir. Bu vasiyetimi kardeşlerine de söyledim. Sen de onu sol yüzükparmağına takarsın, zaten parmak ölçümüz aynı. Kıymetini bileceksin, şüphem yok.

O yakutlu yüzük. Annesinin en değerli hazinesi. Babasının hatırası. Tanığı olduğu aşkın nişanesi. Hepsi gençken...

“Zor zamanlar”da takılacak bir uğur. Belki bu inançtan, belki de yüzüğün gücünden, işe yarayacak her defasında!

Yün patikler

– Bunlar sahtekârdır. Niye inanıyorsun ona?
– Görüyorum ve hissediyorum, o kadar.
– Biliyor musun, böylelerinin çok parası oluyormuş. Bu da rahat bir hayat yaşıyor olabilir.

– Keşke öyle olsa. Bütün kalbimle isterim bunu, keşke beni aldatıyor olsa ve aslında böylesine sefil yaşıyor olmasa. İnan razıyım yine elimden geleni vermeye. Ama biliyorum, öyle değil.

Komşunun sözleri düşüncesini güçlendiriyor yalnızca.

Sefil ama temiz görünüşlü yaşlı kadın kapıda yine. Üzerinde hep o eski pardösü. Ne zaman vermişti ona? Kapı çalışından tanıyor onu. Kendini duyuramamaktan korkarcasına uzun uzun bastırıyor parmağını zile.

– Üşüyorum, bir kazak verebilir misin bana?

– Hemen bulurum, bekle biraz!

Dolaplardaki fazla giysileri yeni ayıklamış, hepsini bir yerlere vermiş, ama şimdi bir kazak bulmalı. Çekmeceyi açıyor, en kalın ve dik yakalı kazağı alıyor eline, şeker pembesi.

– Bu kazak çok güzel, sen daha giyerdin bunu.

– Zarar yok, sana yakışacak, hem de ısıtacak.

Yıllardır kapıya geliyor yaşlı kadın, boynunu büküyor, öylece duruyor. Her gelişinde o anda cüzdanından çıkabilecek ne varsa veriyor ona. O da dualar edip gidiyor. Haftada bir geldiği oluyor, bazen de iki haftada bir.

Birkaç hafta sonra yine kapıda, merdiveni zorlukla tırmanmış. İçinden gelip sarılıyor ona. Müthiş bir sevinçle karşılanıyor. O zaman anlıyor, pek uzun zamandır kimse sarılmamış yaşlı kadına. Sarılmak, sarılışmak... Ne büyük gereksinim...

Bu kez elinde bir küçük, yıpranmış naylon torba.

- Ne güzel patikler bunlar, hem de pek sevdiğim renklerde!
 - Beğendin mi sahiden? Sana layık değil ama...
 - Elbette beğendim, çok teşekkür ederim. Kış boyunca giyeceğim.
 - Oh, çok sevindim, kendim ördüm onları senin için.
- Ayağına çok küçük olan patikleri çekmeceye yerleştirirken onları hiç atmayacağını, hep saklayacağını biliyor...

Saç renginden vazgeçmek

Annesi hep sabahlıklı artık. Ancak tüm ailenin toplanacağı yemeklerde isteksizce bir elbise geçiriyor üzerine. Gözlüğü de artık çoğunlukla yattığı yatağında, kalkınca takmak üzere baş ucunda. Yıllardan sonra tekrar kalın çerçeveli, kolay kırılmasın diye.

Kendisi de artık bir gözlük almak zorunda, okuma gözlüğü. Annesinin ilk gözlüğünün, kenarları badem biçiminde kalkık, bağa taklidi çerçevesinin benzeri bir çerçeve seçmesi rastlantı mı?

– Bak, anneme klavyeli bir çalgı aldım, otururken kucasına yerleştirip çalabilecek, pilli. Tuşlarına da kolay basılıyor. Küçük bir org benzeri.

– Bunu sevecek mi dersin? Bence korkunç bir şey bu!

– Ama ellerini çalıştırması için çok uygun. Epeydir piyano başına geçip oturamıyor.

– Sevgili kardeşim, ne kadar iyi niyetle almışsın bunu, eminim ki için titreyerek! Ancak görürsün, annem seni kırmamak için birkaç kere çalıp bırakacaktır bunu bir kenara. Bak gözlüğünü bile takmıyor artık, esas ona eğilsek! Kitap okumuyor, en fazla şöyle bir karıştırıp bırakıyor.

– Olsun, bunu da deneyelim.

Oğlu annesini memnun etmeye çalışıyor, oldukça geç yaşında dünyaya getirdiği son evlat olarak “anneli” bir yaşamı uzatma çabasında. Hepsinin yaptığı bu aslında, kendisi de annesine baktığında yıkıma yaklaşan bir enkaz görmeyi reddediyor.

– Annecim, saçının boyası gelmiş çoktan. Yarın boyatmaya gitsen?

– İstemiyorum bebeğim, böyle iyiyim. Saçımı boyatmayacağım artık. Uzayıp beyaz kalsın.

Bu reddedişle irkiliyor kadın, ama şaşırmıyor. Yine de ısrar ediyor biraz, çaresizce.

– Canım annem, merdivenleri yavaş yavaş iner çıkarsın, sahanlıklara sandalye koyduk ya! Kuaför dükkânı da iki adım ötede, hem merak etmişlerdir seni. Bir gayret etsen?

– Biliyorsun ki mesele merdivenler değil. Kuaför dükkânının yakınlığı uzaklığı da değil.

Cevap veremiyor kadın, çünkü anlıyor bu reddedişi. Annesi gitmeye hazırlanıyor. Tıpkı o şiirdeki gibi demir almaya. Bunu fark edip fark etmemiş gibi yapmak... Yeni bir kitap getirmek, okuyup fikrini belirtmesi için, yeni bir projesinden söz etmek ona... Eski zamanlara dair unutulmuş bir olayı sormak, anımsamıyormuş gibi yaparak...

Birkaç gün sonra annesinin elinde küçük bir kutu, hasırdan, eskimiş. Daha önce hiç görmemiş bu kutuyu.

– Gülüm, bunu al ve muhafaza et, sana emanet ediyorum. Ben gittikten sonra bulunup karıştırılmasın. Atmaya kıyamadım, sen kıymetini bilirsin.

Verdiği kutunun içinde ne olduğunu açıklamasına gerek yok, kutunun üzerindeki dikdörtgen açıklıktan rengi uçmuş mürekkepli sararmış kâğıtlar görünüyor. Görünmese bile annesinin kutuya son kez sarılışından ne olduğunu hemen anlayacak zaten.

– Nasıl istersen annecim. Çok iyi saklayacağım bunları.

Gözlerine biriken yaşları göstermiyor. Annesi aşk mektupları-

nın kutusunu veriyor ona. Onları okuma demiyor. Ama yıllarca açıp okumayacak, ta ki... O yıpranmış zarfların içindeki yıpranmış kâğıtlarda o tanıdık el yazısı... Babası annesine sesleniyor, müthiş bir aşkla. Evlenmeden hemen önce yazılmış çoğu askerden, Ankara'dan, Dikmen'den. Birinde bir şiir, olağanüstü duyarlı, bir o kadar da erotik galiba. Annesi nasıl mutlu olmuş olmalı onları okuduğunda... Şimdi onlardan ayrılmak nasıl bir duygudur?

Giderek saçların dibinden yarıya kadar olan bölümü iyice kırılıyor annesinin, gerisi, uçlara doğru, eski boyasının can çekişmeleriyle de olsa koyu kestane...

Saçlar tamamen uzayıp, kesile kesile bir zamanlar boya yardımıyla elde edilen rengi üzerinden, uçlarından atana kadar, iki renkli bir kafayla dolaşmayı göze almak. Ne zaman sokakta saçlarının boyası uçlarına gelmiş, dibinden uzamış telleri yarından öteye beyaz bir kadın görse öyküsünü merak eder ya, neredeyse soracak kadar... Yıllar yılı saçını boyamış bir kadın ne zaman beyazlaşan saçlarını boyamaktan vazgeçer, o kırılma anı nasıl gelir çatar? O güne kadar yapay bir gençlik gösterisine razı olup da, sonradan bir anda vazgeçmek. Artık boşuna olduğuna karar vererek mi? Ne için boşuna?

Artık olduğundan genç görünmeye çabalamayı bırakmak mı? Bezginlik mi? Umutsuzluk mu? Geleceğin olmadığını bilmek mi? Saç boyasından vazgeçince bu süreci kolay geçmek için saçını beyaza boyayan kimse var mıdır? Yoksa bu durumdaki herkes aynalardan kaçmalı bir süre yaşar mı, tümüyle kırılmış saçlara sahip olup bir anlamda rahatlayana kadar?

Sımsıkı sarılıyor annesine.

Bej pardösüyle sokaklarda

Kulağında müzik, aklında tasarılar, gönlünde hayaller, o temmuz Bodrumu'nda kokular misali giysileri düşünüp yazarken, birden aklı dinlemekte olduğu şarkının sözlerine takılıyor. O tasasız, keyifli yaz ortamında, garip bulutlar kaplıyor içini. Müzik geride çalmayı sürdürürken giderek netleşen bir tablo belirliyor gözlerinin önünde, bir tiyatro sahnesi gibi. Dekorü biçimlendiren şarkının sözlerini çeviriyor zihninde, başa alıp ikinci kez dinlerken.

Ne zaman bir kalabalık görsem/Durur ve bakarım şaşkıncı/Bu doğru bir iş değildir/Ama sen oradasındır belki./Geceya-

risından sonra çıkar yürürüm/Yalnız sokaklarda/Seni arayacak zaman ya da yer değildir bu/Ama sen oradasındır belki./Kollarının beni hep saracağını söylemiştin/ Ve dudaklarının yalnız beni öpmek için var olduğunu./Bütün bu söylediklerinden sonra/Nasıl böyle bitebilir ki?/Bir gün dualarım kabul olunacak/Merdivende bir ayak sesi duyacağım/Kapıya koşacağım/Kalbim çarparak./Sen olacaksın orada belki.

Diana Krall'un sesinden "Maybe You'll Be There" şarkısı. Bunu yazan nasıl biri olmalı? Gözünün önünde beliren biri... Yitirdiği aşkından ne olursa olsun vazgeçmeyen, olanaksızlığı akıyla bilip gönlüyle kabullenmeyen biri. Bej bir pardösü içinde olmalı o, hüzünlü, ve yine de umutlu. Büyük kentte, içinde kaybolunacak kadar büyük kentte, New York'ta olmalı. Kendi anılarının da bulunduğu kentte. İstanbul'a hem benzemeyen, hem de çok benzeyen kentte.

Gördüğü her kalabalığa durup uzun uzun bakmak, belki sevdiği o kalabalığın içindedir. Bir gün rastlaşacaklar, ve yeniden başlayacaklar. Neden olmasın? Umut... Bol pardösüsünün kemerini sıkacak, yakalarını kaldıracak, saçlarını karıştıran amansız rüzgâra karşı yürüyerek o büyük kentin içinde olanaksız görüneni arayacak. Aşk tatmış olan kim bu duyguya kapılmamıştır, bir kez bile olsa?

Şarkıdaki bej giysili kadın kentin sokaklarını arşınlamayı sürdürüyor.

Altın zırhlı kadın

“Bunu yazmalıyım.” Taçlı Hatun’un öyküsünü öğrenir öğrenmez içinden gelen. Şah İsmail’in Çaldıran’da Osmanlı’ya, Yavuz Sultan Selim’e esir düşen karısı o. Şah İsmail her şeyini o meydanda bırakır ya, o tarih kitaplarında geçen “her şeyi” arasında bu kadın, en başta gelen olmalı. “Zevc-i hatun-i Şah İsmail.” Şahın çabası boşuna, onu geri alamaz artık. Altın zırhlı süvari, esir düştüğünde kadın

olduğu anlaşılan. Üstelik güzeller güzeli bir kadın. Kader çizgisi onu Osmanlı hükümdarına götürmüyor, hayır. Önce bir şahın karısı, ardından onu yenen devletin defterdarının nikâhlısı. Defterdarın tez zamanda idamıysa yaşamının bir başka dönümü. Ardından çok uzaklardaki bir toprağa uzanıyor izi.

Beş yüzyıl öteden gelen sarsıcı öykü canlanmalı. O adamlardan hangisini sevmiş, hangisinden nefret etmiş, hangisine boyun eğmiş, hangisini delice özlemiş, ardından ağlamış Taçlı Hatun? Kimse bilmiyor, yalnızca kendisi. Sırrını verecek mi? XVI. yüzyılın başlarında bir tek yaşama bunca olay, bunca dalgalanma, bunca acı nasıl olmuş da sığmış?

Yüzyıllar sonra, umulmadık bir kitabın bir sayfasından kadına sesleniş rastlantı mı? Bunca zaman beklemiş. Sessizce. Altından örülü zırhıyla belki de. Onu beklemiş olabilir mi? “Senin de hayatında, –kimse fark etmese de–, müthiş ve beklenmedik dalgalanmalar olmuş, hatta acılar, ve tabii sevinçler. Sen de yoluna bir sürü şey sığdırmışsın, şimdi de beni yazma zamanı!” Bu sesleniş kayıtsız kalınabilir mi?

Çaldıran Meydan Savaşı bu öykünün düğüm noktası. Tarihin

en kısa süren, aynı zamanda en kanlı çarpışmalarından biri. Ve altın zırhlı kadının ortaya çıktığı, kaderinin yolunda kararlılıkla yürüdüğü yer. Masalsı.

Dört yüz doksan üç yıl sonra savaşın olduğu 23 ağustos gününü bekliyor, beklerken tüm belgeleri gözden geçiriyor. Kitaplar yığılı masasında, masasının yanındaki masalarda. Fotokopiler, zarflar, defterler. Kiminin içinde yalnızca bir satır önem taşısa da orada. Hep düzensiz masası iyice karmakarışık. Ama her birinin yerini biliyor nasıl olsa. Bilgisayarda aynı anda birkaç dosya açık. Zaten gecelerdir baş ucunda eski bir tarihin ciltleri, yatarken okuyor ve rüyalarında da... Aslında her ayrıntı gerçek olmak zorunda değil, hiç değil, olmamalı da. Yalnızca esinler... Tarihi yazmak değil niyeti. O kadının gözünden, o kadının yüreğinden kendi yüreğine gelenleri yazmak. Altın zırhlı kadının.

Savaş hazırlanır gibi hazırlanmış. O gün sabahdan akşama kadar yazıyor. Yine çok sıcak hava, yüzyıllarca önce gerçekleşen güneş tutulmasının ardından... Evdeki klimayı açmayacak. Sıcaklıklarına kadar duyumsamak istiyor. Üzerinde yalnızca incecik bir penye elbise, çamaşırı bile yok, ayakları da çıplak. Ve müzik... Yazıya eşlik edecek müzik çok çeşitli. Osmanlı marşlarından Barok müziğin heyecanına, caz piyanosundan Verdi operalarına...

Hızla yazıyor. Sanki biri yazdırıyor ona, altın zırhlı kadının kendisi mi yoksa?

"Altın zırhlı süvari yükselmeye başlayan kırgın güneşin tüm ışıklarını üzerinde toplayarak ilerledi. Başındaki çiçek motifli miğfer yüzünün şaşırtıcı güzelliğine altın bir çerçeve... Zırhı sihirli bir kumaş gibi sarmış bedenini, altın yaldıza bulanmış ince ve sık demir ilmeklerle örülmüş zincirden bir kumaş. Aman-sız düşmanın delici okları üzerinden kayıp gidecek, keskin kılıçları işlemeyecek... Zırhın her yanına kakılmış turkuaz taşlar savaşçı öfkesini ileten mavi-yeşil gözler sanki. Göğsünde parıldayan iri yakutlarsa yaklaşan çarpışma anının kıvılcımları..."

Aslında arka saflarda bulunması gerekiyordu onun. Sakınmalı yerlerde. Ama şahı son bir kez ateşlemek için kopup gelmişti arkalardan. İsmail'in gözleri üzerine geldiğinde nasıl ateşlendiğini biliyordu çünkü. Yalnızca bu muydu nedeni? Aslında bu ani atağını kendi kendine böyle açıklamaya çalışıyordu. Kendini bile bile öne atmak, sanki, sanki... Kaçmak mı? Kimden, neden? Ve kime? Başka bir hayata mı yoksa?

Doru atın üzerindeki altın heykel hızla ilerledi..."

Aynı anda iki roman yazmak... Neden olmasın?

Yine turkuvaz

Anneler Günü çok yakında. Uzun uzun armağan seçecek vakti yok. Annesine bir gecelik almalı. Fazla seçenek yok eskisi gibi; ne bir çanta, ne bir kitap, ne bir masa örtüsü, ne bir terlik, ne bir elbise... Yatağa bağlı birine gecelikten başka ne alınabilir? Artık gecelikten başka bir giysisi yok ki annesinin...

Zaten iş seyahatinde bunun için ayıracak zaman kısıtlı, Ankara'da. Uçaktan indiğinde ilk iş olarak annesini arayıp vardığını bildirmiş sabah erkenden; bu öyle ihmal edilemez bir alışkanlık ki, ilerde hep telefonu eline alıp boş boş bakacak.

Toplantı arasında çıkıp önceden belirlediği mağazaya d alıyor, aceleyle. Neyse ki uygun olan hemen karşısında, üstelik tam istediği renkte: Açık turkuvaz rengi bir gecelik. Annesi bu rengi pek sever, oldum olası. Üzerinde de pembe çiçekler, bahar gibi. Ne tezat! Bunun son Anneler Günü armağanı olabileceğinin farkında mı? Olsa bile kendi kendine itiraf etmiyor bunu.

– Ne güzel seçmişsin bebeğim, rengini çok beğendim, içimi açtı. Modeli de tam bana göre, önden düğmeli, başka türlüünü giymem çok zor oluyor. Teşekkür ederim.

Onu giyecek birkaç haftası olduğunu ikisi de düşünmüyorsa da olacağın önüne geçilmiyor.

* * *

Tüm aile annesinin çevresinde. Birisi alçak sesle dua okuyor. Odanın ortasındaki yükseltilmiş hasta yatağının baş ucunda fotoğraflar ve kitaplar, epeydir okunmamış, ama yerinde bırakılmış. Ve yığınla ilaç, bir bardak su. Tam karşısındaki duvarda Saatli Maarif Takvimi, haziran başının fırtınalarını bildiriyor.

Sıcağa rağmen üşüyor annesi, turkuaz üzerine pembe çiçekli geceliğinin üzerine mavi bir yorgan örtülü, yalnızca elleri dışarda, çocuklarının ellerini tutmak için. Son tablo maviden yeşile geçen tonlarda tümüyle.

Kimse konuşacak bir şey bulamıyor.

Elindeki eli az önce tuttuğu kadar sıkı tutamıyor. Kadın iskemlesini yatağa iyice bitiştirip şaşkın bir şekilde onu neşelendirmeye çabalıyor. Sanki yeni bir şey anlatır gibi yazmakta olduğu kitaptan söz ediyor. Annesinin turkuaz fiyonklu elbisesinin onun için böyle si sarsıcı bir başka anısının olacağını söyleseler inanır mıydı?

– Annecim, biliyorsun, senin o turkuvaz rengi şahane elbisen tüm kitaba ilham verdi, sırtındaki fiyonk da tüm giysiler adına kitaba ismini koydu! Tamamen sana borçluyum yani.

Son gücüyle gülümsüyor annesi, belli ki gözünün önüne geliyor o sahne. Ve birden, zor duyulan sesiyle, zor anlaşılır titreklikte konuşuyor:

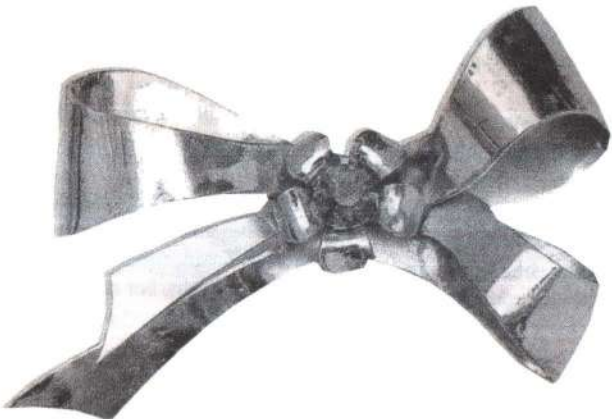
– Ankara Vapuru’nun açılışına gidiyorduk babanla.

Kendisi genç, ömür boyu âşık olduğu adam yanında. Koluna giriyor onun. Birazdan evden çıkacaklar. Evet, belli ki babasıyla birlikte o anda. Yıllar geriye, geriye, geriye gitmiş... Annesi uzaklara dalmış, yaşamakta olan zamandan, o hazin veda ortamından kopmuş, dünyadaki varlığıyla ilişkisini tamamlamış çoktan. “Giderken” tutunulan bir hatıra varsa eğer, bu hatıra o hatıra işte.

O mutlu gülümseyiş, ölümün hemen eşiğindeki yüze yayılan tuhaf sevinç gözünün önünden hiç gitmeyecek. Kendisinde hangi giysinin bu gülümseyişi uyandıracığını düşünecek sık sık.

Belki bunu bilmek için erken henüz.

Ya da belki de o giysiyi çoktan giydi de farkında değil henüz.

CARİYE

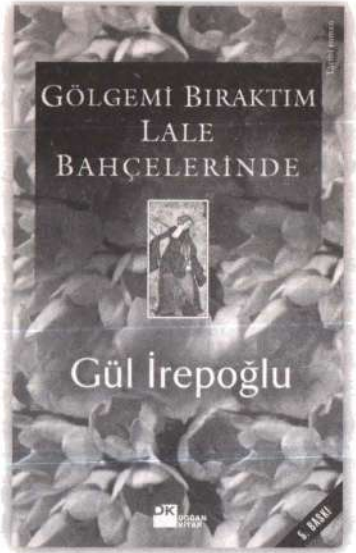
Fatih Karay

5

HAREMDE YAŞANAN
İMKÂNSİZ BİR AŞKIN HİKÂYESİ

Gül İrepoğlu

OK
DOĞAN
KİTAP

Bu roman gerçekler üzerinde hayaller kurularak yazıldı, en çok da insanların insanca yönü üzerinde durularak. Lale Devri'nin hükümdarı Sultan III. Ahmed ile bu devrin ruhunun nakkaşı Levnî'nin, tarihin akışı içerisinde sıvılen kişiliklerinin de bir tahlili aynı zamanda. Bu romandaki insanı anlatan bazı öyküler kendi sınırları içinde kalmış, bazıları ise tarihin akışını değıştirmiş.

Romanın temel kahramanları ve ölüm tarihleri gerçektir, ancak olayların birbirine bağılanışı kurgulanmıştır. Buna gerçekleri hayallerle genişleten ve zenginleştiren bir canlandırma da denebilir. Okuyucunun zihninde "Acaba?" sorusu daima cevapsız kalacak ve hayaller de hiç bitmemek üzere sürecektir.

Lale Devri tıpkı bir masal gibidir, ama alışıldığı gibi mutlu sonla bitmeyen bir masal. Zaten romanda da uzunca bir masal anlatılır, her masal gibi biraz gerçek payı, biraz kıssadan hisse, bolca hayal olan...

Lale bahçelerinde kalan gölgenin biçimi ise okuyucunun hayaline bırakılır.

Hazırlanın! Başka bir zamana, XVIII. yüzyıla I. Abdülhamid dönemine gidiyoruz; sırlarla dolu bir mekâna, Osmanlı haremine... Aşkın, onu her şeyden farklı kılan ve o hiç değışmeyen büyüüne...

"Cariye ve harem. Bu iki kavram üzerine pek çok kitap okuduk ama yüzeyde kalan bilgilerle yetinmek zorunda kaldık. Gül İrepoğlu'nun Cariye'si bu anlamda diğerklerinden ayrılıyor. Uzmanlık ve yazma yeteneğı mükemmel bir uyum içinde somutlaşıyor bu romanda. Kurgu ve tarihsel gerçeklik iç içe geçerek belgesel bir tat veriyor okuyucuya. Osmanlı'nın bir kurumunu, bu kurumdaki bir kişiyle, bir imparatorluğun insan haritasının belki de en kurak, en ilgi çekici, en gizemli dünyasını, engebeli yaşamını okurken, romancının insan ruhuna nüfuz eden ayrıntı ustalığını fark ediyorsunuz."

Doğan Hızlan

FIYONKLU İSTANBUL DÜRBÜNÜ

Giyillerin Penceresinden

GÜL İREPOĞLU

Giyisilerin her biri kullanıldıktan sonra yaşamdan çıkıp gider mi? Yoksa bir süre de olsa severek kuşanılan bir kabuk gibi hep sahibinin bir parçası olarak, iç bırakarak, boş kokulu bir hatıralar demetini mi kucaklar?

Gül İrepoğlu'nun yeni eserini çok severek okudum. Diyebilirim ki, tadı damağımda kaldı. Bir anı-roman mı, otobiyografik özellikler de taşıyan deneme-roman mı? Belki, giysisiler, giyim kuşam dünyasında bir masal-roman. Evet masal-roman! Yaşamın acılarını bilen, ama o acıları güzelliklerle, estetikle yenmek isteyen bir anlatıcının kaleme getirdikleri...

Selim İleri

Gül İrepoğlu İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'ndeki mimarlık öğreniminden sonra akademik kariyerine İÜ Edebiyat Fakültesi Estetik ve Sanat Tarihi Kürsüsü'nde başladı, 1997'de sanat tarihi profesörü oldu. Geniş ilgi gören romanları *Gölgeyi Bıraktım Lale Bahçelerinde* 2003'te, *Cariye* 2007'de Doğan Kitap tarafından yayımlandı. *Fiyonklu İstanbul Dürbünü* yazarın üçüncü romanıdır.

ISBN 978-605-111-192-6

Sertifika No: 11940

16 TL

